

591949535

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

09.677 Me

MAG

KBH

**HB
hma**

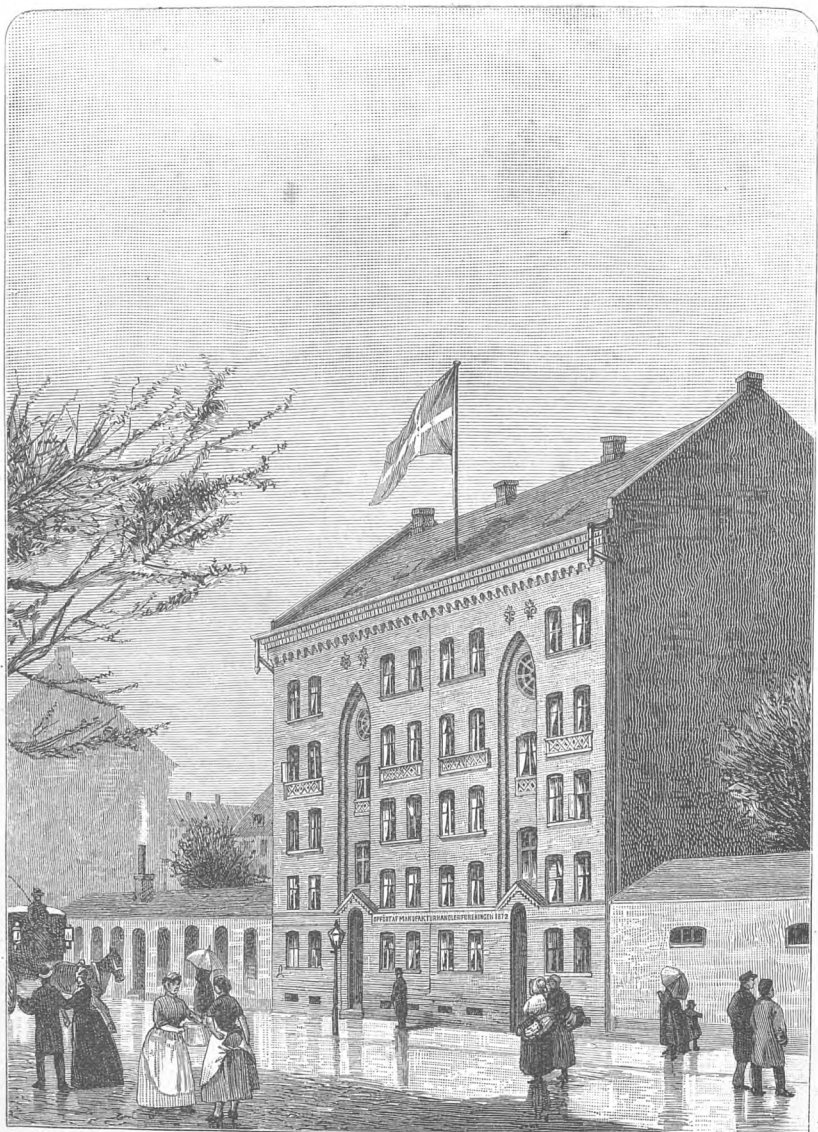
MAG

28 110

09.677 Me Ex 2

Raadoluearhivet.

Manufakturhandlerforeningens Stiftelse i Rymsgade,
tegnet af K. Gamborg.

[Ogaf Nielsen m. fl.]

Meddelelser

om

Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet

1651—1861

samt

Manufakturhandlerforeningen

1862—1886.

Udgivet af

Manufakturhandlerforeningen

i Anledning af Foreningens 25-aarige Jubilæum

den 6. Februar 1887.

Raadstuearkivet.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1887.

om alt, hvad der i Henseende til Foreningens Virksomhed kunde have Interesse.

Lavets Historie fra 1651 til 1862 er udarbejdet af Dr. phil. Arkivar O. Nielsen, den derpaa følgende Udsigt over Regeringens økonomiske Politik af Professor i Statsøkonomi Falbe Hansen, og endelig er selve Foreningens 25-aarige Historie behandlet af F. Sterup, for Stiftelsens og Skolens Vedkommende af M. Sachs, for Alderdomsforsørgelseskassens Vedkommende af Jul. Heckscher. I Haab om at nærværende Skrift ikke alene maa blive læst, men at man heri ogsaa vil finde Exempler til Efterlignelse, slutte vi med Ønsket om, at Broderskabs og Samdrægtigheds Aand altid maa hvile over Foreningen, og at Gud vil give sin Velsignelse ikke alene til Fremme af Selskabets Formaal, men ogsaa til hver af os, hvis Gærning hviler paa Ærlighed og Trofasthed, paa det at vi maa kunne bidrage vort til Fædrelandets Vel.

Indhold.

	Side
I. Det store danske Købmands-Kompagni 1651—1681	1.
II. Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet 1688—1861	42.
III. Manufakturhandlerforeningen 1862—1886	246.

Raadstuearkivet.

I.

Det store danske Købmands-Kompagni 1651—1681.

Af de Oplysninger, vi have om Kjøbenhavn i den ældre Midaldaler, fremgaar det, at Gammeltorv oprindelig har været meget større end nu, idet det naaede lige til Vor Frue Kirke, der laa i dets nordøstlige Hjørne; Klædeboderne, Nygade og Skovbogade vare da Dele af Torvet og den sidste Gades østlige Husrække har begrænset Torvet mod øst. De Gader, der nu støde til Torvet, vare oprindelig Boder for Handlende og ikke faste Beboelser. Den tilstødende Del af Nørregade hed saaledes en Tid Saltboderne, og paa dens Østside nærved Torvet laa de danske Suderboder eller Skomagerboder; Skovbogade hed oprindelig Skoboderne eller Suderboderne, formodenlig efter tydske Skomagere, og udgik fra Torvet, der hvor Vimmelskaftet nu er; den nærmeste Del af Vestergade hed Smedegade og endelig findes et Navn, der for faa Aar siden er forsvundet forat give Plads for Navnet Skindergade, men som burde have været bevaret som Mindet om det ældste Kjøbenhavn, nemlig Klædeboderne. Som det synes var det den Husrække, der laa nærmest ved Vor Frue Kirke, der oprindelig bar dette Navn, medens den sydlige Husrække synes at have været Kræmmerboder; ogsaa denne Gade betegner ved sit Navn, at den oprindelig har været en Del af Gammeltorv.

Formodenlig er det allerede sket i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede, maaske før, at de flyttelige Træboder ere om-

byttede med rigtige Huse, og vi finde længe efter, at Stadens fornemste Købmænd havde Ejendomme i Klædeboderne, der vistnok vedblev ind i det 16. Aarh. at være Hovedsædet for de indenbys Købmænds Handel, men hvad vi vide herom, er saare lidet. Den Gade, der i Middelalderen havde Navn efter Købmænd, var ellers Vimmelskaftet, af hvilket en Del hed Tydske-mannegade og senere Købmannegade, men det var efter de tyske fremmede Købmænd, der havde bemægtiget sig hele Indførselen og Skibsfarten.

Den Fordeling, som nu findes mellem de forskellige Handlende i Forhold til de Varer, de sælge, fandt ikke Sted i gammel Tid, idet der kun var Købmænd og Kræmmere. Ved Købmænd forstod man dem, der med et andet Navn hed Wandtsnidere, af det tyske Ord Wand, Klæde, og det var dem, der dannede Klædebodlavet, der efter Lavsskraaens Udsigende af 1592 var „det højeste Lav her i Staden“; det fremgaar ogsaa af de Fuldmagter, som Lavene til forskellige Tider udstædte, at dette altid blev sat øverst og foran de andre. Det var væsenlig af dets Medlemmer, at Magistratspersonerne bleve udtagne og det var ligeledes dem, der vare de egenlige Ihænderhavere af det danske Kompagni, nu det kgl. Skydeselskab, om end ogsaa andre Borgere bleve optagne deri.

Det var dog meget langt fra, at Klædebodlavet alene handlede med Klæde, ti ifølge en Politivedtægt af 1549 maatte de vel handle med allehaande Klæde — dog ikke med syede Varer til Krænkelse for Skræderne — med Fløjel, Damask og al Slags Silke, Sardug (Blanding af Lærred og Bomuld) i hele og halve Stykker og i Alental, Lærred i hele og halve Hundreder, hollandsk Lærred i Stykker, men de maatte ogsaa handle med Kobber, Tin og Bly, Jærn, Sælhundespæk, Laks, Aal, Honning, Humle, Salt, Hør, Hamp og Kabelgarn, Aske, Beg, Tjære, Svovl, Salpeter, Vogns kud (Træ til Paneler og deslige), Klap-holt (Tøndebunde), Kister, Korn, Mel, Sæbe, Smør, Huder, Skind, Talg, Køkkenfedt, Ister, Pelsværk, Søm, Flesk og Stald-øksne, alt — med Undtagelse af Klæde, Fløjel, Damask, Silke og

Sardug — dog kun i større Partier. Medlemmer af Klædebodlavet vare altsaa i det hele Grosserere og havde kun Detailhandel med de sidst nævnte Alenvarer.

Kræmmerne handlede med omtrent samme Varer, ti ifølge de samme Politivedtægter af 1549 maatte de sælge venetianske, nordsøiske, nürnbergske og brunsvigske Kramvarer, Silke, Gyldenstykke, Bliant, Sajen, Kamlot, Makej, Arrask, Sardug, Dvelg og al anden Slags Kram, Perler, Unseguld og alle Slags Lærred, alt baade i Stykker og alenvis, saa det er ikke let at se, hvori deres Handel skilte sig fra Købmændenes, undtagen alene deri, at de ikke maatte sælge Klæde. Desuden maatte de handle med Dynevaar, Olie, Sæbe, russiske Skind og Handsker, Rolaskind og Kraveskind, Bly, Kobber, Tin, Messing, Voks, Peber, Safran, Muskat, Negliker og anden Urtekram og Speceri, Som, Flasker, Glas, Stenkruis, Smør, Skind og Huder, Aal, Laks, Talg, Køkkenfedt, Ister, Flesk, Salt; de maatte ogsaa købe Staldøksne. Silkevarer og andet Kram skulde de føre ligesom fremmede Kræmmere og sælge for passende Pris, og i saa Fald lovede Kongen at ville indskrænke de fremmede Kræmmeres Frihed.

Kræmmerne var altsaa som Detailhandlere det samme som Silke-, Lærreds-, Urte- og Isenkræmmere, som Grosserere i Henseende til Hørkram- og Bundtmagervarer, medens Medlemmerne af Klædebodlavet som Detailhandlere var Silke-, Klæde- og Lærredshandlere, men Grosserere i al anden Handel.

1. Maj 1559 fik Kræmmerne en Lavsskraa, hvori det fremhæves, at de maatte sælge alle Slags Kram fra Venedig, Nürnberg, Frankfurt, Vesterhavet og Brunsvig og hvad der gjordes i Tydskland, dog ikke hvad der var til Hinder for andre Lav, men paa almindelige Herredage, paa hvilke Adelen og mange fornemme Folk vare tilstede i Staden, maatte de handle med de samme Varer som Fremmede og Udlændinge og ligesaa længe som disse, navnlig medens Kongen forblev i Byen. Medlemmerne af Lavet havde Eneret blandt Borgere til at sælge Kramgods, Knapsak og Specerier. Ej heller maatte andre end

Kræmmerne Onsdag og Lørdag (Torvedagene) staa med Kramgods paa Gammeltorv, Amagertorv eller andensteds; de stod altsaa da endnu ude med deres Varer. De maatte ligesaa lidt indfalde i Vandtsnidernes Handel, som disse i deres, og maatte saaledes ikke sælge noget Slags Klæde, men ligesaa frit som Vandtsniderne maatte de handle med alle Slags grove Købmandsvarer.

Vandtsniderne fik en Lavsskraa 25. Jan. 1592, hvori findes følgende Bestemmelser: Enhver agtet og formuende Borger kunde blive Medlem af deres Lav, hvad enten han bode i Kjøbenhavn eller flyttede hid fra andre Købstæder, naar han kunde bevise, at han var en ærlig uberygtet Mand, hans Hustru en ærlig Dannekvinde og begge vare fødte af ærlige Forældre. Derimod kunde ingen Svend, eller Tjener som det hed, optages, uden han havde tjent i Kjøbenhavn i Lavet i 6 Aar. S. Peders Dag i Faste (22. Febr.) og St. Mortens Dag (11. Nov.) skulde der holdes Lavsstevne. Da det var det højeste Lav og det derfor burde holdes med al Skikkelighed baade med Køb og Salg, skulde Oldemanden, Stolsbroderen og 4 af de ældste Brødre 2 Gange om Aaret komme sammen og overveje, hvorledes deres Indkøb af Klæde, Korn og andre Ting burde ske til størst Fordel. Det var fremmede Købmænd forbudt i deres Herberg at sælge Klæde, men naar nogen kom til Staden, skulde han tilbyde Lavet sine Varer, og kunde man ikke komme overens, maatte han sælge til en Borger i hele og halve Stykker, give Kongen sin Told og fare bort. Skræderne maatte fra deres Vinduer eller i deres Huse kun sælge de Klæder, de selv havde syt, og de maatte ikke købe Tøjet af andre end af Vandtsniderne.

Kort efter kom der imidlertid Klage over Vandtsniderne til Kongen baade fra Adelige og andre Undersaatte, „at forskrevne Vandtsnidere ikke alene paa det dyreste og højere, end det nogen Tid tilforn har været brugeligt, sælge hvis Klæde, de have, men og ikke føre eller holde fal saa meget Klæde, som vore Undersaatte til adskillige deres Lejlighed og Nødtøft kunde behøve“. Af den Grund fratog Kongen dem 23. Maj 1594 deres

Eneret til at sælge Klæde, saa det blev alle dem, som tilforn havde handlet med Klæde, frit og uhindret tilladt at drive denne Handel. Det ses altsaa, at der førend 1592 har været gjort Indpas i Vandtsnidernes Handel og at det er forat hindre dette, at de have faaet den omtalte Lavsskraa, i hvilken det forbydes Kræmmere, Skrædere og Udlændinge at sælge Klæde; det er altsaa disse Folk, der nu igen faa Tilladelsen 2 Aar efter. Hvorvidt Vandtsniderne fik deres Eneret tilbage i Kristian IV's Tid, ses ikke, men det er rimeligt nok, at Kræmmerne have betaget dem en stor Del af deres Detailhandel. Desuden ophævede samme Konge hele Lavsvæsenet 1613.

Med disse faa Linier, der i korte Træk skulde skildre Lavets Forhistorie ¹⁾, forlade vi en Tid, der i mange Maader har Interesse, men dog naar udenfor vort Emne, og gaa over til den Tid, da de 2 Handelslav sluttede sig sammen i et. 7. April 1651 tillod Frederik den Tredie nemlig Oprettelse af et Købmands- og Kræmmerlav paa følgende Betingelser: Et Medlem af Magistraten skulde være „Inspektor“ og en af Købmændene og en af Kræmmerne ordineres til Oldermænd eller Overkøbmænd, samt 2 af Lavsbrødrene til Bisiddere. Der maatte ingen andre indtages i Lavet end Købmænd, Kræmmere og deres Enker og kun for saa vidt de eragtedes for Købmænd og Kræmmere af Inspektoren, Oldermændene og Bisidderne, holdt Dug og Disk og vare edsvorne Borgere, dog maatte ingen forskydes, der var god for Købmand og Kræmmer. Ingen Borger udenfor Lavet maatte bruge Købmandsskab eller Kram, ej heller maatte Haandværksfolk, Høkere, Øltappere, Baadsmænd og deslige Folk gøre dem Indpas i deres Handel og Næring, med mindre de forlod deres forrige Haandtering og indgav sig i Købmandslavet. Det skulde staa Fremmede og Udlændinge frit for at hidføre deres Varer og fra Skibene sælge deres Varer i Skippund og Læst, dog maatte de ikke oplægge Varene i

---

¹⁾ Om Kjøbenhavns ældre Handelsforhold henvises iøvrigt til O. Nielsen Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse I 211—29, IV 168—246.

Staden, paa Børsen eller paa Kristianshavn forat drive hemmeligt Høkeri eller sælge i Alental. Gæst¹⁾ maatte ikke handle med Gæst i Staden eller paa Strømmen imod Byens Privilegier, men hvis Fremmede vilde sende Varer til Borgere i Faktori til at forhandle mod billig Provision, skulde det staa dem frit for, dog maatte ingen fremmed Ligger forblive her til Herbergs forat drive forbudt Handel. Det maatte ikke forbydes nogen i Lavet at give godt Køb paa sine Varer eller foreskrives ham, hvor meget han maatte give Fremmede for deres Varer, men det stod enhver frit for at søge sin Fordel i Køben og Sælgen, som han kunde bedst. I Anledning af dette Kongebrev giver den gamle Lavsprotokol følgende Beretning om Sagens videre Fremme:

„Eftersom Hans kgl. Majestæt Kong Frederik den Tredie vores „allersitzt“ (altid) naadigste Herre og Konning af kgl. milde Gunst og Naade paa vores ydmyge Supplikationer allernaadigst haver givet og meddelt menige Kjøbenhavns Borgere af Købmænd og Kræmmere, her udi Staden boendes, naadigste Privilegier og Frihed et ordentlig velbeskikket Lav eller Zunft at oprette, anordne og stabulere, ligervis som det udi alle andre velfunderede Køb- og Handelsstæder i Brug og sædvanligen er, paa det alt hemmeligt Høkeri, Fuskeri og Underslæb, hvilket hidindtil udi Handel og Vandel af Fremmede her udi Staden er begaaet, mangan Borger til Ruin og Fordærvelse, kunde afskaffes, derimod herefter god Manér og Skikkelighed udi Kommercia med redelig, oprigtig Købmands Handel og Vandel, udi Køb og Salg, maatte fortsættes og kontinuerligen underholdes, haver højstbemeldte kgl. Majestæt (hvis Regimente Gud allermægtigste lang Tid lyksaligen vilde erholde) sit kgl. aabne Brev allernaadigst med beneficeret, til forbemeldte Zunft og Lav at stabulere. Efterat dette os var blevet overantvordet, har vores gunstige Øvrighed, velvise Borgmestere og Raad, samme Brev den 21. Aprilis offentlig for menige Borgerskab ladet

---

¹⁾ Dette er en Benævnelse paa alle udenbys Folk, baade Handlende og Bønder.

læse og forkynde, udi lige Maade samme Dag af kgl. Majestæts Byfoged til Kjøbenhavns Byting, dernæst den 13. Majo til Kristianshavns Byting og offentligen blevet læst og forkyndt, hvilket med Opskriften paa Originalen bevises.

„Dernæst er med velbemeldte vores gunstige Øvrighed velvise Borgmestere og Raads Konsens forsamlet en Del af de ældste Købmænd og Kræmmere, hvor da med Deres Velvisheders Vilje og de tilstedeværende Lavsbrødres Fuldblind og Samtykke til Oldermænd og Bisiddere er blevet udmeldt og kejset: Jørgen Mathiesen til Oldemand for Kræmmerne, Johan Stenkuhl til Oldemand for Købmændene. Lavets Bisiddere: Peter Ottho og Herman Isernberg for Købmændene, Kasper Grothe og Cort Heinrich Mercker for Kræmmerne.

„Fremdeles haver velbemeldte forordnede Oldermænd og Bisiddere for Købmands- og Kræmmerlavet ladet tilsige til det danske Kompagni at møde adskillige Handlings Mænd og Borgere, hvilke formentes dem at ville begive udi forbemeldte vores Lav. Til Lavets Anfang og Begyndelse, herefter til en visse Stato dermed at gelange og komme, blev dem, hvilke den Tid mødte, præsenteret at underskrive, som og skede, efterfølgende Skrift, saaledes formeldende:

„Eftersom vi underskrevne, samtlige Købmænd og Kræmmere her udi Kjøbenhavn, idag af vores forordnede Oldermænd og Bisiddere er tilsagt i den store danske Kompagni at møde anlangende vores Lav, hvormed Hans kgl. Majestæt osv. os naadigst med privilegeret haver, udi en god Ordning og Skik at bringe, paa det nu en god Begyndelse og Anfang maa være, saa haver vi tilstede værende, som for Lavsbrødre agtes og Lavet begæret haver, ladet vores Navne indtegne, ønsker derhos, at Gud allermægtigste vil give Lykke og god Fremgang, god broderlig Kærlighed imellem os selv, saa at det os, vore Børn og Efterkommere til vores Handels og Nærings Fortsættelse maa komme til Forfremmelse, og efterdi vi endnu ingen Artikler mellem os indbyrdes haver oprettet, som billigen hos et vel beskikket Lav bør at være, da ere vi tilfreds, at Oldermændene og Bisidderne

med Inspektør, som vi af Borgmestere og Raads Middel bekommer, og 8 af de fornemste og ældste Lavbrødre nogle gode Artikler forfatter, som det ganske Lav til Gavn og Gode være kan, og hvis de i saadanne Maader anordne, ville vi være med benøjet og os lade vel befalde. Hvis Penge, der gøres hos Lavet fornøden, ville vi gerne og med en god Vilje tilvejebringe og enhver efter sin Formue gerne tilhjelpe, at Lavet kommer paa Fode og alting udi god Skik og Ordning. Naar Oldermændene lader tilsige, ville vi paa samme Klokkeslag præcis erskine (o: tysk erscheinen) og da Straf, som paa sættes for Bortblivelse eller Forsildekommelse, om Ingen tilforn entskyldiges, være undergivne og betale, hvilket at efterkomme vi med vore egne Hænders Undertegnelse bekræfte. Datum Kjøbenhavn d. 12. Maj anno 1651.

„Eftersom Oldermændene dette for samtlige anvesende Lavbrødre haver ladet læse, haver vi efterskrevne samtlig derudi konsenteret, derhos bevilget til Lavets Fortsættelse og Zunftes Anfang, hver for sin Person, til videre Tilsammenkommelse, Inspektoren samt Oldermænd og Hossiddernes Godfindelse nu først at erlægge og kontentere hver for sin Person 10 Rdl., naar vi af Zunftens eller Lavets Bud derom bliver anmodet, at levere, som skal ske efter nu vedtagen Afsked inden imorgen Aften, af Kræmmerne til deres Hossidder Kasper Grote og Købmændene hos deres Bisiddere.

„Til de 8 Mænd haver vi med Oldermændene og Hossiddernes Konsent bevilget Hans Haueman, Laurids Hammer, Mathias Hansen, Henrik Jakobsen, Johan Bøefke, Hans Herman Heister og Ditlev Witte (et Navn er ikke indført). At dette forskrevne af os uryggeligen holdes og efterkommes skal, haver vi dette med egne Hænder underskrevet ut supra.

„Hvorefter Oldermændene og Bisidderne tillige med forebemeldte 8 tilnævnte Dannemænd sig haver forsamlet, nogle særlige visse Poster til Artikler udi Pennen at forfatte, som siden samtlige Lavbrødre kunde foreholdes, hvilket og saaledes er efterkommet. Dernæst efter kgl. Majestæts naadigste Brevs

Indhold samt Oldermænd og Bisiddernes Anfordring haver velvise Borgmestere og Raad ordineret til vort Lavs kære Inspektør ærlig, vis, velfornemme og forstandige Mand Hr. Hans Nansen, Borgmester. Gud allermægtigste give dertil Naade, Lykke og Velsignelse til Lavsens Opbyggelse og Brødrenes Velfærd.

„Og efterat, som tilforn formeldt, Lavsens Oldermænd og Bisiddere, med de andre tilforordnede Dannemænd havde samlet og optegnet nogle visse Poster og Artikler til Lavets Opbyggelse, Forfremmelse og Kontinuation, have Oldermændene det samme til velbemeldte vores kære Inspektør overleveret, som det samme og for billigt haver eragtet Lavsbrødrene at give tilkende. Hvorpaa alle Lavsbrødrene udi Danske Kompagni igen blev forsamlede, hvilke alle Poster haver konsenteret og samtykt, derhos Artiklerne med deres egne Hænder underskrevet. Derefter ere Artiklerne af Oldermænd og Bisiddere for velvise Borgmestere og Raad indleveret, deres Velvisheders samtlige Konfirmation ydmygeligen derpaa begærendes, i hvilken (paa menige Købmænd og Kræmmerlavs Vegne) Begæring deres Velvisheder og gunstelige haver konsenteret og samme vores begærede Lavsartikler konfirmeret og stadfæstet, som til Lavet under Kjøbenhavns Stads Segl igen er blevet overantvordet.“

De vedtagne Lavsartikler stadfæstedes af Kongen 17. Dec. 1651 og ere af følgende Indhold: Der skulde være 2 Oldermænd og 4 Bisiddere, Halvdelen Købmænd og Halvdelen Kræmmere, der skulde udtages af de bekvemteste og dygtigste Lavsbrødre, som Lavet kunde have Ære og Gavn af; Valget af disse skulde foretages af Lavsbrødrene, men stadfæstes af Magistraten. Enhver var pligtig til at modtage Valget, men ingen behøvede at være Oldermænd eller Bisidder længer end 2 Aar. Til Oldermændens Hjælp skulde antages en Lavsskriver og et Lavsbud. I den ene Oldermænds Hus skulde Lavets Papirer og Penge opbevares, indtil et vist Lavshus blev „ordineret“. Baade kunde det hele Lav tilsiges til Lavsmøde og hver af dets 2 Afdelinger for sig, i sidste Fald naar der alene skulde forhandles

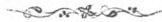
noget, der særlig vedkom enten Købmændene eller Kræmmerne. Man skulde ved Møderne rette sig efter Helliggejstes Kirkeur, og den, der kom for sent, skulde give Bøde. Intet Medlem af Lavet maatte indtage nogen til at drive „Mads-kabi-Handel“ med sig, det vil sige: være i Kompagni med nogen, der ikke var Medlem. Enhver Lavsbroder var forpligtet til at tilkende-give Oldermændene, naar han erfarede, at nogen gjorde Indgreb i Lavets Rettighed eller at der var fremmede Liggere eller Bissekræmmere, som dreve hemmelig Handel, eller naar Gæst handlede med Gæst; Oldermannen skulde derpaa angive det for Øvrigheden, for at deres Gods kunde beslaglægges og Sagen for-følges ved Retten. Ingen i Lavet maatte lade sine Varer bære omkring til Salg, hverken ved sine egne Tjenere eller ved andre, dog maatte man som hidtil lade sine Varer bringe hen til Folk, som begærede dem til Købs. Man forpligtede sig til ikke at lade sin Humle veje uden paa Stadens Vejerhus, hvor der var en edsvoren Vejer. Ingen maatte have mere end 1 aaben Bod med Kram eller andre Varer uden i det Hus, han bebode, hvor han maatte indrette sig saa mange han vilde, lige-som det stod enhver frit for at have saa mange Boder paa Børsen, som han vilde, nemlig Kræmmerboder ovenpaa og Boder med grove Varer nedenunder. Hvis nogen Lavsbroder fik Varer tilsendt fra fremmede Steder til at sælge mod Provi-sion, skulde han først tilbyde Lavet og Brødrene dem, og siden sælge en gros til hvem, der vilde købe, men ikke „bruge Høkeri“ dermed. Enhver var forpligtet til at sælge gode og uforfalskede Varer og til at have rigtig Vægt og Maal.

Forat Fremmede, der kom til Staden med deres Varer, kunde træffe Købmænd og Kræmmere og de selv indbyrdes hinanden, skulde de holde Børstid hver Formiddag Kl. 10—11 og hver Eftermiddag om Sommeren Kl. 5—6 og om Vintren Kl. 3—4. Naar nogen Lavsbroder eller hans Enke kom i „ærlig“ Fattigdom, som han ikke selv var Skyld i, skulde han understøttes af Lavet, at han ikke til dettes „Førklejnering“ skulde behøve at søge sin Føde for Dørene ved Almisse, men

den, som selv ved Overdaadighed havde forskyldt sin Fattigdom, vilde Lavet intet have med at gøre. Der skulde antages en eller 2 Mæglere og, om fornødent, en eller to „Opseere“, der kunde have Tilsyn med, om der handledes imod Kongens Privilegier.

Der fastsattes ogsaa Bestemmelser om Indskrivning af Dreng og Overholdelse af de Kontrakter, der sluttedes med dem, ligesom en Opsigelsestid af $\frac{1}{2}$ Aar for Svendene, der ogsaa her kaldes Tjenere, og ingen maatte antage nogen i Tjeneste, førend denne skriftlig havde bevist, at han med Vilje og Venskab var skilt fra sin forrige Husbonde. Uenigheder mellem Husbonde og Tjener eller Dreng skulde paakendes af Oldemand og Bisidderne.

Naar nogen af Lavet var død, skulde Oldemanden lade Brødrene tilsige, og til at bære skulde navnlig de yngre tilsiges.¹⁾

Med Lavsretten fulgte altsaa den Forpligtelse at bære Medbrødres Lig til Jorden, hvilket en Tid medførte den Fordel, der var forbunden med at bære fornemme Folk til Jorden, saa Kræmmerne blev Stadens fineste Ligbærere. Da Lavet bestod af de fornemste Borgere, blev det nemlig oftere ønsket af Folk, der vilde bekoste en rigtig elegant Begravelse, at dets Medlemmer skulde bære Liget. Dette var rigtignok udenfor Vedtægterne, men da det berigede Lavskassen, blev det 5. Marts 1676 vedtaget „at bære fornemme Lig, hver Gang for en honorabel Diskretion“. Den tiltagende Luxus medførte, at man nu ogsaa maatte have smukkere Liglagen end hidtil. 22. Febr. 1676 besluttede man „at forfærdiges et eller 2 store og saa mange smaa Liglagen af godt fint Klæde med sorte Silkefryndser omkring og ellers det bedste og skikkeligste, det kunde gøres

¹⁾ Lavsskraaen er til i Original og er trykt i Kjøbenhavns Diplomatarium III 381—88.

og Kompagniet kunde have Ære af“. I et senere Møde afgjordes det at lade gøre et Liglagen „af fint sort Klæde med Silke- og Sølvfryndser omkring og i hvert Hjørne en Sølvblomme, ovenpaa et Sølv-Krucifix“. Dette kostbare Ligklæde maatte dog ikke bortlejes til nogen udenfor Kompagniet, uden naar Medlemmerne vare budne til at bære.

Ligklædet maa have været af en særdeles Pragt, thi ved en saa kostbar Begravelse, som den, der 21. Dec. 1676 skulde holdes i S. Nikolaj Kirke over Generalløjtnant Niels Rosenkrands, der faldt i Slaget ved Helsingborg¹⁾, anmodede Enken og Stadens Præsident om at faa Sølv- og Silkefryndserne af Ligklædet til laans mod en billig Godtgørelse i Henseende til, at den afdøde i mange Aar havde været Stadens Kommandant og havde sat sit Liv til for Fædrelandet. Der blev dog svaret, at Fryndserne ikke kunde afskæres, men hvis Kompagniet blev anmodet om at bære, maatte hele Klædet gerne laanes et Par Dages Tid.

Det var ikke enhver, man vilde bære; 31. Jan. 1679 vedtog man derfor, „at ingen Lig udenfor Lavet skulde antages at bæres, undtagen de, som Lavet kunde have Respekt og Ære af saavel som en anselig Rekompens til Lavet efter den Dødes Vilkaar“. Et saadant Tilfælde indtraf samme Aar, idet den store Handelsmand Albert Itzens Arvinger i November betalte 100 Rdl. til Kræmmerlavet, „for de bar hans Lig til sit Gravsted i den tyske Kirke, hvilket de ellers ikke havde haft fornøden, eftersom den salig Mand udi mange Aar ej komparerede (mødte i Forsamlingerne), ej heller som andre Kompagnibrødre Tid efter anden om allehaande Udgifter og Lavbesværing blev anmodet, for hvilke han efter Privilegierne ej mere end som andre kunde være fri og forskaanet“.

Aaret efter var man dog ked af Ligbæringen udenfor Lavet, ti 25. Febr. 1680 besværede flere sig over den Ulighed, der var foregaaet med at bære fremmede Lig, og det blev vedtaget herefter at holde op dermed. De, der nu i 4 Aar havde

¹⁾ Om denne kostbare Begravelse se Danske Saml. V. 353—59.

haft Umage med at bære fremmede Lig, fik i Gave hver en Sølske af Lavkassen, og det bestemtes, at i Fremtiden skulde de ældste Lavsbrødre aldeles være fritagne for at bære, men at dette paahvilede de 50 yngste Lavsbrødre, saaledes som det var en almindelig Vedtægt i alle andre Lav.

Man kan ikke sige, at de gode Kræmmere vare meget faste i deres Beslutninger, ti da Borgmester Peder Pedersens Enke skulde begraves og der var Udsigt til en god Indtægt for Lavkassen, vedtog man igen 19. Okt. 1680 med stor Stemmeferhed at ville bære fremmede Lig, da Lavkassen ellers maatte have Indtægter ved Tilskud fra Medlemmerne. Ligbærerne bleve dog snart utilfredse med denne Ordning, og det vedtoges allerede 22. Marts 1681, at af Indtægten ved Ligbæring af Fremmede skulde kun $\frac{1}{3}$ tilfalde Lavkassen til Kompagnihusets Vedligeholdelse, $\frac{2}{3}$ tilfaldt Lavsbrødrene til Deling; det fastsloges dog ogsaa her: „dog skal det være reputerlige Lig, som det ganske Lav kan have Ære og Respekt af“.

Efterat Christian V havde ophævet Kræmmerkompagniet tilligemed de andre „Embter“ ved Forordng. af 23. Dec. 1681, fremkom bl. a. den Ulempe, at de gamle Overenskomster om Ligbæring ikke længer bleve overholdte; det indtraf saaledes, at naar „nogle faa efter samme Tid sig have indfundet, naar en af de forrige Kompagnibrødre eller deres Hustruer ved Døden afgik, samme Lig at henbære, da have de sig saa udmattet derved befundet, at denne ringe Forsamling havde resolveret, ej mere noget Lig at ville bære, uden det paa en anden og bedre Maade kunde ske“. Man kom derpaa 2. Marts 1688 overens om at oprette en ny Begravelsesforening for Medlemmer af det ældre Kræmmerlav, men da der kort efter, 7. Juli 1688, meddeltes ny kgl. Privilegier for Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerne og disse kom til at danne et Lav for sig, blev der for dettes Medlemmer oprettet følgende Artikler, daterede 28. Jan. 1689:

1. Skal vores Pligt være at bære til Jorden de ældste, som tilforn have været i Kræmmerkompagniet af vores Profession,

saavel som deres Hustruer, om de vores Tjeneste begære, for en Kendelse til Kassen.

2. Oldemanden og 2 Lavsbrødre, som nu dertil ere anordnede, nemlig Sieur Evert Weinman og Sieur Jakob Feldman, som dem hos hvert Lig skulle indfinde, saafremt de ej ere i lovligt Forfald, hvorved deres Udeblivelse kan undskyldes, under Straf til Kassen 4 Rdl., og naar nogen ved Døden afgaar, da dertil igen at kaldes de ældste af Lavet og paa samme Maade, som meldt er, sig forholde.

3. Skal enhver i sit Hus ved Lavsbudet en Seddel leveres ved sit Navn, saa og Tiden, naar han noget Lig skal bære, hvilken Seddel af dem udi Forsamlingen igen skal leveres skulde nogen herudi findes forsømmelig, betale til Kassen for hver Gang 1 Mark danske.

4. Om nogen bliver ganske borte uden lovligt Forfald, som han hos Oldemanden skal tilkendegive, og hans Undskyldning ej for gyldig kan erkendes, da at give Straf til Lavskassen 4 Rdl.

5. Bør enhver til den Sted, hvor Forsamlingen skal være med Lig af bære, komme ædrueligen og sin Tjeneste udi Høflighed forrette; skulde nogen sig herimod forse og det anklages, give til Kassen, hver Gang det bevises, 1 Rdl.

6. Og paa det at alting kan gaa ordentlig til, ville vi os i 6 Klasser fordele, og udi hver Klasse en Formand nævne, som skal have flittigt Indseende, at ingen af hans Klasse borte bliver eller fra Ligbøren sig hemmelig bortsniger; dersom nogen herimod handler, og det af Formanden anklages, give første Gang til Kassen 2 Mrk., anden Gang, og saa tit det sker, 4 Mrk. danske.

7. Med Liget at udtage og at sætte paa Børen, skal af Formanden i hver Klasse tvende nævnes, og de, som dertil ej ere kaldede, skulle de første være at optage Liget at bære, og at afløse hverandre, indtil det kommer dem til, som Liget udtog, og skal enhver blive hos Børen og ej fra Liget undvige, førend det i Jorden er bestædiget, under Straf 4 Mrk.

8. Med Ligbøren at sætte for Døren skal 4 af de yngste nævnes, som dertil skulle være forpligtede, indtil yngre hos os indfindes, saa at altid de sidst indkommende dertil skulle bruges; skulde nogen imod Forhaabning sig herudi uvillig betæ, give hver Gang til Kassen 4 Mrk.

9. Skal vores Ligklæder og dets tilhørende forblive i det gamle Kompagnihus til Kompagniets Tjeneste, og skal Lavsbudet det lade hente til den Sted, det skal bruges, saa og lade det tage af Børen og igen renligen til sin Sted at levere.

10. Dersom nogen bærer Lig med andre udenfor denne Forening enten for Svogerskabs eller Venskabs Skyld, skal han til Straf give 2 Rdl., og dersom han lader sig dertil bruge for Penge, give til Straf første Gang 4 Rdl., anden Gang 6 Rdl., tredie Gang ganske udslettes af denne Forening.

11. Dersom nogen enten af Magistraten eller af de høje kgl. Ministre skulde begære Kompagniets Tjeneste med deres Lig at bære, da haver Oldermændene med de 2 ældste derover at censurere, om deres Begæring kan antages og hvor meget derfor skal gives, dog om det skal afslaaes, at tragte saa meget, som muligt er, med Raison at komme derfra og derfor blive forskaanedede.

12. Skal Lavsbudet Klavs Bonnix, eller hvem som Stedet efter ham betræder, være forpligtet sig ej uden Ordre med fremmede Lig at befatte, medens til Lavsbørnene enhver især en Seddel indlevere, naar noget Lig skal henbæres, og til et vist Klokkeslet, som paa Sedlen skal antegnes. Dersom og imod Forhaabning nogen Klage af Lavsbørnene maatte komme, at han ej til enhver sin Seddel rigtig udleverede og Forseelsen hos ham befindes, da han at give til Straf for hver Gang 1 Rdl., som aarligen af hans Løn skal dekurteres.

13. Haver enhver at rette sig efter Helliggjestes Klokke, og hvem, som kommer for sildig, efter den tilsagte Tid, skal give til Straf for et Kvartér 8 Skilling og for $\frac{1}{2}$ Time 1 Mrk. udi Bøssen til de Fattige.

Det var ikke alle Fremmede, Kompagniet vilde have Betaling af; saaledes findes under 14. April 1694: „Blev af Oldermænden og en Del af de da tilstedeværende Ældste resolveret, at som velædle velb. Hr. Justitsraad Kruse havde tilsendt Oldermænden 100 Rdl. Diskretion for hans sal. Frues Lig at bære til Graven, at Oldermænden da vilde umage sig og søge at faa velb. Hr. Justitsraad Kruse selv i Tale og med største Høflighed levere ham Pengene tilbage igen og derhos rekommandere Kompagniet udi hans Affektion“. Justitsraad Kruse var General-Konsuntionsforvalter og stod som saadan i megen Forbindelse med Kræmmerne. Alene Ligbæringen gjorde, at forskellige udenforstaaende meldte sig ind i Lavet; saaledes gav 9. Maj 1701 Kort Danxst, Bogholder ved det ostindiske Kompagni, 100 Sletdaler, dog med den Forpligtelse, at han ej brugte Handel med ostindiske eller andre Varer til Præjudice for Kompagnibrødrene og imod at han skulde bære Lig efter sin Tur, naar han ikke var forhindret ved de ostindiske Skibe. 12. Dec. 1703 blev Hofapotheker Johan Gotfred Becker ligeledes Medlem paa de Betingelser, at han ej vilde gøre Lavsbrødrene noget Indpas, medens han selv paa sin Side ikke vilde være forbunden til at bære Lig, ej heller være forpligtet til at møde i deres Forsamling; derimod vare Brødrene forpligtede til at bære ham og hans Hustru til Graven. Paa samme Maade blev Rejseapotheker Johan Frederik Becker optaget 25. Nov. 1705.

At Lavet bar andre end Lavsbrødre, paaførte det 1702 en Strid med det 20. Okt. 1683 oprettede Ligbærerlav, der blev afgjort ved en Dom af en af Kongen beskikket Kommission. De beskikkede 36 Ligbærere skulde nemlig bære alle fornemme Lig, hvori Kræmmerne vare dem farlige Konkurrenter.

29. Febr. 1704 skede nogen Forandring i Vedtægterne. Det hedder nemlig saaledes: „Saasom iblandt Kompagnibrødrene udi nogle Aar Tid efter anden adskilligt Klagemaal ved Ligbæren haver været, især formedelst en Del udi deres rette Klasser ej haver baaret, end og formedelst en og anden undertiden, før

Liget var kommet til Graven, fra Gaden var bortgaaet, og deslige, derudover en og anden paa deres Sundhed lettelig kunde kommet til kort, og de, som have været de villigste til at bære, den største Skade snarest kunde træffe“, blev man enig om at dele Kompagnibrødrene i 6 dobbelte Klasser, saaledes at man kom i Klasser efter Højden og der blev beskikket 2 Formænd for hver Klasse, 6 for dem, der bar Kisten paa den højre og 6 for dem, der bar den paa den venstre Skulder. Disse Artikler lød saaledes:

1. Først at observere, at de 4, hver Gang af Oldermænden bliver ordineret, Ligbøren for Døren sætte, under 1 Rdl.s Straf for hver Person, hver Gang han det forsømmer.

2. At enhver bærer udi sin rette Klasse under 1 Rdl.s Straf hver Gang for enhver, sig modvillig derudi forsér.

3. At enhver bærer paa den rette Skulder, han sig en Gang har resolveret til og derefter er ordineret at bære paa, under 1 Rdl.s Straf, saa ofte han sig derimod genstridig forsér.

4. At ingen gaar bort, før Liget er udi Graven sat og Jord paakastet, hvor ingen muret Begravelse er, under 1 Rdl.s Straf, saa ofte han sig derudi forsér.

5. At enhver, som bør kaste Jord paa, det upaaklagelig forretter under 1 Rdl.s Straf.

6. At enhver af Formændene de udi hans Klasse ordinerede Kompagnibrødre, før de fra Graven bortgaa, efterser og enhver deres Forseelse, om nogen forefalder, annoterer og strax til Oldermænden under deres Haand til Anklagelse ufortøvet skriftlig indleverer, under 1 Rdl.s Straf, hver Gang det sker.

7. Og dersom Formændene udi deres Klasser ikke udi Agt tage hvis (hvad) de bør, eller de udi nogen af ovenmeldte Poster sig forse, da bør de ligesom de andre Kompagnibrødre for hver Post især at betale hver Gang 1 Rdl. End er af Kompagnibrødrene besluttet, at naar nogen af dem selv eller deres Hustruer ved Døden afgaar og til Jorden skal bestædiges, at de aldeles ikke ville føre den efterlevendes Bo udi nogen

Bekostning med Traktement enten med Spise eller Drik, desto mere og fordi det strider imod kgl. Majestæts allernaadigst udgangne Forordninger, da paa det at saadant desto striktere kan blive efterlevet, ti have samtlige Kompagnibrødrene enstemmig vedtaget og sluttet, at saa fremt nogen af dem eller deres Hustruer skulde understaa sig til i saa Maade at traktere enten med Spise eller Drikke, da skal enhver, sig derimod forsér, til vores Kompagnikasse derfor Straf betale 10 Rdl. Ellers er i Steden for denne unyttige Bekostning saaledes imellem os sluttet og aftalt, at enhver af os, som noget Lig har, enten af vore Kompagnibrødre eller deres Hustruer, for hvert Lig til Kompagniets Kasse en Kendelse efter enhvers Godtfindende skal erlægge, som i det mindste skal være 4 Rdl. End er og imellem os indbyrdes sluttet, at hvis nogen vægrer sig, de Straffenge, han til Kompagniet skyldig er, at betale, da skal den, sig derudi vægrer, nægtes Kompagnibrødrenes Ligbærens Tjeneste, hans eller hans Hustrus Lig til Jorden at bære, indtil han det resterende betaler. De øvrige Artikler, som udi forrige Forening om Ligbæren af Dato 28. Jan. 1689 ej herudi ere forandrede, forblive udi deres fuldkomne Valør, Kraft og Værd.

Uagtet den fra Holberg saa vel bekendte „honette Ambition“ vedblev Lavets Medlemmer dog at bære deres afdøde Medbrødre til Graven paa deres Skuldre, og det er ret ejendommeligt at se i Lavsprøtollen, hvorledes enhver ny Lavbroder i lang Tid blev maalt, forat man ved Begravelser kunde sætte ham sammen med en Medbroder af samme Højde.

19. Jan. 1683 udkom et kgl. Forbud mod at udleje Ligklæder, men dette maa igen være hævet, ti 25. Juni 1710 fik Johan Danxst Eneret i 10 Aar paa saadan Udlejning, hvilket oplæstes i Kompagniet. 8. Jan. 1721 bestemtes det, at ved en Kompagnibroders Begravelse var 8 Rdl. det mindste, der maatte gives for Ligklædet, da 4 Rdl., som det var blevet Skik at give, var for lidt.

I det saa mange af Lavbrodrene vare Tydskere og derfor hørte til den tyske Menighed, følte Lavet sig særlig knyttet

til S. Petri Kirkes Præster. Da derfor Dr. Dyrkops Hustru skulde begraves 1725, ønskede Brødrene at bære hende til Jorden, uagtet det var strafbart, men vilde anse det for ikke strafbart, da de tyske Præster og deres Fruer hidtil vare baarne saaledes. Da Lavet 21. Jan. 1735 raadslog om at bære Kommerceraad Hans Albrecht Hæsekers Lig, mod en Kendelse af 50 Rdl., gik man ind herpaa, „siden det har været udi forrige Tider Brug ved Kompagniet at bære slige Lig mod en ræsonnabel Diskretion, endog udenfor Kræmmerlavet.“

12. Dec. 1744 søgte Universitetet Kongen om, at Studenterne maatte blive eneberettigede til Ligbæring, men herpaa kunde Lavet ikke gaa ind, idet det begærede, at Lavartiklerne maatte bevares usvækkede. Derimod blev der paalagt Lavet en aarlig Kendelse til Studenterne paa Regensen af 20 Rdl., „til nogenledes Soulagement for den store Umage og Besværing, de have med at bortbære fattige Folks Lig uden Betaling.“

Da det gamle Ligklæde var meget gammelt, mørt og slet, besluttede man 16. Febr. 1764 at lade et nyt forfærdige.

Kompagniet havde allerede 1661 sin egen Gaard ved Stranden imellem Boldhusgade og Fortunstræde, den sydlige Del af forhenværende „Hotel Royal“. Det var en stor Gaard med 12 Kram-Kammerser, 4 Pakrum, 3 Loft og 5 Kældre, væsenlig til at udleje til fremmede Købmænd; desuden havde Kompagniets Skriver Anders Borris en Lejlighed bestaaende af den store Stue, hvori Kompagniet holdt Forsamlinger, og som han havde Ret til at benytte udenfor disse, den mellemste Stue, Køkken, 3 Bagstuer, et Spisekammer, 2 Pakrum, et Kontor ved den store Stue, 2 Kældre, en Vedhammer, den forreste Stue over Porten. Samme Aar „blev ordineret og befalet, at 8 lange Bænke eller aabne Skamler skulde forfærdiges, enhver til 5 eller 6 Personer, saa Kompagnibrødrene hver sin visse Plads og Sæde,

naar det ganske Kompagni samles, kunne vide at søge, desligeste og tvende Klamper til at sætte Fødderne paa, ved hver Ende af det store Bord«. Samtidig blev det vedtaget at lade gøre et mindre Signet af Staal efter det store af Sølv.

Efterat Handelslavene vare blevne løste fra deres Fællesskab 1688, sattes Gaarden til Avktion og købtes 1690 af Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet for 3241 Rdl.

1721 blev det befundet, at Forhuset „er raadent ud til Gaden, saa det er at befrygte, at sligt et højt Hus, som udi sig selv har stor Tyngsel, maatte nedfalde og da, det Gud naadelig forbyde, kunde foraarsage Ulykke ved de iboende eller forbigaaende Folk“. Der blev derfor opført et grundmuret Hus paa 4 Etager foruden Kvist og det var allerede færdigt i de sidste Dage i Aaret til at Lavsforsamlingerne kunde holdes deri.

Huset var neppe godt bygget, ti 1742 hed det sig, at det var Guds Beskærmelse, at det ikke var faldet ned og der var sket Ulykker. Man mente derfor ikke længer at kunne beholde Gaarden og solgte den 1744 til G. L. Meyerer for 4000 Rdl.

Det var fra først af Skik, at Oldermændene, de 2 Bisiddere og de Eligerede, hvis Tal fra først af var 12, mødtes engang om Ugen i Kompagnihuset, men 18. Okt. 1675 vedtoges det, at de herefter ikke skulde give Møde hver Mandag, men naar der var Sager at foretage, skulde de tilsiges ved Budet, dog skulde der hver Maaned altid ske ordinær Forsamling efter Tilsigelse. 1676 bleve de ugenlige Møder dog igen indførte hver Mandag Kl. 8. Senere blev dette dog ændret, ti 16. Jan. 1694 udnævntes 4 Mænd til Oldermændens Assistens og 8 til at møde i Forsamlingen hver Torsdag Aften Kl. 5, hvor ogsaa hver Kompagnibroder, der havde noget at foredrage, kunde indfinde sig; Brødrene lovede „at holde for angennem, hvad disse Kommitterede afgjorde“. 1718 valgtes 5 Bisiddere og 13 eligerede Brødre, der kunde træffe Afgørelser, at man ikke altid skulde besvære det hele Kompagni. Der var da 42 Kompagnibroder. For Udeblivelse var der fastsat Bøder, der dog sædvanlig ikke bleve inddrevne. Da derfor Magistraten 1740 søgte Oplysning om An-

vendelsen af Lavets Tidepenge, svarede der 28. Jan., at der ingen saadanne gaves, og af Bøder vare der ingen faldne i den daværende Oldermænds Tid; naar nogen Kræmmer eller Svend blev indskreven, gav han efter Evne lidt i en Bøsse til fattige Kræmmere eller disses Enker, ellers intet.

Af Betjente havde Lavet en Skriver eller Notarius. Den første, der nævnes, er den Anders Borris, der havde været Kaptejn for Kræmmervendenes Kompagni under Belejringen. Han havde en Løn af 100 Rdl., men fik istedenfor denne 1673 fri Bolig i Kompagnihuset. Han døde 1676, men hans Enke beholdt Huset i Leje i nogle Aar. Videre var der 1673 et Bud, der hver Torvedag skulde møde paa Kompagnihuset og hver Dag hos Oldermænden; hans Løn var 100 Sletdaler. Endelig blev samme Aar antaget en Mand, der for Løn af 50 Sletdaler „skulde flittig inkvirere om al hemmelig Handel og Fuskari, som enten af Indbyggere, fremmede Liggere eller Omløbere kan begaaes, forefalde eller betræffes“. Han skulde ogsaa paa Toldboden skaffe sig Underretning om de Fremmede, der indkom med Kramvarer, og hvor de logerede.

Som omtalt havde Lavet en Patron. Den første var Borgmester Hans Nansen, der maaske har været det til sin Død 1667. 1673 blev Borgmester Jørgen Fog „Inspektør og Patron“. Denne blev forvist Byen 1676 som Griffenfeldts Svoger og efterfulgtes af Borgmester Titus Bulche. Stillingen var mere end en Hæderspost, ti 1675 tales der om Udgifter til „Patronens honorable Aflæggelse og Diskretion“. Senere blev det Politimesteren, der blev Patron.

Hvorledes det gik til, naar en Oldermænd gik af, se vi i Begyndelsen af den ældste Forhandlingsprotokol.

23. Okt. 1673 „lod forrige Oldermænd Sieur Johan Adolf Ernst det ganske Kompagni tilsige at møde, som og komparerede, hvor han da tilligemed hans forrige Bisiddere Sieur Movrids von der Thide og Sieur Simon Krick for det ganske Kompagni offentlig aftakkede fra deres hidindtil forvaltede Bestilling og tilspurgte de Kompagniet trende Gange lydeligen, om nogen noget

paa dem utilbørligt havde at sige, de det nu straks vilde tilkendegive, da erbød de dem dertil i alle Maader paa Steden efter Billighed at ville svare, og om sligt ej skede, at de da for videre Eftertale maatte være forskaanede; hvorpaa af samtlige tilstedeværende Kompagnibrødre blev svaret, at de de forskrevne Dannemænd intet havde at beskylde, men takkede dem paa det flittigste for deres hafte store Umage, som de paa Kompagniets Vegne i saa mange Aar havde haft, og vilde for deres Forvaltning ikke tvivle paa god Regnskabs Aflæggelse, hvilket de forskrevne Dannemænd dem og erbød efter Artiklerne tilbørligen at ville gøre og aflægge, end videre, som i slig Maade til samme Tid og Sted kunde forefalde at tale. Efter dets Fuldendelse tiltraadte og fremstillede sig forbenævnte af Magistraten tilordnede Oldemand og Bisiddere, som de aftrædende succederede, hvilke af tilstede værende Kompagnibrødre med Lykønske venligen bleve modtagne. Og som det stedse har været Skik og Vedtægt, at Kompagniets Ældste nogle af Lavet til Assistens og Medhjælper, naar noget paa Lavets Vegne forefaldt at forrette, skulde udnævnes, da er dertil Torsdagen den 30. Okt. disse efterskrevne Lavsbrødre vorden eligerede“. Derpaa nævnes 12 Navne, 6 af hver Klasse.

Med Hensyn til Læredrenge vedtoges følgende 1668:

„Eftersom med stor Møjsommelighed, Umage og Besværing vores Forfædre tilforn udi mange Aar efter hverandre med ideelige Supplikationer ydmygeligen hos den høje Øvrighed om haver suppliceret, anholdet og begæret“ og nu faaet bevilget at maatte stabulere, oprette og anordne „et vel beskikket, ærligt og oprigtigt Købmands- og Kræmmer-Lav eller Zunft“, havde man nu forfattet visse Regler, „hvorledes med Lavets interesserende Brødre og Enker deres Tjenestedrenge herefter skulde forholdes, paa det de kristelig, ærbar og skikkeligen kunde vorde optugtede og underviste udi Guds sande Frygt til god Lærdom og Flittighed, derhos kunde blive underholdte af deres Herrer og Husbonder under tilbørlig Tvang og Lydighed, saa at Ungdommen derved først kan lære at ære Gud udi Himlen som en

Herre over alle Herrer, derhos tilbørligen tjene, ære og respektere deres Herrer og Husbonder, takke dem for faderlig Om-sorg, god Optugtelse og Undervisning, for deres store Besværing og Umage, besynderlig at erlange det, som det fornemste er, at Ungdommen kan nyde og erlange den forjettede Velsignelse for deres tro Tjeneste, Ydmyghed og Lydighed efter det fjerde Guds Buds Ord, saa de udi Fremtiden for samme deres Hør-somhed og Lydighed kunne have at forvente Guds faderlige Naade og Velsignelse, et langt Levned med al Lyksalighed og Velfærd her paa Jorden timeligen, og derefter udi Himlen til evig Tid“.

Det bestemtes da, at alle „Tjenestedrenge“ skulde indføres i en særlig Bog med Opgivelse af deres ægte Fødsel og deres Tjenestetid, og dette skulde ske fremdeles, naar nogen Dreng traadte i Tjeneste. Efter Drengaaarenes Tid skulde han udskrives af Drengbogen og indføres i „Tjenerens Bog“. Enhver udskreven Dreng burde træde i Tjeneste hos sin første Husbonde, hvis denne begærede det, fremfor hos nogen anden, som Karl eller Tjener og blive hos denne eller hos en anden Danne-mand i 3 Aar, førend han begyndte at drive sin egen Handel.

„Og have alle de Dreng, hvilke med Lydighed, Flittighed og Troskab udholde og fuldende deres forsagte Tjenestear hos deres Herrer og Husbonder, udi Fremtiden sig storligen deraf at berømme, at de med største Flittighed ærligen, redeligen og vel have udtjent deres forsagte Tjenestear hos en Herre og Husbonde, have derfor Gud almægtigstes rige Velsignelse her timeligen at forvente fremfor andre, hvilke sig derimod have anstillet utro, ulydig, modvillig og viderværtig, ja en Part som vilde Bæster er løben fra deres Herrer og Husbonder og bevist dem største Utroskab, saadanne Tjenere have dem at forvente først timelig og siden evig Straf“.

Som Vidnesbyrd om den Tids Fordringer og Levevis meddeles her en Lærekontrakt af 12. Juni 1688.

„Kendes og vitterligt gøres hermed for hver Mand, som dette forekommer, at imellem Johan Dauv paa den ene og Peder

Christensen paa den anden Side, begge Borgere og Handelsmænd her udi Kjøbenhavn, er paa efterfølgende Maade kontraheret, nemlig jeg Peder Christensen haver Johan Dauv en mig velbekendt Dreng ved Navn Tyge Jensen Wentmøll, barnefødt udi Randers, anbetrot om Købmandskab hos hannem at lære, dog med Drengens og hans Moders fri Vilje og Samtykke, saa er og imellem os overvejet og besluttet, at forskrevne Dreng skal tjene sin Husbonde Johan Dauv for en Dreng i 8 Aar, som skal angaa fra St. Hansdag 1688 og endes samme Tid 1696, og 3 Aar for Svend, om hans Husbonde hannem begærer, for billig Løn, som han ellers kan faa her i Byen. I værende 11 Aars Tid lover jeg forskrevne Peder Christensen for fornævnte Tyge Jensen Wentmøll, at han skal være sin Husbonde, Madmoder og Arvinger tro, huld og lydlig inden og uden Huset eller paa fremmede Steder, hvor han kunde vorde forskikket at søge sin Husbondes og Arvingers Gavn og Bedste, og intet, som kunde være til deres Profit, at forsømme, men alting trolig og vel skal forrette, hvis hannem af hans Husbonde, Madmoder, Svende og ældre Tjenere kunde blive befalet, og skal han holde sig fra al Skødesløshed, som Kortspil og des usømmelige Bedrifter, ej heller skal han bémenge sig med noget eget Købmandskab eller Tuskeri og ingen Penge eller Penges Værd uden hans Husbondes Videnskab have hemmelig i sin Forvaring, ej heller af de Varer, som hannem blive betrot, samt Penge, som han derfor annammer, bortgive eller forsvende (o: bortødsle) til sin egen Nytte uden sin Husbondes Samtykke og Vilje eller i nogen Maade noget deraf forkomme, ej heller holde noget i forborgen, maa sig være hvad det vil, men Alting, som kan være til deres Gavn og Bedste, trolig straks skal aabenbares; desligeste holde sig fra allehaande hans Husbonde uvidende Tilsammenkomst samt løst og letfærdigt Selskab, men derimod gudfrygtig leve, Aften og Morgen flittig læse og bede og gaa efter hans Husbondes Begæring til den tydske Kirke for hans Husbondes Stol paa Klappen, hvor han skal lade sig finde baade til Aftensang og Højmesse; i lige Maade altid sige Sandhed og altid for sin Hus-

bonde og Madmoder, Svende eller Tjenere ingen Løgn eller Tradser føre, men stedse komparere for dem med en ren Haand og Mund, saa at de noksom med hans Komportement skulle være fornøjede.

„At nu saaledes al Skade og Skimp kan og skal blive forekommen, anlover Tyge Jensen Wentmøll sig saaledes at skikke og forholde, at han det først for Gud i Himlen, dernæst for hans Husbonde og Arvinger saa og for mig som hans Kavtionsmand og tro Forlover, samt for hans Forældre agter at forsvare, paa hvilket gode Løfte jeg Peder Christensen fuldkommen for bemeldte Tyge Jensen Wentmøll lover paa hans Faders Vegne, saa at Johan Dauv og hans Arvinger af mig og mine Arvinger paa bemeldte Tyge Jensen Wentmølls Vegne skal være og blive uden Skade og skadesløs i alle Maader, som det sig bør, saa at jeg skal og vil betale til Johan Dauv eller Arvinger eller Lorents Lorentsen, som han nu straks gaar til i Boden, for hver Skilling eller Skillings Værd, han dem forsætligvis foruretter, vil jeg betale en Rigsdaler, men dersom han ellers noget udaf Uforstand eller Efterladenhed forser, som ikke hans Husbonde eller Arving kommer til Skade, det skal straffes med en Krabask, som det sig bør, saa at han derfor ikke straks skulde bortjages. Men dersom han ellers ikke tjener sin Tid ud, som forskrevet staar, skal jeg og mine Arvinger ikke alene svare Johan Dauv og hans Arvinger til al den Skade, som hannem derover tilvokser, men endog betale for sin Kost og Klæder, fra den første Dag til den sidste, efter Billighed ligesaa fuldkommen, som jeg tilforn har lovet at betale for hver Skilling, han med forsætlig Vis foruretter hans Husbonde, en Rdl.

„Hvorimod jeg hans Husbonde Johan Dauv lover og bepligter mig og mine Arvinger Tyge Jensen Wentmøll ikke alene udi Købmandskab, Handel og Vandel, allerbedst muligt er, at informere og undervise, men endog forsyne hannem med lovlig Øl og Mad, Klæder og Sko, Linned og Uldent og hvis (hvad) han ellers behøver; men dersom hans Moder vilde forære hannem noget, maa det skikkes til mig og ej til hendes Søn,

og naar han trolig haver udtjent sine Læreaar, vil jeg give hannem en sort Æresklædning, saa og naar han kommer fra mig, sit Lærebrev, som det sig bør, samt Rekommendation, saa vidt han kapabel og bekvem findes“.

I øvrigt findes flere af disse Bestemmelser endnu i Kontrakter lige til 1838 og længer, saasom at Lærlingen hverken Dag eller Nat maatte forlade Huset, ikke have Tilhold med nogen, ikke have Penge eller Penges Værd i sin Besiddelse uden Husbondens Samtykke. Ligesaa længe varede ogsaa Forpligtelsen til at give den udlærte Dreng en ny Klædning. Denne kaldtes i ældre Tid Æresklædning, og der forekommer nogle Gange Uenigheder om denne. 1726 blev saaledes en Kræmmerenke, der havde ophævet sin Handel og givet sin Dreng Afsked, dømt til at beholde ham Læretiden ud, der snart var udløben, eller give ham Kostpenge, og desuden en Æresklædning. Da hun forespurgte, om det ikke kunde være nok, naar hun bekostede hans Indskrivning som Svend og købte en Kaarde til ham, svarede Magistraten, at hun skulde give 1 Rdl. om Ugen i Kostpenge, en hel Klædning og Kaarde og desuden lade ham ordenlig indskrive og gøre ham til Karl.

21. Sept. 1671 udstædtes der kgl. Befaling, at da Børsen nu igen skulde anvendes til den Brug, hvortil den fra først af var anlagt, skulde alle de, der ikke selv ejede deres Kramboder, men lejede hos andre, enten leje Boder paa Børsen eller give 4 Rdl. til dennes Vedligeholdelse af hver Bod, de lejede i Byen. Samtidig blev det befalet at nedlægge Kramboderne paa Slotspladsen og anvise disses Ejere Boder paa Børsen, ligesom at nedbryde de Hestestalde, der vare ved Børsens Indgang fra Slotspladsen, og i deres Sted indrette smaa Kramboder.

Da de ældste Forhandlingsprotokoller ere fra 1673, kunne vi først fra den Tid af faa udførlige Oplysninger om Lavets Tilstand.

Det første indenlandske Manufaktur var det, der var indrettet i Børnehuset paa Kristianshavn. 1673 kom der Opfordring til Lavet om at fremme denne Industri ved at bestille Varer der, men enhver maatte selv paa Stedet paase, at der blev arbejdet efter hans Ønske, da de fattige, der arbejdede der, ikke vare lige færdige i at spinde.

Paa et andet „Vandtmageri“ fik Kommercekollegiet og Medparticipanter kgl. Privilegium 22. Sept. 1671, hvorved det fik Tilladelse til at forsyne Hæren, for saa vidt Børnehuset ikke kunde overkomme det, og til at gøre Leverance til Hofetaten.

1. Feb. 1674 forhandlede der i Lavet om, hvorledes man skulde skride ind mod dem, der gjorde Indpas i Medlemmernes Næring, nemlig mod Kongens Staldskræder, Hatstuffererne, Tobakspinderne, der solgte Tobak i Skillingvis, og de 5 Personer udenfor Lavet, der holdt aabne Boder, hvilke ved Rettens Middel burde tillukkes.

Aaret efter var det Skræderne, der gjorde Indsigelse imod Kræmmerne, idet de havde ladet Rettens Folk borttage nogle Klædningsstykker („Rocke og Piekjortler“) fra Kræmmerens Boder. Da man derimod i Lavssamlingen 18. Feb. 1675 forhandlede om, hvorledes man skulde optræde imod Staldskræderen Kristian Ludvig, der solgte Klædevarer, opstod Kræmmeren Nicolaus Jensen Arf, „protesterede i højeste Maade og sagde, at det Kramgods, der var i Staldskræderens Hus, var hans og at han vilde søge sin Betaling hos den, der borttog det“. Dette var imidlertid en ulovlig Handel efter Privilegierne og Lavet indstævnedes Nicolaus Arf for Magistraten. Sagen endte med, at Varerne bleve solgte ved Tvangsavktion, men Staldskræderen fik Pengene og Forbud mod Handel i Fremtiden.

I Februar 1675 henvendte Klavs Bondix, der 1672 havde faaet Eneret til at brænde Tobakspiber¹⁾, sig til Lavet med Be-

¹⁾ Se om ham C. Nyrop Danmarks Kridtpibefabrikation S. 10.

gæring om, at det vilde afkøbe ham et større Parti, men hans Prøver fandtes ikke gode nok og der blev svaret, at naar han kunde levere dygtigt Købmandsgods, vilde man handle med ham om Prisen. Han leverede ogsaa siden 200 Tønder korte og 150 Tdr. lange Piber, hvilket Parti alle „Krydernererne“ (Urtekræmmerne) overtog. Næste Aar udtaltes der stort Mishag med Tobakspibeværket, da man ikke fik de Piber, man havde bestilt, og de tilmed vare daarlige. Det gik ogsaa tilbage med samme Fabrikant, saa han 1681 blev Lavets Bud.

Samme Aar tilbød nogle Spillekortmagere, der 3. Dec. 1673 havde faaet kgl. Privilegium, deres Varer til Kompagniet, men dette fandt dem for tynde og af slet Stof, dog tilbød det at handle med dem, hvis de kunde forfærdige dem saa gode og til samme Pris som Peter Meffardtz Kort.

Hatstafferernes Ældste mødte efter Tilsigelse 4. Marts 1675 i Lavsforsamlingen, men da de bleve spurgte, om de vilde afskaffe de Varer, som de handlede med og som ikke vedkom deres Handværk eller og sige hvad de Ord betydede i deres Privilegier, hvormed det forbødes dem at handle med „deslige smaat“, svarede de, at de fandt sig ikke skyldige, ej heller kunde eller vilde specificere noget i saa Maade, hvorpaa Kompagniet besluttede at lade Sagen gaa til Domstolene.

29. Marts 1675 havde Oldermændene stævnet 20 Personer op paa Kompagniet, forat de kunde gøre Rede for, hvorfor de gik Lavet i Næringen. Det var ikke alle Smaafolk; den meget bekendte Industridrivende Abraham Wust svarede, at han ydede mere i Skat til Hans Majestæt end hele Kræmmerkompagniet tilsammen, men indlod sig ellers ikke paa Forklaring; Frands Roede, en anden stor Købmand, svarede, at han kun handlede med det øst- og vestindiske Kompagni.

To engelske Købmænd havde indlagt en Del Kramvarer tilsalg hos en engelsk Kammager i Badstuestræde, hvor Oldermændene havde ladet deres Varer forsegle og føre til Kompagnihuset. Statholder Jørgen Bjelke befalede imidlertid i Oktober 1675 at give Godset fri, da Kongen havde befaleet, at man i

disse Tider „for alting den engelske Nation saa meget som muligt skulde føje og flattere“. I dette Aar var der nemlig udbrudt en ny Krig med Sverig, den saakaldte skaanske Krig, hvis Hovedformaal var Skaanes Tilbageerobring, og som varede til 1679.

12. April 1676 indgav Oldermændene et Andragende til Kongen, „hvorledes mange fremmede og udlændiske her i Staden sig opholde, som med allehaande Kramvarer sig hemmeligen indsnige, dermed omløbe udi Husene, sælge dem udi smaat, og formedelst saadan ulovlig Handel og Tuskeri fordærve og ruinere mange tro, edsvorne Borgere, som ellers kunde nære sig med Gud og Ære, i den Sted manges dagligen aftager og forarmes, og eftersom disse Fremmede vel vide, at de hos edsvorne Borgere ej aldeles kunne være sikre eller drive deres ulovlige Handel saa frit, dem synes, derfor søge de Logement hos andre Stadens Indbyggere, som ikke ere Borgere, ikke heller høre under Byens Ret, hos hvilke de ej alene finde Medhold, men endog skjule de fremmedes Varer udi deres egne Kammerser, Kontorer og Kister. Vil man og søge dem ved Rettens Middel, saa fattes dem aldrig paa Kundskab, saa at de, før nogen kan komme dem saa nær, alt have retireret sig og i saa Maader henfalde mange Konfiskationer efter Privilegiernes Indhold.“ Oldermændene bad derfor om, at Magistraten og Byfogden maatte arrestere saadanne fremmede Liggeres Personer og Gods, hvilket blev bifaldet ved et kgl. Reskript af 28. April 1676.

I Anledning af Krigen stilledes der forskellige Krav til Kræmmerne, ligesom til andre Borgere; saaledes opfordredes de 7. Juni 1676 til at skaffe Sengeklæder, Lagen og deslige til Kvæsthuset paa Holmen, hvortil hver gav 1 til 2 Rdl., „efter allerunderdanigst Skyldighed og Medynk med dem, som for Fædrelandet tilsætte Liv og Helbred“. I Avgust opfordredes de til at sende gamle Lagen og Skjorter til de saarede i Skaane, og i September maatte hver sende Heste og Vogn forat køre Fyld til Bolværket ved Toldboden langs Stranden; de taxeredes forskelligt, 3 til 40, 11 til 30, 24 til 20 og 70 til 10 Læs. I

December leverede Kompagniet 20 Senge til Kvæsthuset, idet 5 og 5 slog sig sammen, derimod afslog man at levere Proviant til Hæren i Skaane, idet Kræmmerne ikke vare i Besiddelse af flere Varer, end de selv behøvede til deres Huses Fornødenhed.

Efterhaanden blev de saaredes Tal saa stort, at de bleve indkvarterede hos Borgerne. 29. Juni 1677 fik Lavet følgende Brev fra Magistraten:

„Eftersom Hendes Dronninglige Majestæt har paataget sig selv at antage en Del af de kvæstede, som ere komne og daglig komme fra Skaane, og dem forskaffe Logement og Underholdning, det samme gøre de høje Ministre og Kongens Betsjente, Magistraten lader ogsaa nu leje et Hus til dem, som de ville antage og underholde, tvivle vi ikke, at Kræmmerlavet jo beviser i lige Maade kristelig Barmhjærtighed imod de arme fattige Folk, af hvilke en Del er nærmere død end levende, Gud og Kongen vil have derudi stort Behag og belønne det i Naade, Kærlighed imod sin elendige Næste derudi betees og ses, og Gud i Himlen vil forbarne sig over os igen i vores Nød og Elendighed. Der er ordineret Bartskeer, som skal opvarte dem med Kur for Betaling af Krigskommissariatet, saa det ikke skal komme nogen til Besværlighed.“

Hertil svaredes, at Kræmmerne vel vare villige til at beholde dem, som allerede vare indkvarterede hos dem, og til at modtage dem, der selv kunde gaa til Bartskeer og lade sig forbinde, men de bad om at maatte forskaanes for saadanne, som hverken kunde gaa eller staa, og for dem, som vare beladte med smitsomme Sygdomme, og at disse maatte komme hen til saadanne forordnede Huse og Steder, som vare tjenlige dertil.

20. Feb. 1678 mødte Borgmester Titus Bulche og Raadmand Frands Jonsen paa Kompagnihuset og begærede paa Kongens Vegne, at Lavet vilde „gribe Hans Majestæt under Armene ved at forstrække ham, enhver efter sin Evne, af deres Middell og Formue til Krigen til Lands og Vands Fortsættelse“ imod Panteforsikring. Der indkom en Sum af 11937 Rdl. 3 Mrk., paa hvilken Lavet fik Kongens Obligation og Løfte paa Afdrag i

Tolden af de Varer, de selv indførte. Den, der gav mest, var Albert Itzen, der gav 1000 Rdl., 7 gave 500, 4 gave 400 og saaledes nedeftter indtil 11, der hver ydede 12¹/₂ Rdl.

Under Krigen havde Kræmmerne dog ikke tabt deres egne Interesser af Syne. Oldermanden Movrids von der Thide gik af først i 1676 og Thomas Oxsen valgtes i hans Sted. Han lod hele Kompagniet tilsiige første Gang den 22. Febr. Kl. 1 paa Kompagnihuset, og da de fleste havde indfundet sig, „lod han efter gammel Skik og Sædvane for dem alle lydelig oplæse Hans kgl. Maj. Privilegier og derefter tilspurgte samtlige Kompagnibrødre, om de vilde holde og efterkomme samme oplæste Artikler og dette noget bedre, end som de hidindtil gjort have, eller og om de helst vilde blive ved den forrige Maner, saa vilde Oldermanden ogsaa gærne, dog saa vidt forsvarligt være kunde, rette sig efter deres Vilje. Hvorpaa samtlige tilstedeværende Kompagnibrødre anlovede, at de vilde forbemeldte kgl. allernaadigste Privilegier ej alene holde i tilbørlig Respekt, men endog holde og efterkomme alle derudi indførte Artikler og hvis der ommeldes, eller og den Straf, som for en eller anden Forseelse følge kunde, gehorsamst være undergivne. Begærede og derhos, at Ingen af dem herefter maatte blive forskaanede, men lovede ydermere, at de vilde bevise Oldermand og Bisiddere den Respekt, som de efter Artiklerne udi Privilegierne bør at nyde i alle Maader.“

Thomas Oxsen var vistnok en energisk Oldermand, der stadig var paa Udkig efter „Fuskere“. Saaledes findes under 9. Avg. 1676: „Lukretia Martins skal stævnes til Raadstuen for de Sølv- og Guld-Kniplingers Konfiskation, som hun paa Amager-torv falholdt har“, og 23. Avg. havde man stævnet en Kvinde, der gik omkring og solgte ostindiske Varer, men da det var en fattig Enke, hvis Mand var død paa Rejsen til Ostindien, lod man hende slippe.

Stort Bøsvær havde Lavet i disse Aar med en Hollænder Lambert van der Tiel, der for Gæld var flygtet til Fredericia og i nogen Tid havde opholdt sig paa Bremerholm, der var uden-

for Stadens borgerlige Retsomraade, hvorfor Kræmmerne ikke kunde stævne ham til Raadstuen. I Anledning af ham fandt Oldermændene Anledning til at indkomme med en Klage til Kongen 25. Jan. 1677, der ogsaa indeholder andre Klagemaal, og deriblandt, „hvorledes Tid efter anden hos fremmede Herrers Ambassadører og Residenters Svite sig altid nogle ere fundne, hvilke fra fremmede Steder have bragt her ind i Riget store Partier Kramvarer, som de hemmelig og offentlig forhandlet og solgt og derfor indløste rede Penge uden nogen Imposter her af Riget til fremmede Steder ført have“.

„Der har og nogle fra fremmede Steder hidflyttende Banqverrotterere, under det Foregivende nogen synderlige og dette Land høj nyttige Manufaktur og Værker at indrette, saadanne Privilegier og Friheder erholdt, som en ærlig Underdan og Skatteborger aldrig hos Eders Majestæt turde søgt og begæret.“

Imidlertid opnaade samme Lambertus dog 2. April kgl. Privilegium paa at nedsætte sig i Staden og bruge Negotien ligesom andre Lærredskræmmere samt paa at indgive sig i Kræmmerlavet. Han tog imidlertid snart Luven fra de andre Handlende og 2. Marts 1678 klagede Kræmmerne paany over ham. Han havde nu nedsat sig tvært over for Holmens Port, „sammesteds opslagen en aaben Krambod med allehaande engelske, franske, hollandske og udlændiske Kramvarer, det ganske Kræmmerlav til største Præjudis, Skade og Bespottelse, eftersom han er en Person, som udi Holland er bleven fallit, tilmed aldrig ret lært denne Handling, han nu befatter sig med, derfor antager han de meste Varer af andre i Kommission, sælger og afhænder dem for en ringe Provision paa usædvanlig, imod Privilegierne, gode Forordninger og egne Vedtægter stridende Manér og Maade og derfor alene er kapabel alle andre, som slige Varer føre, at kuldkaste og ruinere“. Han har vel det kgl. Privil. som Lærredskræmmer, men har højlig misbrugt det og bemænget sig med allehaande andre Kramvarer. Da Kræmmerne mente, at Kongen i mange Maader havde større Tjeneste, Troskab og Gavn af 100 og nogle ærlige Skatteborgere end af

en fremmed Fallent og hid til Byen løbendes kommende Person, bad de om at maatte usvækket nyde deres Privilegier og at han maatte nødes til at holde sig alene til Handel med Lærred, Kammerdug og Kniplinger.

Lavet havde jo nok en beskikket „Patron“ i Magistraten, Borgmester og Assessor i Højesteret Titus Bulche, men det saas, at han ikke havde den Interesse for dets Anliggender, som var ønskelig. Det vedtoges derfor 2. Juli 1677 at give ham en „Discretion“ af 100 Rdl.

De gamle Bestemmelser om, at fremmede Købmænd kun maatte falbyde deres Varer de 2 Torvedage, søgte man endnu at hævde. Det optegnes 11. Juni 1677, „hvorledes Fremmede, som udi Kompagniets Hus have nogle Kældere eller Pakhuse udi Leje, daglig holde aaben Bod og Handling ikke aleneste imod Privilegierne, men ogsaa imod Forordningen om tvende Torvedage udi Ugen“. Det besluttedes derfor, at ingen Kældre eller Pakhuse skulde bortlejes til Fremmede paa andre Vilkaar end at disse skulde holde 2 Torvedage om Ugen og ikke ellers sælge til nogen uden til dem, som vare udi Kompagniet; hvis de ikke nøjedes dermed, skulde de kvittere deres udi Leje havende Boder og Kældre, og hver Torvedag om Aftenen skulde der hænges en Laas for ethvert Pakhus og Kælder i Kompagniet. En anden Sag behandledes 14. Juni 1677, idet Titus Bulche begærede, „at den fremmede Købmand af den Haag udi Holland maa udi Kræmmerkompagniet staa dagligen udi 4 Ugers Tid fra denne Dato at sælge sine Varer ligesom andre bosiddende Borgere, og det fordi Pottemagerne her i Staden ej have saa gode Potter, som denne Hollænder hidfører til Købs“, hvilken Begæring ikke kunde nægtes.

Her kan omtales en Strid mellem 2 Kræmmere, der afhandlede for Oldermænd 2. Maj 1677.

„Klager Johan Daw, at Povl Dønnich næst forleden Mandag d. 30. Aprilis, da han indkom til Johan Daw i hans Krambod, hvor han havde Købmænd, som stod og falede paa en Stuf fint Klæde, som Johan lovede Alen til 4 Rdl., da Dønnich indfaldt

i hans Tale og sagde: „Johan, I forser eder, og om Folkene, som det vil købe, det ikke forstaar, saa bør I dog ikke at gøre saadant. Jeg vil sælge eder lige saa godt Klæde Alen for 2 Rdl.“, hvormed Povl Dønnich havde gjort hans Købmand fraspenslig og forringet hans Handel og hans Person for godt Folk, hvorfor Johan Daw forment, at Povl Dønnich skulde ved Straf blive anset efter Lavets Artikler“. Herfor dømtes han til at give 10 Rdl. i de Fattiges Kasse.

Samme Dag klagede Povl Dønnich over, „at Johan Daw havde ladet hente nogle Guld- og Sølv-Kniplinger af ham, som Povl her foreviste, at de imidlertid hos Johan Daw vare blevne fordærvede og i Vægten 2 Lod forringede, og som de Eligerede erbød at ville kende derudi dem imellem, vilde Dønnich det ej imodtage, men svarede vel at ville finde det for en anden Ret. Johan svarede hertil, at da han ved sin Tjener tilstillede Povl Dønnich samme Knipling, eftersom de kunde ikke sælges, haver Povl Dønnich slaaet ham Næse og Mund til Blod, eftersom Drengen skal have svaret, at samme Knipling ej var brugt eller kommet noget til Skade hos hans Husbonde Johan Daw, som Povl Dønnich foregav og klagede over, Povl Dønnich ej heller klagede over Vægten, da han Kniplingen igen annammede, før nu. Johan Daw svarede videre, at Kniplingen var ingen Skade kommen til hos ham, som Dønnich foregav, de Eligerede syntes og ikke, at samme Knipling var fordærvet, som Dønnich paa-klagede.“

Da Thomas Oxsen i Januar 1679 skulde gaa af fra sin Oldermanspost, efterat han allerede Aaret i Forvejen havde ladet sig bevæge til at blive endnu et Aar, begærede Lavet, at han vilde blive ved, hvilket Magistraten ogsaa ønskede og mente at have vigtig Aarsag til. Han lod sig da bevæge, „formoder derfor, at ligesom hans Attraa er altid Kompagniets Bedste og Gavn at søge, at samtlige Amtsbrødrene derimod ville bevise ham og dem selv indbyrdes al tilbørlig Lydighed og Troskab, saa de dette Aar ogsaa fredeligen og lyksaligen maatte ende“.

31. Jan. 1679 blev der forfærdiget en Rulle over alle Kompagnibrødrene, „hvorefter hver kan vide sin Rang og Sæde at sidde og gaa udi Kompagniets Forsamlinger, ligesom han er kommen i Lavet til, undtagen de Eligerede, som altid følge efter Oldermænd og Bisiddere“.

1679 skede der 2 Optagelser i Lavet imod Vedtægterne, den ene af Kræmmer Simon Krichs Søn Johan Krich, der havde opslaaet en Krambod paa Børsen, „eftersom han sin forrige Profession, nemlig den Skilderikunst, som han en kort Tid brugt haver, ganske vilde efterlade“. Han har altsaa været Maler og maatte give 100 Rdl. som „en honorabel Diskretion“. En Mand fra Helsingør, der havde tjent hos en Hatstofferer og i 2 Aar handlet med Kramvarer, blev Medlem for 150 Rdl.

Uagtet fornyede Overtalelser fratraadte Thomas Oxsen sit Oldermændskab 1680.

Herom berettes i Prokollen: „Torsdagen den 28. Juli haver Sieur Thomas Oxsen forrige Oldermænd ladet samtlige Lavsbrodre tilsige at møde udi Kompagniets Hus til at bære sal. Hans Pedersen Verndrups Lig til sit Hvilested udi S. Nikolaj Kirke, og eftersom det ganske Kompagni var forsamlet og de tilforn d. 25. Febr. havde ved de fleste Vota udvalgt Hr. Lorens Kreyer til Oldermænd udi Sr. Thomas Oxsens Sted, Hr. Klavs Iversen og Jakob Feltmand til Bisiddere udi Bartold Stuves og Lorens Kreyers Sted, bemeldte Hr. Lorens Kreyer, Klavs Iversen og Jakob Feltmand ere ogsaa af velædle Magistraten paa Kjøbenhavns Raadstue blevne samtykte og anordnede, de og gjorde Haandstrækning og anlovede deres Embede lovligen og forsvarligen at ville forestaa og forvalte, saa har nu idag velbemeldte forrige Oldermænd Thomas Oxsen efter gammel Sædvane taget sin Afsked og aftakket for det ganske Kompagni, dem samtligen og enhver især venligen betakket for den Ære og Respekt, de ham udi 4 Aars Tid, han har været deres Oldermænd, bevist have, og al anden venlig Omgængelse, bedet og formanet dem, at de i Fremtiden med hverandre vilde leve udi god, for-

ligelig Endrægtighed og Kærlighed, holde deres nu antrædende Oldermænd og Bisiddere udi al tilbørlig Respekt, dem selv til Ære og Gavn, ønskende af Hjærtet, at alt, hvis (hvad) han udi sin Tid havde anordnet og forrettet til Kompagniets Bedste, maatte være dem behageligt, og hvis (hvad) ikke var kommet til Perfektion for Tidens Vanskeligheds Skyld, vilde de ikke tilskrive hans Efterladenhed, men andre visse Aarsager, dem selv bekendte. Rekommenderendes alt resterende sin Successor Hr. Lorens Kreyer samt Bisidderne udi bedste og højeste Maader, og tilbød sig herefter som tilforn Kompagniet med Raad og Daad som en tro Kompagnibrøder gærne at tjene. Videre begærede han af alle og hver sine Kompagnibrødre, at om nogen iblandt dem, som paa hans Person eller Embede i værende hans Oldermændstid noget havde at sige eller klage, de saadant nu offentlig vilde give tilkende og fremtræde og herefter forskaane ham for al Eftertale. Endeligen begærede han, at Kompagniet vilde udmelde og forordne visse Personer af Kompagnibrødrene, som kunde efterse hans Oldermænds-Regnskab, hvilket var færdigt og beredt, saa han tilbørligen kunde blive kvitteret.

„Eftersom velbemeldte Thomas Oxsen med disse og flere Ord havde saaledes talet med samtlig Lavet og Afsked taget, betakkede de dem alle imod ham paa det allervenligste for hans store Umage, Omsorg og gode Disposition, ti han i alle Maader som en ærlig Oldermænd sit Embede havde forestaaet og forvaltet, ønskede samtlig, at hans Lejlighed havde været saaledes, at de under hans gode Direktion længer havde maattet blevet, og vidste de ikke udi nogen Maader at beskylde ham, men endnu som tilforn takkede ham for al god oprigtig Omgængelse, hvormed Her Thomas Oxsen dem Gud befalede, stod op fra sit Sæde, hvor da fremstillede sig udi hans Sted hans Successor Hr. Lorens Kreyer, som blev venligen imodtagen af Kompagniet, saa og de tvende Bisiddere Hr. Klavs Iversen og Jakob Feltmand, og ønskede Kompagnibrødrene dem til deres

ny Embede megen Lykke og Velsignelse, hvormed dette blev besluttet og videre ej forrettet idag.“

31. Dec. 1680 udstødtes et kgl. Reskript af det Indhold, at Kongen havde i Sinde at indrette adskillige Manufakturer af Fløjel, Silke og Gyldenstykke, hvorfor han for Fremtiden forbød alle Købmænd og Kræmmere i Kjøbenhavn at indføre slige Varer fra fremmede Steder, dog var det dem tilladt at sælge, hvad de havde i Forraad.

Dette var følgende ikke videre behageligt for Kræmmerne, men dette Forbud fulgtes af mange lignende, der bleve endnu mere hæmmende for Handelen.

20. Jan. 1681 fik de end videre Opfordring fra Gehejmeraad v. Støcken i Anledning af de paatænkte Manufakturers Indrettelse, der skulde gaa ud paa Tilberedning af Gyldenstykke, Guld- og Sølv-Taletter, blommede Brokader og Venetian, Pund-Soy, Ferandin-Fløjel og Flos, om nogen af Lavet vilde gøre Tilskud. Dertil svaredes, „at ved disse Tidens Tilstand og meget ringe Aftræk paa Kramvarer de ikke kunde resolve sig, ikke heller deres Middel nu kunde tilstrække, noget Tilskud forud at gøre, dog vilde de, saa mange af dem, som handle med Silke og Fløjel, gjerne tage imod saadanne Varer, naar de i sin Tid kunde bringes til Veje, som ere gode, og for saadan Pris, at de kunde blive af med dem igen“.

Kongen havde end videre 8. Jan. 1681 ladet en Forordning udgaa, i hvilken der tilsagdes Privilegium til dem, der vilde indlade sig paa at indrette enten Silke-, Ulden- eller Linned-manufakturer. I den Anledning meldte sig straks efter en Mand ved Navn Henrik Corman, der i 12 Aar i Leyden havde fabrikeret fint hollandsk Klæde og siden i Sverig havde haft Direktion over et Vantmageri. Nu vilde han nedsætte sig her forat gøre fint hollandsk Klæde og Ratin. Men til at faa Værket i Gang, ved at indforskrive fremmede Mestere og Svende, den fine Uld og flere andre Materialer og arbejde et Aar vilde behøves 6000 Rdl., hvorfor han opfordrede til en Aktieteg-

ning, dog ikke paa under 500 Rdl. hver, inden 3 Maaneder. Uagtet Gyldenløve havde tegnet sig for en Lod, lader det dog ikke til, at nogen Kræmmer vilde inklade sig paa dette Foretagende.

Kompagniet saa under disse Omstændigheder, at det vilde komme til at behøve gode Fortalere, og det besluttede derfor 3. Marts 1681 at give sin Patron Titus Bulche en aarlig „Diskretion“ af 100 Rdl.

Under 21. Sept. 1681 forekommer et Tilfælde med en Katholik, der for sin Religions Skyld ikke kunde optages i Lavet. Paa Lavsmødet „fremkom Henrik Struffue, som nyligen, formedelst han er Katholik, var ham paa Raadstuen hans Borgerskab opsagt og begærede Kompagniet at vinde, men formedelst han ej er af vores Religion og derfor ham hans Borgerskab opsagt er, kunde eller torde vi os ej understaa ham imod Recessen at indtage, men tilbød ham et Kammer paa Kræmmerkompagniet, at han sine Varer deraf paa Torvedagene, som tvende Gange om Ugen holdes, kunde forhandle“.

29. Okt. 1681 udkom en kgl. Forordning, „hvorledes Kræmmerne her udi vor kgl. Residensstad Kjøbenhavn adskillige Slags Silketøj, tvært imod vores allernaadigste Forbud, endog foruden nogen Told deraf til os at erlægge, herind i Riget prakticere, hvorved de ikke alene besvige os udi vores Toldrettighed, men endog ruinere det saa vel begyndte Silkemanufaktur og Interessenterne, at deres Indskud af Fabrikørerne Tid efter anden maa opædes, idet deres Varer paa den Maade maa henligge og ikke kunne blive debiterede“. Kræmmerlavet advaredes derfor alvorlig om, „at hele deres Forraad af Silkevarer skulde være udsolgt inden 1. Maj 1682, og hvis der efter den Dag blev fundet fremmede Silkevarer hos dem, skulde disse ikke alene konfiskeres, men deres Ihændehavere idømmes en vilkaarlig Straf, Andre til Afsky. En omtrent ligelydende Forordning udkom 26. Nov. s. Aar, hvori det tillige forbydes alle Kongens egne Betjente og andre Indbyggere i Kjøbenhavn,

tilligemed deres Hustruer og Børn at bære andre Stoffer af Silke end dem, der ere forarbejdede her i Staden.

18. Jan. 1682 foresloge Kompagniets Patron ifølge et Paalæg, der var givet ham af Kongen selv, og Direktøren for Silke-manufacturet Interessenterne i Lavet at yde Bidrag til nævnte Manufaktur. Hertil svarede, „ihvorvel de efter deres aller-
underdanigste Pligt forblive Hans kgl. Majestæt obligerede med al Formue, Liv og Blod, saa kunde de alligevel formedelst den slette Tids Tilstand og ringe Handels Skyld, som nu er iblandt Folk her i Staden, saavel for deres inden- som udenlands store bortskyldige Gæld ikke, som de ellers vilde, med rede Penge til samme Værk kontribuere, men om Hans kgl. Majestæt kunde have noget allernaadigst Behag derudi, ere Kompagniets Interes-
serende udi al Underdanighed overbødige til, til samme Manu-
fakturs Fortsættelse at indskyde den halve Del af deres For-
stræknings Kapital til H. kgl. Majestæt i Krigstiden, nemlig 6000 Rdl“.

Hermed var man nogenlunde tilfreds, men i September krævedes endnu 2000 Rdl., hvilken Sum blev tilskudt af 30 Silkekræmmere. Heraf blev Følgen, at nogle af Kræmmerne bleve Meddirektører for de nævnte Manufakturer; hertil valgte Lavet Thomas Oxsen og Barthold Stuve; de andre Direktører vare Henrik Schupp og Evert Weinmand. 26. Sept. var der allerede for 7181 Rdl. Varer i Silkemanufacturets Oplag.

Herved vare Silkekræmmernes Interesser blevne knyttede til den indenlandske Fabrik, men det holdt haardt med at faa Lagrene rensede for de fremmede Varer; endnu 4. Juli 1683 begærede Magistraten, „at de fremmede Silkevarer udi en aparte Bod paa Børsen at forhandle maatte opbringes, som straks og ufortøvet skulde ske, og dem ved en god og fittig Mand paa Børsen imod billig Provision at forhandle“, hvilket ogsaa skede. 23. Sept. 1685 blev det dog enhver Kræmmer tilladt at faa sine Varer hjem igen og forhandle dem, som han bedst vidste og kunde.

I Februar 1685 forespurgte Direktionen for Silkemanufacturet sig, om Kræmmerne i Betaling for den Kapital, hvormed de vare delagtige deri, og for den øvrige Kapital, som Kongen skyldte dem, vilde modtage Varer, hvilket ogsaa skede, hvorved Kræmmerne dog fik Vederlag for en Fordring, der i disse for Statskassen daarlige Tider kunde være meget tvivlsom.

3. Avgust 1686 gik Lorens Kreyer af som Oldemand.

27. Nov. 1686 og 18. Jan. 1687 udkom et nyt Forbud mod Salg af udenlandske Silkestoffer, og det paalagdes Kræmmerne at sælge deres Oplag i Udlandet. Da de imidlertid beklagede sig over, at en Del af deres Varer vare gamle og plettede og ude af Moden og derfor ikke kunde afhændes udenlands, tillod Kongen dem 3. Maj 1687 at sælge deres Forraad her i Landet, hvis de straks vilde tilforhandle sig Silkemanufacturværkets Oplag af Taft og naar de lode deres eget Oplag registrere og stemple paa Manufakturhuset. Forbudet mod Indførsel blev imidlertid overtraadt, hvorfor der blev udstædt et kgl. Reskript til Magistraten af 3. April 1688, „hvorledes adskillige Fremmede under en eller anden Prætext sig her skal opholde og hemmelig Handel med fremmede Silkevarer drive, hvorover ej alene Silkemanufacturet lider Skade, men endog Kræmmerne udi deres Næring stort Indpas tilføjes“, hvorfor det blev tilladt disse sidste i Forening med Politimesteren eller hans Fuldmægtig at lade gøre Undersøgelse paa de Steder, hvor de forment, der var saadanne Varer at finde. Det blev ogsaa forbudt Skræderne at sy Klæder af Silke, førend det var bevist, at denne var fabrikeret paa Silkemanufacturuhuset. Det blev end videre vel tilladt Folk i deres Huse og i Kirken at bære de Klæder af fremmede Silkestoffer, som de nu engang havde, naar disse først vare blevne stemplede paa Manufakturhuset, men ingen maatte understaa sig til at komme med slige Klæder til Hove, langt mindre i Dronningens Øjesyn eller i nogen offentlig Forsamling. Der blev end videre givet de i Kjøbenhavn boende Silkevævermestere 20 Aars Frihed for alle Skatter og Paalæg, med Undtagelse af Konsumtion og Told.

Ved Forordningen af 23. Dec. 1681 havde Kongen ophævet alle Lav, hvorfor Købmandskompagniet altsaa i nogle Aar kun havde været en Forening, der dog tilsyneladende virkede som hidtil, men uden særlige Forrettigheder udadtil.

De nys nævnte Misbrug gave dog Anledning til, at Regeringen fandt det fordelagtigst igen 7 Aar efter at lade Kræmmerne paany danne et Lav, der selv kunde sørge for at holde de fremmede Handlende borte og saaledes fremme den indenlandske Industri, men saaledes at der fra først af kun oprettedes særligt Lav for dem, der handlede med Alenvarer, medens de andre Handlende først noget senere fulgte efter.

II.

Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet.

 Silke- Ulden- og Lærredskræmmerlavet blev oprettet 7. Juli 1688, idet det blev skilt fra de andre Kræmmere. Det hedder i de i den Anledning givne Privilegier, at Ingen maatte ernære sig af Kræmmerhandelen eller holde nogen Krambod med Silke, Uldent eller Linned, førend han havde taget sit Borgerskab og var indskreven i Lavet. „Silke- og Ulden-Kræmmerne maa alene udi Alen og smaa Vægt handle med alle Slags Silkestoffer, baade med og uden Guld og Sølv indvævet; alle Slags Fløjeler, Tafter, Kammelotter, Brokader, Kaffer; alle Slags Silke-, Guld- og Sølvtraade; item draget Guld og Sølv; alle Slags Guld-, Sølv- og Silke-Lidser, Snorer, Fryndser og Knytninger; alle Slags Strømper og Nattøjer; alle Slags Baand, saavel Guld- og Sølvstykke, som Silke- og Florette-; item Skærf. Af Uldent: alle Slags Klæde, Ratiner, Kirsejer, Sarser, Rasker, Bommesider, Bayer, Filter, uldne Bord- og Sengetæpper; item alt hvad, som af Silke eller Uldent er vævet, knyttet eller kniptet, saa og hvis (hvad) gemen Lærred, som til Underfoder til Klæder kunde behøves. Dog dersom nogen skulde ville bruge enten Silke- eller Uldenthandelen for sig alene, da stande den det frit for i alle Maader. Lærredskræmmerne maa alene handle med alle Slags Lærred, Kammerdug og Kattun; item alle Slags Flor, Kniplinger og Knytninger af Traad, alle Slags Bændler af

Traad og alt hvis som af Hør, Hamp eller Nellegarn kan gøres, og som ingen Gemenskab med Silke- eller Ulden-Vare kunde have, dog skal det ej hermed være forment adskillige Slags Lærred, som her i Landet gøres, endnu herefter, som tilforn, offentlig paa Torvene og Torvedagene at maa sælges“.

„Ingen maa herefter udi Lavet antages Handel at drive eller offentlig Krambod holde, uden han er over sine 25 Aar gammel; dernæst skal han bevise, at han den Handel, som han vil bruge, lært har, og derpaa sine Aar for Dreng og Svend ærligen udtjent. Derefter skal han af Magistraten, Oldemanden og en Del af de bedste Kræmmere examineres udi Regnekunsten, Bogholderi, saavel udi enkelt som udi dobbelt, saa og om Vekselstil og Kurs baade her og andensteds, dernæst om hans Handels Natur og Egenskaber, om alle Delingerne, som ere paa Alen og Vægt, saa og hvad Forskel der er paa det Maal og Vægt, som her i vore Riger og Lande bruges, imod det, hvormed paa andre Udenlands Steder maales og vejes; desligeste skal han bevise, om han vil være Silke- og Uldenkræmmer, at han har 2000 Rdl. fri Midler uden Gæld til at begynde sin Handel med, og om han vil være Lærredskræmmer, 1000 Rdl.; saa skal han og ellers give til Indgangspenge 25 Rdl., foruden hvis (hvad) han ellers godvilligen til de Fattige vil give.“

Kræmmerne skulde være forpligtede til at fremhjelpe Ulden- og Linned-Manufakturernes og give Haandværksfolkene Arbejde; de skulde handle med uforfalskede og ufordærvede Varer. Det skulde aldeles være forbudt Omløbere at sælge Silke-, Ulden- og Lærredsvarer, ej heller maatte Liggere udsælge deres Varer i smaa Partier i deres Huse eller paa deres Kammer. Kræmmerne maatte derfor søge alle lovlige Midler til at føre Bevis mod saadanne Folk og ikke alene antaste deres Personer og føre dem til Stadens Arresthus, men deres Varer skulde være konfiskerede, hvis de vare af Silke, til Manufakturhuset, hvis de vare Uldent eller Linned, til Kræmmerlavet; de sidste Varer skulde straks bringes til dettes Kompagnihus og forblive der under Forsegling, til Dom var falden i Sagen. Forat ingen

Ligger (fremmed Købmand, der overvintrede eller blev boende her længer end den Maaned, det ifølge Stadsretten var tilladt at forblive her med sine Varer) skulde undskylde sig med, at han handlede i Gros, skulde ingen agtes for Ligger, uden han havde angivet sig paa Raadstuen. Hvis nogen Kræmmer selv holdt Omløber, skulde han give 100 Rdl. i Bøde til Staden og Lavet.

Ingen Kræmmer, som ikke selv havde Hus, maatte falholde sine Varer i lejede Boder, men skulde holde Bod paa Børsen, medmindre alle Boder der vare bortlejede. Ingen Købmand, der handlede i Gros og som ikke tillige var indskreven i Kræmmerlavet, ej heller den som forlagde forskrevne Varer, langt mindre Fabrikanterne (der her kaldes Manufakturier), maatte sælge i Alental eller efter Smaavægt, forend han havde tilbudt Lavet Varerne, men naar Kræmmerne en Maaned efter et saadant Tilbud ikke toge derimod, maatte de nævnte Personer sælge deres Varer, som de bedst kunde.

Kræmmerne skulde flittig indfinde sig paa Børsen under Børstiden, hvor de skulde afgøre deres Forretninger indbyrdes. Hvis Fornødenhederne ikke højt udkrævede det, maatte de ingen andre Steder holde Forsamling, men i saa Fald skulde det tilkendegives Magistraten, af hvilken et Medlem da skulde være tilstede.

Fremmede Kræmmere, der kunde bevise, at de andensteds havde drevet Handelen, kunde indskrives i Lavet efterat have taget Borgerskab.

Alle Kræmmerne skulde over deres Handel og Veksler holde rigtige Bøger, saavel med Journaler paa deres Indkøb og Udsalg som med Kassa- og Hovedbøger, desligeste over Societeter, Madskapier og andet, som Fornødenheden kunde udkræve, hvilke Bøger skulde være avtoriserede af Præsidenten i Staden. Man var dog ikke forpligtet til at fremvise sine Bøger for nogen, uden ved Skifter og naar Tvistighed indfaldt.

For Dreng skulde man tjene mindst 7 Aar, dog forstodes herved ikke Kræmmersønner, der havde forblevet i deres Forældres Hus til deres 18. Aar og der lært Handelen, hvilke straks

maatte indskrives som Svende. En Svend skulde tjene i 5 Aar, og af disse mindst 2 Aar hos den Husbonde, hos hvem han havde været Dreng, om denne ønskede det. Svende og Dreng maatte ikke aabenbare deres Husbondes Sager eller Handel, med mindre det var noget, der stred mod Kongens Love og Forordninger. De maatte ikke handle for sig selv eller uden deres Husbondes Samtykke forhandle Andres Varer i Kommission.

Disse ere de vigtigste Artikler i de ny Privilegier, der gave Kræmmerne en betydelig Enehandel og Ret til at skride ind, naar nogen gjorde Indgreb i deres Rettigheder. Men det viste sig snart, at disse Rettigheder for en stor Del kun stode paa Papiret, ti den enevældige Konge havde det i sin Magt at gøre saa mange Undtagelser fra de almindelige Bestemmelser ved Begunstigelser mod enkelte Personer, at de ny Privilegier ikke holdt, hvad de lovede med at give Kræmmerne fuldstændigt Herredømme over Detailhandelen.

Da Oldermændenes Tid fra nu af sædvanlig strækker sig over et længre Tidsrum, uagtet de kun behøvede at virke i 2 Aar, ville vi, ligesom man inddeler historiske Skrifter efter Kongernes Regeringstid, afdele den følgende Udsigt over Kræmmerlavets Historie efter deres Oldermænd, af hvis Virksomhed Lavets Velfærd i saa høj Grad afhang. Efter de ny Privilegiers Udstedelse holdtes Lavssamling i Borgmester Bartholomæus Jensens og Raadmand Hans Trønens Nærværelse 7. September 1688, og da udvalgte til Oldermænd

Hans Frick (1688—93),

og ved samme Lejlighed bleve af de ældre Lavsbrødre 28 indskrevne som Silke-, Ulden- og Lærredskræmmere.

Efter en Forhandling med Direktørerne for det kgl. Silke-manufaktur udkom 4. Dec. 1688 en kgl. Forordning, hvorved der til Kræmmernes Fordel skede den Forandring i Privilegierne, at det aldeles blev forbudt Grossererne og „Manufakturierne“ at sælge Silkestoffer i Alenvis, „eftersom vi allernaadigst ville, at

Krømmerne saadan Handel i Alenmaal alene skulle nyde“, og Politimesteren fik Befaling til at hjælpe dem i at haandhæve deres Privilegier. Kongen ophævede end videre de Privilegier, som en og anden kunde have faaet paa at handle med Silkestoffer. Desuden tillodes det Krømmerne at holde Sammenkomster, naar der skulde noget afhandles paa Lavets Vegne, som Tiden ikke vilde tillade at søge Magistratens Samtykke til, eller og det var saa ringe Ting, at de selv kunde afgøre dem; men i andre Sager skulde de være forpligtede til at søge Magistratens Hjælp. Som en Følge heraf bleve fra nu af saa godt som alle Lavssamlinger holdte uden Magistratspersoners Nærværelse. Videre fik Krømmerne Tilladelse til at tage Rente af krediterede Varer, og endelig befales det Hatstofferne, der paa den Tid vare en Slags Galanterihandlere, uden Undskyldning at tilforhandle sig saa meget af de her fabrikerede Silkestoffer, som de behøvede til deres Handel.

I det Krømmerne saaledes fik selvstændig Lavrets og fuld­stændig Eneret til at sælge Silkevarer i smaa Partier, havde de altsaa naat alt, hvad de kunde ønske.

Man gik nu paa Spor efter „Fuskere“. I Dec. forseglede man Varer hos Skræder Adam Berner i Skindergade, hos en Kvinde, der hed Amerante, og hos Villum Trelund. Om den første hedder det, at „ihvorvel han ofte er vorden advaret og paamindet, at han sig fra Kramhandel skulde entholde, saa er des uagtet udi hans Hus efter en lemfældig Inkquisition en anselig Kram overkommen og befunden, hvortil han hverken har villet eller kunnet forevise nogen Frihed eller Tilladelse at have“. Amerante berettede, „at hun ej aleneste udi Holland paa Lærredshandelen skal have tjent og dermed handlet, men hun endog her i Staden udi nogle Aar førend Krømmerlavets Artikler saadan Handel brugt“. De to Mænd slap med Bøder, og Amerante fik endog Tilladelse til at handle med Kram paa Livstid. Skræderen fik dog kun sine Varer igen imod at give skriftlig Revers ikke at ville befatte sig med Fuskere og langt mindre med Handel.

Den ivrige Søgen gav Anledning til en Ansøgning til Magistraten fra 3 Borgere og 1 Enke, „at som vi udi nogle Aar have haft vore Stader paa Amagertorv og deraf til Staden betale Stadenpenge og staa med nogle smaa Varer, som Knipling, Linnedbaand og deslige, som er gjort her udi Byen, og noget, som vi have købt af Kræmmerne selv, da som Kræmmerne forbyde os ikke at maa staa mere end 2 Dage om Ugen (nemlig de 2 Torvedage) dermed, skal Gud kende, at vi ikke paa de 2 Dage kunne tjene saa meget, som vi til Livsophold for os og fattige Hustruer, smaa Børn samt Enke behøve, langt mindre svare kgl. Skatter og Indkvartering, som vi allerunderdanigst til des gjort have af yderste Formue i denne besværlige Tid“, søgte de om Tilladelse til at vedblive hermed, „da dog mange af vores Profession baade sidde og gaa dermed og ej af nogen tiltales, som ikke engang svare Byen“ (give Skat). Magistraten sendte Ansøgningen til Kræmmerens Erklæring, men Oldermændene svarede 15. Jan. 1689, at Ansøgenes Begæring handlede mod Privilegierne, og at de burde ernære sig af, hvad de havde lært i deres Ungdom.

I Januar samme Aar gjorde Politibetjenten Jakob Gad, Underfogden og 5 Kræmmere Undersøgelse paa Torvene, hvor de fandt 4 Kvinder, der handlede med Lærred og Kattun, hvilke Varer bleve konfiskerede og førte til Kompagnihuset. Den ene af disse Kvinder fik dog sine Varer igen, da hendes Mand havde været i Lavet, og hun fik oven i Købet Tilladelse til en saadan Handel, imod at hun gav den Forpligtelse ikke at omløbe med sine Varer.

I Juni optog man i Pilestræde en Pige, der gik med Kramvarer i et Klæde. Hun tilstod, at hun tjente hos Jøden Axel Cantor paa Vestergade, og da Varerne bleve undersøgte paa Kompagnihuset, fandtes de at bestaa af forskellige Slags Silketøj og ostindiske Sølv- og Gyldenstykker, hvilke sidste Cantor fik tilbage imod Kvittring, af hvilken det ses, at Jøder dengang kun skrev deres Navne med hebraiske Bogstaver. For sin Overtrædelse maatte han give 100 Rdl. i Bøde.

Ligesom det var sket 1673, saaledes antog man nu en Mand til, der foruden Lavsbudet kunde være aarvaagen til Lavets Bedste. 21. Juni 1689 blev dertil beskikket Kasper Wegener til at „inkvirere om en og anden Fusker, som søge deres Handel, Kompagniet til Afbræk“, hvorfor der tilsagdes ham en aarlig Løn af 20 Rdl. og visse Procenter af Konfiskationer og Mulkter.

I Juli kom til Staden en Englænder ved Navn Exton med syede Klædningsstykker, men han fik Befaling til at føre dem ud af Riget igen imod at faa sin Told tilbage, men først skulde han tilbyde sine Varer til Lavet.

I Marts var det blevet Lavet tilbudt at overtage hele Oplaget af Silke paa Manufakturhuset for 32000 Rdl. og desuden i Fremtiden hele Fabrikationen, men det undskyldte sig med det store Parti, det havde overtaget kort i Forvejen. Der blev dernæst tilbudt det Varer for 10000 Rdl., men ej heller derpaa kunde det gaa ind, det kunde kun overtage Varerne, efterhaanden som det behøvede dem. Dette var utvivlsomt et urigtigt Skridt af Kræmmerne, som Eftertiden viste.

Der har været Frygt for, at Kræmmersvendene havde hemmelige Forbindelser, ti 27. Avg. 1689 nedsatte Kongen en Kommission i Anledning af, at Politimesteren havde ladet andrage, „hvorledes nogle unge Kræmmere tilligemed Kræmmersvendene skal paa en eller anden Sted have holdt Sammenkomst og oprettet mellem dem selv indbyrdes Vedtægter og Skraaer“. 8. Sept. kaldtes paa Svendenes Vegne Mikkell Struve op paa Kompagniet og opfordredes til at oplukke Svendenes Lade, og da han ikke vilde dette, blev den dirket op af en Smed, og man fandt deri Svendenes Protokol med deres Navne, hvilken den tilstedeværende Politibetjent tog til sig. Det ses af en Skrivelse til Magistraten af 29. Maj 1804, at der 1675 var blevet oprettet et Selskab af Kræmmersvende af alle Handelslav, hvis Formaal i det mindste 1804 var at sikre hinanden Hjælp i Sygdomstilfælde, men som formodenlig ogsaa ved sin Oprettelse

ogsaa havde andre Formaal, der stod i Strid med kgl. Forordninger.

4. Febr. 1691 blev der indgivet en Memorial til Politimesteren, der bl. a. indeholdt Klager over følgende Personer: 1. „De Kvinder, som daglig sidde paa Torvene med deres Kram at falholde, saa og de, som dagligdags omløbe udi Gader og Stræder med alle Haande smaa Kram at sælge.“ 2. „De jydskse Hosekræmmere, som mesten ere Løsgængere og aarlig Aars indføre baade uldne og Traad-Strømper samt og uldne og Traad-Vanter, som de ej alene om Torvedagene offentlig paa Torvet falholde, saavel og Læder-Handske, uldne Nattrøjer, Vadmel og syede Vadmels Kjoler, men endog daglig Dags i alle Gader og Stræder dermed omløbe og husere, Kræmmerne til største Skade og Hindring udi deres Næring.“ 3. „De Fremmede, som aarligen hidkomme og en Del hemmelig deres Varer udsælge til hvem de ville og en Del aabenbar til Kræmmerne forhandle.“ Man beder om, „at alle saadanne Liggere deres Varer udi vores Kompagnihus maatte indlægge, som og med Kamre dertil er indrettet, og at de 2 Gange om Ugen kunde holde offentligt Salg, som forhen har været brugeligt, og derved den hemmelige Handel kunde afskaffes.“

Det vilde blive for vidtløftigt at opregne de mange Konfiskationer, som Kræmmerne foretog af forbudne Varer; det er tilstrækkeligt at nævne, at Kniplingskræmmere allerede da bidrog ikke lidet hertil.

30. Jan. 1692 fratog Kongen Lavet dets Eneret til at udsælge Silkevarer i smaa Partier, idet Silkevæverne ogsaa fik Tilladelse hertil, naar de i 4 Dage først havde tilbudt deres Varer til Kræmmerne, ja alle og enhver, der havde afkøbt Silkevæverne saadanne Silkestykker, der først havde været tilbudte Kræmmerne, maatte igen afhænde dem i Alenvis.

Gert Pohlman (1692—1702)

beskikkedes af Magistraten til Oldermænd i April 1692.

I Juli begærede Toldinspektøren, at alle Varer skulde stemples, men Kræmmerne bad om at være fri for at stemple de Varer, de havde i deres Boder og Huse, eftersom de bleve stemplede paa Toldboden ved deres Ankomst og eftersom deres Kredit udenlands ved en saadan Ufrihed i deres Huse let vilde tabes.

I Februar 1694 klagedes til Politimesteren over en Italiener Pietro Bethelo, der 9. Dec. 1693 af Kongen havde faaet Privilegium paa at drive Handel, naar han havde købt sig eget Hus, men dette havde han ikke gjort, ej heller angivet sig for Kompagniet, og han brugte dog daglig sin fri Handel.

Kongen fritog ham dog for at købe Ejendom og bød Lavet at give ham hans Varer igen, som det havde lagt ind paa Kompagniet.

I et andet Andragende af 27. Feb. 1694 hedder det:

„Saasom man dagligen maa fornemme, at de Kvinder, som om Torvedagene udsidde med hjemmegjort Lærred paa Torvene, deriblandt ogsaa falholde fint Lærred og Kniplinger, som Lærredskræmmerne alene tilkommer at handle med og ingen anden,“ anmodede man om, at der maatte gøres Inkvisition overalt paa Torvene, „saa og de Boder paa Amagertorv, som staa hver Dag, de ej at staa uden om Torvedagene;“ „ellers vil jeg og herved tjenligen have erindret om de jyske Hosekræmmere, som mesten hver Dag sidde paa Torvet, saa og holde Omløb med deres Varer.“

I September 1694 gjordes der Undersøgelse hos Bundtmager Johan Kirschner i Vimmelskafte. I Beretningen herom hedder det: „Som vi kom til Gadedøren, som med en Slaa nedentil var tillukket, at vi straks kunde komme ind, bankede vi paa, hvor da Bundtmagerens Pige kom og lukkede samme Dør op, men som Stuedøren og var ilukket, saa bad vi Pigen, at hun ogsaa vilde lade os faa den oplukket, da raabte hun paa hendes Mad-

moder, Bundtmagerens Hustru, og sagde, at der var nogen, som vilde tale med hende, hvor hun og kom i Forstuen til os. Da vi berettede hende vores Ærende anl. hendes Kramhandel at efterse og begærede, at hun vilde lade os indkomme i Stuen, men hun vilde det ej tilstede, men slog Stuedøren i for os, vi maatte staa i Forstuen; imidlertid saa vi igennem et Vindue, som var ud til Forstuen, at hun løb op paa et Kammer og ned igen i Stuen og gik til et Skab og der udtog en stor Skufflade, som laa en Del udenlandsk Lærred udi, og samme Lærred udtog hun af Skuffen. Da begærede vi atter, at hun vilde indlukke os, men hun vilde ikke, svarede, at hun havde givet Kongen sin Told deraf, derfor havde Kræmmerlavet intet dermed at bestille.“ Siden erklærede Bundtmageren, at han handlede i Gros, hvilken Sag gav Anledning til mange og vidtløftige Indlæg.

I Marts 1696 søgte en fransk Kvinde, Marie Sipiére, hvis Mand havde været fransk Soldat og var forsvunden, om Tilladelse til at negociere med smaat Galanteri, „som jeg ved Hans Majestæts Hof, Gud ske Lov, kommer i nogen Kundskab hos Damerne paa Slottet forat lære dem fransøsiske Sprog og coiffere dem“. Magistraten sendte hendes Andragende til Kræmmernes Erklæring, hvis Oldermænd svarede, at Begæringen stred mod Kongens Lov og Lavets Privilegier; „sligt strækker til Kræmmernes største Ruin og Undergang, hvoraf en Del sidder uden Næring og Brug“. Hun søgte senere om Handel med Flor, Kniplinger og Baand til Sætter, Skærf, vellugtende Essenser og Pudder, lovede ej at gøre Kræmmerne Indpas og tilbød en lille Kendelse, men ogsaa dette fraraadedes.

16. April 1696 indgav Lavet Ansøgning til Kongen om, at den daværende Toldforvalter, Kammerraad Hans Jakob Søbøtke maatte yde sæmme Moderation i Tolden som hans Formand Justitsraad Kruse. Dette var begrundet i, „at Varer, som vi handle med, ere udenlands i anselig høj Pris og endnu dagligen stige i højere Pris, tilmed og er Tolden paa samme Varer sat temmelig højt udi Toldrullen, saa at vi fattige Kræmmere, Eders kgl. Majestæts Undersaatter, ej subsistere ved saadan Handel,

men i slige Tilfælde maa grue for, at forskrive Varer fra fremmede Steder, helst efterdi de fremmede Personer, som af Eders kgl. Majestæt allernaadigst ere privilegerede med fri Handel, betage os andre den Næring, vi ellers kunde have, hvilket og desværre forvolder, at mange af Kompagnibrødrene blive ruinerede“.

De nævnte privilegerede Personer vare som oftest Udlændinge, hvem Kongen gav Privilegium paa at handle med samme Ret som Kræmmerne. Det var dog ikke alene disse, men ogsaa alle andre næringsdrivende, der maatte lide ved de enevældige Kongers Ret til at gøre Undtagelser fra de Enerettigheder, de havde givet Iavene. Klager over den formentlige Uretfærdighed heri ville vi træffe i Mængde i de følgende Tider.

29. April 1697 blev der læst i Kompagniet et kgl. Brev, at Magistraten skulde frigive de Arrester, der vare gjorte paa lybske Indbyggers Skibe og Gods. Kræmmerne havde nemlig konfiskeret nogle Galanterivarer, som det alene var Kræmmerne tilladt at handle med, og bedet Politimesteren som Kompagniets Patron om at haandhæve Kompagniets Ret i denne retfærdige Sag. Omtrent samtidig fremkom de med en Klage til Samme, „at der Aar efter Aar her i Staden indsniger sig en og anden Fusker, som desværre betager os Kræmmere en stor Del af den Næring, vi ellers kunde have, hvor iblandt ogsaa er en Person ved Navn Pierre Jaqves fra Tydskland, som paa nogle Aars Tid Aar efter andet har været her med Silkevatter og som en Landstryger løber overalt omkring i Landet, Kræmmerne til mærkelig Skade; samme Person var og her ifjor og blev da tvungen til at føre samme hans Varer til Kræmmerkompagniet, dem der at forhandle, hvor da Kræmmerne afhandlede ham et temmeligt Parti for en temmelig høj Pris, og efterat han blev bevilget at tage samme Varer fra Kompagniet igen, udi den Tanke, at han skulde have rejst bort dermed, maatte man dog fornemme, at han her i Staden løb omkring, Hus fra Hus, og solgte hvert Pund Silkevatter vel halvanden Mark ringere, end han det til Kræmmerne havde solgt“. Nu var han kommen igen og Kræmmerne bad Politimesteren om at hindre Gjentagelser af hans Indpas.

4. Jan. 1698 meddeler et Reskript, at det var enhver af Kongens Undersaatter efter Mikkelsdag forbudt at komme til Hove i nogen Slags uldne Klædevarer, som ikke vare fabrikerede her i Landet, hvilket Klædekræmmerne havde at rette sig efter, idet det blev dem paalagt til den Tid at afsætte alt det fremmede Klæde og Uldstof, de havde i Oplag. Herom syntes de selvfølgelig ikke og indgav en Forestilling, hvori det bl. a. hedder: „at K. M. med naadige Øjne vilde anse Kræmmerens ringe Vilkaar og Tilstand, formedelst den slette Næring, som hos største Delen af dem findes, som en stor Del haver forvoldet Silkemanufacturets Handling, hvor ved de mærkelig ere satte tilbage, tilmed og formedelst en Del fremmede, som ved Eders K. Majestæts Brev allern. er tilladt Frihandel at bruge, foruden dem, som dagligdags indsnige dem at gøre Kræmmerne Indpas“. Det vilde være Kræmmerne umuligt i saa kort Tid at afsætte deres Varer, „tilmed det og efter vores enfoldige Tanker og ringe Mening er umuligt saadan Fabrik til fine Klæder og uldne Stoffer, Undersaatterne eller Landet til nogen Gavn eller Nytte her paa Stedet at indrette, og det af den Aarsag at den fine Uld her udi Landet ej kan have“, og Indførsel kunde ikke ske uden stor Vanskelighed, da det under Livsstraf var forbudt at udføre den fra England.

2. April 1698 bevilgede Lavet 200 Rdl. til Børne- og Pesthuset i 5 Aar, paa den Betingelse, at de Fattige bleve holdte fra Gaderne, men da dette ikke skede, fornyedes Bevillingen ikke efter de 5 Aars Forløb.

12. April 1699 indgik Kræmmerne med en Ansøgning til Magistraten i Anledning af den slette Handel, „hvis Frugter idelig fornemmes ved det, at den ene efter den anden maa echappere og de andre, som sidde igen, have nok at bestille med at holde det gaaende“. De bad derfor Magistraten om at virke hen til, at Manufacturerne kun solgte deres Varer en Gros til Kræmmerne og ikke i smaa Partier, at alle Fuskere maatte afskaffes, af hvilken Nation de end vare, og at det ikke

maatte tillades nogen at indtræde i Kræmmerkompagniet, uden han kunde præstere, hvad de kgl. Privilegier til Lavet tilholdt.

11. Nov. 1699 tilskrev Oldemanden Assessor og Sekretær Helt i Kommercekollegiet, og bad om, at hvis nogen skulde gøre Ansøgninger om Privilegier, der kunde berøre Kræmmernes Interesse, at disse maatte blive henviste til deres Erklæring. Dette skede ogsaa og vedblev at ske lige til Lavets Opøsning, og var af stor Betydning, da Lavet følgelig gjorde alt forat fremstille enhver Sag, der kunde være til nogen Skade for det, som den mest himmelraabende Uret, hvorpaa vi ville se mange Exempler.

8. Avgust 1701 søgte man den ny Konge, Frederik IV, om Stadfæstelse af Privilegierne, men med nogen Forandring, det man ønskede, at ulovlige Silkevarer, der hidtil vare blevne konfiskerede til Fordel for Kongens Silkemanufaktur, nu maatte føres til Kræmmernes Kompagnihus, „da det generale Silke-manufaktur til special er forandret“, og at der maatte bruges skarpere Forholdsregler mod Fuskere, saaledes at alle Fremmede, der indførte Varer, skulde tilholdes at bringe disse op paa Kompagnihuset og sælge der en Gros de 2 Dage om Ugen, nemlig Mandag og Torsdag, som det forhen havde været i Brug, hvorimod alt Salg i Smaapartier maatte være dem forbudt.

I September 1702 gik Oldemanden Gert Pohlman fallit og det fandtes, at Kassen havde lidt et Tab af 800 Rdl. Han var flygtet, men fik Lejde til at komme tilbage forat underhandle med sine Kreditorer.

Nikolaj Wroe (1702—13)

valgtes til Oldemand 21. Sept. 1702.

En Trompeter, Georg Vetter, søgte i Avgust 1702 Kongen om, at hans Søn, der i 10 Aar havde været ved en Galanteri-handel, maatte faa Bevilling til Kræmmerhandel. Herpaa erklærede Oldemanden, at han fraraadede Bevillingen, „paa det saa mange smukke Familier af de mangfoldige Fuskere, som nu udi nogle Aar ere blevne flere udi Tallet end vores Lavsbrodere,

ere endog saa dristige, at de sig ikke alene ej undse udi alle Gaderne, men og overalt i Husene med de fleste Slags Varer, vi handle med, at omløbe, ikke derudover skulle vorde total ruinerede, ti skulde dette, som nu af denne katholske Person for et Fundament bruges udi Kræmmerkompagniet derved at indkomme, straks fri Handling lige med os, som hver derpaa ærlig haver lært og udtjent, at nyde, gaa ham an, da vilde det ej mankere, at jo alle Fuskere sig af samme Fundament herefter skulde ville betjene, og da vilde ufejlbarlig paafølge, at Fuskernes vilde florere og Kræmmerne, som stedse sidde for de største Udgifter og Onera fremfor alle andre Lav her udi Staden, en efter den anden blive ruinerede, deraf, Gud bedre des værre, altfor mange Exempler det paa nogle Aars Tid haver tilkende givet, hvortil de mange Fuskere en mærkelig Aarsag haver været, og blev da med Tiden vore Familier ødelagte og Fuskernes, som mest bestaa af gemene fremmede Folk af alle Slags Nationer, saasom Jøder, Fransoser, Katholiker, Kvækere og deslige, bleve da isteden igen alene tilbage, af hvilke Slags Folk den mindste Del bliver længer udi et Land fodfæstet, end de have fyldt deres Pung med Brødet, de i saa Maade tage af Landets Indvaaneres Munde, saa gaa de deres Vej, og har H. k. Majestæt og Staden liden eller ingen Nytte af dem imod dem, som her ærlig lære Professionen og lige med andre Borgere holde Dug og Disk“.

I Okt. 1703 blev der af Politiet optaget 3 Soldaters og 1 Baadsmands Kone, der handlede med ulovlige Varer i Tugthusporten. Politimesteren skriver i den Anledning: „Eftersom over denne Forretning en og anden ulige Diskurs føres og især, at man hæmmer og præjudicerer Negotien i Almindelighed og i Synderlighed den ostindiske Fart og Handel; for det andet at Kræmmerne selv holde til med Fuskere og befordre dem og i saa Maade selv ere skyldige i saadan Disordre, saasom de for det tredie ikke lade sig finde at købe eller sig tilforhandle de Varer, naar Skibene fra Ostindien hjemkomme, som de endelig maa afsætte, men ligervis vilde have dermed et Monopolium, at

ingen anden maatte dermed handle end de; for det fjerde, hvoraf fattige Folk skulde nære sig, naar den liden Næring dem blev betagen; for det femte, om det ikke maatte ske og tillades, om det omløbende en Del blev afskaffet, at da en eller tvende saadanne Boder kunde oprettes paa publicque Pladser, hvor de ostindiske Varer kunde sælges“.

Paa denne Klage gave Kræmmerne et udførligt Svar, hvor det bl. a. hedder: „I alle andre Steder i Verden ser man ingen Kvindfolk med Kramvarer hus- eller gadelangs at købe, sælge og udfuske, men de ernære sig med Kniplen, Knyttten, Spinden af Uld- og Hørgarn og at sy, vaske eller to, eller med allehaande anden Slags kvindelig Husgærning, hvoraf mange Tusende andensteds sig ernære og opholde, hvilket dem langt bedre anstaar end fra et Hus til andet med Kramvarer at omløbe, under hvilket Skin, formedelst de derved overalt udi hver Mands Hus og Gaard kunne have fri Ud- og Indgang, mange af dem bruge Horeri og Tyveri, som desværre altfor meget og for tidt af den Examen, som ugenlig udi Stokhuset holdes, kan fornemmes. Ellers tilvokser deraf desforuden, at man snart ikke kan holde nogen Tjenestepiger, ti de stole derpaa, dersom de ikke kunne have deres onde fri Vilje i deres Tjeneste, da kunne de, som ofte sker, gaa hen og tage en Soldat eller Baadsmand og siden blive en Fusker, Omløber og Næringsfordærver. De, Manufakturere holde, beklage sig og højlig, at de for samme Aarsag ikke kunne faa Folk, som for dem kunne spinde, karte, knytte eller deslige Kvindfolkegærning, ti de ville heller løbe gadelangs, end de ville i Husene, som dem tilkommer, gøre stadig Gærning; det samme klage mange Folk, som til Vasken, Bygen og Tvæt Kvindfolk kunde behøve“.

Med Hensyn til de foreslaaede Boder for ostindiske Varer, da vare de aldeles overflødige, ti der holdtes Avktion efter hvert Skibs Ankomst og alle deslige Varer vare at faa hos Kræmmerne i deres aabne Boder alle Søgnedage fra Morgen til Aften, og hvis en særlig ostindisk Bod blev aabnet, var det ude med de

Kræmmere, der handlede med Kattun, Lærred, Nettettdug, Sirtser, Baster, Tafter, Atlasker, Damasker og desl.

17. Dec. 1703 indgave Kræmmerne Klage til Storkantsler Grev Reventlov over „det fast utrolige Fuskeri, som nu mere, end nogen kan mindes, her i Staden øves“, idet Fuskernes Tal var mere end fordoblet under Politimesterens Fraværelse og Svaghed. Kræmmerne gentog de samme Klager over de om-løbende Kvinders Usædelighed og Tyvagtighed, som foran er meddelt. Det hjalp: 5. Jan. 1704 udstædtes kgl. Reskript til Politimesteren om at haandhæve Kræmmerne ved deres Privilegier. I den Anledning gav Politimesteren 3 Politibetjente Befaling til „at I gaa velermeldte Oldermænd til Haande og værer ham og hver af Kræmmerlavet og deres Betjente i saa Maader assisterlig, hvor saadanne Fuskere kunne attraperes, da dem med hvis de med farer vel forsigtig uden nogen vidtløftig Allarm at bemægtige, Godset og de medførende Varer straks paa Kræmmerkompagnihuset i Forvaring at lade henføre“.

15. Dec. 1703 havde Thomas Quellinus fra Brabant faaet kgl. Bevilling til, efterat have taget Borgerskab, foruden at øve Billedhuggerkunsten, at bruge en liden Handel i sit Hus med brabantiske og andre Kniplinger, samt Baand og deslige Galanterier. I den Anledning blev der afkrævet ham en Fortegnelse over de Varer, han handlede med. Han erklærede dog ikke at kunne opregne alt, men det var „saadanne Ting, som nu ere eller herefter kunne blive i Moden og Menneskene have opdigtet eller herefter kunde paafinde for begge Køn at sire og pryde sig med“.

29. Nov. 1704 fik Politimesteren igen Ordre fra Kongen til straks at indberette, hvor langt han var kommen med sin „Inkvisition“, der ej endnu var bragt til Ende, saa man ser at Kræmmerne paa den Tid havde tilbørlig Støtte fra oven til at haandhæve deres Rettigheder.

1704 begærede Johan Christian Goldammer Handelsprivilegium, hvilket Oldermændene paa det bestemteste fraraadede og gav i den Anledning 31. Marts en Art Levnedbeskrivelse af

forskellige Personer, der havde faaet Privilegium paa at handle udenfor Lavet. Det hedder der bl. andet:

„Lambertus von Tile, en Gæstgiver udi et Spillehus i Holland, har udi nogle Aar her haft fri Handling, han brugte den Maxime for Handlingen fra os til sig at trække, nemlig han solgte langt bedre Køb, end han selv havde, hvorfor og alle løb til ham at købe; imidlertid maatte vi andre med Vemodighed se til og havde lidet eller intet at bestille. Hans Handling faldt saaledes ud, at foruden det han betog os fast al den kontante Handel, vi ellers kunde have haft, bedrog han mange godt Folk her og sal. Johan Bøffke alene for 9000 Rdl.

„Jokum Krick, som var en Kontrafejer, brugte og vores Handling her udi mange Aar; han havde imidlertid store Bedrifter, havde og i hans Tid mest Næringen fra os alle. Det fik med ham saadan en Ende, at han kom i Slutteriet lang Tid for Gæld og kom mange tilkort hos ham, saavel her indenlands som og uden, ti en Del fik noget og en Del slet intet.

„Hans Swentzen tjente ikkun her for Dreng 3 à 4 Aar, begyndte saa straks sin egen Handling, hvilken han ligeledes til vores og hans Kreditorers største Skade kontinuerede, gik om-sider hen, og for hans Kreditorer sig at befri, tog Borgerskab udi Fredericia, men siden kreperede han og Konen i Armod.

„Admirante, en svadsig hollandsk Kvinde, fik H. Majestæts Brev, hendes Livstid her at handle. Hun handlede her i mange Aar og gjorde os stor Afbræk. Hun blev og til en Prakker og efter hendes Død efterlod sig stor Borg og Gæld.

„La Foss, som var en Parykmager, hvad han for en stor Handling, os til største Skade udi vores Nærings Forlis, her har tilføjet, er og vel bekendt. Imod vores Tiltale efter vores Privilegier blev han formedelst høje Herrers Intercession for alt fri, og hvorledes det for ham er udfaldet, nemlig til important Skade for dem, han havde med at gøre, er og meget bekendt.

„Niels Monsen, som havde lært og tjent hos sal. Johan Timmerman i hans Vinkælder, fik og fri Handling her i mange Aar. Det er og for ham meget slet affaldet, saa Enken med

Børnene sidde i Armod efter hans Død. Hvad Ebermeyer og Hagedorn have gjort for anselig og important Handling her i nogle Aar til vores og mange andre Amter i deres Nærings Svækkelse og Forlis, er fast overalt bekendt, og hvordan det omsider her med dem er udfaldet, er aabenbare nok, og endskønt den ene af dem med sal. Mikkel Stüvers Enke efter Formening fik ungefær 60000 Rdl. Middel, saa ere dog alligevel saa mange anselige store Midler fast aldeles tilligemed forsvundne, saa ingen ved, hvor de ere af blevne.

„Adam Berner, som i mange Aar virkelig har været Skræder her i Staden, har og her bekommet Frihed paa vores Profession og i mange Aar handlet; han har og betaget os meget af den kontante Handling. Hvorledes det med ham er udfaldet, har Enden udvist, idet han for lang Tid siden fallerede; nogle af hans Kreditorer fik 25 p. C. og mange aldeles intet.

„Pedro Betheillo, en Person som til Rom skal have været Soldat, kom her ind med en viss Herre for Kammertjener, gav sig og til at handle og gjorde os ligeledes stor Afbræk, førte anselig Kvantitet af Varer herind, deraf mange uden Told bleve indpraktiserede, hvorover han engang forfaldt udi sal. Justitsraad Kruses Hænder og formedelst usigeligt stort Tilløb, han havde, solgte han dem med en Hast, rejste saa straks igen og hentede mere herind; dette holdt han saaledes Tid efter anden, da ham blev paalagt at købe sig Hus og Gaard efter hans Frihedsbrevs Formelding, da rejste han hans Vej og har siden udi Frankrig kunnet rose sig af, at han heraf Riget har bortført mange tusende Rdl.

„Fremmede Ministre, Tid efter anden her indkomme, deres Betjente have og med Handling, de her have brugt, gjort os mere Skade, end fast kan tros, og formedelst deres Herrers Huse og Logementer ere fri for Inkquisition, ti have vi det maattet forsmerte.“

Den nævnte Goldammer fik dog Privilegiet, men hvorledes det gik ham, ses af en Skrivelse af 30. Dec. 1707, hvori det hedder, at „nogen Tid efterat han havde taget sit Borgerskab

her udi Gros at handle, da vi erfarede, han efter forrige Sædvane begyndte at holde Fuskere og Omløbere, og han beviste, hans Fader var en Grosserer og at han havde lært hos ham, ti indtoge vi ham i Lavet af den Raison og at holde ham efter vore Lavs Artikler fra saadant Fuskeri, afskrækket for Straffen, han efter den 7. Post i samme Artikler pligtig var at bøde, saafremt han sig siden derudi forsaa, men som han tidlig havde begyndt, ti fik det og, for ham desværre, med ham altfor tidlig Ende, ti han i Stadens Arresthus, der han ved Tvang af hans Kreditorer var hensat, dette Foraar er bortdød og efterlod sig stor Gæld med ganske ingen Effekter“.

Da der 1704 skede Opfordring til Kræmmerne fra Kommercekollegiet om at oprette Klædefabrikker, i hvilket Øjemed Regeringen havde indkaldt en Del fremmede Haandværkere, svarede Kræmmerne 7. April, at det vilde være dem til største Skade, fordi ingen af dem havde Kendskab til sligt, havde ej heller Tid til at forsømme den Næring, de havde lært, ti de, som solgte i smaat og Alental, havde umulig saa megen Tid tilovers fra Handelen, „desforuden formedelst mangfoldigt Skriveri, som vi formedelst Borgen og Indkræven samt den udenlandske Korrespondance maa vedligeholde, dog ikke at tale engang om den idelige Opvartning, den Handel udi smaat forvolder og medbringer og til Manufakturen er indrettet formedelst den usigelige nøje Opsigt og Opvartning baade aarle og silde“.

De havde ej heller Kapitaler nok, ti af c. 40 Familier af Kompagnibrødre, som vare virkelige Silke- og Klædekræmmere, fandtes kun ganske faa, som kunde bestaa i et Par Aar uden Kredit, „formedelst ved vores Profession vel mere end ved nogen anden mange Vanskeligheder fast hænge, sær ved Risiko af Søen saavel som Modens hastige Changering, saa vel udi Farvefaçoner som og udi Sortimenter, foruden Stuver, som altid blive efterliggende, og en Del ved den lange Tid, det ligger, bliver plettet og ganske fordærvet, endog meget ved Møl og Orm beskadiget, foruden hvis den onde og urigtige og ganske udeblivende Betaling, hos en Del Folk falder, foraarsager, tilmed

skal befindes hos de fleste iblandt os, at en Del Varer 12 à 16 til 20 Aar usolgt bliver liggendes“.

8. Sept. 1704 tilskrev man Politimesteren, at vel var der sidst i forrige Aar gjort Eftersøgning efter Kvinder, der gjorde Indpas i Kræmmernes Næring, „men som en Del af bemeldte Fuskere og omløbende Folk nu igen ere blevne saa dristige, at de aldeles ingen Undseelse have, men offentlig paa Gaderne og i Husene med de Slags Varer, som Kompagnibrødrene handle med, os til største Skade omløbe og udfuske“, bad man om at faa et Par Politibetjente med til at opfange samme Personer. Der blev de følgende Dage grebet 3 Kvinder i Helliggeststræde og 1 i Skindergade med ulovlige Varer, desuden gjordes Husundersøgelse hos 2 Jøder og Abraham Tausen. Straks derefter gjorde Oldemanden og 2 andre Kræmmere Opvartning hos Storkansler Reventlov og Gehejmerraad Krabbe og de følgende Dage hos Gehejmerraad Blome og Oversekretær Wibe forat bede dem rekommandere Kræmmerne paa det bedste hos Kongen, hvis en og anden skulde tale ilde om dem, fordi Politimesteren søgte at haandhæve deres Privilegier. Af denne Sag fik Lavet flere Processer, der endte med en Højesteretsdom 23. Marts 1705, ved hvilken Kræmmerne tabte, og de 3 Mænd fik deres Varer igen.

Efter Klavs Rasches Død blev Ole Rømer Politimester 1705. 17. Marts 1706 mødte han i Kræmmernes Forsamling og overleverede dem en Skrivelse, saaledes lydende:

„Det er bekendt, med hvad Flid Politimester nu paa ved 7 Maaneders Tid har ladet sig være angelegen at holde Stadens Gader fri for Betlere og dermed endnu med kendelig Succes og Fremgang dagligen fortfarer, hvilket vel begyndte Værk enhver kan betænke, han ikke længer kan kontinuere, langt mindre bringe til den Fuldkommenhed, som han sig til def gemene Bedste har foresat og overlagt uden konsiderable Midler, hvortil ingen Raad ved de beskikkede Fattiges Huse er forhaanden, ti Silkehusets¹⁾ Renter, Kvartalsbogen og Kirketavlen

¹⁾ Saaledes kaldtes det almindelige Fattigvæsen.

kan næppe forslaa til de mange hundrede Husarme, som deraf opholdes, og Borne- og Pesthusenes Indkomst kan ingenlunde uden Kapitalernes mærkelige Formindskelse strække sig til 400 à 450 arme Lemmers Underholdning, af hvilke næppe 150 med deres Arbejde kunne fortjene Føden. Altsaa begæres af Guds Børn her i Staden, som Gud har velsignet, at de til Stadens Befrielse for alle Slags Betleri vil lade sig i denne Kollektbog antegne for en viss Summa aarligen, hver efter sine Vilkaar og kristelige Medlidenheds Iver imod rette fattige Almissemlemmer at betale til 2 Terminer, Paaske og Mikaelis“. Ved Tilvejebringelsen af en Pengesum vilde opnaas: 1) at alle fremmede Betlere skulle blive bortskikkede. 2) Stærke og vanartige Tiggere sættes i Børnehuset eller andensteds at arbejde. 3) De, som her i Staden have Ægtefæller, Forældre eller Paarørende, som dem kunne og bør forsørge, tvinges til at holde sig inden Døre hos deres egne. 4) Krøblinge, Vanføre, hæslig fordærvede, alle gamle sanseløse og galne forsørges. 5) Spæde og smaa hjælpeløse Børn opfødes, Alt til den Ende at hele Staden kan blive befrit fra offentlige Betlere og en Hob rette Almissemlemmer blive til deres Nødtørft hjulpe og forsynede.

Herpaa tegnede 51 Kræmmere sig for 248 Rdl. Desuden gav Lavskassen 200 Rdl. aarlig forat holde Tiggere fra Gaderne.

I Marts 1706 beklagede Possementmagerne sig over, at Kræmmerne ikke købte hos dem, men forskrev de Sager, de forfærdigede, fra Udlandet, idet de mente, at Kræmmerne i det mindste kunde bestille hos dem de mest brugelige Sager, der ikke vare undergivne Moden og Forandringer. Kræmmerne paa-stode derimod, at Possementmagernes Priser og Stof ikke maalte sig med Udlandets og „hvad angaar Handel med Frynser, Snorer, Krepiner, Galloner, Agremaner af Guld, Sølv, Silke, Floret, Linned og Ulden, som har kunnet forefalde enten for vore egne Familier eller andre have kunnet behøve, have vi gærne og stedse hos Possementmagerne ladet forarbejde“, men disse Sager brugtes nu ikke synderlig mere, „formedelst Falbula paa Klæder, Gardiner om Senge, Borddækkener, Gangklæder og

andre Tapezerier i adskillige Maader passere enhver efter egen Liberté istedenfor ovenskrevne Sortementer, saa tider det sig selv, at vi saavel som de andre vores Medborgere ingen Aftræk paa slige ordinaire Varer kunne konsumere, som af os saavel som dem ej kan ændres eller modereres, ti Moderne tage deres Forandring og Løb, ligesom enhver efter Stand og Kondition behager at bruge, uden nogen deres Forspørgelse, i hvorvel vi ved Modernes ustadige Forandring i en og anden eftertænkelig Maade langt mere end de tage Skade“. Ellers anbefales Possementmagerne at søge Arbejde ved de 4 privilegerede Guld- og Sølvfabrikker, af hvilke de 3 allerede vare i fuldkommen Stand og den fjerde nylig begyndt, hvor der maatte falde saa meget Arbejde, at det kunde udfylde det Tab, Falbula-Moden havde voldt dem.

12. Okt. 1706 blev læst følgende Advarsel fra Politimesteren til Oldermændene:

„I hvorvel Forordningen af 10. Jan. 1685 den 1. Art. noksom forbyder, at ingen, som kører med ledige eller ladte Arbejdsvogne, maa køre fast paa Gaderne, ikke desmindre fornemmes dog, hvilket daglig Erfarenhed med og udviser, hvad Uorden og Skade der ved saadan umanerlig Kørsel drages. Til sligt at forekomme, ville I straks for enhver af eders Lavsbrødre lade kundgøre, det de tilholde deres Kuske at køre Gaderne Fod for Fod uden at lade Hestene løbe eller trave, hvad heller de ere ledige eller ikke, under Straf af 1 Rdl. eller 2 Dages Fængsel paa Vand og Brød i Raadhuskældren, naar Gadefogderne, Politibetjentene eller andre det angive. Paa samme Maade skal det og forholdes med deres Karosser. Naar denne Advarsel er gjort, have I derpaa eders Attest at meddele og samme i Politikamret for Efterretnings Skyld at indlevere“.

10. Nov. 1706 lod Magistraten fremlægge Planen for et Lotteri, men dette havde ingen Fremgang, hvorimod der i den følgende Tid ofte blev overtaget Lodsedler af Kræmmerne til forskellige andre Lotterier.

18. Nov. 1707 meddelte Oldemanden, at Kommercekollegiet skulde indgive en Betænkning til Kongen, om der burde foretages nogen Forandring ved Lavenes Indretning, med Undtagelse af Barberernes og Guldsmedenes, hvorfor det ogsaa var venteligt, at Kræmmerne vilde blive indkaldte for Kollegiet, ved hvilken Lejlighed der kunde blive Anledning til at fremdrage et og andet til Kompagniets Bedste og Fremtarv.

I Maj 1708 foreslog Knapmagerne, at det maatte blive forbudt at indføre Knapper af massivt Sølv og Guld ligesom af guld- og sølvdrejet Silke og Kamelhaar. Kræmmerne svarede hertil, at de alle bestilte alle Slags Knapper hos Knapmagerne, endskønt deres Arbejde var ringere end Udlandets; 3 Lavsbrodre havde i et Aar gjort Knapper til dem for 1950 Rdl. og man bestilte ikke mange i Udlandet, da Moden saa hastig forandres, men ellers vare de indenlandske saa dyre, at Officerer og andre lod dem dreje i Udlandet. „En Del af Knapmagerne, naar de ere blevne Mestere, arbejde siden ej noget med egne Hænder; i denne Stad kan det Slags Haandværksfolk bedre end nogensteds enten i Danmark eller Norge have Brød, om de gide arbejde og ej ville leve for kostbart enten i en eller anden Maade, og naar de kun ville være flittige og gøre godt Arbejde for nogenledes billig Pris og leve forsynlig, kunne de sig meget vel her ernære“.

I Anledning af, at en fransk Katholik Jean Pierre Volant søgte om Bevilling til at handle med Baand, Strømper, Huer, Forklæder, Livbaand, Knæbaand, Hovedsæt, Handsker, Kniplinger, Tobaksdaaser, Sakse, i alt 32 Slags Kramvarer og Galanteri, beklagede Kræmmerne sig igen over deres daarlige Stilling; der var nok blandt dem, der handlede med saadanne Varer, og de fleste baade paa Børsen og i Staden faldt det tungt at subsistere paa Grund af de mange Fremmede, som hemmelig og aabenbar brugte sliq Handel tvært imod deres Privilegier, „hvorudover, Gud bedre desværre, vore Lavsbrodre for Mangel af Næring en efter anden krepere; vore Lavsbrodre ere ellers nu saa mange i Tallet, som de aldrig tilforn have

været og komme daglig flere til ved vore Folk, som for Svende os have tjent“. „Det er ellers at forundre, at saadan en Person, som denne, kun $\frac{1}{2}$ Aar hos Lovises Søn¹⁾, hvilken dog ej er i vores Lav, her har tjent og mulig har ej det bedste Eftermæle, straks tør understaa sig saa dristelig at begære saa stor Frihed“.

20. Okt. 1710 opfordrede Kongen Lavene til at yde Forstrækning til Krigens Fortsættelse, hvortil 44 Kræmmere tegnede sig med Bidrag af tilsammen 3500 Rdl.

10. Dec. 1710 vedtoges det at begære, at den ny Politimester Ernst, der var fulgt efter O. Rømer, vilde lade gøre Undersøgelser paa Amagertorv, Graabrødretorv og i Helliggestesstræde om hvem, der handlede med de Varer, som Kræmmerne handlede med, udsørge dem, hvilken Frihed, de havde dertil, og forbyde dem saadan Handel under Trusel med Straf; Oldermændene havde anmodet Rømer herom, „men jeg kunde ej formaa den salig Mand dertil“.

1711 noteres i Protokollen:

„I dette Aar er udi April og Maj Maaned her i Staden begyndt en skrækelig stor Pest og Contagion, som varede indtil Aarets Udgang, og endskønt den ganske Armée til Lands, ungefær 20000 Mand, og den hele Flaades Besætning, omtrent 16000 Mand til Søs, saavel som det kgl. Hof og en stor Del af de fornemste Folk imidlertid her fra Staden var bortrejst, saa regner man dog, at her i Staden skal være død over 30000 Mennesker. Man befunder og, at her udi Staden til alle Kirkerne skal være indført, de Dødes Lig i Kirkerne og paa Kirkegaardene med at bedække, af Sand alene ungefær for 10000 Rdl., foruden de udenfor Staden ere begravne“.

Under 6. Juli i denne besværlige Tid søgte Oldermændene om at blive befriet for sit Embede, men fik intet Svar fra Magistraten.

¹⁾ Madam Lovises Søn var Peter Rosset, der 9. Sept. 1707 havde faaet kgl. Privilegium paa Galanterihandel.

Foruden Pesten havde man Krigen at tænke paa, man frygtede et Angreb paa Kjøbenhavn og i Avgust maatte Kræmmerne opgive, hvor stort Mandskab og hvor mange Vaaben, de kunde stille. Deres Mandskab var 128, nemlig 63 Husbonder og 65 Svende, Dreng og Tjenestekarle, deres Vaaben 69 Overgeværer, 104 Sidegeværer, 52 Patrontasker, 43 Krudthorn.

Dødeligheden under Pesten traf dog ikke Kræmmerne særlig haardt, 29 havde hverken haft syge eller døde og fra 1. Juli til 15. Dec. døde 9 Kræmmere, 6 Hustruer, 13 Sønner, 12 Døtre, 1 Svend, 13 Dreng, 7 Piger, 3 Tjenestekarle, i alt 64; førend Juli synes ingen at være død.

Kompagnihuset havde ogsaa været angrebet af Pesten, idet Lejeren var død, hvorfor man i nogen Tid maatte holde Møder i Oldermændens Hus. 29. Febr. 1712 befalede Sundhedskommissionen, at alle Kramvarer fra befængte Huse skulde renses for Smitte, i hvilken Anledning Oldermændene forestillede den Fordærvelse, som Varerne vilde lide herved, og at der burde gøres Forskel mellem Huse, hvor alle vare bortdøde, og dem, hvor kun en enkelt var død.

6. Sept. 1712 var der igen Fare for Angreb af Fjenden, hvorfor Politimesteren tilskrev Oldermændene saaledes:

„Som disse Krigs Konjunkturer udkræve al mulig Præcaution efter allerunderdanigst Pligt at søge denne gode Stads og kongelig Residences Konservation, saa det er højfornødent at gøre af yderste Nidkærhed al Anstalt til Defension, og om, det Gud forbyde, Fjenden os saa nær skulde komme, saa ville I, som en tro Undersaat, straks være tiltænkt udi eders Lav at inkvirere, hvor mange Svende og færdige Dreng, enhver Købmand eller Enke har, som kunne føre Gevær, saa og hvor meget Gevær af alle Slags behøvende med Flint, Kaarde, Patrontasker, Ammunition og videre udi enhvers Hus til dem selv og havende Folk findes. Formaner de formaaende, at de sig dermed forsyner og holder deres Gevær i Beredskab, hvorom I mig eders udførlige, omstændige Forretning af Mandskabet paa Købmands-svende og Dreng inden Overmorgen Aften ufejlbarligen har at

indlevere, paa det betids kan gøres Anstalt om Gevær for de mankverende og derhos uformaaende“.

Resultatet blev 58 Husbonder, 66 Tjenestefolk, 70 Overgevær, 114 Sidegevær, 61 Patrontasker og 48 Krudthorn.

24. Nov. 1712 gik Nikolaj Wroe af som Oldermænd og Hans Mikkelsen blev valgt. „Derpaa blev den ny Oldermænd tagen udi Ed af Højædle Hr. Præsident og blev saa derpaa ønsket til Lykke. Der dette var sket, gjorde Hr. Nikolaj Wroe en liden Tale til samtlige Magistraten og betakkede dem for deres Patrocinium, de udi hans Oldermænds Tid ham paa Kompagniets Vegne i mange Maader havde ladet nyde, og havde han desto højere Aarsag deres Patrocinium at berømme, især at de havde haft saa stor Godhed for ham paa Kompagniets Vegne, at de saaledes havde rekommenderet hans Erklæringer paa deres Memorialer, som havde søgt nogen Frihed ved Handling at nyde imod vores Kompagnis Privilegier, at ikke en eneste af deres Memorialer, som var kommen til bemeldte Oldermænds Erklæring udi ganske 10 Aar, havde kunnet naa eller faa noget af deres Søgning. Derpaa rekommanderede han hans Successor Sr. Hans Mikkelsen saavelsom Kompagnibrødrene ligeledes udi deres Gunst og Bevaagenhed herefter og tog saa derpaa sin Afsked fra dem med sømmelig Respekt.“

Hans Regnskab blev fundet rigtigt og Lavsbrødrene erklærede „at maatte berømme hans store Flid og Arbejde, han i de $10\frac{1}{4}$ Aar for Kompagniet havde haft og sat Kompagniet i saa god en Stand“. 23. Feb. 1713 blev han „regaleret med et Geschir“ paa 120 Lod Sølv, hvorfor han selv betalte Arbejdsløn, til Tak „fordi han havde bragt Kompagniet til Overskud 1600 Rdl. især i Henseende til Ligbæring, men da de ældste, der i 15—30 Aar, saa længe det var tilladt at bære deres Lig, som ikke vare i Kompagniet, havde lagt Skulder til, fik de 10 ældste hver et Bæger paa 18 Lod, de andre 23 ældste en Sølvske à 6 Lod, alt med Kompagniets og N. Wroes Navn paa“.

Hans Mikkelsen (1712—18)

valgtes til Oldermann 24. Nov. 1712.

Da Vandtmagerne søgte Kommercekollegiet om Forbud mod Indførsel af gement sort Klæde og Baj til Ligfærd, svarede Oldermannen 28. Avg. 1713, at Lavet havde tænkt paa, „hvorledes disse fattige Folk kunde blive soulagerede og hjælpes til Arbejde; det vilde ikke være dem imod i deres Søgning, men behjælpelig med at afkøbe dem alle de Varer, de kunde fabrikere, naar disse vare af den Godhed, at man igen kunde sælge dem, og af saadanne Sorter, som til Baadsmænd og andre gemene Folk, Skolebørn og deslige kunde afsættes, nemlig graat, brunt, rødt, blaåt og grønt gement Klæde fra 3—4 Alen, item Vandtmagerbaj, Filtebaj og andre gemene Foderbaj af alle Farver. Men at Kræmmerne skulde paatage sig at være Fabrikørere og skaffe dem Arbejde, det er Sager de ikke forstaa, hvorfor de umuligt dermed kunne begynde“. „Saalænge Vandtmagerne ville blive ved med at gøre ovennævnte Sorter, faa de vel Brødet, og det er en Daarlighed, om de begynde videre, ti de fleste Kræmmere ere uformuende til at købe dem det af for Kontant, og andre kunne de ikke tvinge til at købe dem noget af“.

Endelig fik man Politiets Hjælp til at gøre Undersøgelse om Fuskere. „26. Nov. Anno 1713 var Oldermannen, de Herrer Ældste og Eligerede med velædle Hr. Justitsraad og Politimester forsamlede udi Sieur Peter Abestees Hus forat overlægge, paa hvad Maade den skadelige Omløben og Fuskerei nogenledes kunde hæmmes, hvor da blev resolveret, at velb. Hr. Justitsraad paa Kræmmernes Bekostning vilde paany lade udgaa en Advarsels-Plakat imod alle dem, som imod de allernaadigste Kræmmerne givne Privilegier handlede, paa det Ingen siden, naar de bleve attraperede, skulde kunne gøre nogen Undskyldning, at de ikke vare advarede, at saadan Handel var utilladelig, hvorpaa da den 7. Dec. samme Advarsel imod de omløbende og sælgende udi alle Huse blev ombaaren og paa alle Hjørner til Efterretning anslagen.“

Allerede 29. Nov. gik Politifuldmægtigen og 2 Politibetjente om og konfiskerede Varer hos 2 Kvinder i Helliggejststræde; hos en Senkelmager i samme Stræde fandt de en Del Floretbaand, men da han opgav at bruge dem til at sælge paa Markeder og lovede paa Politikamret, at hvis han her i Staden handlede imod Kræmmernes Privilegier, vilde han godvillig betale den Straf, Privilegierne tilholdt, slap han med en Advarsel. Samme Dag fandt de en Mængde Kramvarer hos en Hørkræmmer paa Østergade Claude de Helin, der mente, at han som reformert ifølge de Reformertes Privilegier, havde Lov til at handle dermed.

Denne sidste Sag gav Anledning til vidtløftige Forhandlinger, og da Kræmmerne saa, at Politimesteren ikke kraftig nok tog sig af deres Sag, fandt de det fornødent at tage Sagen i en anden Haand og vinde Politimesteren ved at give ham en fast aarlig Løn. De indgav derfor følgende Skrivelse til ham i 1714, efterat dog, som omtalt, en Advarsel mod Omløbende og Sælgende var anbragt i alle Huse og opslaaet paa alle Gadehjørner:

„Silke-, Klæde- og Lærredskræmmernes Kompagni, som højligen af høj- og velædle Magistratens Middel behøver at have en Patron, som dem ved de af H. kgl. Majestæt allernaadigst meddelte Privilegier kan maintainere, naar noget forefalder, som de ikke under dem selv kan slette og bringe i Rigtighed, men som slig en Patron af Kompagniet ikke igen er bleven søgt efter velb. Hr. Etatsraad og Politimester Klavs Rasches Død, saa have vi nu set Frugterne deraf og enhver Kompagnibroder maa se, hvorleder omløbende Kvinder have al kontant og rede Handling fra dem, hvorover allerede mange have maattet lukke deres Boder og afskaffet Svende og Dreng, som de ikke behøve, fordi Fuskerne have al Næringen fra dem, hvoraf de saavel for sig som deres Svende og Dreng i disse besværlige Krigstider maa anses for saavel i Krigsstyr, Kopskat, Vagter, stærk Indkvartering og deslige, hvorimod disse Omløbere ikke enten til Kongen eller Byen kontribuere det allerringeste, al saadan Misbrug imod H. kgl. Majestæts allernaadigste Privilegier og

Befalinger at forekomme, kan uden en myndig Patron for Kompagniet ikke hæmmes.

„Hvorfor ydmygst ansøges højædle og velbaarne Hr. Justitsraad og Politimester Johan Bartram Ernst, han sig vores Kompagni som en Patron igen vilde antage, og, saa vidt højst bemeldte H. kgl. Majestæts allern. Privilegier og Befalinger tilholder, Kræmmerne maintainere imod bemeldte Fuskere og omløbende Kvinder. Saadan hans mod Kræmmerne bevisende Godhed vi ikke alene Livs Tid vil berømme, men og skyldigst saavel hans som Betjentenes Assistens med en honorabel Diskretion aarligen, saa og hver Gang, naar noget forefalder, vide at rekompensere, forventendes herudi velbaarne Hr. Justitsraad og Politimesters gunstige Assistens og forbliver med al Respekt højædle og velbaarne Hr. Justitsraad og Politimesters ydmyge Tjenere“.

Denne Appel til Politimesteren blev ikke forgæves og 1715 blev der skredet ind imod Kræmmerens Fjender. Vel maatte Oldermændene 19. Marts indgive endnu en Memorial til Politimesteren „angaaende Fuskere og omløbende Kvinder, som understaa sig mod den Advarsel, Hr. Justitsraad ved den udi alle Huse anbragte trykte Plakat har ladet gøre“, idet Fuskere paaberaabte sig et Brev fra Raadstueskriveren, der gav dem Medhold ifølge en kgl. Forordning af 28. Juli 1684, der paabyder, at Omløbere skulde være forsynede med Magistratens Tilladelse, hvoraf altsaa fulgte, at Omløbning kunde være lovlig, men da Kræmmerens Privilegier vare fra 1688 og der var et kgl. Reskript af 5. Jan. 1704 til Politimesteren om at værne om Kræmmerens Privilegier, kunde Raadstueskriverens Brev ikke have nogen Gyldighed.

18. Marts 1715 blev blandt andre stævnet for Politiretten en Tømmerhandler Johan Evalt Sasse, der forklarede, „at han baade lader spinde uldent og Linned-Garn her i Byen, som han og her hos Farveren lader sætte en og anden Kulør paa, af hvilket han hos Possementmagerne lader gøre Hosebaand, Bændler af alle Slags Kulør, som Udsigeren forklarede at købe

hos Groshandlerne her i Byen, nemlig hos Platzman paa Amager-torv og Wasserfall ibidem, men de linnede Baand af alle Slags Farver lader han ogsaa gøre her i Staden, hvilket Kram han udsagde, at hans Kone negotierer med og deraf svarer borgerlig Næring, men nu bruger han ikke sin Tømmerhandel“. Han tilstod end videre, at han solgte til alle og enhver og til Koner, som gik omkring og solgte Varerne, men han nægtede at holde Omløbere.

12. Sept. 1716 indgav Lavet en Klage til Kongen over Fuskernes Overgreb, især over en Person ved Navn Nikolaj Witt, der logerede i Solen ved Stranden, „som offentlig og hemmelig, ikke alene ved alle Hofbetjentene, men endogsaa hos Kavallerer og Damer her udi Staden ved Alen og Vægt, i smaat og stort for vores Øjne, hos Officerer og Fremmede sælger og udbyder sine Varer, ja der siges ogsaa, at han paa saadanne hans Kramvarer og Galanterier ved Toldboden nyder det Beneficium og faar Oplagsfrihed, hvilket aldrig nogen af os har nydt, men ere efter Toldrullen obligerede straks paa Stedet, enten vi kunne sælge vore Varer eller ej, at erlægge Tolden“.

1717 blev en Jøde Aron Goldzier, der havde kgl. Privilegium paa at handle med Galanterivarer, stævnet for Politiretten, da han handlede med Lærred, Kammerdug, Silketørklæder, Silkestrømper og deslige, han slap dog med en Advarsel.

Andreas Hansohn (1718—23)

valgte 27. April 1718 af Magistraten til at være Oldemand, uagtet Christian Schupp havde faaet de fleste Stemmer i Lavet.

28. Nov. s. A. udstødte Oldemanden og de Ældste og Eligerede et Brev til deres „højærede fornemme Venner og Medborgere“ Octawi Hollman, Hans Jürgen Høserich, Johan Peter Isenberg, Platzman, Wasserfall et Co., Madame salig Peter Petersen og Abraham Eigen, hvori de forestillede dem, at da de drev Handel med de samme Varer som Kræmmerne, om de da ikke vilde „enten aarlig en raisonnabel Kendelse til vores

Kompagnihus godvillig give eller og ved en Præsentation udi vores Kompagnibroderlav nogen at indtage under lige Ret og Del med os efter vores Artikler at nyde og beholde en godvillig og honette Gave, som andre deslige sig betét have, at indstille, dog herved advares ej andet end udi Gros at handle, med mindre udi vidrig Fald herudi befindende overtrædende at ville stande til Ansvar“.

De fleste af nævnte Grosserere gik foreløbig ind paa at rette sig efter Kræmmernes Ønske og flere af dem indtraadte virkelig i Lavet.

I Lavssamlingen 10. Maj 1719 opfordrede Oldermændene Brødrene til at tage Lodder i Lotteriet, hvortil der toges Lodder for 650 Rdl. „i Haab om at vinde noget stort“.

28. Juli 1719 forespurgte Oldermændene, hvorledes det forholdt sig med de Løfter, som 5. Dec. 1714 vare givne Politimesteren og Betjentene, om de vare holdte eller hvorledes de herefter bedst burde holdes, „saasom vores Kompagni af denne Øvrighedsmand alle Tider saavel udi et som andet Assistance højstfornöden er og samme højstbemelde Herre udi al den Tid i mit forvaltende Oldermændskab ikke det ringeste nydt har, som billigt for sin Konsekvens bør at være“. Herpaa blev dog ingen Beslutning tagen, ti det synes, som Lavets Kasse var kommen i en daarlig Forfatning.

6. Sept. 1719 fik Lavet den Underretning fra Toldinspektøren, at Tolden paa trykt Katun var forhøjet. Oldermændene spurgte derfor om Grunden hertil, og da der blev svaret, at det var, fordi der var anlagt et Katuntrykkeri paa Blegdamsvejen af Bogholderen ved ostindisk Kompagni Frederik Holmsted, skrev man til denne, og spurgte, om han kunde forsyne hele Lavet saavel i Henseende til Bonitet som til Kvantitet, om han leverede Varer efter opgivne Mønstre, hvorledes han gav Kredit, om han selv vilde sælge i smaa Partier osv. Holmsted svarer derpaa i et meget langt og spydigt Brev, at han maatte undre sig over, at Kræmmerne først nu skulde faa Kundskab om hans Fabriks Oprettelse, idet hans Privilegium var af

13. Jan. 1716 og Fabrikken allerede var indrettet, især da Kræmmernes forrige Oldermann Hans Mikkelsen dengang var Medlem af Kommercekollegiet og da der ikke var en eneste af de Kræmmere, der handlede med Katun, som ikke havde været paa Stedet og taget Fabrikken i Øjesyn og havde talt med ham selv om Køb af Værerne, „moderat og sømmelig, men endel paa min Ryg paa mange Steder, som vel kunde navngives, saaledes som retskafne Patrioter ingenlunde burde“. Han forsikrede, at Katunerne skulde blive „de sædvanlige og over al Verden brugelige Tryk-Katuner, Pano Comprido eller Guinees og Salempures kaldede, saaledes som de gøres i Hans kgl. Majestæts By og Fæstning Tranqvebar, i Landsbyen Oriempaliam og indkøbes ved Logien paa Porto Novo og hidbringes fra Cust Coromandel med det kgl. danske octroyerede Kompagnis Skibe og saaledes som Hamburgerne her paa Avktionen dem utrykkede pleje at købe og eder tildels trykkede igen at tilsende“. Idet han iøvrigt lovede at tilfredsstille alle Fordringer, tilbød han $\frac{1}{2}$ Aars Kredit, men han bildte sig dog ind, „at faa af de gode Mænd, som have underskrevet Brevet, agte sig selv saa ringe, at de begære nogen Kredit af mig“. Han holdt ikke Omløbere til at sælge sine Varer, „jeg har baade derfor en Vederstyggelighed og har hidindtil ikke haft det nødvendig“, vilde ej heller holde Krambod og sælge i Alental, havde tvært imod henvist mange hundrede Mennesker til Kræmmerne og sagt, at han ikke vilde sælge 1 Alen, om de saa vilde betale tredobbelt, derimod solgte han til alle og enhver beskadigede hele Stykker. Han vilde, hvis Lavet i Almindelighed forpligtede sig til at tage aarlig et vist Parti, paa Ære, Tro og Love forbinde sig til ikke at sælge til andre her i Staden end dem, det navngav at være i Kræmmerlavet, uagtet dette vilde fremkalde en Del Vanskeligheder, ja han vilde gaa endnu yderligere og tilbyde enten hele Lavet eller nogle Medlemmer deraf at være Medinteressenter.

Kræmmerne vilde imidlertid ikke gaa ind paa noget af disse Tilbud, der taltes om at indgaa med Ansøgninger til

Gehejmekonseillet og Kommercekollegiet, men ej heller herom kunde man blive enig, og Resultatet blev formodenlig, at man tog sine Katuner hos Holmsted og fandt sig vel derved, ti hans Fabrik vedblev vistnok længe at være i en blomstrende Tilstand. Sagen endte med det Hjertesuk, som Oldermænden indførte i Protokollen ved Begyndelsen af Aar 1720:

Nu vi i Herrens Nafn og dette Aar begynde,
 Saa giv all Naades Gud os all Lyksalighed.
 I voris Compagnie lad os dog aldrig finde
 Forkrænkelig Skrømterie, mens enig Kierlighed.
 Til høye Øfrigheds Respect vor Idræt lempe,
 Og lad til Opkomst os saa deres Naade faa,
 All Fuskeries Forderv realiter at dempe,
 Saa kan Articlens Rett engang urygget staa.

Uagtet der ikke er tilført Protokollen noget derom, saa synes Aaret 1720 at have været heldigt for Kræmmerne; i alle Fald maatte Tilendebringelsen af den langvarige Krig med Sverig have været en Lettelse for alle Danske. Oldermænden begynder derfor Aar 1721 med følgende:

Hav Tak, du fromme Gud, du Godheds runde Kilde,
 At du vor ydmyg Bøn, som Hiertet for dig bar,
 I nest afvigte Aar saa naadig høre vilde,
 Idet du os med Tarf og Gavn Benaadet har.
 Dertil den ædle Fred forleent i dette Rige,
 Hvorved og dette Haab tillige blev optendt,
 At vores Compagnie til bedre Flor skal stige,
 Stadfester Du det Haab, bliv (!) Lyken til os vend,
 Opvæck Vor Compagnies Idræt paa alle Sider
 Til dets Opkomst og Gavn, at Vi derved saa naar,
 Med Brøders Hierte Laug og Fliid til alle Tider
 Det Øyemerk og Maal, som ovenmeldet staaer.

Under Krigen var Statens Pengevæsen kommet i en elendig Forfatning og Kongen havde udstædt Seddelpenge, der

vare i ringe Kurs. Paa Toldboden vilde man imidlertid kun modtage Sølvmynt og derfor maatte man i Nov. 1721 give 24 p. C. i Lagie paa Specier og 12 p. C., naar man indbetalte den da gængse Kronemynt, hvilket gav 39 Sk. i Lagie paa 1 Rdl., hvorover Lavet indgav en Klage til Kongen. I Løbet af nogle Aar tilintetgjordes dog Seddelpengene, og Sølvpenge blev igen det gængse Betalingsmiddel¹⁾.

27. Feb. 1722 søgte man Kongen om Nedsættelse i Tolden og navnlig foreslog man, at Tolden skulde udgøre visse p. C. af Varernes Værdi, saaledes at enhver Borger paa Toldboden fremviste de originale Regninger, inden Pakkerne bleve aabnede, og at de fremmede Liggere og Kramfuskere skulde yde det dobbelte. Kræmmerne mente, at dette vilde være til stor Fordel, især ved at Kongen ikke behøvede at holde det halve Tal Toldbetjente, Ingen kunde indsnige sine Varer uden Told, og skede dette alligevel, skulde de straffes saa meget haardere, der vilde blive flere Varer forskrevne og Østersøstæderne vilde forskrive Varer fra Kjøbenhavn, medens de hidtil for Toldens Skyld havde gaaet til Lybæk, der ikke laa nær saa belejligt.

Dette blev ikke opfyldt, men en Klage fra de Handlende fremkaldte et kgl. Reskript af 20. Marts 1722, hvorved det blev forbudt Toldinspektør Anders Windelef uden foregaaende særlig Befaling at trænge ind i Kramboder, Kældre eller Pakhuse for at gøre Undersøgelser om indsmuglede Varer, hvorover man havde beklaget sig.

1722 tilfaldt der Kompagniet et Legat paa 3000 Rdl., skænket af den afdøde Kræmmer Lorens Kettels, de 2000 til Enker og Døtre efter Kræmmere, der uddeltes første Gang til 7 Enker og 3 Døtre. De 1000 Rdl. af Legatet vare „til Kompagniets egen Nytte“.

12. Okt. 1722 indkom der Angivelse til Oldermændene over, at den engelske Kommissær de Wehr „ikke alene i sit Hus skal falholde og klædningsvis udsælge Klæder, men endog dertil

¹⁾ Se O. Nielsen, Kjøbenhavn paa Holbergs Tid. S. 274.

bruge andre, ligesom saavel hos en Gartner i Nyhavn som hos en Skipperkone i Toldbodgaden skal findes til Købs adskillige Kramvarer“. Man enedes derpaa i Lavsforsamlingen om ved en paalidelig Person at forsøge, om vedkommende virkelig solgte forbudte Varer.

En Enke havde 2. Maj 1721 faaet kgl. Privilegium paa at handle med de Varer, der pleje at falholdes i Hatstuffererboderne. Hun var senere bleven gift med Julius Rudolf Frøichen, og da Kræmmerlavet paastod, at nogle af de Varer, hun handlede med, alene hørte under dettes Handel, blev Frøichen truet med Inkquisition og Forsegling. Han søgte derfor 1722 Kongen om Privilegium paa at maatte optages i Kræmmerlavet mod en billig Kendelse, men alle Medlemmerne af dette vare enige om, at han ikke burde optages, da han ikke havde lært Handelen. Et Par Aar efter mødte han dog med et kgl. Privilegium, hvorefter han skulde optages.

Hansohn indrettede 1721 en Protokol, der indeholdt alle Lavsbrødrenes Navne fra 1651 til hans Tid, hvilken Liste han havde uddraget af de ældre Lavsprotokoller. Hvad den ældre Del af denne Liste angaar, indeholder den mange Navne, som ere urigtig læste, hvorfor Protokollen maa benyttes med stor Forsigtighed. Iøvrigt er den et kalligrafisk Mesterværk, prydet med en Mængde kunstige og vel udførte Snirkler og Sving. Det var ogsaa hans Øjemed at udgive den i Trykken, idet den er dediceret til Medlemmerne af Politi- og Kommercekollegiet og til Magistraten. Han skrev bl. a. i Fortalen:

„Negotien og Kommerciën ere desværre paa en lang Tid blevne meget hemmede og svækkede, saa vel ved paakomne slette og fatale Konjunkturer som ved adskillige fordærvelige Fuserier udi Handlingen her i Staden, men fornemlig ved de indkommende fremmede Trafikanter og de højst præjudicerlige Friheder, som de sig saa at sige dels af Dem tilsneget have, hvilke, naar de ikkun nøje vorder examinerede, altfor vidt over deres Limiter og rette Mening til de andre edsvorne negotierende Indvaaneres største Præjudice blive extendede, og

naar jeg som Oldermænd eller andre, som sortere her under Staden og vores Tid fra Ungdom og som Drengene, Svende indtil Købmænd have igennemarbejdet os efter kgl. allern. Privilegier og vores Pligt, slige Folk tiltale, for saa vidt og hvor meget de udi deres Handel den givne Frihed overskride, da kan, som vi det med en god Samvittighed og Sandhed kontestere, næppe exprimeres, hvor haanligt Svar de os give og med hvor mange vrang Undskyldninger de vide deres ulovlige Adfærd at besmykke, ligesom de dertil den samme Ret som vi andre, der med største Travaille vores Aar udi lang Tjeneste her i Staden fuldbyrdet have, kunde præterdere, hvoraf da, og i dets onde Følge, snart en som anden tager Anledning her at indkomme og gøre os Indpas, ja holde Lager over deres Varer hid og did i Staden under den Prætext, at de os samme Varer (hvilke Kompagniets Brødre største Delen ellers vel selv skulde vide herhid at bekomme og forskrive) hidbringe, og naar da saadan en fremmed saa kaldet Ligger uden at angive sig for Handlingernes eller Kompagniernes Vedkommende efter hans onde Vilje og Forsæt med at debitere hans Gods ved Kompagniet ej kan reussere eller fortkomme, saa finder han dog et Middel ved andre her stille hensiddende partikuliere Folk paa en og anden Maade imod al Ordning deres Varer at forhandle, hvilket os og det hele Publikum højlig graverer, besynderlig naar saadanne fremmede Liggere paa deres Varer faa en ønskelig og hastig Afsætning og altsaa med deres fulde Pung, uden at svare lige med os andre nogen Afgift til Staden eller andre Paalæg, sig kan bortliste for at præparere sig, at de med de vel afgaaende Varer des snarere her kunde være igen og i saa Maade deres skadelige Negotie kontinuere, hvilket endog andre flere Tid efter anden animerer, det samme ligeledes at entreprenere, hvorved da mangan her boende edsvoren Borger og Kræmmer, som med slige Varer handler, uimodsigelig i den Tilstand geraader, at han af sine Varer ikkun lidet eller intet kan afsætte og endelig med hans Familie maa vorde ruineret, deraf Exempel, Gud bedre det,

noksom er, formedelst han alle Onera, Paalæg og Skatter, hvorfor de andre ere forskaanede, faar svare, og altsaa umuligen sine Varer uden Skade for samme Pris som hine kan sælge.“

Det ses af Fortegnelsen, at der indtil Udgangen af 1720 siden 1651 havde været 484 Medlemmer i Lavet. Fortegnelsen er nu fortsat videre i Hansohns Tid og fremdeles, idet det for hver Oldermænd angives, hvor mange der ere optagne i hans Tid. Imellem 1651 og 1818, da Fortegnelsen ophører, vare i alt 845 Kræmmere optagne i Lavet, et Tal, der i vore Dage næsten naas af Tallet paa dem, der for Øjeblikket samtidig ere Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen.

Efter Fortegnelsen giver Oldermænden et Vers til bedste, der i faa Ord indeholder Lavets Historie:

„Se Læser! hvad for Mænd, som Kiøbmandskab har drevet
 I Vores Kiøbenhavn Halvfierdsindstvyve Aar,
 Og med foreened Lyst sig til et Verk forskrevet,
 Hvoraf det Heele Land sit Gavn og fordeel faar.
 Kom hid! og See, hvordan vort Compagnie kand braske
 Af Brave Mænd, endog paa denne Tid og Dag,
 Men I, som Døde er! Tak være Eders Aske,
 Som for Negotien sig gjorde stoor U-mag:
 Som hos Kong Friderich den Tredie anholdte
 At faa vort Compagnie opreist paa faste Been;
 Vi Ære Eders Støv som Vores Flor forvuldte,
 Thi Eders Handel var vor Bygnings Hiørne-Steen.
 Først samme Friderich endnu skee Tak og Ære,
 Som Kiøbmandskabet holdt for Stadens bedste Gavn,
 Den Fembte Christian i Gud Høy-Salig være,
 Som gjorde Trei til Et og gav en hver dog Navn.
 Den Fierde Friderich, Gud lad Ham længe leve,
 Som nu Negotien handthæver Konge-kiæk,
 Gid Hand mod Fuskere lod skrive saadan Breve,
 At de med første fik tilstrækkelig et Smæk.

Gid at en hver i sær vil stræbe paa den maade,
 At Handelen tar til i vores Kiøbenhavn
 Og Compagniet faar deraf den største Baade,
 Ja hver Participant et ævig Ære-Navn.“

I Begyndelsen af 1723 døde Oldemanden Andreas Hansohn og efterlod Kompagniets Kasse i en daarlig Forfatning, idet der ingen Regnskabsbeviser var, Kassen var i Gæld af over 4000 Rdl., Skriveren og Budet vare ikke betalte, der forestod en Proces om Vægten, fordi man havde brugt Sølvvægten til Vejning af Kniplinger, Possementmagerarbejde, Traad og deslige, istedenfor den almindelige Vægt, hvorfor Krømmerne vare blevne mulkterede med 3 Rdl. hver, skønt det var den samme Vægt, de havde brugt i 24 Aar; desuden havde Fuskeriet og Omløberne tiltaget. Det var altsaa ikke nogen behagelig Ting at overtage Oldermandskabet. 27. Maj 1723 udvalgtes

Frederik Hæseker (1723—27),

der vel i Begyndelsen undskyldte sig med sine egne Forretninger, men dog beskikkedes ved Magistratens Bestalling 2. Juni. Straks efter sin Tiltrædelse opfordrede han sine Lavsbrodre til at fremkomme med Klager over Fuskeri, eftersom Kongen havde anordnet en Kommission om Lavene i Kjøbenhavn, til hvilken der kunde indgives allehaande Klager. Som Følge heraf udfærdigedes en Besværing til Politikollegiet over følgende Personer:

„Efterfølgende Personer, som handle med Galanteri og andre Varer i deres Huse, som burde at fremvise hvad Privilegie eller Rettighed, de dertil kunne have og hvor vidt sig deraf kunne betjene:

Madame Lovise og hendes Søn paa Kjøbmagergade.

Kilian Drubin paa Kjøbmagergade. NB. han holder en Svend.

Isak Speier Jøde udi Løvstræde.

Madame Le Spangs paa Østergade.

Madame Schocqveds i Lille Kongensgade.

Johan Peter Wolandt paa Hjørnet af Gammeltorv og Nørregade.

Den engelske Kommissarie de Wæer udi Strandstræde.

Hr. Kommerceraad Didrik Brumund i Færgestræde.

Monsieur Bonfill Skræder udi Lille Kongensgade.

Monsieur Riiman Skræder paa Kjøbmagergade.

En Jøde paa Slotspladsen næst ved Hr. Voskams Hus.

Ellen Tobakspinderske udi Vognmandgade, som for enhver haver tilkøbs udi sit Hus alle Slags hvide Varer og desforuden dagligen stryger Byen omkring med Bylter under Armen.

2 Koner, som uden Meyer Jødes Dør ved Stranden sidde dagligen med Kniplinger, Netteldug, Takker og Tørklæder, som hver Morgen kan ses.

Pernille, en Drabantgardes Kone i Skidenstræde, som og siges at handle med Netteldug og Lærred.

Mons. Günther, Porcellænshandler paa Kjøbmagergade, skal underhaanden holde Omløber med Netteldug og deslige.

Endnu efterfølgende, som handle med Bændler, Traad og andet smaat, ogsaa efterhaanden alt mere og mere tiltage for Kram at sælge:

Valentin Neuhausen Senkelmager i Helliggejtstræde.

Johan Edvald Sass paa Amagertorv.

En Naalemager i Skidenstræde.

Madame Alette i Laxegade.

En Futteralmagerenke paa Kjøbmagergade.

Madame Barbets i Pilestræde.

Endnu adskillige, som dagligen omløbe paa Gaderne og ved Stranden, med Spejle, Spanskrør, Smækker, Tørklæder, Nathuer og andet Kram mere. Nok adskillige Sælgekoner og andre, som købe Kramvarer paa Avktioner, dem ikke alene paa Torvene tilkøbs udhænge og sælge, men endog udi Husene dem tilbyde“.

Der synes i disse Tider at have været mindre Trang for Kræmmerne til at maatte benytte Pengegaver for at opnaa Overholdelse af deres Lavsartikler, saaledes som det var sket i tidligere Tid. Politifuldmægtigen B. Howisch søgte i Sept. 1723 om at faa et visst aarligt „Salarium“, ligesom han fik af Hørkræmmerne; han mente i saa Tilfælde, at han maaske kunde „opspørge og efterkomme det, som de mindst skulde tro eller gøre sig Betænkning om, mindre udi deres Butikker engang kan savne“. Men Kræmmerne svarede kun: „Vi holde os til Politimesterens Justice og formene, han skaffer os Ret“.

1724 anlagde Kompagniet Sag mod flere, der handlede med tønderske Kniplinger, blandt hvilke var en Kone fra Haderslev, der i over 20 Aar havde handlet dermed her i Staden ved Omløb fra Hus til Hus. Hun tilstod baade at have solgt til Politimester Ernstes Frue, til dennes Datters Bryllup og til selve Oldemandens Hustru, dog inden han kom i denne Stilling, foruden til mange Andre og slap med en mindre Bøde imod Forpligtelse til ikke at handle med forbudne Varer.

1725 søgte en Jøde ved Navn Wallich om at optages i Lavet; i den Anledning ytrede Oldemanden 4. Maj: „Man har endnu intet Exempel i den ganske Kristenhed paa, at man har forundt en Jøde en aaben Bod uden alene Monsieur Speier her i Kjøbenhavn, som har faaet Privilegium paa at holde en Galanteribod i sit Hus, hvilket altsaa strækker sig saa vidt, at han nu ikke alene handler med allehaande Varer, men endog med Brokader og rige Veste og sandelig derved har tilføjet de Kristne ikke ringe Skade“. Istedendfor at Jøderne i andre Byer maatte bo paa bestemte Steder, erhvervede de sig her Huse i de bedste Dele af Staden, saaledes bode de paa Amagertorv, i Højbrostræde, Kirkestræde, Læderstræde, ved Stranden, paa Kjøbmagergade; „vi tale ikke om de gamle Jøder, der have nedsat sig her med kgl. Tilladelse og hidtil ernæret sig med Redelighed“, men man skulde forebygge, at der kom for mange af de ny, „at de ikke skulde drive alle Kristne ud af Staden og fra Hus og Gaard“.

I Avgust 1725 klagedes der over, at visse Jøder havde begyndt at handle med færdigsyede Klæder, som de ved Indførslen udgav for gamle; „herved gives noksom tilkende, hvad Aarsag det og er, at Købmændenes Handel moxen daglig aftager udi deres her i Staden holdende Boder, ligesaa at formedelst Skræderne lidet eller intet Arbejde have, have de maattet afskaffe Svende og Folk, hvoraf allerede ere i dette Aar over 60 Personer bortrejste og ligesaa mange ligge her i Staden uden Arbejde. Af Knapmagerlavet kan ikke nogen holde Folk til Arbejde“. Denne Klage fremkaldte et kgl. Forbud af 25. Feb. 1726 mod Indførsel af brugte Klæder.

I Marts 1726 var der bekendtgjort Avktion i Vintapper Haagen Gudmansens Hus paa Hjørnet af Købmagergade og Løvstræde over Galanterivarer og Isenkram, og ved nærmere Undersøgelse fandtes Varenes Ejer at være Monsieur von Hytten, en ung Karl, der „gjorde Profession af Pennen“.

Ved en kgl. Forordning af 15. Juli 1726 blev Mønten reduceret, hvorfor Kommercekollegiet kaldte endel Handlende for sig og foreslog dem at give Betænkning om Forandringer heri. I Anledning af den Bestemmelse, at 12 Skillingsstykker herefter skulde gælde 10 Sk. og 6 Toskillingsstykker ligeledes være lige med 10 Skilling, skriver Oldermændene paa Kompagniets Vegne følgende, hvilket vel kan have nogen Interesse som Bidrag til Pengeväsenets Historie:

„Have vi som tro Undersaatter saa villig som allerunderdanigst og pligtskyldigst ladet os samme Hans Majestæts allernaadigste Befaling være efterrettelig i alle Maader, baade i Køb og Salg, udi Indtægter og Udgifter, saavel med hvis vi til andre burde betale, som ellers og ikke have understaaet os enten at vægre Møntens Forandring i hvis vi skulde betale, eller at begære anden Forandring eller Explikation om Forandringen, end dens rene Ord lyde, hvorved vi formode det og forbliver. Ti ellers vilde det foraarsage mangfoldige onde Konsekvenser og vidtløftige Processer, som vilde fortære og ruinere mange Familier. Saaledes er vores Ord og Betænkning til forommeldte

høje Kollegium, som endog herved konfirmeres og gentages. Men, allernaadigste Arve-Konge og Herre! siden den Tid er indkommen en Spargement her i Staden, ligesom Eders kgl. Majestæt vilde lade højst bemeldte sin allernaadigste Forordning forandre og regulere nogenledes efter den fyrstelige holstenske Regerings Reduktionsforandring af Dato 24. Juli sidstleden, hvilket Spargement bliver bestyret ved et Projekt, som iblandt Folk ses uden Titel og Underskrift, saa at Autor maa have enten en Ruin eller ond Samvittighed, siden han ej er sit Navn bekendt, men endskønt Autor giver sig intet Navn og vi ej ved, hvem han er, saa føjes dog derhos allerunderdanigst Demonstration og Contrastvar mod hans saa ugrundede som ubillige Projekt, som vi formode, er tilstrækkelig nok til at overbevise ham hans Egennyttighed og ubetænkte Forslag samt de onde Sviter, deraf vilde følge, men imidlertid har dette Spørgsmaal dog foraarsaget saadan Uro iblandt mange af Indvaanerne her i Staden, at faa ville antage Forordningen saaledes, som den i sig selv er, men enten gøre ny Forklaring eller vente nærmere Explikation derover, saa at faa eller ingen vil betale deres Skyld uden Tvang, som alt foraarsager Protester, Processer, Tidsspilde, Ophold og Omkostninger, som alt er sammen fortærende Kraft og Hinder udi Negotien og imod den almindelige Tarv og Velfærd.

„Men, allernaadigste Arve-Konge og Herre, ligesom fast alle Forordninger, som ske, føre sine Farligheder og mange Raisonnements med sig, saa følger det og her ved Møntens Forandring; dersom Eders Majestæt allernaadigst havde behaget at lade Forordningen ske og indrette med andre Omstændigheder, end sket er, da havde hver tro og ærekær Undersaat at være ligesaa vel fornøjet dermed som nu, ti Eders Majestæts naadige Vilje bør at ske og Forordningen at helligholdes. Men at nogen nu efter højstbemeldte Forordnings Publikation ved Beregninger om Møntens nu bedre Værdi end tilforn og deslige Raisonnements søger at ville formaa Eders Majestæt til at lade sin engang publicerede Forordning forandre, finde vi ligesaa ubilligt som altfor dum-

dristigt, ti naar deslige sindede Mennesker vilde se længer hen i Tingen og overveje, hvad Aarsager og Oprindelse, der er til denne Møntens Reduktion, saa skulle de finde, at førend denne sidste Krigs Begyndelse var her i Riget mere Penge og bedre Handel, end nu er, og da var vores danske Kurantmønt i de Aar fra 1700 til 1710 ej mere end 10, 12 til 14 p. C. ringere end Hamburger Banco og 1 p. C. ringere end Kroner, men ligesom Tid efter anden mere af den nu reducerede Mønt blev møntet, saa steg Lagien saavel paa Kroner som paa Banco og alligevel lod en Kreditor sig da betale med den ny Mønt, som Eders Majestæt lod mønte, som forhen med den gamle og bedre Mønt, og da Eders kgl. Majestæt allernaadigst fandt for godt ved Forordning af 8. April 1713 at autorisere de for en Del endnu i Brug værende Pengesedler og derhos befale, at Halvsedler skulde være gangbare i al Køb og Salg saavelsom i Betaling, for hvis de forhen havde solgt til Eders Majestæts Tjeneste og til høje eller nedrige Standspersoner og forhen var betinget efter den gode gamle Mønt, som for hvis derefter blev negotieret, ja manges maatte tage sin fulde Betaling udi bare autoriserede Sedler, endskønt at samme Sedler bleve solgte med 50 eller 60 p. C. Forlis, imod rede Penge, hvoraf klarlig bevises, at de negotierende allerede have lidt over deres Evne, saa at de ikke kunne taale at tabe 20 p. C. endnu“.

Ved Plakat af 8. Okt. 1726 blev det derpaa bestemt, at alle indkøbte udenlandske Varer skulde være betalte inden 22. Okt., hvis man vilde benytte sig af Plakaten af 14. August og betale efter den tidligere brugte Mønt, men efter den Dag skulde alle Beløb betales med den nu gangbare Mønt. I den Anledning indgav Oldermændene en skriftlig Taksigelse til Kongen.

I Slutningen af 1726 kom Kompagniet i stor Forlegenhed; det tilligemed en Jøde Bernt Jacob havde indsmuglet Varer gennem de agende Poster, dette var blevet opdaget og der skulde nedsættes en Kommission til at undersøge Sagen grundig. Da Assessor Clare, Thomas Saur og Wriesberg havde underrettet Oldermændene herom og at allerede Fiskalen var antagen

til at gøre Undersøgelse, men at Sagen dog „ved nogle Herrer for en og anden Venners Skyld, de havde iblandt os“ var holdt tilbage, søgte Oldemanden Oversekretær Moinichen. Om denne Avdiens fortalte han følgende: „Med hvilken Herre jeg da i Præsence af Hr. Wriesberg talte og forespurgte mig, om sligt var paa Tapetet, og som han konfirmerede alt foresagte, spurgte vi, om alt saadant ikke gik over eller kunde dæmpes, men han forsikrede os, at han ikke kunde gøre noget videre derved, saasom alle Sager laa allerede færdige, uden saa var, at vi vilde supplicere til Hans kgl. Majestæt derom, da vilde han befordre vores Memorial og gøre sit Bedste for Kompagniet, hvorpaa vi os paa det bedste betakkede for Konsekvenses Skyld, hvorudi han og straksen befandt sig og svarede, Kongen havde sagt: De have syndet og de bør straffes; dog forment han, om de godvilligen vilde indfinde sig med en ræsonnabel Geldbusse, da vilde han ved god Humør forestille det Kongen og tilligemed anholde om en ny Toldrulle, hvorom vi indstændig bad ham.

„Og som han kom paa en Geldbusse, maatte jeg nødvendig spørge, hvor højt han æstimerede eller skatterede den Geld- eller Penge-Busse; han sagde: i det mindste 3000 Rdl., hvorpaa jeg replicerede, at det var umuligt at bringe til Veje og derhos at jeg en Gang for alle havde resolveret mig til aldrig at kollekttere nogle Penge mere ved Kompagniet, saasom jeg alletider ved ganske smaa Summer havde haft saa stor Besvær at bringe noget tilsammens og dermed aldeles vilde frafalde denne Sag, som Hr. Wriesberg skal være mit Vidne til. Endelig sagde han: I har jo en Obligation ved Kompagniet, om man kunde forestille Kongen at tage den an, hvilket da ikke alene gav en Haabning til Kollektionen, men endog Forsikring, at saadant var Kongens Vilje, som desforuden søger at indfri Obligationerne, hvorefter vi da paastod, om muligt var, at bringe 2000 Rdl. til Veje med Obligationen inclusive, om det ikke kunde hæve og aldeles afgøre Sagen og tilmed fornøje Hans kgl. Majestæt tilfulde for, alt, hvorpaa han lovede at fornemme derom hos Kongen og overalt gøre sit Bedste for vores Skyld.“

Med dette Resultat var Kompagniet tilfreds og den største Del af Summen tegnedes hurtig af en Del „ærekære Personer og ræsonnable Gemytter“. Om hvorledes det derpaa gik, beretter Oldermændene videre:

„I hvorvel jeg endda lod det ankomme paa den sidste Time, da Obersekretæren om Løverdags Aften den 1. Febr. skikkede Kancellibudet og lod mig sige at komme straksen paa Kanceliet, den jeg svarede, det er Postaften og tilmed er jeg ikke iklædt, hvorpaa han sagde, jeg maatte endeligen komme op, hvor silde det kunde være, hvorpaa jeg trak mig i Klæderne, satte mig i en Vogn og kørte hen. Da jeg kom ind hos ham, fandt jeg Hr. Wriesberg der, mig uafvidendes, at han var kaldet. Da spurgte Obersekretæren, hvordan det var, om vi agtede at gøre den Sag af eller ikke og læste for os op den Forestilling, han havde gjort derom hos Kongen og sagde: Jeg har forestillet Kongen det og kan forsikre, at Hans kgl. Majestæt har givet mig fuldkomment Svar, nemlig han vil have sin Obligation paa 1800 Rdl., 500 Speciedukater og 500 Rdl. udi Kroner, eller og Sagen skulde have sin Fremgang, hvorpaa jeg replicerede, det var umuligt for os at bringe til Veje og derfor vilde jeg frafalde Sagen og fremdeles ikke videre have dermed at bestille, saa han mesten blev vred, dog gav os Tid til om Mandag at betænke os.

„Mandagen, som var den 3. Febr., kom Hr. Thomas Saur, der havde talt med Jøden Bernt Jacob, og Hr. Wriesberg til mig paa Børsen og persvaderede mig saavel som Jøden at gaa med dem til Obersekretæren, dem jeg svarede: Jeg gider ikke at have bestille med Jødesagen, lad ham gøre sit af for sig selv, men endelig, vi skulde og maatte gaa tilsammens, for det var den sidste Time at gøre en endelig Slutning deri, som Jøden allerede havde forsikret Hr. Saur om.

„Da vi nu kom ind hos Obersekretæren, var han meget fortrædelig paa mig eller i det mindste klagede over, at jeg havde svaret ham noget hastig i Løverdags Aften, med Forsikring, han vilde forbande hver Skilling, han søgte derunder for sig selv, og

læste atter hans Forestilling for os alle fire og sagde derhos Hans kgl. Majestæts allernaadigste Resolution som før, at der skulde leveres i kgl. Obligationer 1800 Rdl., 500 Speciedaler og i Kroner 500 Rdl., da vi forment og paastod, at Jøden skulde skaffe og betale de 500 Dukater, Resten vilde vi da se at bringe til Veje for at fornøje Kongen, i Henseende at erlange en ny Toldrulle og andre Beneficia, hvortil os Lejligheden blev forsikret, om paatales. Men Sagen blev mæglet imellem og paakendt, at Jøden for sig skulde betale 700 Rdl. og Resten skulde falde paa vores ganske Kompagni, og det ene med det andet maatte leveres ham tilkommende Torsdag, førend han drog ud til Kongen.“

Den omtalte Pengesum blev ogsaa bragt til Veje og 6. Febr. udbetalte Oldermænd Oversekretæren Pengene, „hvilke han Klokkeren 12 slet tog hos sig og kørte dermed til Frederiksborg, der at overlevere dem i Hans kgl. Majestæts høje egne Hænder, saa man ikke maa eller kan tvivle om nogen Urigtighed i denne Sag, og var det en stor Laget og Misforstand at mistænke en saa stor Minister at sætte sig i Fare“.

Oldermænd fik derpaa 12. Feb. en Rentekammerskrivelse, hvorved Kongen tilgav den af Silke- og Klædekræmmerne samt nogle Jøder begaaede Toldsvig, men hvis nogen af de skyldige i Fremtiden skulde findes i lignende Forseelse, skulde denne Sag fremdeles staa aaben og den skyldige straffes med al Rigør og uden al Naade.

Oldermænd var meget ilde tilmode ved denne Sag. „Messieurs og gode Kompagnibrødre,“ siger han, „jeg er valgt som en ærlig Mand til at være Oldermænd, har og med uskadt Samvittighed efter Ed og Pligt forestaaet Kompagniet som en ærlig Mand og vil som en ærlig Mand kvittere Kompagniet, haaber ikke, at nogen iblandt eder skulde være af saa maliciøse Tanker, eller maa vel sige saa kanailløse at tænke, jeg vilde berige mig enten derved eller i denne fatale Kollektion, hvilken ganske 2 Maanedes har holdt mig fra mine egne Affærer og maaske gaar mig mere til Hjærte som (end) enhver sine dertil udgivne Penge,

og skader mig vel 10 Aar paa min Alder og Sundhed. Jeg holder den for ingen ærlig Mand, der mistænker mig i nogen Post og ikke straksen siger det frem, for jeg aldeles ingen Eftertale eller Blame vil have for min store Umage, Fortrød og Omsorg, for skulde jeg, der over 40 Aar har arbejdet paa at være en ærlig Mand, nu paa det sidste, som jeg ikke ved, hvor længe Gud sparer mig Livet, og for Brødet og Æren gøre mig eller de mine den Skam at søge paa saa Maader en Skilling eller Daler, Pfui være den, der ilde tænker og der ilde gør.“

Han fik dog fuld Tillidserklæring: „De svarede alle, der var ingen, der havde noget paa Oldermænden at sige end alt godt og bad at bringe denne Sag til Ende med andet.“

Saaledes endte denne Sag, der blev afgjort ved at man ligesom bestak den souveræne Konge. Men Kompagniet mistede sine Obligationer paa de Penge, hvormed det havde forstrakt Kongen i Krigen (se foran), og det havde endnu mange Vanskeligheder med at faa alle Pengene tegnede, ti da Oldermænden og andre havde engang udbetalt Summen, ømmede Medlemmerne sig ved at yde, hvad der tilkom dem. Endnu 12. Marts optegnes, at „en Del ærekære Gemytter, som ved 5, 10 og 20 Rdl. bragte noget nær Summen tilsammens, men som nogle vare meget viderlige og Oldermænden moquerede sig over at tigge dem derom, tog han paa sig at lægge Resten til forat faa Ende i den Sag“.

Sagen blev Genstand for Bysnak. Paa Lavsforsamlingen 12. Marts forhandlede man om, hvorledes det kunde komme ud, hvad der var foregaaet inden lukkede Døre: „Her blev fremlagt et Vers, som Kræmmerdrengene havde allerede gjort om den Sladder, en viss Person af Kompagniet havde udbragt af lukkede Døre, som endda var saa falsk som urimeligt, hvorved man kan se, hvad Eftertale en Oldermænd maa lide“. Her har dog maaske ogsaa været Tale om Forholdet til Svendene, ti i Protokollen er indført umiddelbart efter: „Og hvad der er talt om Svende, var ikke aldeles at degradere dem, men Talen har været, at de, som ere i Kompagniet og have fourneret dem med

Kram, maa vel glæde dem, saasom Svendene ikke nu straks, som før, kunne sætte Husbonden Stolen for Døren og løbe til Hamborg og sætte Krambod op til at gøre sin egen Husbonde og andre Indpas i Næringen. Jeg mener det vel, men ser at nogen af os ikke véd sit eget Bedste“. Næste Maaned opdagede man Versets Forfatter Villiam Hamond. Det hedder herom i Protokollen: „Som af den forrige Sladder kom saa meget, at baade Svende og Dreng blev mistrøstige, saa at Monsieur Køsters Dreng kvitterede Krammen og Hr. Saltous Dreng, navnlig Villiam Hamond, har udleveret det Brev, hvorudi han forlanger Oprejsning for de ved Inkquisitionen om Versets Digter faldne Ord, hvorom samme Dreng er indkaldt, først at sige, hvem der af Kompagniet har udbragt den Snært, hvorfor han ikke har sagt det til sin Husbonde og hvad Satisfaktion han forlanger. Brevet blev læst. Denne Dreng kom frem og var lige saa halsstarrig som tilforn, hvorfor han maatte gaa bort igen“.

13. Marts takker Kompagniet paa Tydsk Kongen og paa Dansk Dronningen, fordi Handelen paa Hamborg var bleven aldeles ophævet og forbudt og benyttede Lejligheden til at forny Ansøgningen om, at Tolden maatte afløses af en Procentafgift.

8. Maj modtog Oldemanden en Skrivelse fra Rentekamret, at der daglig udførtes ustemplede Silkevarer til Frederiksberg, og der blev givet den Forklaring, at det var de Varer, der vare indbefattede i den kgl. Pardon og altsaa som indsmuglede ikke vare stemplede; derfor bleve alle Kræmmerne tilholdte at lade deres Varer stemple enten i deres Huse eller paa Toldkamret.

14. Maj traadte Kommerceraad Hæseker af og en ny Oldemand blev valgt. Hæseker gav sig selv i sin Afskedstale det Lov, at han „villig havde kontribueret forat befordre alting til det bedste og ikke set paa Pengene, langt mindre agtet nogen Umage, saa det giver mig ingen Under, at mange ere komne til Agters og blevne konfuse ved deres Oldermandskab og især de, som troligen det ville forvalte, hvoraf jeg, naar fornøden gøres, kan

give Attestatum“. Hæseker døde i Begyndelsen af 1729. Den ny Oldemand var

Kristoffer Frederik Wriesberg (1727—32).

Hvad der er udført i hans Embedstid giver han selv en kort Beretning om i sin Afskedstale 18. Marts 1732, der her meddeles, forat man straks kan have en samlet Udsigt og som Prøve paa den daværende Talerstil.

„Gamle Vedtægter, som blive holdte og brugte, betjener man sig gerne af. Til den Ende ere vi, elskelige Venner, idag forsamlede forat holde min Afskedstale og følge derudi min sal. Formand Frederik Hæseker, som' læste den skriftlig op, venligst bedende om en liden Kvarters Tids Taalmodighed.

„Velædle, ædle og højtærede Kompagnibrødre! Anno 1727 d. 14. Maj blev jeg af mine højtærede Kompagnibrødre ved 26 Stemmer udvalgt udi afgangne Hr. Kommerceraad Frederik Hæsekers Sted til at være deres Oldemand og samme d. 19. dito af høj- og velædle Magistraten approberet og konfirmeret, hvilket Embede jeg under den naadige Guds Bistand næsten udi 5 Aars Tid med al Nidkærhed har forvaltet som en ærlig og tro Mand. Jeg kan og vel sige med Sandhed, jeg har ikke mindre arbejdet udi dette mit anbetroede Embede end mine Formænd, men langt mere, som Dem samtlig er bekendt, hvad Møje jeg havde udi Begyndelsen med den Italiener Petro at faa ham med sine hidbragte Varer fra Staden, iligemaade med Jøden Wesseli, da han maatte forskrive sig, aldrig at handle med Silkestoffer eller Tafter mere, det udviser Protokollen, og Dem er bekendt. Ikke mindre har jeg, saa meget muligt har været, villet gerne hæmmet Fuskeriet, men derudi har jeg været ligesaa ulykkelig som mine Formænd, dog uden megen Pengespilde, formoder dette falder vel med Tiden, naar den ny Toldrulle bliver publiceret.

„Elskelige Venner, jeg vil ikke formode, at nogen med Føje kan træde frem og med Sandhed sige, at jeg udi mit

Embede har været efterladet og forsømmelig, men paa alle Maader ved Tid og Lejlighed søgt Kompagniets Tarv og Bedste, naar De paakrævede og paa sine behørigte Steder mig derom har meldt, og kræver jeg mine Herrer Ældste derom til Vidne, især Hr. Saur, som næsten alle Tider har været med mig og Gud være lovet, og udi vores Ansøgning bleven hjulpet.

„I hvad Tilstand Kompagnihuset var i ved min Antrædelse, er Dem ikke ubekendt, da jeg straks nødtes til et og andet Logement i Gaarden maatte lade reparere, Kamrene ovenpaa til Lærredsfabrikken, saavel som Loftet med Reoler at indrette, for et Par Aar siden udi Gaarden indrette en Svale med 4 Kammerser af Loftet taget, eftersom Monsieur Mannichen beklagede sig at have for faa Værelser for en stor Leje, paa Kompagnisalen udsiret Kakkelovnen med Messingpiller og Knapper, en Kaaberplade og med ny Rør og 2 Tromler, Gulvet ganske omlagt, Gaarden og Kældren ganske oplagt, ny Render udlagt og overalt vel forsynet, som mine Regninger udviser, saa det er i god og brugelig Stand.

„Og er ikke Kompagnihuset til Dato bebyrdet med noget Krav eller Gæld uden de før min Tid derudi staaende 1000 Rdl., som tilhører S. Petri Kirke. Iligemaade har jeg aarligen rigtig aflagt Renter til de udnævnte 10 Pensionister af den fromme sal. Lorens Kettels givne Legatum og desforuden betalt til Madame Campmans for 3 Aar 30 Rdl., som min sal. Formand havde forsømt, som Hr. Simon Bischoffs Kvittering foreligger og min Regningsbog videre udviser og som af fire Herrer Kommitterede er eftersat og kvitteret, for hvilken Møje og Umage jeg Dem hermed hjærtelig takker.

„Udi rede Penge er i Behold i Hovedkassen 109 Rdl. 3 Skl. og udi de fattiges Kasse 8 Rdl. 5 Mk. 11 Skl., tilsammen 117 Rdl. 5 Mk. 14 Sk. (her gøres nærmere Rede for disse).

„Udi min Tid har jeg under Guds Bistand indført de tvende Fabrikker, nemlig den Lærreds og Uldne, som en og anden af Kompagnibrødrene gav Anledning til, eftersom der gik Ord og var ogsaa i sig selv, at der var nogle, som søgte Frihed at

ville indrette en Lærredsfabrik; derpaa lod jeg samtlige Kompagnibrødrene forsamle og proponerede for dem, om samtlige Kompagni ikke vilde interessere med hinanden at anlægge en Lærredsfabrik for ikke at være andre deres Høkere, som vi har erfaret med vores Skade. Derpaa var jeg saa lykkelig og vandt de meste deres Approbation, iligemaade med det Uldne, som til Dato under den venlige Guds Bistand kontinuerer; det første giver sine Frugter og det andet kan ventes af med Tiden, naar ikkun Kærlighed og Enighed under os selv, som er de fornemste Piller, hvorpaa et Værk grundes og understøttes, det og ved god Aftræk og Betaling underholder Værket; hvad Møje og Arbejde jeg derved har haft, er enhver bekendt, saa jeg nok kan sige med Sandhed: Jeg har arbejdet udi mit Embede mere end mine Formænd, og det af en oprigtig Kærlighed uden nogen Interesse, Ros eller Berømmelse, især har jeg observeret min Ed og Pligt at efterleve vores allernaadigste givne Kræmmerartiklers deres Indhold 6te Post, som tydelig formelder, at vi med al Flid og Mulighed skulle forpligtet være, saavel Manufakturterne af Ulden som Linned at forhjælpe.

„Jeg kan og ikke forbigaa uden største Berømmelse at erindre en Del af Kompagnibrødrene deres Assistance herudi som brave Mænd, ønskende af Hjærtet, at disse tvende ny Fabrikker maatte ret naa sin Fuldkommenhed til enhvers Fornøjelse, som de er til Stadens Ære, Kompagniets Nytte og Gavn.

„Saa afbryder jeg min Tale og frivilligen nedlægges min hidtil forvaltede Oldermands Embede tilligemed alle Kompagniets Forretninger, som jeg udi 25 Aars Tid har baaret som en Kompagnibroder og jeg efterdags, formedelst mine andre Embedsforretninger, ikke tillades uden deres Forsømmelse at bivaane længer, formoder at Billigheden herudi taler. Hvad Fabrikkerne angaar, hvorunder jeg er en Interessent med, hvad derudi paa-bydes til deres Forfremmelse og Bedste, jeg mig alle Tider beredvillig skal finde.

„Da takker jeg først min naadige Gud, som har ladet mig leve den Dag at tage Afsked fra eder, mine elskelige Venner, udi Helsen og Sundhed.

„Dernæst takker jeg og allerydmygst min højgunstige Øvrighed, høj- og velædle Magistraten, som har bevist mig udi dette mit Embede al Kærlighed og assisteret mig, naar jeg hos dem har haft at søge. Jeg ønsker dem samtlig den naadige Guds Bistand i alle deres Raad og Anslag, som sigter til Guds Ære, Stadens Opkomst og til Borgerskabets Bedste.

„Saa vender jeg mig til samtlige mine højtærede Kompagnibrødre, elskelige Venner, jeg takker Dem for den Tid, jeg har været Deres Oldemand, og især mine Venner og Velyndere for deres kærlige Fortrolighed, De har haft til mig. Jeg ønsker Dem samtlig igen af den naadige Gud, at Enighed og Kærlighed maatte alle Tider være hos Dem, saa er jeg forsikret, at den gode Gud vil velsigne Handel og Vandel, Deres Næring og Brug. Gud lade det gaa Dem baade her og evig vel. Hvad jeg har forsømt, formoder det bliver efterdags oprettet igen.

„Herpaa introducerer jeg ædle, højagtbare og velfornemme Sign. Cort Kellinghusen, som det højlovlige Kompagni efter kgl. Majestæts allernaadigst meddelte Artikler med fleste og 25 Stemmer har valgt og allerede af høj- og velædle Magistraten er ordineret og konfirmeret at være deres Oldemand udi mit Sted, hvorpaa han og sin Ed paa Raadstuen har aflagt, altsaa ønsker jeg ham hermed megen Lykke og Velsignelse, ej paatvivlende, han jo med Glæde og Fornøjelse søger Kompagniets saavel som begge Fabrikkers Tarv og Nytte i alle op-tænkelige Maader. Saa og overleverer jeg ham, De Herrer Ældste og Eligerede herved efter Specifikation alle Kompagniets Bøger, Dokumenter, kvitterede Regninger og alle vedkommende Brevskaber tilligemed 117 Rdl. 5 Mk. 14 Skl., som er i Behold. Altsaa har jeg paa denne Tid ikke videre at sige uden til Slutning at ønske, at det maa gaa dette Kompagni alle Tider vel, at Handel og Vandel mer og mer under Dem maatte florere og tage til. Amen.“

Endel af de fornævnte Sager maa vi her omtale noget nærmere. 26. Juli 1727 fik Oldermændene Melding om, „at denne Italiener Pedro, som udi forgangne Aar og forhen har omlobet med endel Brokader, Silkestoffer, fine Kniplinger og andre Galanterier og insinueret sig hos mange store Herrer, ja snart hos de bedste og fornemste Folk med sine Varer huseret og gjort Kræmmerlavet stort Indpas, at mængstedes, der Kræmmerne var tilsendt at henkomme til de store Herrer eller godt Folk med deres Varer, var han imidlertid hos dem henkommen og tilbuddt sine Varer, at Kræmmeren, der var der med sine Varer, maatte gaa bort, og han solgte sine Varer, bekom rede Penge, tog saa derved Brødet fra mangen af Kræmmerne og rejste saa med ikke liden Summa Penge ud af Landet. Da som Hr. Oldermændene det havde fornømt, forsøgte ikke nogen Time om det med Memorial til Hans kgl. Majestæt saa og til Hans grevelige Excellence Storkansler von Holstein at indgive, sparede ej heller noget at forsømme, men gik og hen til Hans Excellence Hr. Obersekretær Møinichen, som vilde rejse til Hans kgl. Majestæt ad Fredensborg, med ydmygst Bøn og Begæring til Obersekretæren, han det hos Hans kgl. Majestæt for Kræmmerlavet paa det bedste vilde rekommandere, som han og anlovede“.

Denne Pedro, der tidligere havde været i Kompagni med en anden Italiener Biaggio Albonico, fik ikke Tilladelse til at indføre sine Varer, skønt de stod paa Toldboden, men søgte dog ved Hjælp af høje Patroner at overvinde Kongens Modstand; derfor udfærdigedes endnu en Ansøgning til Kongen og en særskilt til Dronningen, og Oldermændene med 2 Kræmmere rejste selv til Fredensborg forat overrække dem. Man hører nu ikke mere til ham, saa Kræmmernes Indfyldelse gennem Møinichen vedblev at gøre sig gældende.

Jøderne Levin Wesseli og Magnus Rubens havde 25. Okt. 1726 faaet kgl. Privilegium paa at sælge Galanterivarer en Gros ligesom paa at sælge Kniplinger, Kammerdug og Lærred i hele Stykker. Wesseli havde modtaget nogle Stykker italiensk Taft,

hvilket han i Juli 1727 anmeldte for Oldermændene og tilbød at oplægge det paa Kompagnihuset, at Kræmmerne kunde afkøbe ham det. Men Kræmmerne klagede til Politiet over, at han solgte andre Varer end dem, hans Privilegium omhandlede, hvilket gav Anledning til en langvarig Strid med meget omstændelige Indlæg, der endte med en Politiretsdom af 17. Okt. 1727, der dømte Wesseli til at bøde 8 Rdl., hvorpaa han fik Værelset tilbage, imod kun at sælge dem til Kræmmerlavet en Gros, og hvis dette ikke vilde købe, da til andre under Lavets Opsigt, og med alvorlig Formaning om i Fremtiden ikke at befatte sig med saadan Handel.

Af den største Betydning for Lavet blev dets Oprettelse af 2 Fabrikker. I Begyndelsen var der ikke stor Stemning derfor. 5. Juni 1727 kom der Forslag fra Landetatens Generalkommissariat om at indrette en Fabrik til Hærens Forsyning med Plys, Kamelhaar, „Kohrer“ (Bræmmer) og andre smaa Sager, men herpaa vilde ingen indgaa. Derimod blev man 16. Okt. 1727 enig om at indgive Ansøgning til Kongen om Tilladelse til Oprettelse af en Fabrik, hvilket ogsaa bevilgedes 7. Nov. 1727. De maatte i denne forarbejde Dvelg, Blanklærred samt det saakaldte Katuns og Lybsk Lærred, med hvilke Sorter Hamborg, indtil Forbudet mod Handel med denne Stad, hidtil havde forsynet hele Riget. De fik Eneret i 20 Aar for Kjøbenhavn og Sælland og Udsigt til at faa Forbud mod Indførsel af slige Varer fra Udlandet. Det tynde Lærred, der til Fabrikkens Brug skulde forskrives fra Slesien og andre fremmede Steder, maatte indføres toldfrit, indtil Kræmmerne med Tiden kunde animere Kongens egne Undersaatter til selv at forfærdige saadant.

19. Avgust 1728 kunde man allerede melde, at Fabrikken var kommen saa vidt, at den kunde forsyne Provinserne, og 6. Sept. s. Aar udstædtes derfor et Forbud mod Indførsel af Dvelg og glinsende eller farvede Lærreder. I Jan. 1729 var Udbyttet af Lærredsfabrikken for hver Portion eller Aktie 89 Rdl. 1 Mk. 11 Skl., der udbetaltes i Varer.

I Juli 1729 besluttede Kompagniet at oprette et Ulden-manufaktur og købte dertil en Gaard paa Kristianshavn mellem Overgaden neden Vandet og Kongensgade (nu Vildersgades Kaserne og en Del af den tilstødende Grund i Overgade). 27. Sept. 1729 udstædtes kgl. Privilegier, der lød paa Forfærdigelse af „Chalonger, Rasker, uldne Stoffer, Multum og andet deslige mere, som af Uld kan forarbejdes“. Interessenterne fik 20 Aars Skattefrihed derpaa, Toldfrihed for Materialer og Redskaber. Kongen vilde desuden være betænkt paa, naar dette Værk var kommet i den Stand, at Byen og Landet kunde forsynes dermed, at udstæde Forbud mod Indførsel af de Varer, der bleve forfærdigede her, „paadet Pengene, som for slige Ting udenlands betales, kan blive i Landet og mange fattige Folk ved det Værk have sin nødtørftige Subsistance, samt og fattige umyndige indfødte Landets Børn med Tiden at kan have nogen Undervisning og Hjælp til at ernære sig“. Det blev gjort til en Forpligtelse for alle Kræmmere, der vare eller herefter kom i Lavet, at indsætte en hel Portion eller 200 Rdl.; uformuende kunde det dog være tilladt kun at tage en halv Portion.

Det gik noget langsomt med Indtegningen, saa Oldermænden 12. Juli 1730 alvorlig maatte opfordre Lavsbrødrene til snart at gøre deres Indskud. „Jeg forsikrer paa min Ære, at mit Øjemærke er ikke andet end at sørge for Kompagniets Gavn og Nytte uden nogen Selvberømmelse eller Interesser, men jeg beklager, at jeg skal finde for min gode Intention og al min Møje og Umage saa megen Modstand. Skulde vi findes forsømmelige og ikke haandhæve eller formaintenere dette Værk, saa maatte vi befrygte, at ikke alene denne, men endog Lærredsfabrikken vilde kuldcastes og andre betjene sig af Lejligheden, at vi maatte være deres Høkere, som vi have Erfaring af Katunsfabrikken. Vi ser, hvorledes Handlingen gaar i disse Dage, da der sælges Katuner og andre deslige kurante Varer meget skammeligen, og er, Gud bedre det, kommet saa vidt, at den ene søger at fordærve den anden ved saadan skadelig Misbrug“.

Fabrikken kom ogsaa virkelig i Gang og viste sig at være et særdeles fordelagtigt Foretagende.

Af andre Sager, der forefaldt under Wriesbergs Oldermandskab, kan nævnes:

8. Okt. 1727 indsendte Politimester Hans Himmerich en Skrivelse, hvori han bad om, at man vilde meddele ham Besværinger over ulovlig Handel, „da jeg paa alle optænkelige Maader vil søge at befordre Lavets Bedste, saa meget mig muligt og billigt kan eragtes“. Men da Politikassen ikke kunde have ringeste Nytte heraf eller Politibetjentene Erstatning for deres Møje og Hazard, saa opfordrede han Lavet i Forening med andre Lav, til at oprette en Kasse til at lønne Politibetjentene med. Brevet „blev for de samtlige oplæst, men ej noget derpaa resolveret“.

Politimesteren selv fik dog stadig Duceurer, ti ved Mødet 16. Okt. 1727 taler Oldermændene om Lavskassens daarlige Tilstand, paa Grund af en Gæld paa 124 Rdl., Reparation paa Kompagnihuset for 133 Rdl., „nu kommer dertil Foræringen til Hr. Politimester, saa vel som andre nødvendige Udgifter“, saa Kassen var i Gæld paa over 421 Rdl. Dette blev afhjulpet ved, at hver Lavsbroder gav 3 Rdl. til Kassen.

Der var en underlig Frygt i Lavet ikke alene for, at udenforstaaende, men ogsaa for at Lavsbrodre skulde indrette et eller andet Foretagende, hvorved de kunde have særlig Fordel. Saaledes fik en af de mere fremtrædende Kræmmere, Thomas Saur, 14. Juli 1727 kgl. Privilegium paa fra første Haand, nemlig fra Paris, Lyon, Berlin og Leipzig, men ikke fra Hamborg at forskrive et Parti Guld- og Sølv Galloner, Kniplinger, Point d'Espagne og Palentin til Hofetatens Fornødenhed — imod det Privilegium, der 2. Maj 1718 var forundt Kongens Guldtrækkeri i Kjøbenhavn. Herover klagede Lavet i en Ansøgning til Kongen af 30. Jan. 1728, da de andre Kræmmere meget graveredes derved, „idet de Herskaber, der enten bruge chamererede Klæder eller andre af bemeldte Galanterier, derover gaa fra os“,

hvorfor de alle søgte om lignende Privilegium, især da den eneste Guldtrækker, der endnu var i Live, ikke kunde skaffe andet Arbejde end til almindelige Liberier og Hattesnorer. Denne Ansøgning blev gentagen næste Maaned ved en særlig Skrivelse til Oversekretær Moinichen, men uden at den synes at være bevilget.

8. Feb. 1728 tilkendegav Politimesteren Lavet, at det var Kongens Vilje, at i Fremtiden kun de i Kongens Riger og Lande indfødte maatte herefter tages i Lære i noget Lav. Denne Bestemmelse fremkaldte efterhaanden en stor Forandring i Lærlingenes og Svendenes Nationalitet, som det ses af følgende Tabel:

Drengenes Fødselssted.

	1714—33	1734—53	1754—73	1774—93	1794—1813	1814—33
Sønderjylland	61	69	74	77	35	12
Kjøbenhavn	48	43	34 ¹⁾	47	126 ²⁾	281
Tydskland	43	26 ³⁾	6	3	3	4
Sælland	15	8	10	12	16	46
Nørrejyland	13	11	13	9	57	70
Holsten	10	9	3	1	2	3
Norge	4	8	8	4	1	1
Fyn	—	—	2	5	6	12
Smaalandene	3	2	3	6	4	14
Sverig	2	1	—	—	4	2
Bornholm	—	1	—	—	2	4
Island	—	—	—	1	1	—
Rusland	—	—	—	—	1	—
Polen	—	—	—	—	1	1
Grønland	—	—	—	—	—	2
Sum	199	178	153	165	259	452

¹⁾ Herunder 4, hvis Fødested ikke er opgivet.

²⁾ Herunder 8, hvis Fødested ikke er angivet.

³⁾ Grunden til Formindskelsen er Forbudet 1728 mod udenlandske Læredrenge.

Da de første Dreng 1668 bleve indtegnede, vare de 8 fra Tyskland, 2 fra Skaane, 3 fra Sønderjylland, 2 fra Nørrejylland og 3 fra Kjøbenhavn. Drengprotokollen blev imidlertid ikke ordenlig ført, saa der først fra 1714 kan have fuldstændige Oplysninger om deres Hjemstavn. Kun i de 8 Aar 1704—11 ses det, at 35 vare fra Tydskland (især Vestfalen, Hamborg og Lybæk), 11 fra Sønderjylland, 9 fra Kjøbenhavn, 7 fra Nørrejylland, 6 fra Norge, 3 fra Sælland, 2 fra Fyn, 2 fra Holsten (Altona), 2 fra Holland, 1 fra Skaane, 1 fra Kurland.

Man ser af Tabellen, hvorledes Handelsstanden væsenlig fik Tilvækst ved Indvandring først fra Sønderjylland og Tydskland, men da indfødte Tydskere ikke toges i Lære efter 1728, foregik Forøgelsen især ved Sønderjyder. Det var først lige ved Slutningen af det 18. Aarhundrede, at indfødte Kjøbenhavnere fik Overvægten, samtidig med at Tallet paa Sønderjyder tabte sig, medens Nørrejyderne nu indvandrede i langt større Masser end tidligere, hvortil Hosekræmmernes større Betydning vistnok gav en væsenlig Anledning.

Kræmmerne og andre af deres Medborgere havde store Summer tilgode hos en Del Officerer for Varer, de havde faaet i Krigstiden, hvorfor man 3. Maj 1728 søgte om ved de Afregninger, der gjordes af Regimentcheferne med Officererne, at maatte nyde Betaling fremfor fremmede.

Den frygtelige Ildebrand, der overgik Staden 20.—23. Oktober 1728, gjorde 20 Kræmmere husvilde og ramte selvfølgelig alle Handlende haardt i længre Tid.

I Anledning af forskellige Oplysninger, der indhentedes forat undersøge Borgernes Tilstand efter Ildebranden, oplyste Oldermændene i Jan. 1731, at der udenfor Lavet var 19 Personer, der handlede med Galanterivarer, og han begærede at det blev undersøgt, hvilke Friheder de havde til at handle med saadanne Varer, som det alene tilkom Kræmmerne at sælge.

1731 søgte Lavet om en særlig Begunstigelse og havde været saa betænksomt først at faa Dronningen til at gøre Forbøn, men under Kong Kristian VI gik det ikke til som under

hans Fader. Tolden paa Silkevarer var nemlig sat saa højt i Kristian V's Tid for det af Kongen oprettede Silkemanufacturs Skyld, men ikke desto mindre blev dette ophævet efter faa Aars Forløb og adskillige Uldenmanufakturværker oprettede. Derfor søgte de om den særlige Naade, at maatte give 4 pCt. af alle de Varer, de indførte ved egne Skibe, og 5 pCt. af dem, der kom med fremmede Skibe, medens derimod alle de, der ikke vare i Lavet, skulde yde den dobbelte Told. Efter en saadan Nedsættelse vilde næppe nogen af Lavet findes saa utaknemlig og ubetænksum at udsætte sin Ære og Velfærd ved Toldsvig, og man var villig til at udelukke den skyldige af Lavet.

5. Okt. 1731 blev indgivet til Magistraten en Fortegnelse over Priserne paa alle de Varer, som Kræmmerne handlede med. Denne Fortegnelse kan formodentlig nok have nogen Interesse, medens derimod Priserne, der anføres meget forskellige, ikke kunne have nogen særlig Betydning nu.

Af Silkevarer nævnes: Guld- og Sølv-Brokader. Guld- og Sølv-Damask. Guld- og Sølv-Mohr. Alle Slags Silke-Damask. Gros de Tour, Terseneller, Ras de Mohr og Chagrin. Stribet, slet og Skiller-Taft. Ostindisk Atlask og Sars de Soyer. Dito Halvsilke Atlask. Stribet Halvsilke Mohr. Dito Silke-Mohr, Poppelin. Alle Slags Fløjel. Silke-Flos. Sy- og Stik-Silke. Silke-Strømper. Pournell. Silke-Fruentimmer Handsker. Sølv- og Guld-Baand. Atlaskes Baand. Dito Taftes Baand. Floret-Baand. Bændel af Linned. Krus- og Haar-Flor. Plys-Linned. Ostindisk, stribet og slet Silke-Bast. Silke-Palentinere og Smækker. Guld- og Sølv-Tresser, Point de Spang og Kniplinger, Sølv- og Guld-Traad. Guld- og Sølv- massive Knapper. Guld- og Sølv-Smækker. Guld- og Sølv-Palentinere. Silke-Nathuer. Engelske Hatte. Bordyrede Fruentimmer Halsklude. Dito med Silke bordyrede.

Uldne Varer: Klæde, fint, middel og groft. Kirsey. Bay, fint, middel og groft saavel som Filte-Bay. Calemanke, stribet og blommet, engelsk. Tydsk Calemanke. Uldne Strømper. Trykte Cosianter eller Makei. Alle Slags Dragetter. Uldne Nat-trøjer. Uldne Ærmer. Uldne Nathuer. Uldne Dækker. Per-

petuan. Sars. Rask. Camelotte de Brüssel. Percian. Uldne sribede og blommede Stoffe. Effene dito. Danziger Sajette. Sardug. Bommersi og Fiskskaft. Flanel. Blommet Flanel. Multum. Uldne Vanter. Uldent Garn, alle Slags uldne Snorer. Silke dito. Lybsk Haardug. Glanslærred. Katun og lybsk Lærred, Dvelg (bliver her i Staden fabrikeret). Kamelhaar. Hollandsk Fiskeben. Kaarde-Gehæng. Mands- og Fruentimmer-Handske af Skind. Katuns Nathuer. Ulmerdug. Voksdug, blommet og slet.

Lærred og Kammerdug: Hollandsk Kammerdug. Dito Nommenskie. Hvid Katun. Trykt hollandsk Iitz Katun. (Ordinære Katuner blive trykkede her.) Linned-Damask. Drejel. Kammerdugs, Nettelugs, Katuns og Lærreds Halsklude. Hollandsk Lærred. Wahrendorfer Lærred. Bihlefeldts Lærred. Schles Lærred. Commis Lærred. Ubleget Pak-Lærred. Stribet Dynevaar. Hvide Noppen. Twell de Marseille. Stribet Lærred. Hvide Traad-Kniplinger. Dito Silke-Kniplinger. Sejldug.

Kort Kellinghusen (1732—39)

valgte til Oldermænd 29. Feb. 1732. Hans Talesprog var tydsk, ti han holdt sin Tiltrædelsestale paa dette Sprog.

8. Maj 1732 fik Oldermændene Anmodning fra Toldinspektørerne om at overveje med de andre Kræmmere, hvorledes indførte Varer bedst kunde blive stemplede, saa Stemplet kunde blive siddende fast, at de ikke skulde komme i Forlegenhed, hvis der blev fundet ustemplede Varer hos dem. Det anbefaledes at stemple uldne Varer og Lærred med godt og fint Lak paa den ene Ende af Stykkerne, men Silkevarer, „naar dertil blev brugt et lidet ved en god stærk Traad hængende Blylod, som paa franske Tafter og Flor gjerne findes, hvorpaa Toldstemplet kunde slaas, eller med Farve, der kunde med Ens eget Stempel trykkes og mærkes Tøjet med“. Dette sidste blev siden antaget af Toldvæsenet. — Ved samme Lejlighed skrev Oldermændene, at forat al Mistanke af sig selv maatte bortfalde, bad han om,

at Toldinspektørerne vilde udvirke Ordre fra Rentekamret om en almindelig Stempling i alle Kramboder. Dette sidste skede ogsaa et Aars Tid efter. Der var nemlig udkommen en ny Toldrulle 29. Feb. 1732, hvorved Lavet følte sig saa tilfredsstillet, at det udfærdigede en Takskrivelse til Kongen, fordi „vi fattige Undersaatter ere blevne soulagerede og hjulpne i vores Handel og Næring ej alene udi Toldens Forringelse, men endog ved Deres kgl. Majestæts faderlige Omhu og Forsorg for sine Undersaatters Skibsfarts Befordring og Nytte“.

7. Avg. 1732 henvendte Sadelmagernes Oldermænd Kræmmerens Opmærksomhed paa Sadelmagernes Privilegier, ifølge hvilke ingen fremmede Sadelmagerarbejder, saasom Ridetøj eller Kufferter, maatte falholdes i Kramboderne, og at herefter alle saadanne Varer skulde være forsynede med Oldermændens Stempel under Straf med Konfiskation.

29. Juli 1734 blev der opslaaet Plakater paa Toldboden og Børsen, hvorved de Handlende anmodedes om at angive deres Varer rigtig og nøje iagttage Forskellen mellem dansk og fremmed Vægt og Maal, ti hvis nogen Forseelse i Fremtiden skulde ske heri, vilde de blive konfiskerede, uden at man kunde give Uvidenhed eller Tjeners Forseelse som Paaskud.

10. Marts 1735 indgav Lavet en Klage til Kongen og Gehejmraad Niels Rosenkrands over Hofskræder Vilhelm Becker, der handlede med Kramvarer, ja gjorde Leverancer i store og smaa Partier og ligesom holdt aaben Bod for enhver, der vilde købe hos ham i Alenvis. Becker søgte derpaa Kongen om Tilladelse til at indtræde i Kræmmerlavet, idet han paaberaabte sig, at han efter Branden havde opført en grundmuret Gaard. Paa denne Ansøgning gav Oldermændene en hvas Erklæring. Dersom deres Kompagni var af samme Natur som Bryggerlavet, maatte man vel bekvemme sig til at indtage Hr. Becker i Lavet, naar han besad en Gaard, og uden at se hen til, om han forstod sit Forehavende eller ikke og om han var Skræder eller af nogen mindre Haandtering, men foruden det, at der ingen saadan Rettighed fulgte med hans nybyggede Gaard, undtagen han

maaske indbildte sig, at fordi den laa paa Købmagergade, burde han være Købmand og Kræmmer, saa var det meget uanstændigt, at han under Skin af Soutien ved Gaarden understod sig at begære at optages i Lavet. Dette kunde ikke ske ifølge Lavsartiklerne, „og hvad vil det sige, at han, som var ingen afbrændt Mand, har paataget sig en Bygning, unødt og utvungen, over sine Kræfter. Kunde han som en Skræder ikke lige saa vel være tjent med et Hus, naar han endelig vil bygge, for 2 à 3000 Rdl., i Steden for en Gaard, ligere for en Minister end for en Haandværksmand, af 14 à 16000 Rdl. Kan alt dette lære ham det, han ikke forstaar, eller gøre ham til Kræmmer, naar han ikke engang kan tjene derpaa? nej, Artiklerne udkræve Forstand og saadanne Kræmmere, der baade vide at maintainere Handelen, saa og kunne holde den ved lige til Kredittens Sikkerhed og Nationens Ære“. Han burde derfor lade sig nøje med det han var og burde billig med Tak erkende, at man saa længe havde ladet ham regere til Kræmmernes Præjudice.

25. Juni fik Becker et kgl. Forbud mod al Handel med Kramvarer og mod at paatage sig nogensomhelst Leverance, dog fik han 3 Aar til at afsætte de Varer, hvoraf han havde Oplag. Aaret efter klagede Kræmmerne paany over ham, idet han havde indført ny Varer.

16. April 1736 udkom en kgl. Forordning, der havde det Øjemed at indføre større Tarvelighed i Klædedragt. Denne Forordning berørte Kræmmerne i høj Grad, i det den forbød dem at indføre Galloner, Stoffer, Baand, Palentiner eller slige Varer af Sølv og Guld, brocherede eller blommede Silkestoffer samt fremmede Kniplinger. De indgave derfor 24. April en Ansøgning af følgende Indhold:

„Intet er vissere, end at Deres Majestæts allernaadigste Intention udi Forordningen af 16. hujus om Juvelers og Overdaadighed i Klædedragt med meres Afskaffelse vil i Tiden føde den ønskelige Frugt og Nytte af sig, at den højfornødne Menage bliver ligesom under en kærlig Tvang indprentet gode Hus-

holdere til det almindelige Bedste. Vi gratulere os og selv dermed, efterdi vi deraf lære, med hvad Varer vi herefter bør se os forsynede, skønt vores Fordel og det, hvoraf vi skulle leve med Hustruer, Børn og Folk, over 4 til 500 Mennesker, en stor Del lider herunder, ja vi have saa meget mindre imod dette Forbud at indvende, som vi desuden siden Branden saare lidet iblandt Borgerskabet af de nu afskaffede Sortementer Varer have kunnet debitere, allerhelst ødsle Mennesker og de, der ere mere for deres Bugs Fylde end have en skikkelig Klædning paa Legemet, ikke have været eller ere af de Kræfter, at kunne købe sig noget godt, og de, som føre sig sømmelig op, i Særdeleshed Kvindekønnet, kunne af 1 Hædersklædning til Søn- og Helligdags Brug have nok i mange Aar og stundum deres Livstid, og derfor er vores Handel i Debet, saavidt Borgerstanden angaar, ikke meget graveret, men det, som trykker, og uomgængelig vil ruinere os, er, at Herskaber endog er forment i Opførsel at distinguere sig for den Algemene. Thi, allernaadigste Arvekonge og Herre, hvorledes skulle vi afsætte de Varer, hvormed vore Boder og Kramkamre for mange tusende Rdl., uberegnet Fragt, Told og Omkostninger samt Interesse af de derudi stukne Midler, ere opfyldte. Her i Deres Majestæts Riger og Lande er ingen Haab det mindste forbudne Vare at forhandle, om endog dertil var givet 10 Aars Frihed, saasom enhver dog tilsidst var belempret med deres Forraad paa Klæder. Udenlands at forskikke Værene vil ikke heller lade sig gøre, formedelst Fremmede ere forsigtige, at saasnart Værene ere ordinerede og ofte førend de blive afskibede, er Trata honoreret og betalt, eller og de af os, som ikke formaa at præstere præstanda, maa give deres Veksler for Væernes Beløb og altsaa maa svares med rede Penge til deres Kommissionærer her paa Stedet uden Væernes Tilbydelse i Konformitet af vores allernaadigste Lov. Vi have tilforn og indtil denne Dag med Deres Majestæt haft den Fordel og Nytte, at de fleste engelske og hollandske samt Banco-Veksler, hvormed vi have betalt vore Varer, ere udgivne til de norske Undersaatter for Tømmer og Brædder, af hvem vi og have til-

købt os samme, og saaledes betalt udenlandske med deres egne Penge, at vores Mønt og Handling imellem Danske og Norske er bleven under os selv, nu desto beklageligere behøve vi ingen fremmede Veksler, siden vi intet maa forskrive og følgelig heller intet have at betale. Vi kunde sige meget mere, som efter vores uforgribelige Tanker vil præjudicere den fri Handel og Negotie, i Særdeleshed os, som ved kgl. allernaadigste Resolution paa vores Besværing over Hofskræder Becker bleve befalede at forsyne os med saadanne Varer af rige Silke- og andre Stoffe, som Hoffet og enhver kunde være tjent med, hvilket vi og allerunderdanigst have efterkommet og derfor desto mere med saadanne Varer ere bebyrdede, men vi befrygte os at blive ansete som formastelige og derfor alene sige dette, at vi ikke formaa at beskrive vores Skæbne og Elendighed, som allernaadigst kan sluttes deraf, at vi heller ville, om noget Middel og Udveje dertil kan findes, levere fra os alle de hos os befindende forbudne Varer med 25 Procents Forlis, end at vi skulde konsidereres som egenyttige og de, der ikke intenderede at underkaste sig Forordningens allernaadigste Bydende“ o. s. v.

Samtidig udfærdigedes en Bønkrivelse til Dronningen, ja til dennes Moder Markgreviden.

Kræmmerne fik nu næste Dag Befaling om at gøre Fortegnelse over deres Oplag paa forbudne Varer, og disses Værdi løb op til over 56000 Rdl. Kræmmerne maatte dog sende Varerne tilbage til Udlandet, og i April 1737 var deres Beholdning af forbudte Varer bragt ned til en Værdi af 8751 Rdl.

Da Kommercekollegiet havde faaet en ny Ordning 1736, virkedes der hen til Oprettelse af ny Silkevæverier, der følgelig maatte beskyttes forat kunne bestaa. Deres Tal var allerede 5 i 1738.

21. Sept. 1736 udstædtes videre kgl. Forbud mod at indføre Fløjel eller Kaffa, farvet eller ufarvet, overskaaret eller helt, flosset, blommet eller glat, eftersom de kjøbenhavnske Silkemanufakturere allerede vare i Stand til at forsyne Landet med de fornødne Sorter Fløjel. 26. Sept. næst efter blev det af

samme Grund forbudt at indføre nogen Slags Rask og Schalou, idet ogsaa disse Varer bleve forfærdigede paa Landets egne Uldmanufakturur.

I Foraaret 1737 beklagede Johan Meyer og Anders Møller sig til Kommercekollegiet over, at skønt de begge havde Fabrikker, hvorpaa der forfærdigedes Olmerdug og andre Stoffer af Bomuld, havde Kræmmerne dog ikke villet købe hos dem. Hertil svarede Oldemanden, at de aldrig havde tilbudt Lavet deres Varer, men solgte i smaa Partier ved Hjælp af Omløbere. Hvis de kunde vise, at de havde bedre Olmerdug end den, Johan Møller i Køge forfærdigede, og det til en passende Pris, vilde Kræmmerne være villige til at handle med dem, hvis de vilde give en passende Kredit, thi i Almindelighed var det ostindiske og kinesiske Varer, man nuomstunder mest brugte.

8. Maj 1737 opfordrede Kommercekollegiet Kræmmerne til at købe Silkestrømper, Silkehuer, Vanter og deslige hos Fabrikøren Juvalta, istedenfor at forskrive fra Udlandet, og til at give Fortegnelse over, hvor mange Silkestrømper, enhver havde i Behold. Desuden erindredes Lavet om det her i Staden af Jens Simonsen med flere oprettede Silke manufaktur, at de ikke forskrev saadanne Varer, som fabrikeredes her, fra fremmede Steder, men derimod heller viste sig saa patriotiske at befordre Landets egne Manufakturur. Lavet svarede ogsaa imødekomende derpaa, men haabede, at der var nogen Kredit at vente i disse vanskelige Tider. Derimod var det vanskeligt at blive af med de ældre Beholdninger, thi naar nogen af Pengetrang satte Varer til Avktion, tabtes sædvanlig mere end det halve; „med de kinesiske Damasker, Pour de Soyer, Gros de Tourer, Roll-Tafter, Atlasker samt andre kinesiske Varer, hvormed af partikulære den meste Handel drives, kan udi Prisen, som deraf er, hverken de franske, hollandske, italienske eller de her fabrikerede Silkevarer bestaa og Marked holde“.

9. Maj s. Aar mindede Kommercekollegiet Lavet om, at det efter dets Privilegium paa dets Lærredsfabrik var pligtigt til at lade sig være angelegen at faa de dertil nødvendige tynde

Lærreder forfærdigede af Landets egne Indbyggere og opmuntre Folk dertil, men Kræmmerne vedbleve at forskrive Varerne fra Udlandet, hvorfor de opfordredes til at efterleve den omtalte Forordning, saafremt Privilegierne skulde kunne ventes at blive haandhævede. Hertil kunde rigtignok svares, at det var umuligt her at forfærdige saadant Lærred til samme Pris som i Udlandet, men hvis de, der nu søgte om Privilegium paa en Lærredsfabrik, vilde lade Varer væve efter en vedlagt Prøve til samme Godhed og Pris, som man fik i Udlandet, vilde Kræmmerne tage mod alt, hvad der blev forarbejdet.

10. Avg. 1737 udstødtes kgl. Befaling til alle Handlende om i Fremtiden at købe saavidt muligt indenlandske Varer og ikke at forsyne sig med større Forraad af fremmede Varer, end de i kort Tid igen kunde afsætte, i det de ellers maatte tilskrive sig selv de Tab, der kunde fremkomme ved Forbud paa saadanne fremmede Varer.

Det var, ligesom Landet var blevet et Fabrikland. Kongen indkaldte Masser af fremmede, opmuntrede paa enhver Maade til Oprettelse af Fabrikker og øste store Summer ud til Forskud, der aldrig bleve betalte tilbage. Saaledes var der, ifølge Rawert, i Aaret 1746 20 Klædefabriker med 1949 Arbejdere, 31 Uldfabrikker med 2892 Arbejdere og 3 Silkefabrikker med 315 Arbejdere.

Af største Vigtighed for Fabrikkerne blev Oprettelsen af det almindelige Magazin, hvor Fabrikanterne kunde faa rede Betaling for de Varer, der bleve fundne brugelige. Forat tilvejebringe Midler hertil paabød Kongen ved Forordning 26. Avg. 1737, at alle Embedsmænd skulde give 10 pCt. af deres Gage imod efter $1\frac{1}{2}$ Aars Forløb at faa Betaling i Varer, Rangs personer maatte ogsaa give noget i Forskud og Kongen ventede, at ogsaa andre vilde vise deres Nidkærhed og Kærlighed til det almindelige Bedste.

11. April 1738 resolverede Kongen som Følge af en Ansøgning fra Lavet med dets Løfte om ikke mere at ville forskrive saadanne Silke- og Uldvarer, som her fabrikeredes: at det maa

være alle og enhver tilladt til deres Klædedragt og til anden Brug at betjene sig af Fløjel og alle andre ikke brocherede Silkestoffer, naar Prisen paa de sidste ikke oversteg 3 Rdl. Alen og derudi ikke findes Guld eller Sølv, men alle brocherede Silkestoffer ere aldeles forbudte undtagen lette brocherede Tafter, som ikke koste over 9 Rdl. Alen, samt sorte brocherede Damasker, hvilke 2 Sorter det tillades alle og enhver at bære og bruge, dog saaledes at der ikke bruges andet, end hvad der fabrikeres i Kongens Riger og Lande. Det skulde være Kræmmerlavet uforment, saa længe det havde Forraad, at udsælge af de tilladelige Silkevarer, førend det købte i Magazinet. Hofskræder Becker skulde det betydes ikke at indforskrive fremmede Varer, medens hans Privilegium varede, og at han ikke kunde vente at faa sit Privilegium fornyet paa at sælge Kramvarer. Det skulde endelig være kgl. Betjente forbudt at føre Kramvarer med herfra til Holsten eller andre fremmede Steder, men om nogen skulde behøve at lade sig gøre en Klædning paa fremmede Steder, skulde han forud bekendtgøre det for Hofmarskallen og give Told som af en ny Klædning.

Som en Følge af denne Imødekommen fra Statens Side vedtog man paa Lavssamlingen 19. Maj ikke mere at indforskrive de Varer, som kunde være at faa her i Fabrikkerne eller i det kgl. Magazin, og at hvis nogen handlede herimod, skulde han første Gang bøde 100 Rdl. til Fattigvæsenet og tredje Gang foruden at bøde 300 Rdl. være udstødt af Kompagniet som en uærlig Mand, der ikke mere kunde være berettiget til at handle eller holde Krambod.

Som en Følge af Tilladelsen til at udsælge af de ældre Varer, blev Søgningen til Magazinet kun lille, hvorfor Kommercekollegiet i en Skrivelse af 7. Okt. 1738 undrer sig over, at Lavet hidtil kun havde købt for 848 Rdl. Oldermænden skulde eftertrykkelig føre Lavet til Gemyt, hvilken Naade Kongen havde vist det og hvor lidt det havde konkurreret til at fyldestgøre Kongens Hensigt og Vilje til at befordre de indenlandske Manufacturer. Hertil svarede Oldermænden, at de Varer, Kræmmerne

ønskede, ikke vare at faa. „Den slette Handel, som har været i en 3 Aars Tid og dagligen tiltager, er Aarsag udi, at ikkun til Dato saa lidet af Magazine er forlangt og at det, som i Boderne har været i Forraad, ikke endnu er afsat, hvilken slette Handel foruden mange andre Aarsager kommer deraf, at der er indfalden en Del anselige Kræmmer-Avktioner formedelst Fallitter og Opbud, hvor enhver Partikulier og især Fruentimmeret forsyner sig for en lang Tid, fast enhver og især Fruentimmeret klæder sig med indianske og kinesiske Varer. Af de Varer, som her fabrikeres, ombæres dagligen en stor Del til os i Kramboderne, som jeg og for min Part har købt en god Del deraf, saavel som og af andre udi Hans Majestæts egne Lande fabrikerede Varer, og hvad man da ikke af disse Varer, som saaledes blive ombaarne, formedelst deres høje Pris kan købe, det sælge Fabrikanterne da til alle og enhver udi Alenvis, hvilken Post alene er mægtig nok, baade til at svække vores Næring og til at hindre Magazine's ønskelige Aftræk. Hertil kommer, at baade høje og lave kgl. Betjente, som og andre Partikuliers, som have gjort Forskud til Magazine, nu herefter tage det behøvende af Magazine, hvilket gør det største Skaar i vores Næring.“

17. April 1739 gik Kellinghusen af som Oldemand og

Hans Henrik Garben (1739—47)

valgtes med de fleste Stemmer.

6. Juli s. Aar fik Lavet Skrivelse fra Magistraten om nøje at efterleve de kgl. Privilegier i Henseende til den Alder, deres Svende skulde have, og de Midler enhver skulde eje, førend han fik Tilladelse til at holde aaben Bod, ligesaa at indgive en Fortegnelse over alle de Privilegerede, der udenfor Lavet brugte Silke- og Klædekræmmerhandel. Disse sidste fandtes at være 22, et stort Tal, da der kun var 60 Kræmmere i Lavet.

1. Avg. 1739 blev der ved 2 Politibetjente gjort Forbud hos Hosekræmmerne, om ikke herefter at handle med vævede og

strikkede Varer, som kunde præjudicere Kræmmerlavet. Hosekræmmernes Tal var 25, saa naar dette Tal regnedes sammen med det paa privilegerede Handlende, var Kræmmerlavets Stilling alt andet end begunstiget. Hertil kom Trykket af dem, der handlede en gros. I Forening med Urtekræmmer- og Sukkerbager-Kompagniet, Vintapperlavet og Hørkræmmerlavet indgav man derfor 28. Sept. 1739 en Ansøgning til Kongen. „Den store Frygt og Alteration for total Ruin og Undergang driver os til allerunderdanigst at inkommodere Eders kgl. Majestæt i Henseende, vi underskrevne Købmandslav maa med største Konsternation erfare, at en Del af Købmænd og andre har allerunderdanigst gjort Ansøgning om en saa højskadelig, ja for Staden, Landet og Publikum præjudicerlig Kompagnihandel, hvorunder kan ligge skjult det allerstørste Monopolium, som i Verden kan optænkes, alene til partikulær og egen Interesse“. De bad om, at der ikke maatte blive taget nogen Bestemmelse om den paa-tænkte Oprettelse af en Groshandel i Kompagni, førend de kom til at afgive Erklæring derom, da de maatte vente, at Ingen kunde give bedre Oplysning om Handelens Beskaffenhed baade en gros og detail end Købmandslavene, der i 20 ja 30 Aar havde drevet Handelen her i Rigerne.

17. Nov. 1739 udkom en kgl. Forordning om, at eftersom de oprettede Klæde- og Silkefabrikker og andre Fabrikker allerede i anselig Mængde og af forsvarlig Godhed leverede en Mængde Varer, der opregnes, skulde det herefter være forbudt at indføre saadanne, med mindre der fremlagdes Attest fra Direktørerne for det almindelige Magazin, at saadanne Varer havde været forlangte, men ikke kunde faas i Magazinet eller kunde skaffes i den Tid, der behøvedes til at forskrive dem fra Udlandet, i hvilket sidste Tilfælde Indførsel maatte ske imod Udredelse af Told. Heri var dog ikke indbefattet de Varer, der kom med Asiatisk Kompagnis Skibe direkte fra Kina eller Ostindien.

Ved denne Tid kom Kræmmerne i en slem Forlegenhed, der i hele Kristian VI's Regeringstid havde de ubehageligste Følger,

idet de faldt i den højeste Unaade. Det er foran omtalt, hvilke Løfter de 1737 havde gjort forat opnaa visse Fordele og de Forpligtelser, de indbyrdes havde indgaaet til at lide Straf, hvis de overskred de kgl. Forordninger. Af et kgl. Reskript til Magistraten af 23. Nov. 1739 ses det, at hele Lavet sveg den Tillid, Regeringen havde haft til det. „Da vi med megen Mishag have maattet fornemme, hvorledes oftbemeldte Silke-, Ulden- og Lærredskræmmere ikke alene ej have efter deres allerunderdanigste Pligt i Agt taget de dem allernaadigst meddelte Lavsartikler, hvis 6. Post tilforbinder dem af al Flid og Mulighed saavel Manufakturere af Ulden og Linned at forthjælpe, som og Haandværksfolkene Arbejde at give og dem forse med alt, hvis (hvad) her kan gøres og til deres Handel hører, men at de endogsaa aabenbare have handlet baade imod de ved eder (Magistraten) og ellers i vores høje Navn ofte til dem skete Advarsler, saa og i Særdeleshed imod deres eget paa saadanne Konditioner, som alle ere blevne bevilgede, frivilligen gjorde Løfte og derefter givne Forpligt, idet at de bestandigen indtil denne Tid skulle have ladet indbringe en anselig Del fremmede Varer uden at have forsynet sig, som ske burde, med Attest fra Magazinet, at saadanne Varer der ikke vare at bekomme. Saa er hermed vores allernaadigste Vilje og Befaling, at I straks foreholder samtlige Kræmmere, hvoraf dette Lav bestaar, og dem ej alene foreholder saadan deres utilbørlige Adfærd, men endogsaa forelægger dem at betale, enhver for sig, Forskellen mellem den i Toldrullen anførte og ved vores allernaadigste Forordning af 17. Nov. sidstafvigte forhøjede Told af alle de i bemeldte Forordning specificerede Varer, som de efter Mikkelsdag 1738 fra fremmede Steder have ladet indbringe, samt uopholdeligen at tage Varer af Magazinet for samme Sum, som samme udenlands fra indbragte Varer, indtil de her ere ankomne, have kostet, eftersom de under bemeldte Mikkelsdag 1738 noksom kunde have faaet, hvis (hvad) de førend næst forbigangne Maj Maanedes Udgang forskrevet havde, og det saa meget mere, som de siden vores allernaadigste Advarsel af 10. Avg. 1737 som deres gjorde

Løfte af 23. Dec. samme Aar af saadanne Varer lidet eller intet burde forskrive. Dog skal det staa i deres fri Valg enten at efterkomme forbemeldte Poster eller i dets Sted, uden ringeste Indvending at lide efter deres eget Løfte og Forpligt, samt hvis videre af de til dem skete Advarsler maatte flyde, hvorom de inden 8 Dages Forløb til eder bør indgive deres endelige Svar og sig derved til en af Delene positive erklære, hvilket I os da straks allerunderdanigst referere. Slutteligen have I bemeldte Kræmmerlav endnu at advare i Fremtiden bedre og nøje at efterleve deres Forskrivning eller og at vente efter deres klare Ord uden ringeste Ophold at vorde straffede, da de tillige i Fald af mindste Overtrædelse kunde forvente, at deres herudi brugende Omgang ej alene ved Varernes Indførsel, men endog videre saavel ved Inkquisitioner i deres Huse som ellers i andre optænkkelige Maader skal vorde paaagtet og efterforsket.“

Dette var haarde Betingelser. Man levede dog endnu i Traditionerne fra Frederik IV's Tid, da ydmyg Afbigt og gode Fortalere kunde klare enhver Forlegenhed. Derfor indgav man 15. Dec. følgende Bønskrift til Kongen:

„Vi beklage med største Smerte og Vemodighed, at vi nogen Tid skulde opleve den Dag, paa hvilken vi efter Deres K. M. Befaling til Stadens Magistrat af 23. November sidstleden skulde høre, at vi efter dessen medførende Indhold skulde have fortørnet vores allernaadigste Konge og Herre, da intet i Verden har ligget os nærmere paa Hjærtet, end at vi efter vore gamle Forfædres Exempler her udi den kgl. Residensstad uafadeligen udi alle paakommende lykkelige eller ulykkelige Tider og Tilfælde kunde vise vores allerunderdanigste Troskab, Devotion, Nidkærhed og Lydigheds Pligt til D. K. Majestæts allernaadigste Behag og Tjeneste, langt fra, at vi i den Sted skulde forsætliggen have villet foretage os noget i dette eller andet Tilfælde, hvorved vi kunde sætte den mindste Plet paa den af dem forhvervede og af de fremfarne Konger dem og Staden givne Troskabs, Mandigheds og Lydigheds Ære og Privilegier og derved tillige prostituere vores eget ærlige Navn samt exponere denne

kgl. Residensstads saa importante og dyrebare Estimation og Kredit, til Foragt for den ganske negotierende Verden, da vi fattige Undersaatter efter saa mange Aars udstandne Krigs haarde Byrder, siden kort derefter os overgangne ulyksalige Ildebrand og mange andre Fataliteter nu næsten intet have tilbage uden alene den fattige Ære at trøste os ved og bygge nogen Velfærd paa, om den gode Gud endnu engang i Naade maatte ville se til vores haarde Skæbne og lade sig den forbarme.

„Vi bekende, allernaadigste Konge, at vi ere faldne udi Forseelse formedelst en stor Sindets Konfusion over os adskillige paakomne uformodenlige Ting og af Uforsigtighed samt Uvidenhed om, hvad Deres kgl. Majestæts endelige og absolute Vilje med sine Omstændigheder herudinde maatte kunne være, saavel som og adskillige andre Aarsager, hvilke vi som nedslagne Undersaatter ikke understaa os paa denne Tid her at anføre for en fortørnet Konge.

„Vi knæle da for Deres Majestæts Trone, bekende udi største Underdanighed, at Deres kgl. Majestæt ikke i Unaade vilde forfare med os, men efter sin bekendte kgl. Klemence efterlade den over os dikterede og af Stadens Magistrat os tilkendegivne Straf, i samme Tillid forsikrende os, at Deres kgl. Majestæt ikke finder Behag udi at ødelægge saa mange sine desuden ved Guds Haand noksom ruinerede Undersaatter“ o. s. v.

Nogle Dage efter bønfuldt man Dronningen om hendes Bøn. Men Kongen resolverede 5. Jan. 1740:

„Vi finde allernaadigst ikke, at paa denne Kræmmernes Memorial noget er at reflektere, saa længe de ikke begynde at vise i Gærningen derhen at se, at Manufakturere her i Landet kunne opkomme, og altsaa ville vi, at det ved vores engang allernaadigst ergangne Resolution bør forblive, og skal Kræmmelavet tilkendegive, hvem de ere, som gøre dem saa opsætsige imod vores allernaadigste Anordninger.“

19. Jan. 1740 tilbyder Lavet inden næste Maanedes Udgang at tage i det kgl. Magazin Varer for 42500 Rdl., foruden at det

i December havde udtaget for 9248 Rdl., imod at Straffen blev eftergivet, men bad dog ydmygst om 1 Aars Kredit, „paa det den gamle danske, men nu skrøbelige Kredit og Tro og Love ikke ganske skulde undergaa og blive til et Vidunder for Verden samt vi derimod passere for Bedragere“.

6. Maj 1740 fik Magistraten alligevel et kgl. Reskript, at dette Tilbud ikke nær naade de Varers Værdi, som Kræmmerne havde indført. Magistraten skulde gøre dem bekendt med, at den Toldforhøjelse, de skulde betale, var 33,520 Rdl. 34 Skl., hvoraf ved dette Aars Udgang skulde betales $\frac{1}{4}$ og lige saa meget i hvert af de paafølgende Aar.

Der kom imidlertid en Festdag samme Aar, der maatte antages at have stemt Kongen mildere, nemlig Indtoget paa det nyopbyggede Kristiansborg Slot. 26. Nov. indgav Lavet derfor en Adresse til Kongen: „Vi understaa os udi allerdybeste Underdanighed at felicitere Deres Majestæt og Hendes Majestæt vores allernaadigste Dronning til Deres Majestæters høje Geburtsdage og tilligemed alle tro og lydige Undersaatter udi den ganske Residensstad glæde os inderligen ved at have set Deres Majestæters saa længe forønskede Indtog paa det høje prægtige Residensslot, og som vi vide, at det er Deres Majestæts højeste Glæde at kunne glæde sine Undersaatter, og de høje Geburtsdage i Særdeleshed ere udvalgte til Naades Uddeling, saa understaa vi os allerunderdanigst at felicitere os med et Haab om en liden Del af saadan høj kongelig Naade, hvorved disse høje Geburtsdage ville blive i evig Annammelse hos os og vores Familier, men uden hvilken en Del af os med Familie ere ruinerede og andre staa stor Fare for at blive ruinerede“. De bad derfor paany om Eftergivelse af Forhøjelsestolden.

Der gjordes Forbøn hos Dronningen, at hun vilde „gøre disse høje Geburtsdage udødelige i vores og vores Familiers Erindring, som vores og deres Frelsings og Forløsnings Dage“.

Alt forgæves. Man forbigik dog Terminen i Stilhed og indbetalte ikke Pengene. Da fik man 24. Marts 1741 det Tordenbudskab fra Kommercekollegiet, at inden 8 Dage maatte første

Termin være indbetalt, ellers vilde der blive taget andre Forholdsregler. Endnu engang supplicerede Kræmmerne til Kongen og gav en Fremstilling af deres Forhold, som maaske nok kunde tale noget til deres Undskyldning og som vi ville meddele, da der her gives klarere Fremstilling af flere Forhold, end man faar ud af de andre Breve:

„Da vi d. 23. Dec. 1737 mere ved Persvasion end af egen Drift allerunderdanigst havde gjort Ansøgning om 6 smaa Poster, som vi for Vidtløftigheds Skyld ikke her tør igentage, og samme os allernaadigst d. 6. Maj 1738 blev akkorderet, forlangte de høje Herrer Deputerede udi Økonomi- og Kommercekollegiet, vi skulde give en Forpligt og Forskrivning fra os, at vi herefter vilde handle med Magazinet og tilkøbe os, hvad her blev fabrikeret, samt ikke forskrive fremmede Varer, hvilken Forskrivning og derpaa d. 29. Maj ermeldte Aar i saadanne Terminer, som velbemeldte høje Herrer selv forlangte, af os blev indleveret, hvorudi vi have forbundet os at tage hvad Varer udi Magazinet fandtes og NB. saaledes vare konditionerede, at vi samme igen kunde afsætte og forhandle, samt betingede os derved at nyde Attest til fri Indførsel paa saadanne Varer, som Magazinet ikke kunde levere; desforuden demonstrerede vi mundtlig, at det almindelige Magazin i de første 4 Aar ikke kunde vente nogen synderlig eller anselig Debit hos os, formedelst vi først maatte se os skilte ved vores fremmede Varer og udenlandske Kreditorer, hvorved vi ligeledes udbad os, at det almindelige Magazin ikke vilde handle en detail, saasom vi, om sligt skulde ske, ikke kunde være i Stand at holde vores Forskrivning, hvilket os alt sammen blev tilsagt og forsikret, hvorpaa da og en og anden begyndte at købe udi Magazinet hvad Varer, som dengang fandtes at være afsættelige.

„Og da de høje Herrer Deputerede kort derefter formente, vi vel kunde have købt mere, end sket var, bleve vi fra dem ved Missive af 7. Oktober forberørte Aar erindrede og anbefalede at købe for anseligere Summer eller og at vente derfor at vorde

ansete, hvilket respektive Missive af daværende Oldermænd Kort Kellinghusen underdanigst er besvaret d. 13. Oktober straks efter.

„Endskønt vi nu straks, forat vise Prøve paa vores allerunderdanigste Lydighed, købte for 17—18000 Rdl. i Magazinet, saa blev dog mod al Formodning samme straks derpaa i Begyndelsen af Aaret 1739 aabnet og de her fabrikerede Varer udi Alenvis til alle og enhver med en ringe Differense mod det, vi maa betale, udsolgte, saasom vi ikke nyde mere end 3 til 4 pCt. bedre Køb partivis end andre, som købe nogle faa Alen, da endog hver Partikulair nyder Pris med os, naar et helt Stykke købes. Desformedelst er og Publikum gaaet os forbi og direkte adresseret sig til det almindelige Magazin, hvorudover vi ikke alene have taget største Skade i vores Næring og Levebrød, men have og saa meget mindre været formuende at vise vores lydige Velvillighed og at opfylde Deres Majestæts allernaadigste Befalinger, hvorvel vi uagtet alt dette endog udi afvigte Aaringer 1739 og 1740 enhver efter sin Handels og Nærings Beskaffenhed, ja over Formue have købt udi det almindelige Magazin for konsiderable og anselige Summer, alt i det allerunderdanigste Haab at vorde for videre Straf allernaadigst befriede, af hvilke Varer ikke den tiende Del er forhandlet, men enhver af os kan, naar allernaadigst maatte paaæskes, fremvise den største Part af slige Varer endnu at være urørte“. De nød kun 6 Maaneders Kredit og maatte give Rente for hver Dag Betalingen længer udeblev, medens de i Udlandet havde 12 til 24 Maaneders Kredit.

„At vi derfor have indbragt fremmede Varer, er ikke sket udi den Intention, som vilde vi søge at hindre Fabrikernes Fremgang, hvilken Mistanke vi allerunderdanigst formode, Deres Majestæt ikke fatter til os, men meget mere af en uforbigængelig Fornødenhed, siden saadanne Sorter, som ere indkomne, enten ikke udi det almindelige Magazin have været at bekomme eller og af den Beskaffenhed, at man til Forhandling ikke har set Udveje, og endskønt vi ikke herudi med de behøvende Attester fra Magazinet ere forsynede, saa kunne vi dog med en god

Samvittighed for den højeste Gud og Deres kgl. Majestæt vidne, at forrige Oldemand og adskillige af os samme i Førstningen have rekvireret og at det os er blevet nægtet, skønt vi have faaet mundtlig Tilladelse slige Varer at forskrive, af hvilke dog siden er beregnet Forhøjelsestold, og da os saaledes de forlangte Attester ere blevne nægtede, saa have vi nogenledes anset de Specifikationer, som ere trykte og publicerede paa de Varer, som vare i Forraad paa Magazinet, som Attester til vores Befrielse i Tiden, af hvilke Specifikationer noksom kan bevises, hvad Sorter og Forraad Tid efter anden har været udi det almindelige Magazin.

„Foruden dette have vi ment at være fri for vor Forskrivning, siden Magazinet handlede en detail, hvorudi vi saa meget mere ere blevne bestyrkede, som os ingen Indsigelse fra Deres Majestæts Toldkammer er sket, naar vi Varene til Fortolding have angivet. Og da foruden disse anførte Omstændigheder noksom er bekendt, hvad Pengemangel blandt Folk i disse Tider findes, hvor lidet enhver udi sin Stand har at fortjene og hvor dyrt det nu et Par Aar har været at leve, at og mangel ikke har kunnet erhverve saa meget, at han derfor det kære Brød til sig og sine har kunnet erhverve, saa have vi saa meget mindre kunnet købt meget i Magazinet, saasom enhver behjælper sig saa knap, som aldrig tilforn er sket, hvorudover man, saa at sige, maa betle Varene Købere paa, hvilke ved saadanne Omstændigheder betinge sig Priser saaledes, at intet noget kan fortjenes; den øvrige Del, som endnu noget køber, søger det almindelige Magazin eller køber ostindiske og kinesiske Varer, hvormed snart enhver handler. Desforuden handle de fleste paa Kredit med os, da vi undertiden ikke kunne vente Betaling i 2 à 3 Aar og tit og ofte blive bedragne, saa at vi ved disse Omstændigheder snart ikke ere kapable at sutenere os eller at svare den kostbare Indkvartering med andre Udgifter og borgerlige Tynger.

„Og da vi have sat over 40,000 Rdl. udi de af os alt for 13 Aar siden anlagte Fabrikker, hvorved til Dags er ernæret

mange fattige Mennesker, saa ville samme ligeledes gaa til Grunde, om vi foruden den anselige Skade, vi have taget paa de udi den allernaadigste Klædeforordning forbudne Varer og vores Handels og Nærings Aftagelse, nu og skulle betale saa høj og vor Formue overstigende Straf, som Forhøjelsestolden bliver.“

Man bad Kommercekollegiet, man skrev et ydmygt Brev til Hofpræst Bluhme, men alt forgæves; 10. April udstedtes et kgl. Reskript, at det skulde have sit Forblivende ved den tidligere kgl. Resolution, og Kammeradvokaten beordredes til at inddrive Forhøjelseltolden, hvis den ikke ufortøvet blev betalt. Den store Bøde blev udredet, skønt det vistnok var haardt for mange.

7. Dec. 1739 udkom en kgl. Forordning, at enhver Kræmmer i Fremtiden skulde være forpligtet til at underholde 2 Væverstole og modtage alle de derpaa forfærdigede Varer, eller i Stedet for aarlig købe Varer af de indenlandske Fabrikker, en Klædekræmmer for 1000 Rdl., en Lærredskræmmer for 500 Rdl. Dette skulde ogsaa gælde for de nuværende Kræmmere fra Aar 1742 af. Med Hensyn til den Bestemmelse i Lavsartiklerne, at ingen kunde blive Svend, uden han havde tjent 7 Aar som Dreng, eller komme i Lavet, førend han havde tjent som Svend i 5 Aar, da bestemtes endnu yderligere, at enhver Svend af de 5 Aar skulde opholde sig de 2 paa et Kontor i Holland eller England, „for at faa ret Videnskab saavel om Negotien i Almindelighed som i Særdeleshed om de der værende Manufakturere rette Drift og Beskaffenhed“. Da det var bestemt i samme Artikler, at enhver Silke- og Uldenkræmmer skulde før Indtrædelse i Lavet bevise at eje 2000 Rdl. og hver Lærredskræmmer 1000 Rdl., skulde de i Fremtiden først bevise for Halvdelen af disse Summer for rede Penge at have købt indenlandske Fabrikvarer.

6. Maj 1740 blev der paalagt samme Told paa de trykkede Lærreder, som indførtes i Danmark, som paa trykkede Katuner, nemlig 20 Skl. paa hver Alen, hvilket var det samme som et ligefremt Indførselsforbud.

Paa Lavssamlingen 17. Maj 1740 vedtoges det ikke at give Interessenterne i Kræmmernes 2 Fabrikker større Kredit end deres Indskud beløb sig til.

2. Avgust 1740 blev forhandlet et Forslag om, at Lavet skulde overtage det almindelige Magazin og oprette en fælles Handel, men da man mente, at det vilde være umuligt at bringe dette i god Stand, blev det udsat; senere bleve Kompagnibrødrene delte i 5 Klasser, der hver for sig skulde overveje Sagen. 26. Oktober holdtes derefter en Forsamling, der skulde drøfte Forslaget nøjere. Hvorledes det gik til der, ses af Oldermændens Klage til Magistraten. „De Messieurs Simohn Bischoff og Möhlmann, som i mine Propositioner ingen Smag vilde finde, maaske for de samme ikke ere flydte fra deres Hjørne eller at de mere end andre befrygte at tage Skade udi deres partikulære Interesse, begyndte straks med mange unyttige Demonstrationer og Indvendinger, usømmelig Larmen og Støjen samt unyttige Talemaader at interrumpere Forsamlingen, saa intet til Nytte kunde blive talt eller indført, hvorover enhver søgte Retirade og gik sin Vej, og som de med en Slags Brutalitet og uanstændige Ord især indvæltede sig paa min Person og aldeles have tilsidesat den sømmelige Skikkelighed, de mig som Oldermænd paa det Sted vare skyldige, og det saa groft, at jeg tilsidst befrygtede mig for Vold og Overfald, som dem kan bevises, ifald de sligt forlange, saa kan jeg det passerede ikke for Konsekvenses Skyld upaataalt lade bortfalde, men er højlig forarsaget herved sligt, for saa vidt det mit Oldermændskab angaar, de højgunstige Herrer klageligen at foredrage til ventelig Assistance og Satisfaktions Erholdelse, allerydmygst formodende, at de høje Herrer højgunstig maintenerede mig udi mit Oldermænds Embede, som af de Messieurs Bischoff og Möhlmann er med Foragt trakteret, idet de haanligen have slaget i Bordet for min Næse og, som for er meldt, paa en uanstændig Maade, som mindst skulde ventes af dem, som de anseligste og fornuftigste i Henseende til deres Formue og Midler, inhiberet sig paa mig“.

24. Nov. 1740 klagede nogle Snedkere til Magistraten over, at de i et Aars Tid havde haft en stor Plads paa Børsen, hvor de havde falholdt adskillige Slags Snedkervarer, men de hindredes deri ved, at de Kræmmere, der holdt Krambod der, havde alle Slags Snedkervarer staaende i deres Boder og rundt omkring. Disse Kræmmere vare Garben, Felsler, Platfoed og Mundt, og der var desuden 6 Kældermænd, der solgte Snedkervarer. Hertil svarede Kræmmerne, at de altid havde ladet deres Varer gøre af Lavets Mestere — Skabe, Dragkister, Borde og Sengesteder — og næsten alle Snedkere havde arbejdet for dem og ofte vare forstrakte med Penge og Varer forud. „Denne Handel har desuden fra gammel Tid af været i vore Hænder, saa begriber jeg ikke, hvad Sollicitanten vil sige med sit Indgivende eller hvad Føje han kan have til sine Besværinger, ti skulde saa være, at ingen maatte sælge det, man har ladet gøre eller købt af en Haandværksmand, fordi han selv gør samme Varer paa Køb og sælger til andre i Almindelighed, turde man hverken handle med Possementere, Knapmagere, Gørtlere eller andre Haandværkere.“

15. Feb. 1741 fik Kræmmerne Befaling fra Kommercekollegiet om inden 3 Uger at indsende en Fortegnelse over alle deres fremmede Kramvarer, som kunde forfærdiges her i Landet. 15. Maj derefter udstødtes et kgl. Reskript, at da Klædefabrikkerne i Kjøbenhavn kunde forfærdige alle Slags Klæde, Drap de Hamme, Drap de Dame, Perpetuel, Ratin og Draguet af forsvarlig Godhed og til upaaklagelige Priser, blev det aldeles forbudt at sælge saadanne Stoffer, der vare fabrikerede udenlands, under tilbørlig Straf ikke alene for dem, som solgte, men ogsaa for de Skrædere, som forfærdigede Klæder heraf, og for enhver, som lod dem gøre eller bar dem. Kræmmerne skulde derfor straks lade deres fremmede Varer sende bort eller ombytte dem med indenlandske Fabrikvarer i det almindelige Magazin. Derimod skulde i Fremtiden al Detailhandel i Magazinet ophøre. Dette var aabenbart til stort Tab for Kræmmerne, der havde haabet paa Til ladelse til at sælge deres Varer ud, forat de kunde tilfredsstille deres

Kreditorer; de bad derfor, om de i det mindste ikke kunde faa Betaling i rede Penge for den halve Del af deres Varer, men de kunde mærke, at de vare i Hans Majestæts Unaade, ti det blev aldeles afslaaet 16. Juni.

Det ovenomtalte Forslag om Overtagelse af Magazinet var endelig blevet udarbejdet 24. Maj 1741 og indsendt til Kommercekollegiet, der forlangte en aarlig Afgift af 50000 Rdl. og mange strenge Betingelser, hvorpaa Lavet ikke kunde gaa ind. Ved en Skrivelse af 21. Okt. fra Kommercekollegiet blev det underrettet om, at ved den Bestemmelse, at Magazinet ikke skulde handle mere en detail, forstodes i Alenvis og ikke at det ikke maatte sælge en gros eller i hele Stykker til alle og enhver, ligesom det af Forordningen om Vantmagerne fremgik, at det var Fabrikanterne tilladt at sælge til Private i hele Stykker og i Alenvis en Maaned, efterat de havde tilbudt Kræmmerlavet deres Varer og dette ikke havde villet købe.

29. Jan. 1742 gjorde Oldemanden Indstilling, om at der burde være nogen Sikkerhed mod Fabrikanternes Udygtighed og daarlige Varer, „og som ikke alene Manufakturisterne, men endog Magazinet og Kræmmerne stor Skade tage ved de Varer, som paa Hallen blive kendt udygtige og kasserede, Manufakturisterne i Henseende at de slige Varer for en slet Pris maa sælge, siden Magazinet ikke vil købe dem og Kræmmerne sig ej heller dermed tør belaste, dels for ikke at tabe Kreditten hos Publikum, dels og fordi desforuden endog af gode Varer alle Tider noget bliver henliggende, som ikke kan finde Libhavere. Magazinet's gode Varer blive formedelst Differancen af Prisen mod slige kasserede Varer liggende og Kræmmerne tabe en stor Del af deres Næring, eftersom Manufakturisterne selv udsælge saadanne Varer til Partikulære, som især opkøbes af Skræderne, hvilke dermed, Kræmmerne til Præjudice, marchandere og trække Køberne til sig for Forskellen af Prisens Skyld, hvilke Købere ikke kunne se Varernes Fejl, naar Klæder deraf ere forfærdigede, eftersom Skræderen, som sælger, har den Fordeel, at han selv syr det, hvorved han uden Skade for sig har

Lejlighed at skære det bedærvede bort eller og at indflikke det paa saadanne Steder, at det ikke bliver til kendeligt. Saaledes gaar det iblandt andet med Olmerdug, en Kræmmer maa betale udi Magazinet for gode blegede Olmerduge 30 Sk. à 2 Mk. Alen, Manufakturisterne derimod forfærdige slettere Varer, slaa dem ind med ublegget Garn og sælge dem for 22 à 24 Sk. Alen; Kræmmerne kunne ikke købe saadant Gods, ti det falder Køberen straks i Øjet, derimod opkøbes det af Skræderen og sælges med anden Estafage til dem, som han arbejder for, som da ikke kunne gøre Forskel derpaa, naar det sidder i Klæderne, hvorudover Publikum fatter Mistanke til Kræmmerne, ligesom de tage ubillige Profitter, og Skræderne drage ved saadan Lejlighed en stor Del af Handelen fra Kræmmerne til sig. Derforuden giver dette Manufakturisterne Anledning at gøre slette Varer, helst siden de se, at de kunne debitere dem, hvorved Publikum dog lider og de indenlandske Varer komme i Foragt. Dette at hævme, som og forat se Manufakturisterne hjulpne, var at ønske, at et Middel kunde udfindes, at alle ved Hallen kasserede Varer af Staden kunde udbringes, hvilket til nærmere Overvejelse allerunderdanig indstilles. Siden og hver Kræmmer enten skal holde 2 Væve eller og aarlig købe af Fabrikkerne hvad de kunne afsætte, og ingen anden Vej er Varer at bekomme, saa haabes underdanigst til Kræmmerlavets Konservasjon, at de høje Herrer udi Økonomi- og Kommercekollegiet højstgunstig foranstalte, at intet udi det almindelige Magazin eller af Fabrikanterne eller Manufakturisterne enten udi Stykke eller Alenvis af de Slags Varer, som Kræmmerne have afleveret, saavel som af Estaffage, som Olmerdug, Bommeser etc. til Partikulære eller Skrædere efterdags bliver solgt eller forhandlet. Ligeledes beder jeg allerunderdanigst paa Lavets Vegne, at det maatte blive alle andre, som ingen Kræmmere ere, forbudt at melere sig med Leverancer, under hvad Prætext det være maatte, ti skal enhver have Permission at købe og sælge de indenlandske Varer, er det umuligt, at Kræmmerne kunne maintenere sig eller fortjene Brødet, saasom ikke en Alen Liberis Klæde kan om

Aaret afsættes, saa længe enhver selv kan købe et helt Stykke udi Magazinet eller af Fabrikanterne, og skulle disse sidste have Frihed at handle med Skræderne, bliver for Kræmmerne saa at sige intet tilovers, men Næringen, hvorved de skulle leve og svare Kontributioner, betages dem ganske, de blive Aar for Aar fattigere, sætte til, hvad de endnu eje, ruineres in totum og kunne følgelig ikke være i Stand til at opfylde Hans Majestæts allernaadigste Befaling, saaledes som de gjerne ønske.“

I April 1742 indgav Oldermændene en Indstilling til Magistraten. Det var foreslaaet at oprette et Societet for Groshandlerne, men Lavet vidste ikke, om deres Privil. skulde strække sig til alene at forskrive Varer fra fremmede Steder eller om de alene skulde være berettigede at sælge i hele Stykker og om det herefter skulde være Detailhandlere forment at sælge i saadanne Partier, som hos dem søgtes. Deri kunde de ikke se andet end mange Familiers totale og endelige Ruin for nogle faa Personers egen Interesses Befordring. „Ti alene at blive ved Silke-, Ulden- og Lærredskrammen, saa er den af saadan Natur, at de fleste Varer og i Særdeleshed Silke- og Lærredskram søges og sælges udi hele og uadskilte Stykker, saasom en stor Del Silketøj, som Triumphant, Damaster og Gros de tours ungefær holde saa meget, som et Fruentimmer behøver til en Klædning, hvilket en Kræmmer ikke gjerne separerer, og Lærreder sælges til Skjorter og andet saadant Brug, som den købende à l'ordinair akkorderer og betinger i Stykkevis forat nyde nogen Fordel i Prisen; lige Beskaffenhed har det med grove og Middelklæder, som søges til Liberier, hvoraf et Stykke, som holder 30 Alen, ikke er tilstrækkeligt, naar Liberier til 4 Dometikker forlanges. Den kgl. Forordn. 1681 tillader Groshandlerne at holde Kræmmerbod, og Kræmmerens Lavsartikler forbyde enhver at holde aabne Boder med Silke, Uldent og Linned, førend han er i Lavet indskreven og har Borgerskab, og udsiger, at ingen, der handler en gros og ikke er indskreven i Lavet, maa sælge Varer i Alental eller i smaa Vægt, hvoraf følger, at en Kræmmer maa sælge en gros, men en Groshandler ikke en

detail. Der findes foruden det almindelige Magazin saa mange Groshandlere, som der findes Fabrikanter og Tøjmagere, der baade handle en gros og smaat“. „Desformedelst vi Kræmmere og have mistet al vores Handel og Næring og lever ikke af det, vi nu fortjene, men af det, vi i forrige Tider ved Flid og Nøjsomhed have forhvervet, saa længe det nemlig vil tilstrække, og maa overlade os Guds Forsyn for den tilkommende Tid“.

31. Jan. 1743 kom der Skrivelse fra Justitsraad Holmsted, at i hans Linnedfabrik paa Kristianshavn forfærdigedes endel Varer af det Garn, som blev spundet paa det af Kongen indrettede Spinderi til mange Trængendes Understøttelse og lovlige Fortjeneste. De fleste af Varerne vare hidtil sendte til Kolonierne i Amerika, men da Forraadet nu var tiltaget, blev der tilbudt Kræmmerne at købe her.

11. Maj 1743 indgav Oldermændene en Klage til Kongen over Skræderne, hvori han bad om, at det maatte forbydes Fabrikanterne at befatte sig med Leverancer eller Arbejde for private Personer, endnu mindre at sælge i smaa Partier, førend en Maaned efterat Varerne vare tilbudte Kræmmerne, saaledes at Varerne bleve bragte til Kompagniet og laa der under Oldermændens Forvaring i en Maaned; ligeledes bad han om at maatte slaa et Tegn paa de Varer, Kræmmerne bestilte i Fabrikkerne, saasomt Tøjet var sat paa Væven. Naar det maatte forbydes Skræderne og Fabrikanterne at handle med Publikum, tilbød Kræmmerne straks paa det almindelige Magazin at købe 15000 Alen Olmerdug og ligesaa meget Bommersi. 3. Dec. blev dette Forbud udstædt for Skrædernes Vedkommende og Kræmmerne fik Ordre til straks at gøre det omtalte Køb, imod at de ikke satte Priserne saa højt op, som det hidtil var sket, ti i saa Fald skulde de stande til Rette, som vedbør.

8. Juni 1744 fik Kræmmerne kgl. Befaling om at forfatte en Fortegnelse over deres Oplag af Ulden- og Silkevarer, som ikke vare forsynede med Magazinets Stempel, hvilke Varer derefter bleve forsynede med Stempel af Magazinets Direktion.

I Anledning af en Plakat af 13. Avg. om Opfordring til at gøre Angivelse om Toldsvig, klagede Oldermændene til Kongen 6. Okt. 1745. Kræmmerne vare forsikrede om, „at Deres Majestæt ikke vil, at nogen af Deres Majestæts Undersaatter udi sin Husro skal trubleres og chikaneres formedelst onde, hadefulde eller egennyttige Menneskers paa selvgjorte Gisninger eller selvfingeret Kundskab grundede Angivelser til det højlovlige Rentekammer. Intet er vissere, end at ifald enhver, som ved Angivelse forebringer noget, skulde have de Beneficia, at hans Navn skulde dølges, at hans Anmeldelse paa Slump eller paa visse Varer skulde give Anledning til Inkquisition over alle en Mands Varer og i alle Husenes Lukkelse indtil Hustruers, Børns og Tjenestetyendes Skabe, Kister og Skrin, at ifald noget par Hazard fandtes, han deraf skulde nyde en Del, men ifald intet fandtes, han da, som en ubekendt, skulde være angerløs, og at ifald noget blev borttaget, som ved Lands Lov og Ræt kunde tilbageholdes, man da ikke skulde eller kunde vide, hvo den rette Kontrapart var og hos hvem man, naar man befandtes uskyldig at være sat i Miskredit og gjort Tort samt foraarsaget Omkostninger, kunde nyde Erstatning; intet, sige vi, er vissere end, at naar saadant kunde og maatte ske, jo onde og egennyttige Mennesker ikke aleneste vilde foraarsage os og andre Tort, men Kreditspilde og mange Ulejligheder.“

5. Nov. 1745 tilskrev Oldermændene alle Klædefabrikanter og forestillede dem den Skade, de tilføjede Kræmmerne ved at sælge i smaa Partier, og opfordrede dem til at opgive, hvorledes Fabrikkerne kunde holdes vedlige uden dette og uden at Kræmmerlavet var nødt til at modtage andre Varer, end det behøvede. De svarede, at de vare nødte hertil paa Grund af, at de ikke solgte nok i store Partier, men opfordrede Kræmmerne til at opgive, hvor mange Varer, de behøvede i et Aar. Kræmmerne søgte nu Kongen om at blive fritagne for 12 pCt. Rente af de Penge, de ikke indbetalte til Magazinet i rette Tid, og om at give som Betaling for Varerne Regninger til kgl. Betjente, hvis Beløb Kongen igen kunde indeholde i dissers Løn, men intet af

dette opnaaedes i denne Konges Tid. Da døde Christian VI 1746 og der foregik et stort Omslag i Regeringens Holdning ligeoverfor Kræmmerne.

13. Sept. 1746 fik de Tilladelse til at indføre Sørgestoffer i Anledning af Kongens Død og 27. Jan. 1747 fik de Eftergivelse af de 12 pCt. og fik Kredit i Magazinet i 18 Maaneder imod 4 pCt., men efter den Tid skulde de give 12 pCt., dog bekendtgjorde Direktionen for Magazinet 13. Okt. 1749, at denne Eftergivelse var sket af særdeles kgl. Naade „i den Henseende, at Kræmmerne med allerunderdanigst Taknemmelighed saaledes erkende og af muligst Nidkærhed og Uafsladelighed søge desto snarere at fuldbyrde deres Pligt, ti hvis dette ikke sker, have de sig selv at tilskrive den Ulempe og Fortræd, som derpaa uforbigængelig vil følge, og skulde de ikke efter 4 Ugers Forløb efterkomme deres Skyldighed i at afdrage de forfaldne Terminer med 4 pCt. Rente, maatte Direktionen være betænkt paa Middel til at æske Betaling“.

7. Nov. 1747 indgav Oldermændene en Ansøgning til Overpræsidenten af følgende Indhold:

„Som næsten alle Gader ere opfyldte med store og smaa Kramboder af kinesiske og ostindiske Vare, hvormed kgl. Betjente, Haandværksfolk, Jøder, Lakejer indtil de saa kaldte Marchandisere og omløbende Kællinger handle, og Fabrikanterne største Delen selv sælge deres fabrikerede Varer en detail samt antage for Enhver Leverance med Klæde til Munderinger, Liberier og alle andre Ting, saa bliver lidet eller intet til overs for Kræmmerne at sælge, og de anselige Kvantiteter af alle Slags Varer, som Lavet Tid efter anden har købt udi det kgl. almindelige Magazin saavel som hos Fabrikanterne og herudi enten deres egne Midler stikke eller hvorfor de endnu til det alm. Magazin ere Debitores, blive enten bedærvede af Orm eller gaa af Moden, saasom lidet eller intet af saadanne Varer kan sælges, formedelst at Partikulære saavel udi det alm. Magazin som hos Fabrikanterne nyde samme Priser som Kræmmerne, hvilke sidste maa købe og sælge Partier paa Spekulation og intet have

andet uden deres liden Handel at leve af. Da nu desforuden alle Leverancer ere i Hofskræderens Hænder og Kræmmerne ved ingen Lejligheder enten udi sørgelige eller glædelige Tilfælde kunne debitere noget besynderligt af deres i Forraad havende Varer, de fleste Skrædere og furnere al den Estafage, som behøves til en Klædning, saa er intet tilovers for Kræmmerne uden vidtløftige Krediter, og da den største Del af dem, som handle paa Kredit, udeblive med Betalingen i 2, 3 å 4 Aar, ej at melde om, at meget bliver aldeles uvist, saa opøde de Renter, som til det kgl. alm. Magazin maa svares, ej alene Profiten men mere til, men Kræmmerne blive og inkapable til at afdrage deres Gæld udi det kgl. alm. Magazin, saaledes som de gjerne ønske.“

Overpræsidenten bedes derfor om at virke hen til: 1) At ingen Fabrikant maa antage Leverancer, ej heller sælge deres Varer ved Udsnit, saaledes at al Detailhandel forbydes dem. 2) At ingen uberettigede Personer maa faa Tilladelse til i Alenvis at sælge kinesiske eller ostindiske Varer, som Katun, Sirts, Genganger, Nettetdug og deslige. 3) At kun Kræmmerne maa indføre og fortolde de Varer, som de ere berettigede til at sælge i Alenvis og som nu indføres og under Haanden sælges af mangfoldige fremmede Omløbere og Jøder. 4) At Hofskræderen alene maa befatte sig med kgl. Liberier og 5) at Skræderlavet maa afholde sig fra al Furnissement.

„Lavets Nød er større end det i nogle faa Linier kan forestilles, og det synes, ligesom alting vil koncentrere til dets fatale Ruin og Undergang. Næringen er os betaget, og de Fabrikker, som Lavet med stor Bekostning for 20 Aar siden har anlagt og hvorudi dels Fremmedes og dels Interessenternes egne Penge stikke, maa vi se i andres Hænder, som da nyligen Ludvig Wittrog for sin propre (egen) Person mod al Formodning skal have erholdt Privilegium paa den Lærredsfabrik, som Kræmmerne have haft og til hvis Fortsættelse de endnu for faa Aar siden have opført kostbare Bygninger, anlagt Farverier, anskaffet Presser, Mangler med meget mere, hvorudi Kapitaler stikke, som nu alt er af

liden eller ingen Værdi og maa forfalde, siden det ikke kan bruges.“

10. Nov. 1747 gik Garben af som Oldermænd, der i sin Afskedstale bl. andet sagde følgende:

„Jeg har i mit Oldermændsembede ofte maattet sande det almindelige Ordsprog, at det er vanskeligt at bringe mange Hoveder under 1 Hat, og mine højstærede Herrer maa formodenlig sande Ordsproget med mig, naar de vende Øjnene til Societeter og Selskaber; Forstaaelse og Enighed ere som tvende faste Hovedpiller, der understøtte Selskaber og Lav og hvorved de florere“; han anbefaler dem i Fremtiden en god Forstaaelse og oprigtig Enighed.

„Ved Oldermændsembedets Tiltrædelse har jeg fundet Konjunkturerne i Henseende til Lavet saa delikate og vanskelige, som jeg næppe tror, de før min Tid have været, og jo vanskeligere Tidernes Omstændigheder have vist sig at være, jo mere har jeg behøvet mine højstærede Herrer Lavsbødres og især De Herrer Ældstes og Eligeredes Raad og Assistance, men jeg maa, uden paa denne Dag at opvække Fortrydelse imod mig, sige, at jeg ofte har maattet søge Raad i Asken, eftersom endel af de gode Herrer sjelden har kompareret, naar de ere blevne ansagte, desformedelst har Byrden saa godt som ligget paa mig alene, hvilket Dem selv er bedst bekendt.“

Johan Kristoffer Willebrandt (1747—58)

blev Oldermænd 10. Nov. 1747. Han holdt sin Tiltrædelsestale paa Tydsk og skrev oftest paa dette Sprog, men benyttede Dansk i officielle Skrivelser.

14. Avg. 1748 klagede han til Kammerkollegiet over, „at adskillige Personer saavel af dem, som selv indirekte bruge Handel og hos hvem ingen Inkquisition kan ske, saasom det er fremmede Ministres Domestikker, som af dem, der ikke bruge eller maa bruge nogen Slags Handel, lade fortolde en Mængde af fine Lærreder, Kammerdug, Silke- og Uldengarn og laane

alene deres Navne til andre, at det ikke maa blive bekendt, hvem der faar disse Varer, og som siden sælge til Præjndice for Kompagniet“. Han bad derfor om at faa en maanedlig Ex-trakt over de Varer, der vedkom Lavet og som fortoldedes paa Toldboden.

Paa Toldboden svaredes: Vi befatte os ikke med saadanne smaa Ting.

6. Feb. 1750 klagede Oldermændene til Magistraten over den Fornærmelse, som den franske Ministers Kammertjener havde tilføjet og daglig tilføjede Kompagniet; det havde klaget til Politimesteren, der undslog sig for at have noget med Sagen at gøre.

11. April 1750 klagede Oldermændene for Urte- og Isenkræmmerne samt Sukkerbagerne over, at en Klædekræmmer havde handlet med Spejle og lignende Ting, som hørte under Isenkræmmerens Handel, og disse foreslog, forat en god Harmoni kunde fremkomme, at afkøbe Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerne deres Forraad af Isenkramvarer, mod at det omvendte ogsaa fandt Sted, hvilket fremkaldte en noget skarp Brevveksling mellem de 2 Oldermænd og ikke fik noget endeligt Resultat.

20. April modtog Oldermændene Magistratens Skrivelse om, at Børnene i den oprettede Stiftelse for 24 Hittebørn skulde anses for ægtefødte, saaledes at de ikke vare udelukkede fra at lære i noget Lav.

Ved en Politi- og Kommercekollegiedom af 15. Dec. 1750 blev en Klædefabrikant dømt til en Bøde i Henhold til Vantmagernes Lavartikler af 22. Maj 1741, ifølge hvilke de ikke maatte sælge i Alenvis, førend det samme Tøj først var tilbudt Kræmmerne.

13. Sept. 1751 søgte Lavet om Tilladelse til mod den simple Tolds Udredelse at indføre alle Slags Tafter, brocherede Stoffer, Kallemaner eller ulden Damask, Allopien, Durancer, stribet Kammelot, trykkede Makayer eller Conserter, melerede Sarser, Plys, rødt og hvidt tyrkisk eller arabisk saakaldet fransk Lærred, Halvsilke-Tøjer, Keper-Kattuner eller Noppen, hvilke

Varer ikke kunde fabrikeres her, men dette nægtedes, Kræmmerne burde lade sig være angelegen at befordre de Fabrikker, som allerede vare etablerede, og fornemlig se derhen, at de derpaa fabrikerede Varer bleve bragte i Debit og udi almindelig Brug iblandt Indbyggerne. Under 28. Dec. blev det dem dog tilladt i Anledning af Sorgen over Dronning Luise at indføre sorte Floneller, Etaminer, Camelotter, Durange og Krep i Løbet af 6 Uger, dog imod Forhøjelsestold og imod at modtage de Varer af samme Slags, som de havde bestilt hos Fabrikanterne.

Det ses af en Erklæring fra Urtekræmmerne og Isenkræmmerne af 26. April 1752, at det „fra ældgamle Tider“ havde været brugeligt, at disse handlede med adskillige Slags Baand, Bændler og Traad, hvorpaa de søgte kgl. Bevilling, eftersom de lede et anseligt Tab ved, at Handel med kinesiske og ostindiske Varer var fri Handel. Kræmmernes Oldermann svarede, at han i saa Fald vilde have Føje til at søge om Handel med alle Slags Farvestoffer, Rosiner, Mandler, Korender, Jærngryder, Sakse, Knive og deslige, men det var bedst, at enhver blev ved sit.

Ved Forordning af 19. Febr. 1753 blev Indførsel af alle fremmede Silke- og Uldvarer aldeles forbudt. Oldermannen forespurgte derfor, hvorledes det skulde forstaas, at Kræmmerne havde et Aars Frist til at udsælge deres Varer eller føre dem ud af Landet, naar det var forbudt at købe saadanne.

14. Okt. 1754 tilskrev Direktøerne fra Magazinet Oldermannen følgende: „Det har paa nogen Tid ytret sig, at Klædefabrikanterne især, ihvorvel de næsten alle nær ikke arbejde saa stærkt, som de tilforn have gjort, beklage sig, at de snart ingen af deres forfærdigede Varer hos Kræmmerne kunne afsætte, hvorudover Magazinet, for ikke at lide Mangel paa de nødvendig behøvende Penge til at vedligeholde deres Fabrikker, ser sig nødt til at assistere Fabrikanterne med Laan paa deres fabrikerede Varer, hvorved Magazinet's Fond, som egentlig til Diskontosedlers Indfrining er destineret, ganske absorberes, og Penge, som idelig imellem Magazinet, Kræmmerne og

Fabrikanterne skulde rullere, saaledes tvært imod Afsigten staa frugtesløse. Paa den anden Side maa man ugærne fornemme, at naar enten fornemme Herrer eller andre udi Butikkerne forlange Prøve af Klæde enten til dem selv eller til deres Livrée, at de hverken kunne faa det ene eller det andet, allermindst 2 eller 3 Stykker Livréeklæde af én Kulør, men at derimod først bliver sendt Bud op i Magazinet og udtaget Prøver af Klæderne, saa at man uden Grund ikke andet kan slutte, end at Klæderne ikke i Magazinet blive udtagne, førend de allerede ere solgte, og om end skønt sligt sker, finde vi dog ikke, at Kræmmerne indfinde sig med Betalingen for deres forfaldne Terminer i Magazinet, hvoraf vel ikke andet kan flyde, end at Magazinet's Fond paa den ene Side stikker udi det meget Pant og paa den anden Side hos Kræmmerne, og det rette Øjemærke, at Butikkerne skulle være saaledes forsynede, at enhver efter Forlangende straks kunde blive betjent, aldeles ikke i Agt tages“, saa foresloge Direktørerne, om Kræmmerne ikke kunde forene sig om at faa deres Butikker saaledes forsynede, at alle og enhver kunde forefinde i dem, hvad de behøvede, tage alle de til Magazinet pantsatte Varer til sig og betale det halve kontant og det øvrige efter 3 Maaneders Forløb. I modsat Fald vidste Direktørerne intet andet Middel end at genoptage Detailhandelen, hvortil de dog nødvendig vilde gribe.

Hertil svarede Oldermændene: „Dersom Fabrikanterne ikkun vilde gøre deres Klæde af den Beskaffenhed og af saadanne Kulører, som der blev forlangt og var at afsætte igen, ikke heller vilde paastaa saa ubillig høje Priser, som de nu udi en 3 Aars Tid havde gjort, havde de ingen Aarsag til at beklage sig og ikke nødvendig at sætte saa mange deraf udi det kgl. Magazin i Pant; men slette, uafsættelige, efter egen Fantasi forfærdigede og derhos dyre Varer fandt man sig ikke pligtig til at købe, og kunde Deres Høj- og Velædelheder bedst derom blive informerede, ifald De behagede at examinere iblandt andet de mange af Rasmus Andersen i Pant satte Klæder med de derpaa af ham satte Priser. Naar man holder Fabrikørerne de

høje Priser for, bruge de til Undskyldning, at Ulden, enten den var spansk eller anden, blev dem anregnet saa høj, at de umuligen kunde give bedre Køb. Hvad Klæde, man efter Prøverne hos Fabrikørerne bestilte, fik man ikke gjort eller i det mindste ikke saa hastig, som det burde, og maatte man 5 à 6 Maaneder bide, førend man fik et Stykke. Af Livréeklæder blev sjelden eller snart aldrig 2 à 3 Stykker i Boderne søgt, men fornemme Herrer, som brugte saa meget paa engang, bestilte dem selv hos Fabrikørerne, hvormed og disse meget vel vare tjente, og solgte heller deres Klæder til Herskaber og Partikulære end til Kræmmerne. Tallet af Klædefabrikører, som mere og mere satte sig ned, blev stedse formeret, og kunde Kjøbenhavn alene ikke konsumere saa mange Klæder, som af saa mange Fabrikører ideligen bleve gjorte. Udi det Forslag at tage alle de i Magazinet paa Pant opsatte Klæder til sig, kunde man ikke entrere, dog vilde enhver gjerne tage, hvad han der fandt nødig, og for billig Pris, og hvad endelig de forfaldne Terminer angik, vilde de, som det koncerne, efter Skyldighed indfinde sig dermed.“

Om Morgenen d. 22. Nov. 1756 bleve Kræmmerne meget forbavsede over, at der samtidig skede Undersøgelse i alle deres Boder og Huse af Toldvæsenet, og alle de Varer, der dels vare kontrabande, dels forsynede med Stempel fra 1753, dels købte i Indlandet, men ikke vare forsynede med Magazinet Stempel, sammenpakkede og førte til Toldboden.

2. Dec. blev der indgivet en Ansøgning til Kongen: „Den Naade og Mildhed, Deres Majestæt daglig lader se imod Deres kgl. Majestæts ringe Undersaatter, giver mig den Dristighed allerunderdanigst at forestille dette Lavs bedrøvelige Omstændighed, siden dets Undergang efter al Anseelse er for Haanden. Allernaadigste Konge! det falder mig tungt at retfærdiggøre Kræmmerne, men det maatte lægges mig til Last, om jeg ikke udi denne Tid efter min Pligt som Oldermænd allerunderdanigst søgte at se den overhængende Fare nogenledes forekommet, som en stor Del maatte geraade udi, om ikke Naade gaar for

Retten. Det maa allerunderdanigst tilstaaes, at Deres kgl. Majestæts allerpriseligste Anordninger til Fabrikkers Etablissement have sin Hensigt til Undersaatternes Nytte, men, allernaadigste Konge! jeg fordrister mig til at sige dette, endskønt det ikke kan befri Kræmmerne, at dersom der ikke udi Særdeleshed var Begærlighed til udenlands Varer, vilde vel næppe deraf være det allerringeste at finde, da saadanne Varer dog ikke direkte af Kræmmerne forskrives, men der er saadanne Folk, som for en Slags Vinding paatage sig den Hazard, og naar deslige Varer ere komne ind udi Staden og de blive tilbudte Kræmmerne, have de tænkt ved disse Varers Udsælgning at nyde nogen Fordel som noget, de have ment lige saa vel at kunne have som andre, men derhos ej overvejet den Farlighed, de derved have underkastet sig i Henseende til en saa naadig Konges allernaadigste Anordninger. Ti, omendskønt det er bekendt, at Kræmmernes Handling (Handel) ikkun er ganske liden, da Fabrikører i Almindelighed sælge til enhver saa faa og mange Alen, som forlanges, de kinesiske, bengalske og ostindiske Varer sælges og af enhver, Jøderne handle som bekendt med alle Slags Varer, og der findes daglig dem, som omløbe med Lærreder og Kammerduge, foruden andre fremmede, som øve en hemmelig Handling, ligesom nu ej heller havest nogen Handling med udenbys Folk, som ventelig har sin Oprindelse af Toldforpagtningen, saa dog understaar jeg mig ikke deraf at uddrage den Slutning, at de skulde være nødte til at bruge en utilladelig Handling forat have Brødet“. Han forklarer derpaa nærmere, hvoraf de konfiskerede Varer bestod, og ender saaledes: „Men allernaadigste Konge, som Kræmmernes Boder nu ere blevne blottede for Deres Majestæts hellige Aasyn og de staa i Frygt, at Retten skulde gaa for Naaden, hvorved de maatte geraade udi yderste Armod, saa understaar jeg mig paa deres Vegne allerunderdanigst at anholde, at Kræmmernes Forseelse efter Deres kgl. Majestæts medfødte Naade og Mildhed for denne Gang som en menneskelig Skrøbelighed allernaadigst

maatte vorde overset, da det, de eje, alle Tider er Deres Majestæts eget.“

Efter mange Ansøgninger endte Sagen med en Resolution fra Gen. Land-, Økonomi- og Kommercekollegiet af 15. April 1758, at de kontrabande Varer, der ikke inden 4 Uger kunde bevises at være forarbejdede her, skulde være konfiskerede, men den øvrige Straf havde Kongen formildet saavidt, at de skyldige istedenfor at svare dobbelt Told inden 4 Uger af indenlandske Varer skulde købe for 3 Gange saa meget, som Told og Bøder beløb sig til, imod kontant Betaling, altsaa ialt for 5684 Rdl. 5 Kræmmere, hos hvem de fleste forbudne Varer vare fundne, skulde ifølge kgl. Resolution lukke deres Boder i 6 Maaneder og deres Navne som kgl. Mandats Overtrædere og Kontrabander offentlig opslaas paa Hjørnerne af de Gader, hvor de bode, men Kongen eftergav dem denne Straf, imod at de 3, Bargum, Jørgensen og Kersting, foruden at udrede en anselig Bøde til Frederiks Hospital skulde købe et vist Parti aarlig af indenlandske fabrikerede Varer, nemlig den første for 20000 Rdl., de 2 andre hver for 6000 Rdl.; Brun og Knabe skulde købe for 4000 og 3000 Rdl., og hvis dette ikke blev overholdt, skulde Sagen fremdeles staa aaben.

I Sept. 1757 genoptog Isenkræmmerne den ældre Strid og ankede over, „at der ikke findes mange Silke- og Klædekræmmere, og i Særdeleshed dem, som have deres Butikker paa Børsen, som jo tilligemed have Spejle, Knapper og flere Sortementer Isenkramvarer“, hvilket Isenkræmmerne ikke længer vilde taale. Oldermænden for Kræmmerne fandt det, uagtet Isenkræmmernes stærke Udtryk, billigt, at det ene Kompagni ikke befattede sig med det andets Kram, og advarede Interessenterne om at afholde sig fra saadan Handel.

26. Juli 1758 gik Willebrandt af som Oldermænd.

Lorentz Lorentzen (1758—72)

valgtes til Oldermænd 26. Juli 1758.

28. Okt. 1758 udkom et kgl. Reskript, at ingen maatte ned-sætte sig som Silke-, Ulden- og Lærredskræmmer eller faa Borgerskab derpaa, førend han havde godtgjort, at han for rede Penge havde købt for en viss Sum Varer af indenlandsk Fabrik, og desuden skulde han udstæde en skriftlig Revers, at han aarlig vilde købe indenlandsk fabrikerede Varer for et anseligt Beløb. Størrelsen af Summerne skulde fastsættes af Gen. Land-, Økonomi- og Kommercekollegiet.

19. Feb. 1759 indgav Kræmmerne en Besværing til Kongen over Fabrikanternes Handel og Andres Misbrug. Det hedder deri bl. a.:

„Vi ere af Silke-, Ulden- og Lærredskræmmere her i Staden 48 i Tallet, vi sidde næsten alle med store og vidtløftige Familier, vi have, i det mindste de fleste af os, købt Hus og Gaard, vi have hidindtil været ansete iblandt de bedste og anseligste af Borgerskabet og derfor og brugte til de betydeligste og vigtigste af Stadens Bestillinger, men nu, alt dette uagtet, ser dog den største Del af os ikke andet end Ruin og Undergang for sig og Familier. Aarsagen til saadan vores befrygtede Ruin rejser sig fornemlig af den store Uorden og den utilladelige Omgang, som Brug er og begaas iblandt den største Del af Fabrikanterne her i Staden, da de til vores største Præjudice og Fornærmelse ej alene sælge deres Varer i hele og halve Stykker, men endog dagligen bruge Alen til mindre Ud-snit, og hvad de ikke kunne sælge i deres egne Huse, det lade de løbe om med Hus for Hus og sælge ud i smaa Partier og Alenvis og det for langt ringere Pris end til os, ja som oftest til deres eget Tab og Skade, alene for at faa Penge og paa den Maade og at blive af med slette Varer, af hvilken Lejlighed Skrædere og andre mesterligen vide at betjene sig, da de ej alene betjene Folk med Klæde og alt, men endog som oftest Leverance af al Staffage, af hvilken utilladelige og fornærmelige

Omgang ufejlbarlig maa flyde dette, at vores Varer, som vi maa være forsynede med af alle Sorter og Slags, blive henliggende, og Kapitalen, som stikker derudi, bliver frugtesløs, vores Næring og Levebrød ophører og vi omsider med Børn og Familier geraade i de yderligste Omstændigheder, ikke at tale om, at saadan Smughandel endog er og bliver de retskafne og gode Fabrikker til Skade og Fornærmelse, ti naar Folk ikkun kunne faa godt Køb, se de ikke meget efter Varernes Bonitet; følgelig maa de gode Varer, som ej kunne sælges for lige Pris som de slette, som oftest blive liggende. Det gaar heller ikke bedre med dem af os, som ere Lærredskræmmere, ti foruden at næsten alle Jøder her i Staden have Lærreder og Kammerduge at forhandle, saa komme aarlig Sveitsere, Hollændere, Tydskere og andre Fremmede herind med deslige og andre Varer for anselige Summer, hvilke Varer de som Landstrygere fare omkring med fra et Sted til andet og især her i Staden drive dermed langt større Handel end vi, Deres Majestæts Borgere og Undersaatter, der dog ej have andet at leve af og dog alligevel deraf skulle svare alle borgerlige Tynger og Onera, hvorimod disse, naar de have Pungen fuld, gaa deres Vej bort med Landets kontante Penge.“

Ansøgningen udrettede imidlertid intet. Da Lavet i April 1760 lod en Pige tiltale, der solgte Katun, og fik hendes Varer konfiskerede, blev der udfærdiget en kgl. Resolution af 11. Feb. 1761 hvorved Handelen med de her i Landet trykte Katuner blev tilladt alle og enhver uhindret baade i Alenvis og i hele Stykker. 12. Feb. 1761 fik ogsaa Silke- og Klædefabrikanterne Frihed til at sælge de af dem forfærdigede Varer baade en gros og detail.

Det truede med Krig med Rusland i Aaret 1762. I en Skrivelse dateret Travendal opfordrer Gehejmerraad Ahlefeldt Staden til at give Kongen et Forskud af 500000 Rdl., hvilken Opfordring ogsaa blev sendt til Kompagniet, hvor der blev tegnet 4700 Rdl. De fleste gave 100 eller 50 Rdl., Magnus Møllmann undskyldte sig med i forrige Aar at have forstrakt den kgl. Kasse med 8000, men lod sig dog overtale til at

tegne sig for 500 Rdl., hvilken Sum ogsaa ydedes af Brødrene Wasserfall og Brødrene Colsman.

16. Feb. 1764 klager Oldermændene igen til Kongen over Forholdet til Fabrikkerne:

„Deres kgl. Majestæts allernaadigste Vilje at sætte Deres Majestæts Undersaatters Velfærd paa Fode ved Fabrikker og vores egen Velfærds Undergang byder os at fremkomme for Deres Majestæts Trone med denne vores allerunderdanigste Memorial for ved denne vores allerunderdanigste og i Henseende til vores Lavs truende Ruin vemodigste Klage allerunderdanigst at andrage, at Deres Majestæts allernaadigste Intention og alvorligste Advarsler ej endnu kunne skrække mange ildesindede Mennesker, baade Jøder og andre, især Fremmede, hvoraf en stor Del tager deres Tilflugt til de udenlandske Ministres Gaarde og Domestikker, at indføre baade kontrabande og toldbare Varer og samme forhandle; her i hjælpe Skrædere og vel til, idet de forskaffe Folk alt det, som skal bruges til Klæder. Ja fremmede hollandske og tyske Folk sælge baade Lærreder og andre Varer aabenlyst for alle Folk. Overalt ved saadan utiladelig Handel svækkes daglig vores Næring, saa at vi maa frygte for at faa udi denne dyre Tid for os og Familie det daglige Brød. Ikke en mindre Ulykke er dette for de oprettede Fabrikker, da vi ikke kunne tage imod deres Varer, siden fast al Debit er os ved uberettigede Personer betagen. Vel synes det, at Fabrikkerne ved at sælge udi Alenvis ikke lide saa meget, men naar man ret indser Sagen, saa maa det erfares, at saadan Detailhandel meget skader os og ganske intet hjælper Fabrikkerne; det kan ikke være meget, at en eller anden køber til en Klædning, da den købende vil have større Fordel ved en Fabrik, end en Kræmmer begærer. Det er overalt en bekendt Sandhed, at Fabrikker uden Købmænd ikke kunne bestaa; Fabrikkerne have nok at bestille med at besørge Arbejdet og Købmanden med at forskaffe de raa Materier til Arbejdet og Debit for at skaffe Arbejderne Penge.“

Direktøren for den af Kongen 19. Juli 1748 stadfæstede Pensions- og Begravelseskasse for Kræmmerkompagnierne gjorde i Feb. 1765 Ansøgning til Kongen om, at disse Kasser, der hidtil havde været til stor Hjælp for mange trængende, inden kort Tid vilde gaa til Grunde, hvis de ikke bleve hjulpne; han søgte derfor om, at ethvert Medlem af disse Kompagnier skulde være forpligtet til at være Medlem. I sin Erklæring herpaa svarer Oldermændene, at de fleste gifte Medlemmer vare villige til at indtræde, men de Ugifte mente, at det var tidsnok, naar de fik i Sinde at indtræde i Ægteskab.

I Avgust 1765 er indført i Protokollen: „Siden ifølge af Stadens 32 Mænds Privilegium en Kommerceforsamling er vedtagen at holdes udi Raadstuen hver første Onsdag om Maanedens udi Nærværelse af de af høj- og velædle Magistraten dertil kommitterede Lemmer, hvorudi en Beslutning er tagen, at ethvert af Købmandslavene skulde pro Memoria indkomme med deres Besværing, for saa en general at gøre allerunderdanigst Ansøgning og Forestilling herom, har jeg altsaa som Oldemand for dette Kompagni ladet tilsige nogle af de ældste Kompagnibrødre at møde paa Kompagnisalen Tirsdagen den 27. Avgust, hvor da mødte Hr. Rosenberg, Hr. Joh. Jørgensen, Hr. Kaptejn Andresen, Hr. Atzersen, Hr. Tack, Hr. Vette, Hr. Nissen, Hr. Wasserfal og Hr. Hans Ade Brun for med samme at deliberere om bemeldte Ansøgning, hvoraf efterfølgende, som jeg har ladet opsætte, fik Approbation:

„Det er mere end vel bekendt for høje og lave, at Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet har lidt udi en Tid over meget mere end 20 Aar det meste af alle Lav, ti da der i Landet skulde oprettes Fabrikker, saa udfordrede Nødvendigheden, at enhver Interessent maatte ganske omdanne sin Handel uden at vide, hvorledes han samme skulde indrette, inden Tiden vilde lære, hvad der i denne ny Indretning kunde blive det solide. Da nu Interessenterne hverken maatte, vilde eller kunde handle med kontrabande Varer, saa var der ved saadan Handel (ikke) noget retskaffent at fortjene, helst saa længe Fabrikkerne vare

i deres Opvækst, da de hverken kunde producere saa gode Varer, som fra andre Steder kunde faas, ej heller skaffe de Priser, som Folk vare fornøjede med. Ved denne Lejlighed kom Smughandel udi en saa anselig Vækst, at man snart maa tvivle om at faa den afskaffet; ved denne Lejlighed have alle Mennesker lagt deres Kundskab og Penge om Handelen; fremmede Ministres Betjente, Kontorbetjente, Haandværksfolk, Lakajer, Jøder, omløbende Kællinger, ja indtil den ringeste Tjener eller Tjenerinde, som fra andre Steder rejser her til Landet, ere alle handlende, og den anses for meget vankundig, som vilde komme hertil med tomme Hænder. Ved dette fik Kræmmerlavet det første dødelige Saar. Da nu Folk fik Smag paa Handelen, udspirede en uendelig Mængde Detailhandlere, Fabrikører, Skrædere, holstenske Kniplingskræmmere; fremmede Lærredshandlere paastaa med adskillige andre, at de ere berettigede til at handle en detail; som de sidste nu handle baade med kontrabande Varer og toldbare Varer, saa er intet tilovers for Kræmmere andet end Navnet og mange store Udgifter.

„Da denne Materie saa ofte er repeteret af Deres Excellence og høje Herrer, ere Sagerne vel bekendte og ventelig væmmes ved at tænke derpaa, at et af Stadens bedste Lav, der skulde holde Kredit udi Landet, er nær ved sin Undergang, og at vi andre ikke uden med største Skræk kunne handle om det, der truer os, Kone og Børn med en total Undergang, saa hverken tør eller ville vi for denne Gang skrive videre om vores desuden vel bekendte slette Tilstand.

„Vores Kræfter synes os for svage at give Raad til Afskaffelse af dette store Onde, der snart har Lavhævd iblandt os og ej i mange Aar ved mange allerhøjstpriselige Anstalter været at dræbe i Fødselen.

„Vi kunne aleneste bede, at baade de, som sælge, og de, som købe kontrabande Varer, saavel de, som uberettiget handle med Varer en detail, som de, der købe med slige uberegtigede, maa alvorligen straffes, at intet anseligt Købmandsgods paa Toldboden maa fortoldes uden for dem, som have Ret

til at handle og efter deres edelige Attester, at Godset til dem fortoldes, at fremmede Ministre ej maa indføre videre Varer, end man kan slutte, at de til eget Brug behøve, at al Detailhandel maa forbydes Fabrikkerne, Skrædere, at de ingen kontrabande Varer forfærdige, ikke heller med Klædefurnering til hver Partikulær sig antage, ti under den Prætext blive vel mange kontrabande Varer forfærdigede, som give Fabrikkerne og os stor Skade, omløbende Lærreds- og Kniplingskræmmere samt alle andre, og det under en alvorlig og følelig Straf.

„At der maa udfindes et juridisk Middel, at alle slige Sager uden al Forhaling og Vidtløftighed straks kunne paadømmes og Dommen exekveres, at saadan en Uberettiget skal dømmes, naar han med Aftens Varsel stevnes eller forelægges paa det Sted, hvor han sidst er set, uden at han som en Rønningsmand med vidtløftig Stevning skal beegnes; deslige og bedre Midler, som vi efter vores ringe Indsigt udi deslige Sager ej kunne udfinde, maa vi underdanig og ydmygst bede at maatte i Værk sættes og at maatte tages udi Konsideration, at over 40 Familiers Vel-færds Konservation herudi beror.

„Det kan ikke siges, hvor stor en Skade de omløbende, endel privilegerede, endel uprivilegerede Kniplingssælgere for-aarsage ikke alene Lærredskræmmerne her udi Staden, som efter de allernaadigste Lavsartikler ene og alene skulle være berettigede til denne Handel, men endog for de tønderske For-læggere og Kniplingsfabrikker selv i Henseende til Konfusion og Skade, sligt forvolder.

„Det Principium, at enhver maa vare sig saa godt og vel, som han véd og kan, kan vel efter grundig Eftertanke ikke finde Sted her udi Staden, hvor den ene Borger skal leve af den anden.“

6. Maj 1766 indgav man en Ansøgning til Kongen i Anled-ning af Kniplingskræmmerne: „Ved Lavsartiklerne af 7. Juli 1688, der ere allernaadigst forundte Kræmmerlavet her i Staden, udi 2den Post er det allernaadigst tilladt Lærredskræmmerne her i Staden at handle med alle Slags Kniplinger, og i den 7de

Post er det forbudt alle og enhver, i hvem det ogsaa være maa, at handle med de Varer, Kræmmerlavet maa handle med. Da nu dette Kræmmerlavet allernaadigst givne Privilegium udelukker alle andre fra saadan Handel, saa ere vi allerunderdanigst forsikrede, at de mange specielle Bevillinger, som allernaadigst gives adskillige, især holstenske Bønderkarle, at de paa nogle Steder maa handle med tønderske og holstenske Kniplinger, aldrig kunne strække sig her til Kjøbenhavn, der forlængst er forundt Privilegium exclusivum. Ikke desto mindre ere disse holstenske saakaldte Kniplingskræmmere saa dristige, at de her i Staden løbe Hus fra Hus og Dør fra Dør og paa saadan Maade have tilvendt sig al den Kniplingshandel, som Kræmmerne skulde have til Levebrød“.

Aaret efter, den 14. Oktober „blev holdt en Kompagniforsamling, hvor da 24 Kompagnibrødre mødte, og var denne Samling i Anledning af, at en Kompagnibroder havde leveret mig (Oldermanden) en Promemoria fra Højesteretsprokurator Nørager angaaende at lade anholde og angribe de omløbende Kniplingssælgere tilligemed de Omløbende med Lærred, hvortil han forud forlangte 50 Rdl. til Forskud. Men af de meste tilstedeværende blev det ikke antaget, men derimod blev resolveret, at der skulde gøres underdanigst Ansøgning, om man ikke kunde faa den meget Overhaand tagende Omløb ved en kgl. Plakat aldeles forbudt, siden det dog er imod al Orden og Skik“.

Denne ny Ansøgning havde den Følge, at Kommercekollegiet 8. Dec. 1767 tilskrev Politimesteren bl. a.: „Endskønt det nu kan have sin gode Grund, hvad Kræmmerne her saaledes andrage, finde vi dog ny Anordninger ligesaa ufornødne som Straffen for Omløbere at vorde fornyet. Thi da det ikke er Mængden af Anordninger, men Exekutionen af de ergangne, der skal tilvejebringe den forønskede Virkning, kommer det i denne Begivenhed derpaa alene an, at Politidonnance af 22. Okt. 1701 og 10. Marts 1725, som forbyde al Omløben med ind- og udenlandske Kramvarer til Forhandling under Straf af sam-

mes Konfiskation, blev bragt i frisk Erindring og de fornødne Anstalter givne til sammes Efterlevelse, hvilket vi maa overlade til Hr. Justitsraadens Flid og Omsorg, saasom, naar de til Handel uberettigede Personer ret oppasses, vil ufejlbarlig her i Staden den Lyst til kontrabande Varers Anskaffelse med Tiden forgaa og Lejlighed betages til meget Underslæb og Uorden“.

Det blev altsaa en Politisag at hævme de mangeaarige Indpas i Kræmmernes Næring, og Grunden til, at saa mange Uordener havde fundet Sted, var altsaa, at Politiet havde været uvilligt. Man kan ret se, hvorledes Politiet blev lunkent, da Ducøerne til Politimestrene hørte op. Politibetjentene havde dog altid faaet deres aarlige Gave, ti i samme Forsamling, hvor ovennævnte Skrivelse blev oplæst, spurgte Oldermænden, „om ikke Politifuldmægtigers og Betjentenes Nyaar for desto mere at være vigilante og paapassende ved Inkvirering, skulde forøges, som blev tilstaaet“.

12. Marts 1768 lod Gehejmerraad Schimmelmann Oldermænden kalde til sig og tilbød Kræmmerlavet at overtage det almindelige Magazin, men Forhandlingen førte ikke til noget Resultat.

30. Sept. 1769 indgav Grossererne en Ansøgning til Kongen, hvori det bl. a. hed: „Den Disorden, som har indsneget sig i Handelen imod den om Kommerciens Anno 1742 d. 4. Avg. udgangne allern. Forordnings Øjemed, have Grossererne her udi Staden taget sig den allerunderdanigste Frihed at andrage under 27. Feb. 1748 og 29. Nov. 1752, samt hvorledes Grossererne allerunderdanigst formente, at derpaa kunde raades Bod og denne borgerlige Handelsstand for Undergang reddes, men da derpaa ikke hidindtil er falden nogen allernaadigst Resolution og Uordenen siden den Tid mere og mere er tiltagen ved de adskillige Fornærmelser, Grossererne sker i de dem ved allerhøjstbemeldte Forordning om Kommerciens af 1742 forundte Fordele, idet mange uberettigede dels af Handelslavene, dels ogsaa af andre udenfor, saasom Skippere og Haandværksfolk dristig, ikke mere hemmelig, men aabenbare fast hver Dag over-

træde samme uden Undseelse, da der fast hver Postdag i Aviserne, snart af Skippere og Haandværksfolk falbydes Købmandsvarer, snart af Kræmmere tilbydes Varer i større Partier, end dem er tilladt at handle med, ja endog ofte de Varer, som slig en Kræmmer eller Detailhandler ej efter Lavartikler bør handle med, ja man har endog Exempler paa, at Kræmmersvende i Aviserne offentlig have falbudt baade Urtekram og Vine, hvoraf enhver Sort dog henhører under sit separate Lav's Handel“.

Grossererne søgte derfor om at maatte holde enten aaben Bod eller Kælder for derfra at udsælge i smaa Partier, eller at det maatte forbydes alle Detailhandlere at overtræde i Grossererstanden, saa længe de ikke frasagde sig Detailhandelen, eller om Ophævelse af Købmandslavene, at de alle kunde faa Lejlighed til at ernære sig ved hvad Handel, enhver lystede, baade i stort og smaat, „hvorved al Forurettelse i Næringsbrug og al Klagen imod Indgreb vil cessere og Frihed i Handelen for den borgerlige Handelsstand blive lige uden nogen Skade for Almuen eller det almindelige.“

Kræmmerne fraraadede følgende en saadan Ordning; blev der Frihandel, vilde Kræmmerne ingen Varer kunne sælge, Frihandlerne vilde holde aabne Boder, Omløbernes Tal vilde tiltage og Kræmmerne vilde komme til at lukke deres Boder og blive unyttige Borgere.

Ved kgl. Res. 29. April 1771 afskaffedes al Kredit ved Generalmagazinet, da Kongen var sindet herefter alene at understøtte Fabrikkerne og Kramhandelen ved Præmier og Encouragementer, hvilket følgende var til stor Skade for Kræmmerne, da Præmierne kun vilde tilfalde dem, der købte de største Partier.

Under de vanskelige Forhold for Kræmmerne, da det var let for mange Personer udenfor Lavet at faa kgl. Privilegium paa deres Handel, blev det ogsaa undertiden Kræmmerne selv, der gav Fritagelse for at opfylde alle de ældre Betingelser for Optagelse. Da saaledes 2 Kræmmersvende 1771 ønskede at op-

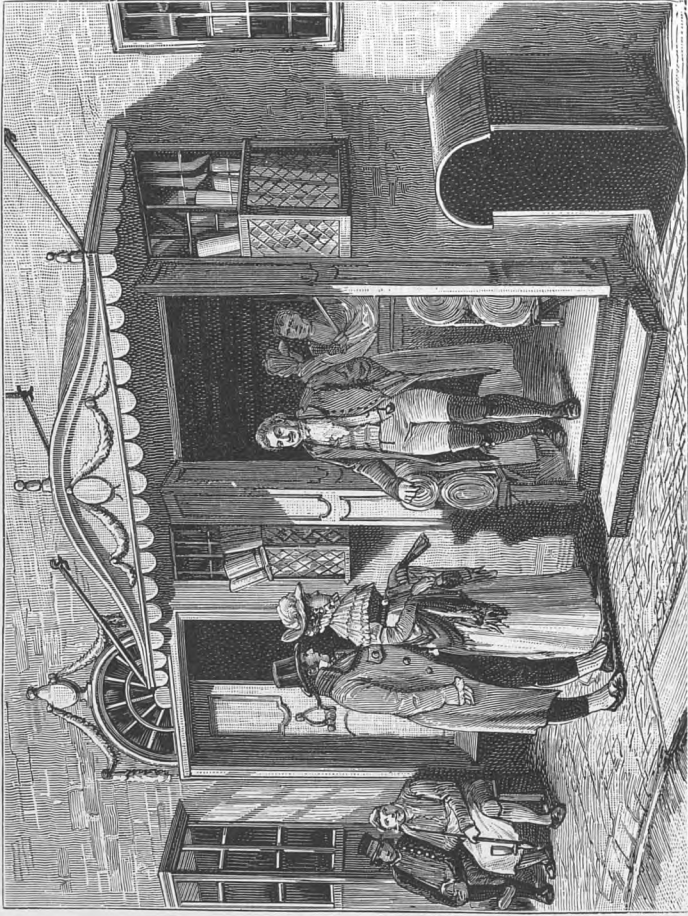
tages, blev dette dem indrømmet, skønt de ikke havde rejst udenlands.

10. Juli 1771 erklærer Magistraten om Kræmmernes Klædefabrik, at den „er en af de bedste Fabrikker her i Staden, ved hvilken mange fattige Mennesker have haft Ophold. Det er ikke muligt for Kræmmerne at have Livsophold, saa længe det er enhver Fabrikør tilladt at sælge Varer i Alenvis, og Jøder, ugifte Fruentimmer og andre, hvem der forlanger det, kunne faa Bevilling til at handle baade i større og smaa Partier med udenrigs fabrikerede Varer, da der endog er nogle, som skulle have faaet Tilladelse til at maa husere med Kniplinger“. Magistraten mener, at det er rettest, at Fabrikanterne ikke maa have Tilladelse til at sælge deres Varer uden i hele Stykker, Jøder og andre udenfor Kræmmerlavet burde det helt forbydes at sælge Kramvarer, ligesom al Omløben og Huseren med Fabrikvarer, Lærred, Kammerdug og Kniplinger burde hindres.

29. Feb. 1772 indgav Lavet en Ansøgning til Kongen om igen at faa Diskonto paa Varerne i Magazinet, da det truede med Ruin for mangfoldige Mennesker. Erfaringen var, at efter Diskontoens Ophævelse „den saa nylig arbejdsomme, talrige og nyttige Fabrikants Haand nu enten forsagt næsten ligger i den uvirksomme Afmagt eller allerede fra os bortdrage Arbejdere til andre Stater, alene fordi Debiten til de handlende her har lidt sit sidste Stød ved Ophævelsen af Diskontoen, som den virkeligste Svækkelse for Fabrikørerne, Kræmmerne ja for Staten selv“.

Kommercekollegiet opfordrede derefter 7. Maj Kræmmerne til at indkomme med Forslag til at vedligeholde Diskontokreditten uden Risiko for Kongens Kasse. Som en Følge heraf indgav Lavet 5. Juni 1772 et Forslag om en Manufaktur-direktion paa 7 Personer, af hvilke de 3 vare Kræmmere og de 2 Fabrikører.

En Kræmmerbod fra Slutningen af det 18. Aarhundrede paa Amagertorv.
Efter en Original i Grosserer Windings Samling, forstørret.

Filip Christian Vette (1772—81)

valgtes til Oldermænd 3. Juni 1772.

Ifølge Opfordring fra Kommercekollegiet gav han 16. Juli 1772 Beretning om Tallet paa Fabrikker i Danmark:

Af Tøjmaker- eller Klædefabrikker er for nærværende Tid, saa vidt mig bekendt, 24 Fabrikker, hvoraf nogle staa stille formedelst Afsats og nogle Fabrikører kunde undværes.

Af Silke- og Bomuldsfabrikker	8
Tøjmagere	23 à 24
Silke- og uldne Strømper og Huer	22
Alle Slags Baand	8
Katuntrykkerier	4
Glanslærreder og Dvelger	4
Linnedfabrikker, Kristians Plejehus og det alm. Hospital indbegrebne	4

Desuden ere

Viborg Tugthus Klædefabrik	1
Fredericia . . . . ., ... 1 om ikke	2
Møens Tugthus, Tøjmaker	1
Fredericia dito . . . . . 1 à	2
Flensborg Filtfabrik	2
Rensborg Filt- og Olmerdugsfabrik	2
Ekernførde	1

I Frederiksstad i „Holsten“ er en Del som gøre Tøjmaker-
varer, som alle os ikke ere bekendte.

I Husum Glanslærred og Dvelg 1

Desuden ere her i Byen saavel som Holsten adskillige, som trykke Lærreder og Floneller.

I Tønder en Blondefabrik foruden de almindelige Kniplings-
fabrikker.

Med Hensyn til forskellige Spørgsmaal erklærede Older-
manden bl. a. følgende: „Det fine Klæde bliver gjort saa godt,
at det kommer i Lighed med det udenlandske, en Del Silketøj
bliver gjort for tykt og svært, det burde være lettere af Silke;

det middelfine Klæde er for slet for sin Pris og det grove Klæde endnu slettere; disse 2 Sorter ere ikke komne til nogen Fuldkommenhed, men kunde dog bringes til bedre ved en god Ordning og bedre Indretning, saa at Afsatsen heraf som af andre Ting kunde være langt mere, naar Misbrug og Uorden ophævedes. Jeg vil kun her berøre en Post f. Ex.: Landet forbruger aarlig c. 10000 Par Silkestrømper, hvoraf næppe her forfærdiges den tredie Del, og alle Kræmmere sælge ikke om Aaret 1000 Par; saadan gaar det med mange andre Poster, om de mange givne Friheder foraarsage dette, tør jeg ikke sige, jeg har allerede sagt, at Uorden gør meget i en Stat.“

Da Kræmmerne ikke fik Kreditten tilbage ved Magazinet og dettes Lager if. kgl. Resolution skulde sælges til Udførsel, indgav Lavet igen en Ansøgning, hvori der blev gjort opmærksom paa, at Norge og Provinserne, der nu vare vante til de indenlandske Varer, ikke havde ladet Varer afhente her paa Grund af Kredittens Ophævelse, men England og Holland havde draget Fordel heraf og vilde gøre det endnu mere. Ved den forehavende Avktion vilde Kongens Kasse lide et stort Tab, ti de gode Varer kunde endnu afsættes til Norge og Provinserne, naar kun Kreditten blev given tilbage. Kommercekollegiet anmodede derpaa Kræmmerne paany om deres Tanker om Magazinet og Fabrikernes Opkomst. Hertil svarede 5. Sept.: „Vi vide ikke noget bedre Middel til at ophjælpe Magazinet og Fabrikkerne, end at den af os under 5. Juni indgivne Plan maatte følges; at Kredittens Aabning, al Misbrug og Uordnings Afskaffelse og en god Bestyrelse jo før jo heller maa tage sin Begyndelse og derefter blive bestandig, anse vi som 3 højst nødvendige Ting. Vi se herudi ikke til vor egen Fordel, men til det almindelige Bedste. Det bliver en væsenlig Fornødenhed, at Direktionen foruden kgl. Betjente maa bestaa af Kræmmere og Fabrikanter, ti om Direktionen desuden var nok saa god, vilde Øjemærket dog aldrig komme til nogen Fuldkommenhed. Detailler af Købmandskab og af mekaniske Kunster kunne kgl. Betjente ikke forstaa saa nøje, som ved en Fabrikdirektion nød-

vendigen behøves. Endvidere maatte det naadigst bemærkes, at den kgl. Guldhuss-Fabrik, som er anlagt til de militæres og Holmens faste Mandskabs Mundering, ej burde at forfærdige fine Klæder, langt mindre at udkære dem i Alenvis, som desto værre alt for meget sker, ti saa længe denne Fabrik, som gaar for Hs. Majestæts Regning, dermed vedbliver, vil det lettelig indses, at den er i Stand at sætte en Del andre Fabrikker ud af Næring og Brug“.

24. Avg. 1773 indgav Kræmmerne et Andragende til Magistraten om at virke for deres ovenomtalte Plan af 5. Juni 1772. Fabrikkerne tog ikke Hensyn til Afsætning i Norge og Provinserne, der indkøbte deres Varer i Udlandet. De eneste, der tog saadant Hensyn, var Katuntrykkerierne, „som finde deres Afsats ikke aleneste her i Sælland, men endog i Norge og Provinserne, ja endog til Holsten“. Magazinet var flyttet fra Børsen til et Sted, der var ubelejligt for Kræmmerne og Fabrikanterne, hvorfor de ønskede Kontorlokale anvist paa Charlottenborg for den eventuelle Direktion. De begærede desuden Afskaffelse af en Del Uorden, saasom:

„At det ikke maa være nogen Fremmed saasom Hollændere, Fransoser, Schweitsere og Tydskere tilladt at fortolde nogen Slags Varer, langt mindre udsælge dem her i Staden, enten Stykke- eller Alenvis, da under Protest af den tilladte Vare indsniges mange Slags Kontrabande, som stanser de indenlandske Varers Afsats; det er af Toldbøgerne bevisligt, at der af Vedkommende er ført langt flere Lærreder ind, end som af vores Lav. Det er ikke noget nyt, at de saakaldte Hollændere, som egenlig ere Fiskere fra Grønningen, have begjæret 70 til 80 Rdl. for 1 Stykke Lærred og solgt det for 20 Rdl., hvorunder sandelig et Bedrageri er skjult. Disse Fremmede slæbe siden Hans Majestæts Guldmynt ud af Landet og gøre Landet Skade blot for det dyrebare Guld.

„At de saakaldte holstenske Kniplingskræmmere, som vel ere Kongens Undersaatter, men af det Slags, som ere fødte til Ploven og anden Haandgærning, ti naar Forældrene, som ere

Bønder, have samlet sig nogle hundrede Rdl., undse de sig derved, at deres Søn skal dyrke Jorden eller lære en Profession, men han tages af Skolen uden at vide mere end at regne og skrive, faar en Æske med Kniplinger i Haanden og dermed bliver en privilegeret Dagdriver. Det vides desværre, at disse Folk, som i Skokketal have udbredt sig over hele Landet, have blottet deres eget Land for gode Jordbrugere og andre Haandarbejder. Det hedder vel, de have Privilegium at gaa med Kniplinger og under dette Skin falbyde de mange andre kontrabande Varer og tilsidst, uden at være Kongen eller Staden til Nytte, slæbe Kontanterne ud af Landet. Vel er det os bevist, at et Par have tilsneget sig Privilegium, at de maa husere, hvilket er imod al god Skik og Ordning og ej nogetsteds, hvor Handel drives, bliver tilladt, langt mindre blive saadanne i nogen Stat taalte, men blive ansete for Bønhasere. At disse maatte hæmmes og afskaffes. Grevinde von Holstein har udi Tønder anlagt en Blondefabrik; ved hendes Bortrejse har hun gjort en af hendes Tjenere til Kommissionær heri Byen, denne udskærer dem i Alenvis til alle og enhver; forlange Kræmmerne noget direkte af Fabrikken, blive de henviste til denne hendes Kommissionær, han undskylder sig, at han ej kan undvære dem, og naar han endelig overlader dem nogle, maa de betale dem for samme Pris Stykkevis, som han sælger dem i Alenvis, som ej burde være tilladt, naar det skal kaldes en Fabrik. Vi formene underdanigst, at denne Kommissionær bør regnes ved en Ligger, som i vores allern. forundte Lavsartikler aldeles forbydes.“

Kræmmerne gentoge desuden deres gamle Klager over Jøder, Handelen med kinesiske, ost- og vestindiske Varer, over Skræderne, de kgl. Privilegier til enkelte Personer, Hosekræmmernes Handel med andet end jyske og islandske Strømper, Trøjer og Vanter, over Omløbere, Maanedsavktioner osv. De ønskede ogsaa samme Benaadning som Isenkræmmerne, at ingen uberettigede og fremmede maatte fortolde nogen Slags Kramvarer paa Toldboden.

11. Dec. 1775 søgte en døbt Jøde Kongen om Handelsprivilegium, forsynet med gode Anbefalinger af Biskoppen og 2 Præster. Paa denne Ansøgning gav Oldermændene en spydig Erklæring, hvori det bl. a. hedder: „Supplikanten har ved sin Overtrædelse til den Lutherske Religion forud sagt, at han vidste at ernære sig og sine uden nogen Hjælp. Han kan være en ærlig Mand og af ligesaa god Tænkemaade, som den, der for faa Aar siden blev døbt af Hr. Dr. Jansen i Slotskirken og af ham fik det fortræffeligste Skudsmaal, men rømte omsider og bedrog baade Hr. Dr. Jansen og mange andre Indvaanere her i Staden. Supplikanten skal have ladet sig forlyde med, at det var for tungt at komme afsted med kontrabande Varer, naar han ikke havde andre Varer derhos. Saa prisværdig som Hr. Biskop Harboes Attest er, saa liden Agtelse fortjener Hr. Dr. Münters og Hr. Hansens Attest, allerhelst den sidste. Havde Supplikanten søgt at blive tredie Præst ved Kirken og dele Brødet med ham, da vilde sandeligen hans Attest bleven af en langt anden Beskaffenhed; man ser deraf, hvor let endogsaa Præsterne kunne lade sig henrykke af Medlidenhed, naar de ej derved fornærmes.“

14. Sept. næste Aar indgav Kræmmerne til Kongen en Klage over Jøderne. „Betragter man Jøderne fra deres Ankomst i Eders kgl. Majestæts Residensstad, saa ere de til største Delen indkomne fattige. Deres Begyndelse sker med Bedrageri, siden med Aager; have de saaledes erhvervet noget, drive de Snighandel og mange deraf vinde saa meget, at de tilsidst regne sig højere end Ed. kgl. Majestæts kristelige og tro Undersaatter. Saa meget vi og hidindtil ved Jødernes bedragelige Handel ere blevne fornærmede, da i de fleste Gader holdes af Jøderne garnerede Stuer til Handelen imod Kræmmerens Lavs-Artiklers § 7, saa have vi dog alene overladt Øvrigheden at have Øje med dem, men da det nu er kommet saa vidt, at de forskaffe sig Ed. kgl. M.'s allern. Tilladelse ligesom Kræmmerne her i Staden at holde aaben Bod, saa er det vor allerunderdanigste Pligt

at andrage de Fornærmelser som ske, og at søge Hjælp derimod for Ed. kgl. M.'s allernaadigste Trone.

„De fra Kancelliet nogle Jøder meddelte Privilegier til at holde aaben Krambod, handle strikte imod de os allern. forlenede Artiklers 5 Post. De Privilegerede have aldrig lært den dem tilladte Handel, de have hverken tjent som Dreng eller Svend, og en iblandt dem er endnu en Jødedreng af 18 eller 19 Aar.

„Hovedgrunden, hvorpaa disse Privilegier ere meddelte, er at de forpligte sig til aarlig at købe for 2000 Rdl. indenlandske Fabrikvarer. Man antager, at de ogsaa opfyldte denne Forpligt; skulde det være et Motiv til at sætte Jøderne i lige Linie med os? Men Sagen er aldrig foredraget Eders Majestæt saaledes som den er og som Magistratens samt Kræmmerkompagniets derover indhentede Erklæringer indeholde, aldrig havde De be-naadet en af disse Privilegier med Deres hellige allerhøjeste Underskrift og aldrig havde Jøderne blevet en Aarsag til, at vi maa frygte for vor Ruin. Kræmmerne ere dem, hos hvem enhver søger de Varer, han behøver, og vilde ikke det samme Kvantum indenlandske Fabrikvarer afsættes, naar Jøderne maatte blive i deres Grænser? Jøderne have søgt og søge endnu disse og andre Privilegier for under deres Skjul at drive desto friere og sikrere den Handel, de af Naturen ere vante til, saa udvortes ærlig de sig ogsaa anstille. Ville de ikke købe det tilforpligtede Kvantum Varer, saa vil det endog være dem let at producere de fornødne manglende Attester, da selv Jøder ere Fabrikanter og deres Tro tillader dem alle mulige Bedragerier imod Kristne. Købe de det hele Kvantum, vil det ligesaa let falde dem at lade det udhøkre af deres Omløbere, som de ved deres Tilhængeres Hjælp vide at indsnige alle mulige Kontrabander og fremmede Varer uden Tolds Erlæggelse til de indenlandske Fabrikkers unægtelige Skade.

„Hvilken Bedrøvelse for os at se slige Folk satte i Lighed med os! Maa det ikke forvolde vor Ruin, naar de foruden deres Fordele, som de vide at vinde som Jøder, ogsaa have Tilladelse til at tilegne sig det Brød, vi alene skulde være berettigede til.

„Hvilken Nytte har Staden af Jøderne? de ere hverken i civile eller andre Statens Tjeneste at employere, og dog giver man dem endnu Midler i Haanden at berige sig paa Stadens og Undersaatternes Bekostning! Hvilken Nytte vil flyde deraf, naar de saaledes ere blevne rige? Ligesaa godt de vide at indsnige det, som forbudt er, ligesaa godt ville de ogsaa vide at udsnige det, som de paa ret- eller uretfærdig Maade erhvervet have, naar de mærke, at det vil ankomme paa at understøtte Staten med en Del af deres Midler. Vi vide, at vi som Eders kgl. Majestæts Undersaatter ere pligtige til i dybeste Underdanighed at underkaste os Allerhøjstsammes Befalinger.“

24. Dec. 1777, da 3 Jøder samtidig søgte om Handelsret, henvendte Lavet sig til Statssekretæren Etatsraad Guldborg, som „en Talsmand for alle, som i en retfærdig Henseende vende sig til Tronen.“

6. Avg. 1778 fik Oldemanden igen Lejlighed til at udtale sig om Jøderne i Anledning af et Forslag om en almindelig Handelstilladelse for dem, og 18. Nov. 1779 blev der givet en ny Indstilling om samme Emne: „Den Ukyndighed i Kunster og Videnskaber, som stedse har hersket hos dette Folk, deres Ulyst til Agerdyrkning, Skibsfart og andre nyttige Arbejder har allerede gjort, at de af Mængden mere anses for tærende end arbejdende Lemmer i Staten; til Landets Forsvar have de aldrig været brugte, og det er os ubevidst, om de i andre Dele have erhvervet sig Navn af nyttige Borgere. Den store Forskel i Religion, Love og Skikke, som afsondrer dette Folk saa meget fra alle andre, forvolder, at de ikke selv anse sig som Borgere af nogen viss Stat; af den Aarsag ere de i mange Lande ikke blevne taalte og i andre ikke uden med megen Varsomhed, især har man fundet det betænkeligt at betro dem Handelen, som den vigtigste Kilde til Landets Rigdom.

„Saaledes tænkte Deres Majestæts højsalige Forfædre, Kong Frederik III og Christian V, da de ved Forordningerne af 1651 og 1681 forbød Jøderne al Handel her i Riget. De indsaa, hvad Indflydelse Handelen har i alle de øvrige Dele af Stats-

legemet, og frygtede for at betro den til andre end Landets Børn. De ansaa Rigdomme for en død Kapital i et Folks Hænder, som ruger derover og ved deres til yderste Grad drevne Sparsommelighed hindrer dem fra igen at komme i Cirkulation; de ansaa dem for en tabt Kapital hos et Folk, som intet Fædreland har, men opsøger sig snart et, snart et andet Opholdsted og tage deres Rigdom med dem.

„Vi se dem jo daglig falbyde alle Slags forbudne Varer, de drive endog deres Forvoenhed saa vidt, at de forevise Prøver og derefter forskrive hele Stykker af Fløjel, Silketøj, broderede Klædnings m. m. Naar de nu tør være saa dristige uden til Handelen at være berettigede, hvad kan man da ikke vente, naar de under Skjul af Privilegium med større Sikkerhed kunne drive den kontrabande Handel, som uden Modsigelse er den største Hinder for Fabrikernes Opkomst, især i et Land, hvor den skadelige Fordom for det fremmede har fæstet altfor dybe Rødder. Saa længe derfor vore Fabrikker endnu ikke kunne holde Pris med fremmede, saa længe Regeringen ikke kan udfinde noget kraftigt Middel til ganske at forebygge de udenlandske Varers Indførsel og Brug, saa længe bliver det og højst betænkeligt at betro Varehandelen til et Folk, som ikkun drives af egen Fordel og som beriger sig paa Statens Bekostning. Forgæves vilde man søge at forebygge disse skadelige Følger ved at forbinde handlende Jøder til aarlig at frembringe Attester, at de have købt indenlandske Fabrikvarer for nogle tusende Rdl.; intet er lettere end at skaffe Attester, men om de endog købe for saadan Summa, kan dette langtfra ikke erstatte Tabet, at de under Skin heraf forhandle dobbelt, ja maaske tredobbelt saa meget af udenlandske. Vort Lav derimod kan rose sig af at have bidraget meget til Fabrikernes Opkomst, vi kunde fremvise den iblandt os, som aarlig køber indenlandske Manufakturvarer for 40 til 50000 Rdl. og vi tør beraabe os paa Fabrikørernes eget Vidnesbyrd, om de ikke altid havde fundet os beredvillige til saavel at købe deres Varer, som at understøtte dem med en billig Kredit og Forstærkning. Men vor nærvæ-

rende Forfatning nøder os til at stanse; vore betydelige Oplag af indenlandske Varer ere os allerede til Byrde, vi kunne ikke afsætte dem for den Mængde af fremmede, som daglig indføres, og vor Handel tager saa kendelig af, at vi næppe kunne understøtte os selv, meget mindre Fabrikørerne.

„Maatte vi derimod være saa lykkelige at blive beskyttede ved vore Privilegier, skulle vi ej alene fordoble vor Iver for de nuværende Fabrikkers Flor, men vi ville endog af alle Kræfter ophjælpe og understøtte flere nyttige Manufakturers Anlæg, og i det Fag kunde den Mængde Jøder af begge Køn, som for nærværende Tid vrimle ørkesløse om paa vore Gader og offentlige Spadseregange, virkelig blive Landet til Nytte, naar de bleve forbundne til at ernære sig ved Fabrikker og andre nyttige Haandarbejder. Dette er og en af de Betingelser, under hvilke det allernaadigste Reskript af 2. Sept. 1726 alene tillader dem her at nedsætte sig, og naar samme nøjagtig blev efterlevet, vilde Landet for Eftertiden ved Jøderne vinde mange nyttige Arbejdere og befris for deres skadelige Handel og Skakren. Vi havde endnu meget at sige, men frygte for at falde Deres kgl. Majestæt besværlige. Tillad derfor, allernaadigste Konge, at vi alene maa kalde tilbage i Deres Majestæts Hukommelse en Tildragelse, som stemmer meget overens med vort Andragende. Jøderne i Fredericia havde i Aaret 1726 erhvervet Tilladelse paa Markederne i Jylland og Fyn at forhandle Silketøjer, uldne Stoffer m. m. Denne Tilladelse misbrugte de til de Handlendes Fornærmelse, og Deres Majestæts højsalige Hr. Farfader ophævede derfor bemeldte Privilegium ved allern. Reskript af 21. Sept. 1731. Det, som daværende Jøder gjorde i Fredericia, gøre de nuværende hos os, de misbruge den Mildhed, hvormed Regeringen taaler dem, til at fortrænge os fra vor lovlige Nærng. Vi indfly derfor til D. kgl. Majestæt med den allerunderdanigste Begæring, at intet Privilegium for Eftertiden maa meddeles nogen Jøde til at holde aaben Bod eller handle til Fornærmelse af de os allernaadigst givne Privilegier og at de alvorligste Midler maatte blive iværksatte til at hæmme

de upriviligerede Jøders utilladelige Omløb og Udsalg af Kramvarer.“

I Feb. 1780 udnævnte Lavet 2 Befuldmægtigede, der kunde træde sammen i en Kommission til at knytte en nøjere Forbindelse mellem de Handlendes og Fabrikernes Interesser, og 8. Maj 1781 optegner Oldermændene: „Hans Excellence Greve af Schimmelmänn lod mig kalde til sig Onsdagen den 2. Maj og tilkendegav mig, at Hs. Majestæt Kongen vilde ej længer have noget Varemagazin og at Provinserne derfor ej længer kunde blive forsynede, forespørgende, om nogle af Lavet vilde paatage sig at forsyne Provinserne med alle de rekvirerede Varer, i saa Fald imellem sig kunde oprette en Konvention eller Oktroy, som efter Approbation skulde blive dem konfirmeret paa 20 eller 30 Aar med kgl. aarlig Understøttelse. Herpaa gik Flerparten ind, men samtidig gik Oldermændene af.

Ved en kgl. Kabinettsordre af 11. Juni 1781 bestemtes det at overdrage Fabrikken paa Blaagaard til en Privatmand og 1786 blev denne aldeles ophævet og mindre Fabrikker oprettedes af Private i Provinserne, hvis Produkter opkøbtes af det i Magazinet Sted oprettede kgl. Klædeoplæg.

Andreas Lorentzen (1781—88)

valgtes til Oldermænd 5. Sept. 1781.

Det blev ikke til noget med de forventede bedre Dage, ti 1. Juli 1784 indgik Oldermændene med en Klage til Kongen:

„Af de mange Undertrykkelser og Fornærmelser, som Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet i Kjøbenhavn siden 1770 har maattet udstaa og taale i deres Handel og Næringsveje Aar efter andet, er Lavet geraadet i saadan bedrøvelig Forfatning og som i Særdeleshed de sidste Aaringer indtil Dato saa mærkeligen har tiltaget, saa at i Sandhed en Del af Lavet med al deres Flid, Aarvaagenhed og Sparsommelighed ikke finder dem i Stand til at fortjene Livets Ophold til sig og Familie, men underkastet Ruin og maa mangle det allernødvendigste, hvortil

vi allerunderdanigst formene, ingen anden Aarsag kan være end efterfølgende, nemlig:

1. Den allernaadigste Diskontokasses uventede Ophævelse, hvilken for Kræmmerlavet og Fabrikanter var den bedste Støtte ved Kreditten og saa højst nødvendig, at naar samme havde allernaadigst bleven os forundt og vedbleven, havde Kræmmerlavet sikkert været i en bedre Velstand og Fabrikkerne i en langt videre Udbredelse, end de til denne Tid ere.

2. Den bekendte Fuldmægtig Jakob Lynges overordentlige Lager af kinesiske og ostindiske Varer, til hvilken af høje og lave saa mangfoldige Købere henvende sig, hvorved denne Handel for Kræmmerlavet, som samme tilkom, blev stanset og betaget.

3. Silke- og Fløjels Fabrikanterne.

4. Blaagaard Fabriks Oplag.

5. Manchester Fabrikens dito.

6. En Del Klædefabrikanter.

7. Nogle Tøjmagerfabrikanter.

Til disse Fabrikanter og Oplagssteder indfinder sig en anselig Del Købere med Kontanter, nemlig alle, som strax betale og der tage de behøvende Varer, formedelst de erholde Pris paa Varerne i det lidet, som Kræmmerne i det større maa betale, hvorfor en Del af Kræmmerlavet har maattet være nødt til at nedlægge denne Handel, ti alene de købende, som forlange Kredit, søge Kræmmerbutikker, og Erfaring beviser noksom, at saadan Kredithandel bringer de fleste Tider stor Skade og Tab med sig, men Kræmmerne maa dog enten give Kredit eller taale, at Køberne henvende sig til de ommeldte Steder, saa at de, nemlig Kræmmerne, have alt Tabet og de andre den visse Gevinst.

8. Katuntrykkerifabrikanterne sælge til enhver i enkelte Stykker for samme Pris, som Kræmmerne i Almindelighed maa betale, og en af dem sætter sine trykte Katuner paa de her i Staden snart dagligen holdende Avktioner.

9. Florfabrikanter.

10. Baand dito. Disse sælge selv deres Varer i Kvarter- og Alenvis til enhver efter Forlangende.

11. Strømpfabrikanterne sælge Silke-, Bomulds-, Ulden- og Traadstrømper i Parvis, samt uldne Huer i enkelte Stykker til enhver, der kommer.

12. Lærredsfabrikker sælge deres Katun- og Lybske Lærreder, Tville og Dvelger til enhver i enkelte Stykker, hvor i Særdeleshed de fleste Skrædere henvende sig, erholde den samme Pris med Kræmmerne, hvorfor denne Handel er Kræmmerne ganske betaget.

13. Handskemagerne sælge i deres Huse Handskerne i Parvis for samme Pris, som Kræmmerne maa betale i Dusinvis.

Alle disse Fabrikanter handle saaledes aabenbare imod Kræmmerlavets allernaadigst forundte Artikler af 7. Juli Anno 1688 § 9.

14. Thehandlerne, som have allernaadigst Tilladelse at sælge kinesiske og ostindiske Varer, sælge under den Prætext en Del af vort Alenkram.

15. Hosekræmmerne have ikke mindre gjort et stort Indgreb i vor Handel, da de driste sig offentlig i deres Boder og Kældre alle Slags af vort Alenkram at udsælge.

16. Lærredshandlerne i Helliggejstes Kirkemurs Boder samt en Del andre sælge adskillige af vore Kramvarer i Alental.

17. Nogle Farvere sælge alle Kulører Filt, Multum og Bay.

18. Modehandlerne; under dette ny opfundne Navn have ligeledes en Del Kramvarer at sælge og forskaffe enhver, hvad de forlange.

19. Nogle Manskandisere have ogsaa fundet Lejlighed at udsælge alle Slags af vore Kramvarer til enhver.

Alle disse, som ere et anseligt Tal her i Staden, handle ligeledes imod de allern. Lavsartikler af 7. Juli 1688 § 1.

20. De holstenske tønderske hvide Traad-Kniplinger; denne Handel er os ganske berøvet formedelst de mange tønderske Bønderkarle, som daglig dermed omløbe Hus ved Hus her i Staden saa vel som i Provinserne.

21. De saakaldte Sælgekoner, som løbe i hver Mands Hus, falbyde adskillige Slags Kramvarer, som Kræmmerne alene ere berettigede at handle med.

22. En Del Tjenere, Haarskærere og deslige, som ved en og anden Omstændighed have Lejlighed at anbyde visse Kramvarer, som de bekomme af Jøder, imod de nyde visse Afgifter for Afsatsen, og saaledes fornærme Kræmmerne.

23. Adskillige Jøder, som i de seneste Aaringer, uden dertil at kunne fremvise kgl. allern. Bevillinger, have fordristet sig til at indrette aabne Butikker, hvori alle mulige Slags Kram- og Galanterivarer til Salg forefindes i saadan anselig Mængde, at Købere der henvende sig, hvilket daglig Erfaring noksom udviser.

24. De her i Staden daglig omløbende Jøder, baade gamle og unge, i saadan en Mængde, som her i Byen i fordom Tid aldrig har været, handle med alle Sorter Kramvarer, som paatrygles Stadens Indvaanere i deres Huse og alle fra Landet indkomne Rejsende i deres Logier, hvilket foraarsager, at de nu om Stunder aldrig søge Kræmmernes Butikker.

25. Avktionerne kontribuere lige saa stærkt som Jøderne til Kræmmerlavets største Skade og Ruin, de have i Særdeleshed i de sidste 5 à 6 Aar saaledes tiltaget, at snart ingen Uge er forbigaaet uden Avktion over anselige Partier af Kramvarer, som af Jøder og fremmede Handlende her i Byen sig opholdende indsættes og som blive foravktionerede baade i Stykkevis og i Alental, hvor utallige Købere henvende sig.“

I denne Oldermands Tid begynder en langvarig Strid med Hosekræmmerne. 26. Nov. 1785 klagede han til Politimesteren over Hosekræmmerne Mikkell Pedersen Kierkegaard og Mads Albeck, der havde solgt ulovlige Varer, og i den nærmeste Tid anklagedes forskellige andre for samme Forhold. I den Anledning søgte Hosekræmmerne om Tilladelse til at handle ikke alene med alle Slags hjemmegjorte uldne og linnede Varer, men ogsaa med indenlandske Strømper, Huer, Handsker, Filt og Multum; i Oldermændens Erklæring, hvoraf her gives et udførligt

Uddrag, da den giver en klar Fremstilling af Mellemværendet med Hosekræmmerne, hedder det herom bl. a.:

„Hosekræmmerne klage i denne deres forvovne Ansøgning, at Kræmmerlavet undertrykker dem. Svage og ugrundede Beskyldning! Hvor er det dog muligt, at den ene Borger kan tænke saa ilde om den anden, naar enhver bliver ved det, han har lært og har Frihed til. Ere vi da saa fremmede for deres Oprindelse, deres givne Borgerrettigheder, at vi ikke skulde vide, at denne Strømpehandel stammer fra nogle jydsk Bønderkarle, som i Begyndelsen kom herover med deres Tværsæk paa Akselen, gik omkring i Landet og falbød deres jydsk Produkter? at de Tid efter anden voksede saaledes til, at de fik Tilladelse at bosætte sig her i Residensstaden, toge Borgerskab som Hosekræmmere og paa Torvedagene bleve tilladte at holde aabne Boder for at sælge deres jydsk Strømper og Vanter, en Handel, som Kræmmerlavet med saa meget større Fornøjelse overlod dem og endnu umisundt overlader dem, paa det saa mange flere Medborgere kunde leve, og hvilken Handelsvare det fra den Tid heller ikke befattede sig med, om endskønt det ene havde Rettighed dertil. Men naar disse optagne Borgere gaa udenfor denne Frihed, naar de forvandle deres Strømpebænke paa Torvene til offentlige Butikker, naar de i disse falholde Varer, som de ere uberettigede til, og mere og mere tilsnige sig saadan Handel, som allerede tilhører os, ja vove og dertil at søge kgl. Tilladelse, saa se vi i dem vore aabenbare Efterstræbere og Misundere, og saa kan ingen fortænke os i, at vi vaage over vort Lav og at vi med enige Kræfter i Konformitet af de os allern. meddelte Lavartikler stræbe at stanse ethvert Indgreb i vore borgerlige Rettigheder.

„Dersom en af de høje Herrer i Økonomi- og Kommercekollegium vilde tage sig den Møje paa at besøge vore Hosekræmmerboder her i Byen, de vilde forbavses ved hvad de saa, de vilde næppe tro andet, end at de vare i en Klædekræmmerbutik, og vistnok spørge efter Hosekræmmerboden, saa mange forskellige Varer findes der tilfals, da de ikke alene handle med

jydske og islandske Strømper og Vanter, som egentlig er deres tilladte Handel, men endog med Filter og Multumer, Sirtser og Katuner, Baand og Tørklæder, fremmede Lærreder og fremmede Strømper og Huer og mangfoldige flere Slags, saa at af de mange tusende Sorter, som de skrive, at Kræmmerlavet har at handle med, blive faa Ting, som ikke jo kunne købes i en saadan saakaldet Strømpebod. Og endda ere de ikke fornøjede, endda gribe de om sig og Tid efter anden tiltrække sig saadanne Tings Forhandling, som, om vi ikke i vore Lavsartikler vaagede over vore Rettigheder og paatalte de Fornærmelser, de gøre os, skulde omsider gøre os til ganske unyttige Borgere i Staten.

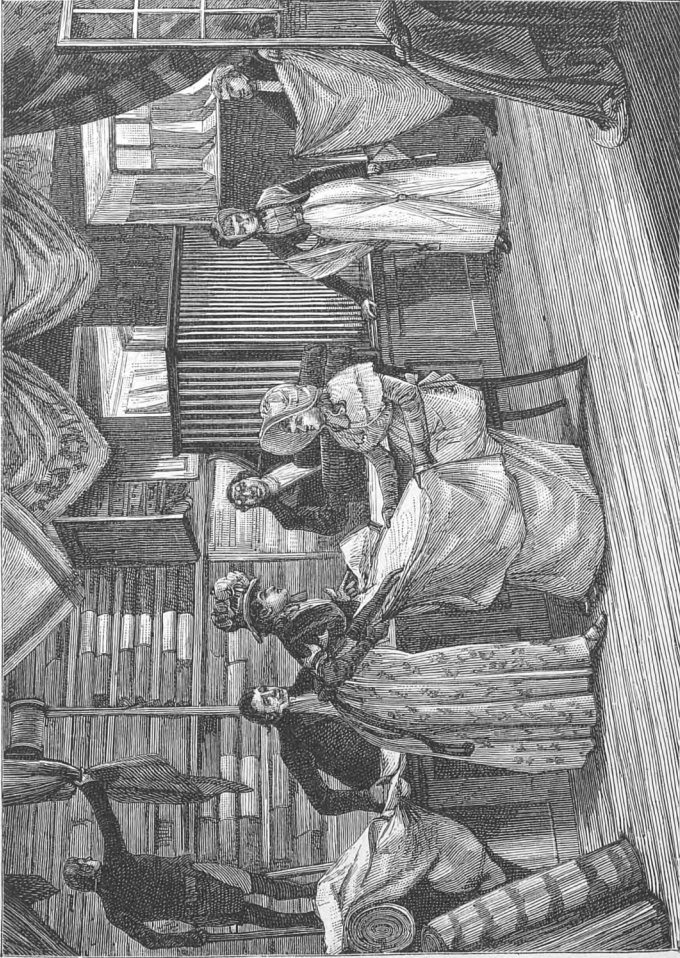
„Hosekræmmerne beklage i deres Ansøgning, at de ikke vide, hvad de maa handle med, og derfor anholde om at handle med alle Slags Kramvarer. Hvad skulle vi tænke om saadan dristig Begæring? hvad skulle vi saa meget mere kunne tænke, naar der endog er dem af de ældste iblandt dem, som selv have sagt, at de have fraraadet deres Medbrødre slig Handel og at det aldrig vilde gaa godt, hvilket, om det skulde forlanges, kan bevises. Maatte man ikke tro, at de enten selv rase af Begærlighed eller at de ere saa enfoldige at tro, naar de kun sætte deres urimelige Ønsker paa stemplet Papir og indgive dem til Kongen, saa var der ingen Tvivl om deres Opfyldelse. Men Visdom og Retfærdighed herske paa Tronen og de ville ikke give Tingene i Staten et andet Udslag end det, som stemmer med Statens Vel i det hele og med enhver enkelt Medborgers Lyksalighed.

„Hvad har Regeringen ikke gjort for endogsaa at bidrage til en fordelagtigere og mere indbringende Næringsvej for de sig her i Staden nedsættende Hosekræmmere? Mon de nærværende Mænd, som nu sidde i denne borgerlige Drift, ere blevne indskrænkede til den Negotie, deres Formænd alene vare nøjede med? Mon de ikke ved deres udvidede Strømpe- og Vante-Handel samle sig langt anseligere Fordele end hine deres første Brødre? Og naar vi antage det for Sandhed, hvad de selv angive, at der fabrikeres og udføres fra Jylland aarlig for halv-

anden Tønde Guld hjemmegjorte Strømper og hvilken Handel er alene i deres Hænder, hvilke anselige Fordele maa de da kunne gjøre sig af denne Negotie! Men de ere endnu givne friere Hænder: Kongen har tilladt dem at handle med færøiske og islandske Strømper og Vanter, de have og saavel som mange andre uforment kunnet drive Handel med ostindiske Varer, ja strakt sig endnu videre og givet sig af med at negociere med indenlandske Lærreder og Hvergarn, som i en egentlig Forstand vare Handelsvarer, der tilhørte vore Lærredshandlere og som de alene vare berettigede at handle med, saa Hosekræmmerne endog ere gaaede ind i deres Næringsvej og fornærmet disse vore Medborgere, og have de da vel Aarsag at klage paa Indskrænkning i deres Handel? Mon de ikke langt snarere kunne mistænkes for de mest egenyttige Hensigter og derved mere blotte deres Begærlighed end følge den ædle Borgerregel: leve og leve lade.

„De sige i deres Ansøgning, at Strømpeværerne heri Byen have dem at takke for deres Opkomst m. m. Højst fornærmende Udtryk for Borgere, de leve i Samkvem med og som have kun liden Aarsag at takke Hosekræmmerne for Afsætningen paa deres Varer. Men at vore Anklagere ogsaa heri have sat Sandheden til Side, det beviser hosfølgende Attest fra Strømpefabrikanternes Forstander, der tillige gør saadanne Opdagelser i Hosekræmmernes Strømpehandel, som de høje Kollegii-Herrer nok ville tage til Eftertanke, naar de læse samme. Imidlertid have disse umættelige Folk dog fundet Lejlighed til ogsaa heri at gøre et Indgreb i vor Handel, der ikke er af liden Betydning, da denne Artikel strækker sig til den almindelige Mand og egentlig kun tilhører os, thi lidet eller intet bliver der nu i vore Kramboder spurgt efter indenlandske fabrikerede Strømper, som dog tilforn ikke var nogen ubetydelig Handel for os.

„Men vi maa følge dem videre i deres dristige Ansøgning. De beklage sig over, at de ingen Lavsartikler have og at de derfor ikke vide, hvad de tør handle med. Mon de kunne mene med hvad de her sige? Mon de ikke her drage et Dække over alle de utilladelige Artikler, som de falholde i deres Butikker?

Det Indre af en Kræmmerbod fra Slutningen af det 18. Aarhundrede,
tegnat af K. Gamborg.

Have de ikke svoret Borgerskab, have de ikke derved maattet opgive deres Næringsvej? Og skulde de være uvidende om deres opgivne og tilladte Haandtering? For os forekommer dette deres Andragende ligesaa besynderligt, som om Skomageren, der sætter sig ned og tager Borgerskab paa at være Skomager, vilde forespørge sig, hvad han maatte forarbejde. En Skomager bliver en Skomager og en Hosekræmmer en Hosekræmmer. Navnene forblive deres Haandtering. Har Hosekræmmeren nedsat sig og taget Borgerskab paa at sælge Strømper, saa bør han holde sig til sin Frihed, bruge sig i denne, betjene sig af sine Rettigheder og lade andre beholde deres ubeskaaren. Vi unde ham da gjerne hans Næringsvej, om den end indbragte ham nok saa mange Fordele, og det vilde glæde os at se saavel ham som enhver ærlig Medborger blive lykkelig i den lovlige Kreds, hvori han har Ret til at virke. Men overskrider han denne, er han ufornejelig og vil indtrænge sig i andres Rettigheder, da byder Billighed og eget Vel at modsætte os hans Gang og stanse ham i Løbet. Saaledes har og Kræmmerlavet, betrygget ved Lavsartikler, maattet handle imod Hosekræmmerne for at soutenere dets Rettigheder, og saaledes tro vi at finde Medhold fra Tronen selv mod alle Fornærmelser og Indgreb i vor lovlige Handel.

„Hosekræmmernes Praleri med at have opmuntret til den indenlandske Flittighed og Fabrikkers Opkomst, er saa svag en Egenros, at der behøves kun liden Styrke til at omkaste den. Hvori bestaar vel saadan deres Opmuntring? Mon der ikke var Strømpemagere til, førend der var Hosekræmmere? Mon det virkelig var dem, som de selv sige, der lærte den sælandske Bonde eller Landmand at virke Vadmel? Nej, det var Købmanden, der vidste at sætte Pris paa de første og forædle det sidste; det var ham, som opmuntrede Landmanden til denne Art af Flittighed ved Befordringen af disse nationale Varers Afsætning og Eftersøgning endog udenfor Riget, og det var den pengeelskende Jyde, der snu nok betjente sig af Lejligheden, forlod Ploven, tog Strømpeposen paa Ryggen, agerede Bisse-

kræmmer og drev Landet om med sin Kram, vel vidende, at han ved denne sin Omløben kunde fortjene mere end ved at dyrke Jorden. Omsider nærmede han sig Hovedstaden, blev optagen blandt dens Borgere, men som Borger paa sin Haandtering, paa at sælge uldne Strømper og Vanter. Kalder man dette Fortjeneste, ja saa kan enhver Bissekræmmer, Ligger eller Omløber ogsaa tilegne sig den. Og hvad andre Meriter have vore Hosekræmmere at prange med? hvor ere de Strømpfabrikker, de have oprettet? de Filt- og Multums-Manufakturere, de have anlagt? de Flids- og Dueligheds-Værker, de kalde for deres? Vi have dog, uden at prale deraf, oprettet en Fabrik i vor Handelsvej, der til Dato er bleven vedligeholdt paa vor Regning alene, skønt med Tab, som det høje Kollegium ikke er ubekendt, men vi glæde os ved, at et Par hundrede Mennesker derved have haft deres Levebrød, ti dette er dog en Gevinst for Staten. Men hvad bryste Hosekræmmerne sig af?

„Ja, de have lært, sige de, den sælandske Bonde at gøre Filt af Vadmel, ifald det var sandt, men andre oplyste i Manufakturvæsenet modsige det ganske og bevise Umuligheden deraf. Altsaa et Skryderi, som er grundet paa Usandhed, ti var dette saa, behøvede de ikke, til største Præjudice for Klædekræmmerlavet til Salg at forskrive Filter fra Neumünster, hvilke de fortælle os, koste dem deres kontante Penge, ligesom vi fik dem for intet, eller ligesom de ikke skulde betale, hvad de købte.

„Endelig maa vi besvare den ublu Beskyldning, Hosekræmmerne gøre os Klædekræmmere, at vi enten søge at ødelægge dem eller at stanse Fabrikkerne og maaske rent ophævede dem, paa det vi kunde leve desto overflodigere. Omendskønt denne Tanke er nedenfor al Besvaring og sandelig vi undre over, at Mænd, som skulde være vore Medbrødre, tør vove at nærme sig Majestæten med en saa sort Beskyldning, en Beskyldning, som synes alene at kunne avles hos et Folk, der hverken kendte til Sæder eller til Borgerpligt, saa maa vi dog svare saa meget, at naar vi som Købmænd i en Hovedstad kunde tænke saa vankundig om de Indretninger, der udgøre Statens

Velmagt, saa nedrig om vore Medborgere, der udgøre dens Styrke, saa vilde vi anse os selv for uværdige til at bære Borgernavnet.

„At forsvare sine Rettigheder er ikke at misunde sine Medborgere eller berøve dem deres Brød eller ødelægge dem. De bør leve saa vel som vi, men ikke paa andres Bekostning og Ruin, ikke betage os de Midler, hvorved vi soutenere os og vore Familier, ikke gribe ind i vore Næringsveje og spise det Brød, Forsynet har tildelt os. Og Hosekræmmerne gribe ikke alene ind i vor Næringsvej, de ville endog berøve os den ganske. Ti naar det er sandt, hvad de melde i deres Ansøgning, at næsten alting forfærdiges nu her i Landet og at ikkun faa Artikler af Kramvarer behøves fra udenlandske Steder, hvad have vi da tilbage at handle med, naar de ansøgte Friheder af dem kunde bevilges? De bør leve i Forhold til deres Stand og ikke falde ind i deres Medborgeres Handel forat leve over dem, og de leve virkelig bedre end mangan Købmand, hvilket noksom deres egen og deres Hustruers daglige Opførsel bærer Vidne om. Men at spænde Tanken saa vidt at faa udvirket en for Handelsstanden i Almindelighed skadelig Frihed, at kunne handle med de Ting, som vi have lært og ere opdragne i og hvilke vore Lavsartikler give os alene Hævd paa, det synes kun at have det uædle Sigte, at de derved med Tiden kunde opkaste sig til det, vi ere, underminere os som autoriserede Silke-, Ulden- og Linned-Kræmmere og tilsidst bygge deres Lykke paa Ruiner.“

I Maj indgav Oldermændet et Bønskrift til Magistraten om at tage sig af Lavets Sag, men der opnaaedes dog intet andet end en Kancelliskrivelse af 30. Juni 1787, „at man ikke finder, det efter slige Omstændigheder kan formenes Hosekræmmerne at handle med de af dem anførte Varer, ligesom hidtil er sket, dog bør denne Tilladelse ophøre for dem, der herefter maatte befindes at afgive sig med forbudne fremmede Varers Forhandling.“ Det blev dem derfor udtrykkelig tilladt at handle med hjemmegjorte uldne og linnede Varer, indenlandske Strømper,

Huer, Handsker, Filt og Multum. En fornyet Ansøgning til Kongen fremkaldte en kgl. Resolution af 2. Jan. 1788, at det skulde have sin Forbliven ved, hvad Kancelliet havde skrevet.

Det gjaldt nu om at komme Hosekræmmerne tillivs ved at bevise, at de handlede med forbudte Varer. 16. Juni 1788 tiltaltes M. P. Kierkegaard og Tyge Waad for at have solgt Silke- og Bomuldsvarer.

Kræmmernes Tilstand var dog ikke glædelig, ti en ældre Sag mod Hosekræmmerne Kierkegaard, Tvermoes og Lund tabte Lavet ved Højesteret og det var nu i denne Retning roligt i nogle Aar.

I Avgust 1786 søgte man Kommercekollegiet om forskellige Benaadninger: 1) om Diskontofriheden paa 18 Maaneders Kredit med 4 pCt. Rente, da Fabrikkerne ikke kunde give Kredit, 2) Forbud mod Fabrikanternes Detailhandel, 3) om Indskrænkning i Katuntrykkernes Tilladelse til at sælge i Smaapartier, „hvorved en stor Del af dem, der sidde i andre borgerlige Næringsveje, som omløbende Jøder, fremmede Rejsende, Skippere og Søfolk, Smughandlere og Vinkelkræmmere under dette Paa-skud have fundet Lejlighed at tilsnige sig Handel med andre Kramvarer, hvilken de baade aabenbare og hemmelig drive, ligesom og alle privilegerede The-, Porcelain- og Kaffe-Handlere betjene sig af denne Frihed“. 4) „Da det er noksom bekendt, at mange Sorter Kramvarer, som hverken kunne blive eller blive fabrikerede her, bæres og bruges som en kurant og ej af Mode gaaende Kram, saa forat forekomme al Misbrug med denne Handel og ikke alene betrygge Hans Majestæts Toldintrader men endog forøge dem, ansøges underdanigst, at det naadigst maatte tillades Kræmmerlavets Interessenter ene og alene at forskrive og lade hidkomme fra fremmede Steder og falholde i deres Butikker: alle Sorter uldne Damasker, Kallemaner, Taboretter, Thamisser, engelske og danziger Kamlotter og Sajetter, vævede Kniplinger. Foruden disse Kramartikler, som ikke fabrikeres hos os, have vi endnu andre, som vel for en Del forfærdiges hos os selv, men ej i saadan Kvantitet, at vi dermed kunne for-

syne den tusende Del, omendskønt de almindelig bæres og forbruges, saasom Silke-Strømper, Silke-Tørklæder, alle Slags effene og figurerede Silkebaand, Bomulds-Strømper og Huer. Det er altsaa at formode, at en stor Del heraf bliver indsneget og Hans Majestæt i sine Toldintrader defrauderet. Hvormeget vilde det derimod gavne disse og hvor vilde det ikke befordre den almindelige Orden og Handelsjustits, naar Kræmmerlavets Interessenter alene blev overdraget at handle med slige Varer; vi ønskede os da naadigst bevilget og tilladt, enhver især af Lavets Interessenter aarlig at maatte forskrive af hvert Sortiment af ovenstaaende Varer for ca. 100, 200 à 300 Rdl., ligeledes imod en moderat Tolds Erlæggelse. Dette vilde ikke alene formere Hans Majestæts Toldintrader, men endog sætte en Grænse for dem, der drive utilladelig Handel med disse og flere fremmede Varer.“

Herpaa kom følgende intet Svar, idet en saadan Bevilling vilde være et Indgreb i de gældende Grundsætninger for Fabrikernes Beskyttelse.

I Anledning af et Tilbud fra Direktionen for det kgl. Dugmanufaktur paa Blaagaard, der ifølge kgl. Res. af 29. Marts 1786 skulde ophæves, tilskrev Oldermændene Kommercekollegiet 22. Feb. 1787, at Lavet ikke kunde tage imod Tilbudet at overtage hele Fabrikens Klædeoplæg. Han ytrer herom: „En Del af disse Klæder er næppe afsættelig og nogle ganske uafsættelige samt Priserne tildels ej heller konvenable. Det er bekendt, at dette Institut har fra Begyndelsen af ej alene været et betydeligt Tab for dem af Kræmmerlavet, som befatte sig med Klædehandelen, men endog det allervigtigste Tab for Klædefabrikkanterne, af hvilke sidste nogle allerede derved ere blevne ruinerede og andre for en befrygtende Ruin have nedlagt deres Fabrik. Skulde altsaa dette Manufaktur gøre Brug af Detailhandel, hvor trykkende vilde det ikke blive saavel for Kræmmer- som Dugmagerlavet, og hvor vilde det herefter være Klædekræmmerne muligt at kunne afsætte de store Beholdninger, som de have af Klæde“. Oldermændene bad om, at Oplaget maatte

sælges udenlands eller i Provinserne eller ogsaa, at Lavet kunde faa Diskonto paa 18 Maaneders Kredit, hvorved alle Parter vilde blive hjulpne, ti den Tid, da Diskontoen var bevilget, florerede Fabrikkerne bedre end nu. Imidlertid solgtes Blaagaard og indrettedes til Skolelærerseminarium, medens Regeringen støttede ny Fabrikker i Provinserne, navnlig 3 i Fredericia.

Peter Jakobsen (1788—91)

valgtes til Oldemand 17. Marts 1788.

13. Dec. 1788 fik Lavet et af sine Ønsker opfyldt, idet det kun blev dem tilladt at sælge trykte Katuner, der havde Borger-
skab eller særligt Privilegium.

Da en Jøde søgte om at holde en aaben udstafferet Bod, erklærede Oldemanden 22. Marts 1790: „Det er aabenbart af denne Supplikants egne Ord og hans indsamlede Attester, at han udi nogle Aar har drevet en stor Handel ved Omløben tvært imod Forordningen af 7. Juli 1688 § 7 og flere senere Anordninger og saaledes fornærmet Kræmmerlavet, i hvis Næringsveje han paa saa højstforbuden Maade har indtrængt sig, og er tillige saa dumdrstig, at han endog tør prale deraf og vente Belønning derfor. Dette er ikkun en eneste Jøde, som ved Omløben har afsat for saa anselig en Summa af 25,725 Rdl. 1 Mk. 10 Skl. Varer, der alene tilkomme Kræmmerlavet at forhandle. Naar man nu med Vished kan melde, at flere end 1000 Jøder, unge og gamle, drive samme utilladelige Handel her i Staden, den ene mere, den anden mindre, ved Omløben, saa er det soleklart, at det er Jøderne, der have tiltrukket sig al den Handel, som Kræmmerlavet ene er berettiget til, saa at Jøderne have Handelen, men Kræmmerne Titlen, Paalæg og Stadens Onera, og disse maa tilsidst med vaade Øjne og bekymret Sind forlade Hus og Næringsbrug og af Jøderne bringes i yderste Armod“.

Hans Tack (1791—93)

udnævntes til Oldermænd 11. April 1791, uagtet ved Stemmegivningen i Lavet M. Magnussen havde faaet flest Stemmer.

14. Nov. 1791 søgte Oldermændene igen om Ophævelse af Klædefabrikanternes Detailhandel, hvilket var den fornemste Aarsag til Kræmmernes bedrøvelige Forfatning, saa næsten hvert Aar 4 til 5 af dem gik i Armod og lukkede deres Butikker.

Christian Frederik Helgerud (1793—98)

valgtes til Oldermænd 19. April 1793.

Hans Tiltrædelsestale lyder saaledes:

„De behage at tilgive mig, mine højstærede Herrer Lavsbrodre, om jeg i dette Øjeblik ikke er i Stand til at udtrykke Dem mine Følelser. De har ved Deres for mig saa meget ærefulde Valg givet mig det største og sikreste Bevis paa Deres Agtelse, Deres Venskab og Deres Tillid. Jeg vil — jeg skal derfor af yderste Kræfter stræbe at vise mig saa værdig som muligt til denne Post, hvortil De har valgt mig, men i Særdeleshed værdig til Deres Agtelse, Deres Venskab og Tillid ved paa min Side ikke at efterlade nogen Pligt, jeg enten skylder Dem eller mig selv. Men, mine Herrer, naar jeg overvejer, det vi alle vide, det vi desværre alle daglig føle, at vort Levebrød os mere og mere betages, at vor Næring ligesom rent er stanset, at maaske mange, maaske kun nogle, for det mindste dog vist en eller anden af os formedelst denne Aarsag ere nær ved at blive et Offer for Elendighed, o, da skælver jeg, ti aldrig var vort Lav saa nær sin totale Undergang som nu; det har i en stor Række af Aaringer faaet stedse større og større Stød, men især i de sidste faaet saadanne Saar, som maaske aldrig, for det mindste vil blive meget vanskelige at læge. Jeg nægter det ikke, mine Herrer, dersom det ikke havde været uskønsomt, ja højst utaknemligt handlet af mig, saa burde jeg have frabedet mig hos Øvrigheden denne Ære, ti jeg til-

staar Dem det engang endnu, med Frygt, med Angst tiltræder jeg idag dette Embede, dels fordi jeg kender, jeg føler min egen Uformuenhed til at virke alt det Gode, som jeg saa inderlig attraar, som jeg saa gjerne ønskede og som Lavet er saa højstrængende til, dels ser jeg saa mange Vanskeligheder, saa mange Hindringer, som fra alle Kanter ville møde mig, naar jeg, som jeg bør, skal fremme Lavets Tarv, at alene Tanken herom ganske nedbøjer mig. Dog, mine Herrer, kun en Ting, kun et Ønskes Opfyldelse kan berolige mig nogenledes, og dette er det eneste, som jeg idag ved min Tiltrædelse som Deres Formand ærbødigst vil udbede mig hos Dem, og det er Enighed. Uden at Enighed hersker iblandt os, komme vi aldrig længer end vi ere, men vi falde stedse dybere og dybere. Hidtil, jeg siger det med Frimodighed, hidtil var Enighed aldrig vort Lavs Egenskab, ja, jeg vover end ydermere at paastaa, at netop fordi vi ikke udøvede denne herlige Egenskab, er netop dette blevet Aarsagen, ja Roden til vor nuværende, vistnok meget ynkelige Forfatning.“

7. Juni 1793 tilskrev Oldemanden Politimesteren følgende:

„I Formiddags, da jeg i Følgeskab med Klædekrammer Hr. Rosenberg gik forbi Gammelstrand, stod der imellem Fiskerkonerne paa forskellige Steder Jødedrenge, som falbød alle Slags Baand, men ved at se os, tog alle Flugten undtagen en, som jeg spurgte, om han ikke havde læst Avisen og vidste, at han ikke maatte staa og sælge Baand; da han ikke lod til at bryde sig derom, bad jeg ham følge med paa Politikamret. Ved disse Ord løb han sin Vej og tabte paa Gaden det hermed følgende Stykke Baand. Lidt efter kom han og hans Fader samt hans Broder til mig i Højbrostræde og pukkede langs ad Gaden og fulgte efter mig ind i Hr. Rosenbergs Bod, i hvis og Hr. Raadmand Baadhs Nærværelse de gjorde megen Støj, især Faderen, saa at de derved sankede Folk for Døren, beskyldende mig, at jeg havde taget et Stykke Silkebaand fra Drengen, hvilken aabenbare Usandhed jeg beder Deres Velbaarenhed vil satisficere mig for og tillige at revse ham lidt for hans lov-

stridige Opførsel at falholde det, hvortil han ikke er berettiget“.

Oldermanden beretter desuden følgende: „Den 10. Juni var jeg med alle 3 Jøderne paa Politikamret i Forhør, den 11. Juni vare de alle 3 med mig der igen, saa og Hr. Rosenberg. Da jeg ikke kunde bevise, at Jødedrengen havde solgt Baand, saa blev Sagen forligt og faldt bort og Jøderne betalte ingen Straf, fik deres Baand igen og tillige en alvorlig Irettesættelse af Politimesteren, dersom nogen af dem skulde træffes paa ny, da at blive saa meget værre straffede“.

18. Feb. 1795 klagede Oldermanden igen over Jødedrengene: „Det er ligesaa stridende mod Kræmmerlavets allern. forundte Rettigheder, som det er yderst krænkende for dets bosiddende Borgere, at de daglig skulle se Indgreb i deres lovlige Levebrød, dels ved de mange Omløbere, som i Folks Huse og ved deres Døre falbyde alle Slags Kramvarer, dels ved de mange Jøde-Dreng og Piger, som staa offentlig i Gaderne, især i Højbrostæde og ved Gammelstrand, og falbyde og sælge alle Slags Baand, Tørklæder, Katun etc., som de paatrygle enhver Forbigaaende lige i Kræmmernes Paasyn med en uforskammet Dristighed og en pukkende Støjen, naar en eller anden af Lavet hændelsesvis paataaler og bebrejder dem deres utilbørlige Salg“.

1793 opkom en langvarig Strid med Urtekræmmerne, i Anledning af disses Handel med Baand, i hvilken Strid der veksledes mange bitre og haanlige Skrivelser paa begge Sider. Kancelliet erklærede 7. Dec., at det maatte have sit Forblivende ved Lavsartiklerne og Lands Lov og Ret.

25. Juni 1793 indgav Lavet et Bønskrift til Kongen om dets betrængte Stilling, med særlige Skrivelser til Magistraten, Kronprinsen og Grev Bernstorff. Om hvad der videre blev gjort, fortæller Oldermanden følgende: „Fredagen d. 28. Juni om Eftermiddagen Kl. mellem 5 og 6 slet havde de Herrer Vogel og Jacobsen tilligemed mig den Naade at inldades til en Avdiens hos Hs. kgl. Højhed Kronprins Frederik paa Frederiksberg Slot, hvor jeg førte Ordet og allerunderdanigst overleverede den foran-

staaende allerunderdanigste Supplik samt en Kopi af Lavets allerunderdanigste Ansøgning til Hs. Maj. Kongen. Samtalen varede omtrent i 20 Minutter, og Hs. kgl. Højhed lovede meget naadig at ville se, hvorledes Lavets Klager paa det bedste kunde blive afhjulpne.

„Torsdagen d. 4. Juli om Formiddagen mellem 10 og 11 slet indfandt vi os ude paa Slottet Bernstorff og fik Avdiens hos hans højgrevelige Excellence Hr. Statsminister von Bernstorff, som meget naadig imodtog os, og havde vi en Samtale med ham, som varede henimod 3 Kvarter; vi vare særdeles vel fornøjede, baade fordi vi fik sagt i vor Sag alt, hvad der kunde siges, og fordi han lovede at overtage sig vor Sag, saa vidt som det stod i hans Magt. Jeg overleverede ham foranstaaende Supplik samt Kopi af vor allerunderdanigste Ansøgning til Kongen. Supplikken læste han i vor Nærværelse og den gjorde sin gode Virkning, ti han indlod sig derpaa med os i Diskurs om alle Ting, om Jøder, hvoraf han ingen Ven var, om Hosekræmmerne, om det kgl. Oplag, om Fabrikørernes Udsnit, om Marskandisere, om Skrædere, Omløbere osv. Tiden vil nu lære, om vore Bestræbelser for Lavet have virket eller om de, ligesom forhen, have været forgæves og frugtesløse.

„Endvidere vare vi foranskrevne Onsdagen d. 10. Juli om Formiddagen fra Kl. 8 til 10 slet hos den anden Deputerede i det danske Kancelli S. T. Hr. Konferensraad Colbjørnsen i ovenmeldte Anledning; Hr. Bernhard Thortsen som en bekendt Ven af bemeldte Hr. Konferensraad fulgte med os og talte ligesom vi andre med ham til vort Lavs Bedste. Da vi gik herfra, gik vi ligeledes (Hr. Thortsen undtagen) til den første Deputerede i det danske Kancelli Hr. Konferensraad Schow, hvor vi vare $\frac{1}{2}$ Time. Kancelliets Præses, Hr. Gehejmerraad von Brandt var forrejst til det Meklenborgske, desaarsag kunde vi ikke søge nogen Cour hos ham.

„Den 1. Sept. kørte jeg og Hr. Jacobsen ned til Seelust forat insinuere vor Ansøgning til Hs. Excellence Grev Schimmelmann, men han var rejst til Løvenborg, altsaa fik vi ham ej i

Tale. Vi toge derpaa Turen til Frederiksberg ved Valby hos Hr. Gehejmerraad von Brandt, Præsæs i det danske Kancelli, med ham talte vi $\frac{1}{2}$ Times Tid; han var særdeles naadig og lovede os alt Godt. Om denne Herre kan gjøre noget for os, bliver et Spørgsmaal.“

Resultatet af Oldermændens Anstrængelser fremgaar af en Kancelliskrivelse af 7. Dec. 1793:

1) At med Hensyn til Udsalgsoplaget fra Klæde- og Bomulds-manufacturet paa Blaagaard, da var Rettigheden dertil og Nødvendigheden deraf forhen bevist, og de Varer, der udsolgtes derfra, modtoges kun af de Fabrikanter, der gave Afkald paa at benytte sig af Rettigheden til at udkære deres Varer, hvor-med Lavet følgelig ikke kunde fornærmes.

2) Fabrikanterne havde i over 30 Aar været i Besiddelse af Rettighed til at udsælge deres fabrikerede Varer, de Omstændigheder, der 1761 fremkaldte dette, vare endnu tilstede og denne Ret kunde saa meget mindre ventes hævet, som Kræmmerne selv tilstod, at deres Evne til at understøtte Fabrikanterne havde aftaget i de senere Tider.

3) Hvad den paaklagede Udvidelse i Hosekræmmernes Handel angik, var der vel ved Res. af 30. Juni 1787 (se foran S. 163) tilvejebragt en nøjere Bestemmelse og Orden i disses Rettigheder, men ikke bevilget dem nogen ny Handel, ti paa den Tid blev det bevisliggjort, at de længe tilforn havde upaataalt givet sig af med at sælge Filt og Multum.

Men iøvrigt mente Økon.- og Kom.-Kollegiet, at det ikke vilde være utjenligt, om alle Hosekræmmerne bleve opkaldte af Magistraten og advarede om, at de, under Fortabelse af deres Handelsret, maatte afholde sig fra at handle med fremmed Filt og Multum, saa at alt, hvad der fandtes deraf i deres Butikker, bevislig maatte være af Landets egen Tilvirkning. Denne sidste Tilføjelse, der var det eneste, Kræmmerne opnaaede for deres Ulejlighed, kom dog meget tilpas, ti samme Efteraar havde Oldermændene stævnet 4 af de største Hosekræmmere, Mads Tvermoes, Søren og Hans Albeck og Mads Fonnesbeck, fordi de

havde handlet med ulovlige Varer, hvilket havde fremkaldt en udførlig Indstilling fra disse til Kancelliet af 15. Okt. 1793 om Kræmmerlavets formentlige Overgreb. Denne Sag skulde føres til det yderste og man antog Advokat Rottbøll til Sagfører, da man mente, at Hosekræmmerne vilde appellere til Højesteret.

Lavsforsamlingen 26. Feb. 1794 blev afbrudt af Kristiansborg Slots Ildebrand. Allerede 6. Marts tegnede Lavet sig for et Bidrag af 1756 Rdl. til Slottets Genopførelse, og Svendene gav 178 Rdl. De mest formuende Kræmmere havde dog tegnet sig paa andre Lister, da Bidragene ellers formodedes at være blevne dobbelt saa store.

7. Juni 1794 tilbød Lavet Økon.- og Kommercekollegiet paa visse Betingelser at ville overtage hele Oplaget af Klæde fra Blaa-gaards og Fredericias Fabrikker. I den Anledning søgte Oldermændene 8 Dage efter Avdiens hos Grev Bernstorff og overleverede ham en Kopi af Forslaget; „han lovede meget naadig at læse samme og at intercedere for Lavet hos Grev Schimmelmann som Præsæs i Økonomi- og Kommercekollegium, for, om det var muligt, at Lavet kunde faa dets Ønske opfyldt. Jeg kørte derpaa til Seelust til bemeldte Grev Schimmelmann, men traf ham ikke hjemme“.

16. Juni 1794 og følgende Dage indrykkede Oldermændene følgende i „Adresseavisen“:

„Uagtet min offentlige Advarsel i forrige Aar imod Omløbere ved Folks Huse og Døre og den usømmelige Falbyden og Salg med Kramvarer i Gader og Stræder, ja, for det meste lige for Kræmmernes egne Døre og i deres Paasyn ser Lavet til dets billige Fortrydelse, at bemeldte Advarsel hidtil har været frugtesløs og at dette Onde snarere har formeret end formindsket sig. Og da herved de af Hans Majestæt Kongen Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet allern. forundte Rettigheder saa aabenbar overtrædes og Lavet i højeste Maade krænkes, at Jødedrenge og andre saadanne Omløbere af begge Køn (som for største Delen hverken skatte eller skyldte) ved et saa aldeles lovstridigt Forhold skulle foraarsage, at vi bosiddende Borgere daglig i vore

alt mere og mere tom blivende Butikker maa føle de sørgeligste Virkninger, saa, da dette umulig længer kan taales og desuden er ganske stridende mod Regeringens vise Hensigt til dens Borgeres Betyggelse i deres lovlige Næringsveje, skulde jeg efter Pligt og Opfordring ikke undlade end ydermere herved paa det alvorligste at advare alle Omløbere og tillige alle dem, som i vore Vareartikler ere aldeles uberettigede Sælgere, samt de i Gader og Stræder til Falbydelse med Kramvarer sig opholdende Jødedrenge eller andre, være sig hvem det vil, at afholde sig fra slig lovstridig Handel og Misbrug forat undgaa den Ulempe og de Strafbøder, som de foraarsage sig, om de heri antræffes eller af vedkommende paagribes, ligesom jeg og paa Lavets Vegne anmoder det ærede og rettænkende Publikum at afvise alle dem, der i Huse og ved Dørene falbyde Varer, og dersom ellers nogen til Politikamret bevislig kan og vil angive nogen, som ukaldet har falbudt Kramvarer i deres Bopæle, betaler Lavet efter Omstændighederne en Dusør af 2 Rdl. til Angiveren for hver den, som paa ovenmeldte Sted herom overbevises“.

Som Erklæring om en Jødes Ansøgning skriver Oldermænd saaledes 16. Sept. 1794:

„At de mange Privilegier, som i de sidste 20 à 25 Aar af det kgl. Kommercekollegium ere blevne forskellige, men især Jøder meddelte, fordi de paa en eller anden snedig Maade have vidst at anføre slige Ting i deres underdanige Supplikker, som det høje Kollegium har anset for tjenlige og nyttige til at fremme Handelen og Landets Tarv, unægtelig ere og have været ligesaa skadelige for Kræmmerlavets Vel, som de og aldeles ere stridende mod de bemeldte Lav ene og alene allern. forundte Rettigheder. Denne Sandhed er saa meget mere bevislig, da den daglige Erfaring lærer, at en efter den anden i Lavet af Mangel paa Næring og Brød maa overgive deres Bo i Skifterettens Behandling og siden med Kone og Børn maa se sig udsatte for Elendighed, leve sig selv til Last og omsider Staten til Byrde. I det nu løbende Aar have allerede 6 ligesaa

stræbsomme som retskafne Borgere og Interessenter i Lavet prøvet denne tunge Skæbne, hvorved, deres Koner og Børn iberegnedede, 24 Personer foruden Tjenestetyende, ere blevne brødløse, og flere vil det gaa ligesaa inden Aarets Ende. Ti Jødernes uendelige Omløben og Falbyden raner os ganske og aldeles vort Levebrød, de handle alle, lige fra Børnene af, paa vor Vel færds Bekostning, og især gøre de os ubodelig Skade, som paa rigtig eller urigtig Maade have vidst at erhverve eller at tilsnige sig et kgl. allern. Privilegium at handle med alle Slags Kramvarer i aaben Butik, ti Fordomme om bedre Køb gøre, at alle, baade høje og lave, ty til Jødens Butik, som da, forat tiltrække sig Næring og at komme i Udraab, i Førstningen sælger i Flæng og under Indkøb, men siden, naar en slig Jøde er kommen i Folke-Munde, som den der giver godt Køb, lader han sig dyrt betale, uden at Folk enten mærke eller tro det, og altsaa er og bliver den privilegerede, i hvad Fag det end er, stedse en Kilde til Lavsborgerens Ødelæggelse; i det mindste har Erfaringen lært mig, at dette er Tilfældet i Kræmmerlavet og at Jøder, især de privilegerede, forvolde, at vi fra den tidlige Morgen til sildig Aften som oftest ikke ved al vor Flid og Paapassenhed kunne erhverve os det nødtørftige, men maa daglig tilsætte og fortære det lidet, vi have, saa at det desværre er mere end øjensynligt, at ligesom Jøderne tiltage i Antal, Velstand og Flor, saaledes formindskes og alt mere og mere vor Velstand, vor Handel og Brød og aabnes os de bedrøveligste Udsigter“.

I Anledning af den foreliggende Ansøgning fra en Jøde om Tilladelse til at overtage en andens Privilegium, ytrer Oldermændene følgende:

„Supplikanten søger at erholde Transport paa et Privilegium, som efter min underdanige Formening ikke engang kan anses for at være det, som det kaldes, men snarere af det høje kgl. Kollegium burde tilbagetages og indeholdes, eftersom de Vilkaar, hvorefter det allernaadigst i sin Tid blev forundt, ingenlunde af Moses Marcus Valentin ere blevne opfyldte. Ti i Bevillingen siges tydelig, at bemeldte Valentin er bleven kendt med en

Mand i Amsterdam, som vil give ham sin Datter og 6000 Gylden i Medgift, NB. naar han har faaet Bevilling at fortsætte sin lærte Handel her i Staden, foruden hvad hun efter hendes Forældres Død kunde vente i Arv, som NB. her i Landet indbringes. Heraf ses, at Bevillingens Erholdelse var Konditionen for Manden i Amsterdam og dernæst, at de 6000 Gylden og den forventende Arv, altsaa Landets Fordel og Tarv, var Øjemedet for Kongens Naade til at forunde Bevillingen. Men da Valentin siden den Tid, som nu er over 18 Aar siden, ikke nogen Tid er eller har været gift, saa ses tillige, at han paa den utilladeligste Maade har tilsneget sig et Privilegium, idet han har brugt et falsk Foregivende og derved bedraget Hs. Maj. Kongen og de høje Kollegier og altsaa i det mindste gjort sig uværdig til længer at beholde et saa udmærket Bevis paa den kgl. Naade. Ikke at omtale, at Bevillingen tilforpligter ham at tage for 2000 Rdl. aarligen af indenlandske Fabrikvarer, hvilket han næppe vilde kunne bevise at have gjort, siden han, allerede et Aar efter at have faaet sit Privilegium, gik Fallit og siden den Tid, saa vidt jeg ved, har haft sit Ophold hos sin Fader.

„Supplikanten beraaber sig paa 3 Ting som Fordele for hans Ansøgning, først at han i 10 Aar som Dreng og Svend har lært Handelen, dernæst at han siden af Stadens Fabrikker har tilforhandlet sig Varer for 39,145 Rdl. og endelig, at andre Jøder og senest Jøden Glückstadt har faaet Bevilling paa en Transport af Wallichs Privilegium. Paa det første erklærer jeg, at mig ingen Lov er bekendt, som tillader, mindre berettiger en privilegeret Jøde (Philip Moses Nathan) ordenlig at udlære nogen Dreng eller Svend, ti sjælden, og jeg tør maaske sige aldrig, have de privilegerede lært nogen ordenlig Handel. Paa den anden Post svarer jeg, at den tjener til Bevis paa den Sandhed, at Jøderne aldeles betage os vort Levebrød, ti kan en ung og nylig tillært Jøde uden Privilegium, altsaa ved Omløben og Falbyden, maaske ligeledes uden Borgerskab, i saa kort en Tid sælge alene af indenlandske Fabrikvarer for en saa betydelig Sum som 39,145 Rdl., maa man formode, ja antage, at

han af udenlandske Varer har solgt lige saa meget og med denne lige saa betydelige som for os præjudicerlige Salg er endog denne unge Jøde ikke fornøjet, men attraar end ydermere Privilegium paa aaben Butik; nej, det var at straffe os for haardt, om han fik det, og vi haabe, at Regeringen til Borgernes Vel heller vil søge de privilegeredes Antal formindsket end formeret. Om man efter denne Salg, han selv angiver, skulde maale de mange hundrede andre Jøder, nogle for endnu højere og nogle mindre, mon dette da ikke er det bedrøveligste Bevis; at Jøderne ene have Handelen; nogle faa Handelshuse undtagne, kan ingen Handlende af de Kristne her i Staden veje op imod dem. Paa hans tredje Paaberaabelse ytrer jeg med Henhold til det, jeg forhen har sagt, at naar Privilegier stedse maa transporteres, uddø de aldrig, men blive lig den Ejendom, som enten er arvelig eller til Salg for den højstbydende, og jeg holder for, at der dog er en uendelig stor Forskel paa Kongens Naadesbevisninger og paa kgl. Obligationer; de første burde dog aldrig forringes saaledes i deres Værdi, at de skulde gøres lig de sidste, hvilke man baade kan sælge og transportere.“

Paa Lavsforsamlingen 11. Nov. 1794 fremsatte Oldermændene følgende Forslag: „Den mod 4 Hosekræmmere i forrige Aar anlagte Sag har formedelst adskillige indløbende Aarsager henstaaet uafgjort og upaadømt til Dato, men da nu samme ved Politikamret i disse Dage skal afgøres, sluttet og til Doms optages, saa finder jeg, skønt Lavet i Forsamlingen den 26. Febr. besluttede, at jeg skulde ved Hr. Advokat Rottbøll forfølge Sagen til Højesteret, det dog alligevel meget betænkeligt i disse Tider at procedere til Højesteret, i en Tid, hvor der ikke alene er almindelige Fordomme mod Lavene, men hvor der endog af Kongen er anordnet en stor Kommission for at undersøge Lavenes Nytte eller deres Skadelighed. Jeg foreslaaer derfor D'Hrr. Lavsbrødre, siden nærværende Tidspunkt er saa kritisk til i denne Sag at underkaste sig en Højesteretsdom, om de ikke heller ville tillade og samtykke, at jeg paa en god og for Lavet hæderlig Maade søger at hæve Sagen, forinden den i

Politiretten paadømmes. Jeg er af den Mening, at dersom den anordnede, store Kommission skulde give sin Decision til Lavenes Vedblivelse, da har den sagt, de ere nyttige, og i saa Fald har ogsaa vort Lav faaet ny Styrke, og jeg kan da ved enhver Domstol frit paatale Fornærmelse og paastaa Lavets Rettigheder i et og alt. Skulde Kommissionen derimod anse Lav skadelige og søge, at samme aldeles bleve ophævede, vilde det jo ikke i mindste Maade nytte os, om vi endog ved Højesteret vandt vor Sag. Forsamlingen gik ind paa Oldermændens Forslag, „dog at dette maatte saaledes ske, at det ikke lod, som Lavet var frygtsomt at underkaste sig Dommen.“

I de følgende Aar var der derfor ingen Sager mod Hosekræmmere førend 1797, da en saadan blev indstevnet, fordi han havde haft Huer og Strømper af Bomuld til Salg, men da Lavet ikke havde Eneret til denne Handel, blev han frikendt ved Politiretten. 20. Juni samme Aar indsendte Oldermænden en Rundskrivelse til alle Hosekræmmere, fordi disse vare dristige nok til at trodse Lavet ved at udstille forskellige Slags Baand, tyske og Barcellona-Silketørklæder, ulden Damask, engelsk Nankin, Schweitzer-Musselin, Netteldug og Tørklæder, som de til dels udhængte paa deres Døre eller fæstede til deres Ruller. Hvis de ikke inden Maanedens Udgang afholdt sig fra Handel med forbudte Varer, truede Oldermænden med Lovens Straf.

1. Marts 1795 indgav Oldermænden en udførlig Indstilling til Grev Bernstorff om de forskellige Indgreb i Lavets Næring, der tildels er en Gjentakelse af de ældre Klager.

Femte Juni 1795 indtraf den store Ildebrand, der ødelagde en stor Del af Byen. Som en Følge heraf søgte Oldermænden om, at den Avktion over den kgl. Bomuldsfabrik, den saakaldte Manchesterfabrik, paa Blegdamsvejen, som var bestemt til 25. Juni, maatte opsættes i et halvt Aars Tid, da det var sandsynligt, at Lavets Interessenter vilde være Lysthavende. Dette skede, og siden lagde Oldermænden en Plan til, at Lavet i Forening skulde købe Fabrikken, og det blev ham overdraget at gøre Bud paa den. Ved den derefter holdte Avktion i Oktober købte Lavet

den for 116000 Rdl. og beholdt den, til den blev ødelagt ved Bombardementet 1807. Da der ventedes en ny Toldforordning, søgte Lavet 29. Avg. 1796 visse Beskyttelser for dens Fabrik, der maaske var den ældste i Kjøbenhavn. „Skønt dens Fabrikata af Challonger, Rasker, Kamelgarn, Plysser, Bajer, Floneller, Multummer, Stoffe og Olmerduge er noksom bekendt og yndet, ej alene her i Staden, men især i Provinserne og i Norge, har dog Lavet aldrig i Aarenes Gennemsnit kunnet vinde de mindste Fordele af at vedligeholde den, men har derimod aarlig tilsat mer eller mindre ved samme, men Lavets Bevæggrunde, til endog taalmodig at bære denne virkelige Ubehagelighed, have hidtil ene og alene været disse: 1) Det har sat en Hæder og Ære i at kunne virke til Landets Vel ved at forskaffe samme mange arbejdsomme Hænder. Dette bevises bedst derved, naar vi tør paaberaabe os, at foruden de Arbejdere, der her i Staden have deres Underholdning ved og af bemeldte Fabrik, findes tillige i Køge, Vordingborg og Nyborg mange Mennesker, som ved det, Lavet paa disse Steder til Fabrikken lader spinde, for det meste ernære sig. 2) En Fabrik, som nu i en Tid af 67 Aar har vedligeholdt sin virksomme og nyttige Gang og derved været et Middel at sysselsætte og tildels ganske at ernære circa 400 Mennesker, har Lavet hidtil været for øm at hæve, skønt det, som sagt, ikke i nogen Maade har høstet mindste Frugt ved dens Tilværelse. Endelig og fornemmelig 3) Den sande og vigtigste Aarsag, hvorfor Lavet tvertimod sin Interesse har søgt at vedligeholde en i flere Henseender det skadelig Fabrik, er denne: det har villet gjort Regeringen opmærksom paa dets Patriotisme, dets Lyst og Iver at fremme Almuens Vel, som ved nyttige Fabrikkers Tilværelse bedst befordres, dets Attraa at vise sig som duelige og velsindede Borgere, der gerne opofre af egne Evner det lidet, de formaa, for at forskaffe Staten mange arbejdsomme Hænder, overbevist, at dets Forhold saaledes at øve ædel Borgerpligt gør det værdigt til Regeringens Velbehag, værdigt til den Beskyttelse i dets lovlige Næringsveje,

som Hans Majestæt ved de det forundte Lavartikler allernaadigst har hjemlet det“.

Ved Nytaarstid 1797 fornærmede Oldermanden Politiet, idet han tilskrev Politisekretæren og Politifuldmægtigene følgende:

„Uagtet Lavet aarlig ikke har forglemt ved en liden Nytaarsgave at opmuntre Dem og alle de, der ved Politivæsenet paase Orden, at forekomme, at vi Borgere i vor lovlige Næringsvej ikke af Omløbere saavel paa Gaderne som ved Folks Døre ved ulovlig Falbyden og Salg blive præjudicerede, saa har dog Lavet, især i afvigte Aar, ikke høstet mindste Frugt af Politiets Aarvaagenhed for slige Lovstridigheder, men ser desværre, at Omløbere vinde mere og mere Overhaand. Skulde altsaa dette Aar Politiet vise sig ligesaa rolig imod de os saa meget skadende Omløbere, som de i de sidste Aaringer maa have gjort, maa De ikke fortryde, at dette er den sidste Gang, i hvilket Lavet agter at gøre saa aldeles unyttige Depenser“.

Herpaa svarede alle 3 Paagældende:

„Min højstærede Vens Brev med det derved fulgte har jeg imodtaget. Det skulde meget krænke mig, at jeg var den Mand, der for Penge kunde taale ufortjente Bebrejdelser. Jeg har tilforn modtaget, hvad De har behaget at sende mig, da jeg troede, at det kom fra en Vens Haand, men denne Gang tillader min Ære mig ikke at modtage noget, hvorfor jeg herved tager mig den Frihed at tilbagesende de tilsendte 4 Rdl. Al Held og Lykke i det ny Aar og mange paafølgende ønskes Dem og Familie af Deres hengivne Ven.“

Ny Konkurrenter havde Lavet faaet i de saakaldte Modehandlere. I Anledning af en fransk Ansøgning om en Bevilling til denne Næringsvej skriver Oldermanden 19. Juli 1797:

„Ligesom det er en bekendt Sag, at Luxus i Yppighed og Overdaadighed vinder mere Overhaand i Residensstaden, saaledes er det ogsaa vist, at her allerede er saa mange, især franske, Modehandlere, at selv ensidig betragtet deres Tal ikke burde forøges. Og betragter man nu disse saakaldte Modehandlere fra den anden og egentlig den rette Side, saa er dem Mode-

handlernavnet for det meste det Skjul eller Slør, under og bag hvilket de næsten med Tryghed sælge og falholde en Del Varesortementer, hvortil Kræmmerlavet ved allern. Lavpartikler er forundt Hjemmel og Eneret. Hver Modehandler gør derfor unægtelig Skaar i Lavets Rettigheder, og at dette skulde ske, er og var dog tvært imod Kongens allern. Hensigt og givne Løfte“.

I Okt. 1797 søgte Silkefabrikør Brandorph om Tilladelse til at udsælge Fabrikkens Varer i en aaben Butik, hvorimod Oldermændene gjorde den indstændigste Indsigelse, der endte saaledes:

„Skulde nu det høje Kollegium, som dog næppe er muligt at tænke sig, efter alt, hvad jeg her har forestillet, samtykke Brandorphs Projekt, da er det bedst at hæve Lavets Rettighed for ikke at gøre Regeringen den hæsle Plet; at den er uordholden, men tillige bliver det da en Retfærdigheds Pligt af høj-bemeldte Kollegium at foranstalte, at Landet sørger for os og vore Familiers Udkomme, den Tid, vi endnu have tilbage at leve, ti uden egen Brøde at lade uskyldige Mennesker omkomme, hørte man, Himlen ske Tak, endnu aldrig blandt kristelige, oplyste og kultiverede Nationer og allermindst ved den danske“.

Paa Lavsmødet 26. Febr. 1798 omtaltes Lavfabrikkens voksende Underballance. Der var nu kun 9 Væverstole istedenfor 28 til 30 før Ildebranden, og der var intet Haab om Bedring, førend Staden blev opbygget paany.

31. Maj samme Aar gik den virksomme Helgerud af som Oldermænd. I hans Afskedstale omtaler han sine Sorger: „Sorg var det mig naturligvis, naar jeg ofte maatte erfare, at mine forskellige Slags Bestræbelser, mine Besøg hos de vedkommende Store, mine idelige Erklæringer paa uberettigede Ansøgninger, mine mange haarde Strabadser og Tidspilde med idelig Rettergangs Løben og saa videre var forgæves og frugtesløs. Sorg var det mig fremdeles, naar jeg saa, at jeg paa engang og aldeles uforskyldt tabte den velvillige Godhed, man engang bar for mig, og det netop paa den Tid, hvor jeg egentlig blev trængende til den, hvor den gyselige Brand røvede mig alt det,

som jeg over mine Udgifter i 17 Aar møjsommeligt havde erhvervet mig. Sorg, og den værste for mig af alle, var den, naar jeg i den senere Tid, hvortil jeg dog ikke gav Lejlighed, maatte spore en og andens, dog kun enkeltes Mishag imod mig. Mishag, siger jeg, forat bruge det lemfældigste Navn, og da jeg ikke kunde granske, mindre forklare mig Bevæggrundene til deres ukærlige Adfærd, bød Æren og især min Attraa for Fred og Rolighed mig til at forlade en saa slibrig Post.“

Bernhard Thortsen (1798—1812)

valgtes til Oldemand 25. Juni 1798.

Et mærkeligt Omslag i Henseende til Opfattelsen af Jøderne fremkom allerede samme Dag, som Thortsen blev valgt. Der fremlagdes nemlig et Andragende fra Moses Jacob Philip og Aaron Philip, der havde kgl. Privilegium paa at handle med de samme Artikler som Lavets Interessenter og derfor søgte om at optages i Lavet. Der er herom indført i Protokollen: „Den største Del af de nærværende Interessenter var af den Mening, at man skulde vise sig tolerant og fornuftig og optage dem i Lavet, hvorved intet tabtes, da de alligevel have samme Rettigheder at sælge som vi, men da nogle ikke vare af denne Mening, blev det proponeret af mig (Helgerud), om det ikke var bedst at melde det til Kancelliet, at Lavet var villigt at optage Supplikanterne, naar blot Kancelliet vilde forsikre det, at det derfor ikke skulde have Konsekvenser med andre privilegerede.“ Sagen blev imidlertid udsat nogle Dage, men da vare Medlemmerne blevne omstemte; „da herpaa skulde balloteret, bortgik nogle af Forsamlingen, som havde ønsket det afgjort ved Circulairet, de tilbageblevne afslog deres Forlangende med 25 Nej mod 7 Ja“.

Brødrene Philipsen indgik derpaa med et Andragende til Kancelliet, hvorpaa Oldemanden erklærede, at dette vel kunde bevilges, men at Lavet da for Fremtiden maatte betrygges for, at ikke flere Privilegerede paa samme Maade vilde optages.

De bleve derpaa optagne i Lavet ved kgl. Bevilling, hvilket næste Aar ogsaa forundtes Moses Meyer og Hertz Isaak Loria, den sidste dog mod Oldermændens Ønske.

I Anledning af en Forespørgsel, om Kræmmersvendene kunde bruges ved Sprøjterne under Ildsvaade, svarede Oldermænden i Nov. 1798, at af de over 50 Lavsinteressenter vare de 34 Borgerofficerer, en Del af de andre brugtes i Byens eller Kirkens Betjening, men hvis de 29 Svende skulde bruges ved Sprøjterne, hvortil de desuden vare lidet skikkede, vilde man let under saadanne Tilfælde blive nødt til at lukke Butikkerne til stort Næringstab. Oldermænden henviste til at søge arbejdsdygtige Folk udenfor Lavene, især hos Hosekræmmerne, der ofte plejede at slippe for Byens Byrder.

Hosekræmmerne begyndte nu ogsaa paa at forsøge paa at komme i Lavet. M. C. Albeck søgte Kongen om Tilladelse, og paa Lavsmødet 4. Sept. 1799 blev det besluttet at give følgende Svar: „Førend Kompagniet saa sig i Stand til at fatte en endelig Beslutning heri, ønskede de, at alle Hosekræmmerne maatte af Magistraten tilsammenkaldes forat fornemme, hvor mange der iblandt ønskede paa samme Maade at indtræde i Lavet. Aarsagen hertil var nødvendig, da vi ikke rettere skønnede, end at de øvrige Hosekræmmere havde samme Ret som M. C. Albeck og vi gerne vilde kende dem af Hosekræmmerne, med hvem vi skulde dele de os allern. forundte Rettigheder“. Det viste sig derpaa, at der var 38 Hosekræmmere, der havde dette Ønske, og af disse foreslog Oldermænden følgende: Jens Lund, Ole Lund, Henrik Lund, M. P. Kierkegaard, Fonnesbeck, Bechgaard, Kierkegaard & Aabye, Kierkegaard & Agerskov, „men da Lavet ikke var enigt, blev balloteret, hvor der fandtes 6 for og 22 imod Forslaget.“

Striden med Hosekræmmerne vedblev altsaa. 9. Okt. 1800 tilskrev Oldermænden Firmaet Kierkegaard & Aabye saaledes: „Ved adskillige Politisager, jeg i denne Tid har haft med nogle indklagede Hosekræmmere af den jødiske Nation, har jeg næsten af alle maattet høre den Bebrejdelse, at jeg forfulgte de smaa

og lod de store gaa, og ved den Lejlighed have de stedse nævnt Hr. Kierkegaard & Aabye og sagt, at disse solgte mere af de Varer, som Kræmmerlavet ene har Ret til at handle med, i 1 Uge end alle indklagede i et helt Aar, ogsaa have andre af Lavets Interessenter udtrykkelig forlangt, at jeg i Medfør af mit Embede skulde indklage Dem for at sælge adskillige Silkevarer, Bomuldsvarer m. m., som de lovede at skaffe Bevis paa; ogsaa have Omløbere foregivet at have købt Varer, der ikke høre til Hosekræmmerhandelen, hos Dem. Da det nu er saare ubehageligt for mig ved den Lejlighed at være nødt til at agere som Oldermann imod Dem, saa har jeg trot det Pligt først venskabelig at anmode Dem ikke at gøre Kræmmerlavet Indgreb i deres Rettigheder, da det i modsat Fald unægtelig maa være til Deres Tab. Jeg vedlægger et Exemplar af Lavsartiklerne til Efterretning og haaber, at De vil anse dette som et Bevis paa mit Venskab og Agtelse.“

Der var dog stadig Stemning for at optage de mere ansete Hosekræmmere. Saaledes indgav Oldermannen 10. Marts 1801 følgende Skrivelse til Kancelliet:

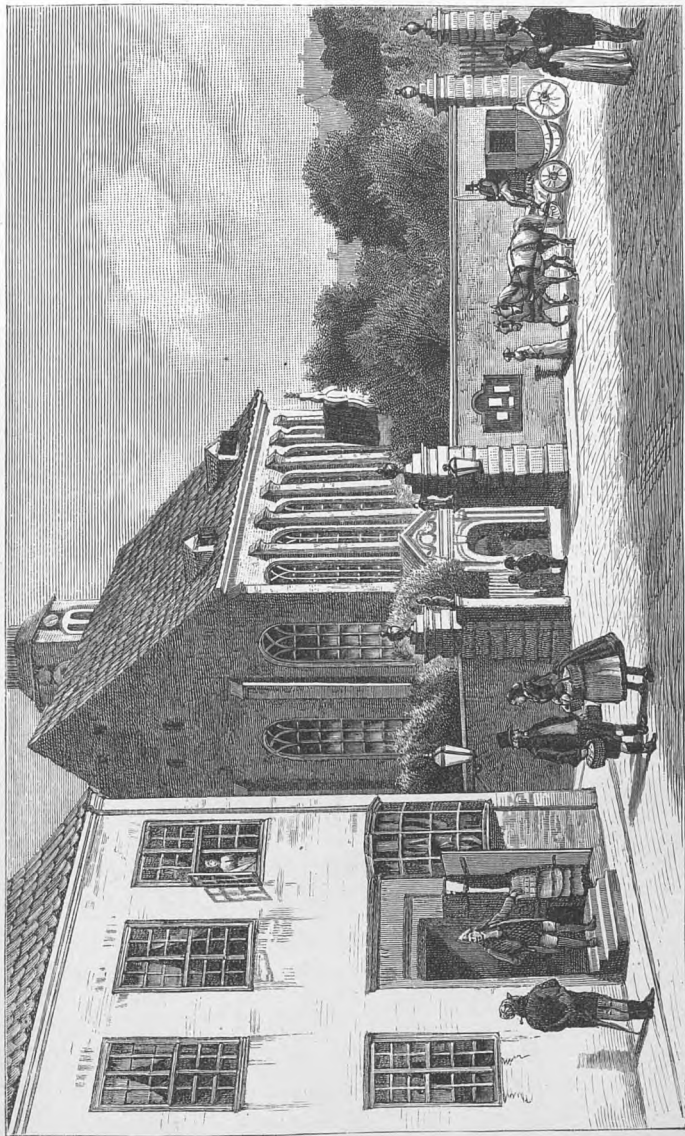
„Kræmmerlavet, endskønt i de senere Tider ved den utallige Mængde Omløbere og uberettigede sat i trykkende Forfatning, har dog, for ogsaa fra deres Side at befordre Tolerancen, indtaget i Lavet Moses Jacob Philip, Aron Philip, Moses Meyer, Isaak Moses Cohn, Hertz Isaak Loria og siden efter Befaling Moses Ruben Henriques. Af Hosekræmmerne, hvis Antal er betydeligt, fordi enhver kan tage Borgerskab derpaa, som kan betale de dermed forbundne faa Bekostninger, have 44 i forrige Aar villet have Kræmmerlavs Rettigheder, hvilket dog af det høje Kollegium naadigst blev afslaaet, men senere have af disse Jens og Ole Lund, Henrik Lund, Kierkegaard & Agerskov samt Kierkegaard & Aabye anholdt hos Lavet om at indlemmes i samme, formenende, at saadant var Analogi med Lavsartiklernes 13. Post, fordi alle de have lært Handelen andensteds, ligesom de ogsaa trode det ubilligt, at den jødiske Menighed alene blev lettet Adgang til at komme i Lavet, hvorhos de have tilbudt

sig hver at tage 2 Aktier i Lavets Fabrik. Da nu disse Mænd ere Lavet bekendte som vederhæftige og agtbare Borgere, der i Provinserne have lært Handelen, og ikke, som ellers almindeligt i Henseende til Hosekræmmerne, ere komne fra Ploven her til Staden forat etablere sig som Handelsmænd, saa har Lavet besluttet forat vise dets liberale Tænkemaade at optage fornævnte Mænd i Lavet paa det anførte af dem selv tilbudte Vilkaar, naar det maatte nyde det høje Kollegiums Forsikring, at for Fremtiden ingen imod Lavets Ønske skulde være tilladt at indlemmes i Lavet eller gives Privilegium lige med Interessenterne i Lavet, ti i andet Fald og uden denne Forsikring formene vi paa Grund af de allern. Lavsartikler af 7. Juli 1688, at vi ikke bør optage nogen.“ Kort efter kom Mads C. Albeck med en ny Begæring om Optagelse, men herimod gjorde Oldemanden Indsigelse, og han blev ej heller optaget, hvorimod dette blev Tilfældet med de ovennævnte.

Dugmagerlavet indgav 7. Marts 1800 en Ansøgning til Kommercekollegiet om, hvorledes det trykkedes af fremmede Klædevarers Indførsel og dets Tilstand var saaledes, at „de ældste i Lavet have allerede begyndt at nedtage en Væv efter den anden og de unge Begyndere se ingen Udvej uagtet al Stræbsomhed, som de anvende, at soutenere dem længer. Nogle indlægge vel deres Varer i det kgl. Klædeoplæg; eftersom Kræmmerne ikke engang se paa de dem foreviste Prøver, mindre ordinere det behøvende som i forrige Tider, saa er Oplaget deres eneste Tilflugtssted, der ligge da Varerne for enhvers Regning og Risiko“.

„Saasom det kgl. Oplæg ogsaa føler Mangel paa Afsætning, da se de dem ej ved denne Handel fri for Tab og Ruin, især da Oplaget ligesaa godt som Fabrikanten selv let kan indse, at man med Beløbet af det, som kan sælges, ikke engang kan bestride den behøvende ugenlige Arbejds løn, langt mindre deraf at kunne betale Uld og andre betydelige Fabriksregninger.“

Nedgangen for de indenlandske Fabrikker var imidlertid en Følge af et nyt Toldsystem, idet der ved Frdn. 1. Febr. 1797 var givet Indførselsfrihed for en Mængde tidligere forbudte Varer.

En Kræmmerbod fra 1802 paa Hjørnet af Kokkegade og Amagerforty.

Efter Eckersbergs Akvarel, der ejes af Boghandler Lyngge.

Klædekræmmerlavet kunde bevise at have købt af indenlandske Fabrikata, hvad det var forpligtet til, men mente, at det var de mange ulovlige Handlende, der gjorde Indgreb ogsaa i Afsætningen af Fabrikvarer. Kommercekollegiet selv mener ogsaa i Skrivelse af 29. Marts 1800, at det var aldeles nødvendigt ogsaa for Fabrikernes Skyld at gøre Kræmmerlavets Rettigheder gældende.

Om Jødedrengenes Handel klager Oldermænden 14. Juni 1802 til Politimesteren: „En Sværm af Jøde-Drenge og Piger, som daglig tiltager, har posteret sig paa Ny Amagerterov, hvor de sælge og falholde alle Slags Silke- og Florettes Baand, vævede Kniplinger og flere Varesorter, som Kræmmerlavet efter deres Lavsartikler er berettiget at handle med. Jeg skulde derfor paa Lavets Vegne ærbødigst bede, at disse Vagabonder, om mulig imorgen Formiddag, som er Torvedag, maatte ved Betjentene anholdes, Varerne fratages og straffes efter Loven.“

Da Kommissionæren ved det kgl. Theater Joachim Rosenblom søgte om Handelsret, erklærer Oldermænden 10. Jan. 1803, „at han er en fremmed Jøde, der for nogle Aar siden skal være kaldet hertil af en anselig Borger (NB. Jøden Adler) for at være Skolemester for sidstnævntes Børn. Hvorvidt Jøden Adler — som, det forstaar sig, er bekendt nok — kan kaldes en anselig Borger, paa hvis Vidnesbyrd i dette Tilfælde bør reflekteres, hvorvidt Supplikantens Stilling som Skolemester for Jøden Adlers Børn bør gælde som talende Motiv for Opfyldelsen af hans et helt Lavs Interessenter fornærmende Ønsker, hvorvidt Hr. Oberhofmarskal Hauchs Attest, at Supplikanten efter adskilliges Rekommodation skal være en skikkelig Mand, kan anses for fyldestgørende til derpaa at grunde en Faveur, hvorved andre smertelig fornærmedes, og endelig, hvor modsigende det synes, at en saa fortjent Mand af almindelig yndet Karakter som Oberhofmarskal Hauch kan ville bruge en, end ikke indfødt Jøde, der hverken er Borger eller er berettiget til at handle, til at forskrive Fornødenheder til Theatret, ja, hvorvidt det endog blot kan siges at være lovligt end sige billigt, hvor, som her er

Tilfældet, saare mange baade som Borgere og Handlende Byrder ydende Indfødte trænge til slig Fortjeneste, alt dette indstiller jeg til nærmere Bedømmelse.“

5. Sept. 1804 indgav Oldermændene Klage til Kancelliet over Lavets værste Modstandere: „Det er bekendt, at Jøderne næsten uden Undtagelse sysselsætte sig med Handelen og fra deres spædeste Aar dannes og vænnes dertil. Disse, deres Koner og Børn fylde Gaderne og gaa omkring i Husene med alle Slags mere eller mindre betydelige Varer af Silke, Ulden og Linned, som de falbyde der og undertiden paanøde Folk. Det er notorisk, at flere Jøder have i deres Vaaninger, Boder eller Magaziner af udenlandske Silketøjer og deslige, hvilke de falholde til enhver Lysthavende, men saa notorisk, som det er, saa vanskeligt er det at faa juridiske Beviser for Faktum, den de ved kun at handle med en enkelt Person ad Gangen og paa andre Maader kunne undvige og eludere.

„Af denne Omløben følger ikke alene som ved Handel i Husene Indgreb i Lavets Rettigheder, men endog at det offentlige bedrages med slette Varer, at Tyvekoster afsættes og at saadanne Omløbere ikke sjelden under Maske af at sælge søge at gøre sig bekendt med Folks huslige Forfatning og derefter nytte Lejlighed til at stjæle, hvorom Politiet, ifald samme maatte værdiges at høres, uden Tvivl maatte kunne give de mest overtydende Beviser.

„Hosekræmmerne, der for største Delen ere af Bondestanden og have faaet de dertil svarende Opdragelser, begynde vel i Almindelighed med Smaahandel af hjemmegjorte Varer, men udvide den efterhaanden til alle udenlandske Artikler og understøttes dem af Jøder, der founere dem disse Varer, ligesom deres Antal og utrolig formerer sig. Det Indgreb, disse saaledes gøre Kræmmerlavet, er i flere Henseender meget betydeligt og i Særdeleshed derved, at de, der formedelst deres Handel med grove indenlandske Varer staa i noget Forhold til Bønder, drage Bondehandelen til sig, hvilken er en af de fordelagtigste, fordi Bonden

betaler kontant og fordi de Silke- og andre Varer, der købes af dem, ikke synderlig ere Modens Afveksling underkastede.“

I 1804 klagede Klædefabrikanterne til Kommercekollegiet over, at der indsmugledes mange fremmede Klædevarer, men Oldermændene indsendte en Liste over, hvad 32 Kræmmere havde købt hos Fabrikanter, forat vise, at saadan Toldsvig ikke blev begaaet af dem.

1805 blev Joakim Hambroe ifølge kgl. Bevilling optagen i Lavet, men da han kort Tid efter døde og hans Søn Josef Hambroe, der var over 25 Aar, „fra sin tidlige Ungdom oplært ved Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerhandelen, har lært det enkelte og dobbelte Bogholderi, flere af de levende Sprog, kender tilfulde Veksel-Kurs og Stil baade her og andensteds“, søgte Lavet om Optagelse i Henhold til den gamle Bestemmelse om Kræmmer-sønnens Ret, nægtede Oldermændene ham dette. Hans Moder, for hvem han drev Forretningen, klagede til Magistraten, men uden Resultat, hvilket gav Anledning til Hambroes Nedsættelse i England, hvor en glimrende Løbebane aabnedes for ham. Hambroe glemte ikke den Tilsidesættelse, Lavet havde vist ham, ti i de Legater, han stiftede for sin Fødestad, hedder det, at ingen kunde nyde disse, der havde hørt til noget Lav.

Af et Andragende af 16. Maj 1809 ses det, at der da endnu var et Stade udenfor Nr. 4 paa Amagertorv, hvor der i over 30 Aar var solgt indenlandske Kniplinger, hvis Fortsættelse anbefaledes af Oldermændene. 2 Mænd havde samme Tid givet Ansøgning til Kongen om at maatte vedblive med at sælge Kamme, Strimler, Katun og udsyde Strimler, som de selv forfærdigede, til hvilken Handel de af Husejeren havde haft Tilladelse til at benytte en Trappe paa Amagertorv, hvilket nu var forbudt af Politiet.

I Anledning af en Forespørgsel fra Kancelliet af 26. Juni 1810, om det, med Hensyn til det Spørgsmaal om Detailhandlere kunde faa Tilladelse til tillige at handle en Gros, kunde være saadanne tilladt i nogle Aar at vedblive med Detailhandelen, svarer Oldermændene, at ingen af Kræmmerne havde

ytret Attraa til saaledes at vinde Ret til Groshandel og at han maatte besvare Spørgsmaalet benægtende; de partielle Groshandlere vilde ikke gavne det offentlige, ti man kunde ikke antage, at en Del af deres Vareafsætning vilde blive til de Lavsinteressenter, der handlede en Detail, og jo flere Hænder Varene passerede, desto dyrere bleve de. Der udkom alligevel en Raadstueplakat af 1. Okt., ved hvilken det blev tilladt Detailhandlere ogsaa at handle en Gros med de Varer, som Lavsartiklerne indeholdt.

I Anledning af en Forespørgsel fra Magistraten af 8. Okt. 1810 svarede Oldermænden, at den Gaard ved Stranden, der hed Kræmmerkompagniet, for over 100 Aar siden var solgt af Lavet, og at dette siden havde holdt sine Forsamlinger hos Oldermænden. Hvad Fabrikken angik, havde Lavet i det hele tilsat over 50,000 Rdl. derpaa og derfor indskrænket den saaledes, at der kun holdtes 4 Væverstole i et lejet Lokale under Mester Risbrigts Bestyrelse og Lavets Bogholders Tilsyn.

13. Juli 1811, vedtog Lavet at indgive en Ansøgning til Kancelliet om, at det maatte blive enhver Interessent paalagt at gøre et nyt Tilskud af 100 Rdl. til Fabrikkens forbedrede Drift, hvilke ved Dødsfald skulde gives tilbage, og at ny Interessenter skulde betale 300 Rdl. Man havde nemlig forøget Væverstolenes Tal til 7 og haabede snart at kunne forøge dem endnu mere.

1811 ønskede Magistraten at vide, hvorfor Lavet holdt Sammenkomster uden Magistratens Nærværelse, hvortil Oldermænden svarede, at i de senere Aar havde der ingen vigtige Sager været forhandlede og ingen Uenighed fandt Sted blandt Interessenterne, hvorfor hans Formænd ikke havde fundet det nødvendigt at ulejlig Magistraten i Overensstemmelse med Reskript af 4. Dec. 1688. Kancelliet gav dog Magistraten Medhold 21. Maj 1812, saaledes at det paalægges Oldermænden at anmelde Lavssamlinger, forat en Magistratsperson kunde være tilstede, ligesom Lærekontrakter for Fremtiden kun maatte indføres i Protokollen i dennes Nærværelse.

19. Maj 1812 gik Major Thortsen af som Oldermænd og efterfulgtes af

Kaptejn Johan Georg Ponsaing (1812—18).

Ved Lavsforsamlingen 5. Marts 1812 blev det besluttet, at det Postament, som i sin Tid var forfærdiget til Hæder for Legatstifteren L. Kettels og skulde have haft Plads i Forsamlingssalen i Kompagnihuset ved Gammelstrand og efter dettes Salg var flyttet fra den ene Oldermænds Hus til den andens, hvorved det havde lidt Skade, skulde opstilles i S. Petri Kirkes Kapel, hvor han var begravet.

Ligesom sine Forgængere krævede Oldermænd i de første Maaneder af sin Virksomhed flere Gange Politiets Hjælp forat undersøge, hvem der brugte uberettiget Handel.

2. Marts 1813 gav Oldermænd Oplysning til Kommissionen ang. Handelsberettigelse om de Varer, hvormed Hosekræmmerne og Lærredshandlerne handlede; der var imidlertid ikke nogen udtrykkelig Bestemmelse herom, „men det er en Sølvfølge, at de ingenlunde kunne have Rettighed til de Artikler, til hvis Forhandling Silke-, Ulden-, og Lærredskræmmerlavet ved dets Artikler af 7. Juli 1688 og andre Anordninger er forundt Eneret. Efter denne Forudsætning formener jeg, at Hosekræmmernes og Lærredshandlernes Udsalg maa indskrænke sig til følgende Artikler: Alle Sorter jydsk og islandske uldne Strømper, Trøjer, Vanter og Huer. Alle Sorter her i Landet forfærdigede Skindhandsker. Alle Sorter hjemmegjorte Hør- og Blaarlærreder, saavel hvide som farvede, tærnedede og trykkede. Alle Sorter ostindiske hvide og trykkede Katuner, saa og alle Kulører kinesiske Nankiner, samt alle saakaldte hjemmegjorte grove samt uldne Varer, nemlig hvidt og farvet Vadmel, Filt, fir- og femskaffet og Hvergarn. Lærredshandlernes Udsalg er efter min Formening indskrænket til alle Sorter hjemmegjorte Hør- og Blaar-Lærreder, saavel hvide som kulørte, tærnedede og trykkede“.

Med den nys nævnte Kommission stod Oldermænd i livlig Forbindelse, i det den ofte afkrævede ham hans Mening. I en Skrivelse af 22. April 1813 skrev han saaledes: „Jeg kan ingen-

lunde bifalde, at det ved en almindelig Lov skulde tillades Grossererne og endnu mindre deres Kontorbetjente efter nogle faa Aars Forløb at indgaa i Klædekræmmerlavet, ti man behøver blot at hense til det Personale, der under nærværende for Landet saa uheldige Periode har paa dets Ruin vidst at opsvinge sig til Grosserere, Købmænd eller Købmandsbetjente, saasom for dums Høkere, unge tildels omvandrende Jøder m. fl. a., om hvis gavnlige eller skadelige Handlemaade og Fremfærd for Staten og Samfundet den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsrets-Protokol bedst kan afgive Vidnesbyrd, forat vorde overbevist om, hvilket Slags Folk man kunde vente indlemmet i de Handelslav, der ere ældre end Grosserersocietetet. Næppe vilde det blive de mere værdige Mænd, der attraade denne Indlemmelse, men Jøder og deslige, over hvis Indgreb i Lavsrettighederne man stedse og især i de senere Tider med saa megen Grund har ført Klage, vilde ikkun ved saadan Indretning aabnes Adgang til at indtrænge sig i Lavet derved, at de enten virkelig eller pro forma engagerte sig hos Grossererne af denne Nation eller blot lode sig indskrive som disses Kontorbetjente og at det især vilde blive Klædekræmmerlavet, som kom til at føle Vægten af denne Indretning, derom kan man intet Øjeblik tvivle, hvoraf da fulgte, at Antallet af Lavets Interessenter inden føje Tid blev saa stort, at ikkun den mindste Del deraf kunde finde Udkomme; desuden vil enhver, som kender Forskellen mellem Handel en Gros og en Detail, være overbevist om, at et Menneske kan være en meget duelig Grosserer eller Grossererbetjent uden derfor at have mindste grundet Kundskab i Detailhandelen.“

8. Juni 1813 udstædtes kgl. Stadfæstelse paa en Vedtægt af 10. April, hvorefter alle ny Interessenter skulde tage en Aktie paa 160 Rbd. i Fabrikken.

26. Maj 1813 indgik alle 4 Oldermænd for Handelslavene med en Ansøgning til Kongen, hvori de bad om, at der maatte blive taget Hensyn til deres Erklæringer til Kommissionen for Handelsberettigelse, i det ikke Lavsaand men lang Tids Erfaring havde lært dem, „at Detailhandelen ikke kan bestaa, det er, at

den ikke kan føres med billig Fordel for den Handlende og paa taalelige Vilkaar for Køberne, uden at de Indretninger opretholdes, som borge for den førstes praktiske Duelighed ved at underkaste ham de Indskrænkninger, gennem hvilke denne ene kan erhverves, og som paa den anden Side betrygge hans udelte Besiddelse og Udøvelse af de Rettigheder, han derved har tilkøbt sig“.

1813 begyndte Oldemanden en ny Forhandlingsprotokol med følgende Vers, dateret 12. Avgust:

Axels Stad! i din den Moderfavn
 Vores Samfund flere Secler laae.
 Femte Christian, signet er hans Navn,
 Skrev de Love, hvorved det skal staae!
 Siette Frederich, Christians høie Æt,
 Værner end i Dag vort Samfunds Ret.
 Fødeland! i dit det hulde Skiød
 End i Dag vi nyde Held og Brød.
 Derfor hellig som den Lov, Gud gav,
 Er, o Konge! din og Landets Krav.
 Haan den Mand, der i vort Samfunds Baand
 Ei med dansk og varm og trofast Aand
 Værner takfuld, Konge, om din Arv,
 Fremmer takfuld, Axels Stad! din Tarv!
 Krigens sorte, mørke Rædselskye
 Truer Landet, truer Axels Bye.
 O, vi glemme ei i Krigens Stund
 Fredens lange, lykkelige Blund!
 Konge, kalder du til Stadens Værn, vi gaae,
 Fordrer Staten Offer, den skal faae,
 Haan den Mand, der i vort Samfunds Baand
 Ikke rækker det med villig Haand!
 Gud, som veier Støvs og Verdeners Vægt,
 Veier Fortids, Nutids, Fremtids Slægt,
 Vei for Danmark Orlog eller Fred,
 Kun lad Naade tyngte Vægten ned!

Sign vor Konge, sign hans Slægt,
 Tag hans Arv i Varetægt!
 Sign hver Borger! Borgeraand
 Binde fast vort Samfunds Baand,
 Lad det virke til hvert Medlems Held,
 Byd det virke til det Heles Vel!
 O, med Hiertets Haab, som aldrig sveg,
 Sættes Pennen først til dette Blad.
 Maatte, lille Pen, din mindste Streg
 Tegne Held for Konge, Samfund, Stad.

19. Marts 1814 gjorde Oldermændene for Isenkræmmerne opmærksom paa, at den Handel, som adskillige Klædekræmmere førte med Knapper, Urkæder og Signeter og andre Galanterivarer, var uberettiget og ifølge Isenkræmmernes Lavartikel ligesom Plakaten af 22. Dec. 1808 medførte Konfiskation og Bøder. Klædekræmmerne kunde imidlertid ikke indrømme, at Isenkræmmerne havde Eneret til at forhandle de nævnte Galanterivarer, og gjorde i saa Henseende Henvisning til en Højesteretsdom mellem Isenkræmmerne og en Mand, der ikke var Klædekræmmer. Iøvrigt gjorde Ponsaing opmærksom paa, at det nu ikke var nogen passende Tid til at omtale slige Bagateller, da der netop nu bliver gjort Forslag af Kommissionen ang. Handelsberettigelse om en nøjagtig Grænse mellem forskellige Handelsgrene.

Lavets Uldenfabrik var i de senere Aar gaaet meget tilbage; i 1814 opdagedes det, at der var begaaet Underslæb og Tyverier, hvilket havde til Følge, at Ponsaing et Par efter gik af og blev dragen til Ansvar, fordi han ikke havde passet nøje nok paa. Uagtet han dømtes til at dække Underskudet, trak han dog Tiden ud, og endnu 21. August 1835 vedtog man, at Beløbet skulde inddrives. Fabrikken blev imidlertid sat i Gang igen under Bestyrelse af Povl Michael Launy, og 1817 lejede man Lejlighed til den i Gaarden paa Hjørnet af Store Kongensgade og Hoppenslænge for 800 Rbd. om Aaret. Lejen blev imidlertid funden for høj og blev 1819 nedsat til det halve. Sidstnævnte Aar blev Fabrikmesteren arresteret, fordi ogsaa han

havde begaaet Tyveri. Der var 1815 bleven nedsat en Kommission til at undersøge Sagen og foreslaa Forandringer. Lige overfor denne vægrede Oldermænd sig ved som Bevis for sine Besvarelser paa Revisionsudsættelser at udlevere Hovedbogen til Kommissionen, og der fremkom skarpe Rivninger paa en Generalforsamling 1815, hvorom Kommissionen bl. a. skriver: „Hr. Etatsraad Lange (Borgmester), som var nærværende ved bemeldte Forsamling, kan bevidne foranførte Nægtelse, som endog blev led-saget med fornærmelige Udladelser af Oldermænden. Revisionen kunde følgelig ikke bringes til Ende, naar det blev nægtet Revisorerne at afbenytte Hovedbogen forat beegne de indkomne Besvarelser, og de Forslag, som der blev gjort om paa anden Maade at faa Regnskabet drøftet og bragt paa det rene, satte Oldermænden sig ligeledes imod. Resultatet af den Revision, der er sket, selv ved Siden af de Kommitteredes Besvarelse, viser, at vor Fabrik i en Tid af 13 Aar er gaaet saaledes tilbage, at den næsten er tilintetgjort, og naar man derhos bemærker, at af dette Tidsrum have vi Krigsaarene, i hvilke derfor ogsaa mange af private Mænd anlagte Fabrikker ere bragte til en høj Grad af Fuldkommenhed og Flor, saa maa vistnok enhver Upartisk falde i Forundring over bemeldte vor Fabriks forfaldne Tilstand og paanødes den Formodning, at Administrationen ikke har været vedbørlig.“

Det hedder endvidere: „Naar slutteligen Oldermænden og de Kommitterede synes at ville henskyde dem under det i December forrige Aar opdagede Tyveri, saa maa vi alene her-ved bemærke, at alt, hvad der under de derover afholdte Forhør er fremkommet, vidner imod Administrationens Vedbørlighed, i hvilken Henseende vi alene ville nævne, at Fabrikmesteren har forklaret, at han var Bestyrer af Fabrikken og at ingen af Lavet havde noget dermed at bestille, samt at han i 3 à 4 Aar har ugenlig anført 2—4 Pd. Garn for meget som forarbejdet forat tilvende sig Arbejdslønnen derfor“.

Forat faa de herover opkomne Stridigheder i Lavet nedlagte, henvendte en stor Del Medlemmer sig til Magistraten i

en Skr. af 3. Nov. 1815, og bad om, at der maatte udnævnes 5 uvillige Mænd til at gennemgaa Fabrikkens Protokoller og give deres Skøn om, hvor stor en Sum de Kommitterede og Bogholderen burde svare i Erstatning, og at det i det mindste maatte paalægges Oldermænden at fremlægge de Bøger og Dokumenter, der maatte ønskes.

Paa Lavsforsamlingen 24. Okt. 1816 forment Ponsaing, at han var fritagen for Ansvar, fordi der til Fabrikkens Bestyrelse var antagen en af Lavet lønnet Bogholder, men Forsamlingen var enig om, at Ponsaing og de Medkommitterede skulde staa til Ansvar for alt, hvad der var foregaaet efter Udgangen af Aar 1813, „hvorunder da tillige indbefattes Erstatningen af de færdige fra Lageret borteblevne Varer, nemlig 2 Stykker Chalong, 2 Stykker Rask, 15 Stykker Flonel og 4 halve Stykker Multum, som af bemeldte Kaptejn Ponsaing og Medkommitterede blive at erstatte enten efter Dagens Pris eller med lige Varer forsvareligt Købmandsgods. I øvrigt kunne de Tilstedeværende, da det af Undersøgelseskommitteens Revisionsforretning er aldeles klart, at de vedkommende have gjort sig skyldige i det mindste i Forsømmelse og Efterladenhed af deres Pligters Opfyldelse, ikke undlade her til Protokollen at tilkendegive bemeldte Vedkommende Interessentskabets Misnøje med deres Forhold og især Hr. Kaptejn Ponsaing i Anledning af hans mod D'Hrr. Revisorer Launy og Bagge brugte utilbørlige og ufortjente Udladelser, ligesom man paa den anden Side fandt sig pligtig at yde D'Hrr. Medlemmer af Undersøgelseskommitteen Interessentskabets særdeles Taksigelse for deres meget byrdefulde og vel udførte Revisionsforretning.“

1820 blev Fabrikken overdraget til Vævermester Bæhr og der blev afsluttet en Kontrakt med ham i April 1821, hvilken imidlertid ikke havde lang Varighed, ti 15. Sept. 1825 vedtog man at bortsælge Maskinerne og Redskaberne ved Avktion næste Aar. Aaret 1820 blev dog anset for det, da Lavsfabrikken med Rette maa siges at være stanset.

8. Juni 1814 advarede Oldermændene i Adresseavisen Klædefabrikkerne mod at overdrage Udsalg af deres Varer til andre end Interessenterne i Lavet og forbød Hosekræmmerne baade at falholde og som Skilt i deres Vinduer eller Udsalgssteder at udstille saadanne Varer, til hvis Forhandling Kræmmerlavet havde Eneret. Da Hosekræmmerne ikke toge Hensyn hertil, stævnedes Oldermændene 12 af dem for Politiretten, hvor der 12. Okt. blev indgaaet et Forlig, ved hvilket de Indstævnede gave Bøder paa 25—80 Rbd.

1814 søgte de jødiske Brødre Unna om Tilladelse til at sælge adskillige Silkevarer, i det de fremførte, at de havde en Bomulds- og Silkefabrik. Herom skriver Oldermændene 23. Dec., at de vel havde „et saare ubetydeligt og næppe bekendt Bomuldsvæveri — i Silke arbejder det hidindtil ikke —, men det var indlysende, at denne saakaldte Fabrik som de fleste af den Slags stunder sin Opløsning i Møde“.

1815 søgte Hosekræmmer Nathan Levin Nathan om Optagelse i Lavet; Hosekramhandelen var for indskrænket, saa endog Tjenestefolk klædte sig i finere Tøjer, end Hosekræmmerne handlede med; der var netop i den sidste Tid optaget flere Hosekræmmerere i Lavet, som Amtrup, Søndergaard, Albeck, Thune, Borup og der var kun faa Hosekræmmerere af dem, der holdt aaben Bod, som ikke vare indlemmede i Lavet. Dette modsatte Oldermændene sig; Ansøgeren kunde ikke sættes ved Siden af de optagne Hosekræmmerere, der alle havde været udmærkede Borgere og retskafne Handelsmænd. Det var særdeles ønskeligt, om Jøderne mere kunde anbringes ved andre borgerlige Næringsveje end Handelen, „ti den Handelsaand, der i Almindelighed hersker hos dette Folkeslag, er, som Erfarenhed viser, næppe den nyttigste for Staten eller Handelsstanden.“

Siden 1798 vare mange blevne indskrevne i Lavet efter kgl. Bevilling, især Jøder, saaledes 1799 Brødrene Philip, Moses Meyer, Isaac Moses Cohen, Hertz Isaac Loria, 1801 Moses Ruben Henriques, Abraham Israel.

Ved kgl. Bevilling 8. Maj 1801 bleve følgende 7 Hosekræmmere indtegnede: Henrik Lund, Ole Lund, Jens Lund, M. A. Kierkegaard, Anders Kierkegaard, Christen Agerskov og Niels Aabye.

1805 optoges ligeledes Jøden Joakim Hambroe, 1811 Hosekræmmer Jens Fønnesbech, Jøden J. S. Glückstadt, 1812 fik Lehmann Hartvigsen og Thomas Høyer kgl. Bevilling mod at betale 2000 Rdl. hver til Døvstumme- og Blindeinstituttet og Fødselsstiftelsen og 1813 Jens Hordrup imod $\frac{1}{12}$ af denne Sum til Døvstumme- og Blindeinstituttet. 1813 fik følgende Hosekræmmere kgl. Bevilling: Jens Olsen Schibild, Anders Jensen Aller, Jens Christen Møller, Gregers Christensen, C. O. Lysgaard Kjær, Mads S. Tvermoes, 1814 Emanuel S. Berendt, J. S. Bøgild, Lavrids Christensen Kierkegaard, Peder Dorslund, ved kgl. Bevilling af 13. Jan. 1815 optoges paa engang følgende Hosekræmmere: Morten Niels Søndergaard, Peter Aabye Waad, Jens Weyen, N. D. Amtrup, J. J. Borup, H. N. Albeck. Samme Aar Jøderne Nathan Levin Nathan og Isaak Unna og Hosekræmmer Søren Petersen Kiær, 1816 David Nathan, 1817 Wulff Joseph Unna, 1818 Hosekræmmer Andreas Fønnesbech.

Da Hambroes Enke 1814 søgte om, at den af hende drevne Silke- og Klædehandel maatte gaa over til hendes Datter, var Oldermannen meget oprørt. I de 40 Aar, han havde kendt dette Lav, havde han hørt mange urimelige Ansøgninger, men aldrig ved at gennemlæse Lavsprotokollen fra de ældste Tider truffet nogen med saa stort Præg af dumdristig Uforsømmethed. „Var end bemeldte Toba Hambroes Mand indtraadt i Lavet, efterat han overensstemmende med Lavartiklerne havde tjent sin Tid som Dreng og Svend, vilde dog denne for alle antagelige og rimelige Grunde blottede Ansøgning fortjene at blive afvist, men røbes ikke her den højeste Grad af Ubluher og Uforsømmethed, naar man véd, at afdøde Hambroe, uden at han efter Loven havde lært Handelen paa Lavet, blev ved en særdeles kgl. Naade deri indlemmet, nu at forlange, at denne Naade skulde udvides til hans Svigersøn, ti at Hanna Sophie

Hambroe, som Moderen kalder hende, for nærværende Tid er gift med en viss Borup, har hun meget viseligen forglemt at anføre, hvilket synes at grænse saa nær som muligt til et strafværdigt Bedrageri. Det eneste Motiv, hun har for denne Ansøgning, er, at Datteren i 8 Aar har opfyldt sin Pligt og hjulpet at ernære sin gamle Moder, en Grund der iøvrigt er saare latterlig, naar man ser, at Supplikantinden siden siger, at Datteren har Pant i Handelen, og naar man betænker, at hun rimeligvis, om ikke fra den Tid, hun blev skilt fra sin første Mand Modehandler Raphael, saa dog siden hendes anden Mand Wulffs Død — med hvilken hun i en kort Tid var gift — har ført Handelen for egen Regning“ osv.

Saa skarpe Udtryk kunde Oldermændene bruge i en Betænkning til Magistraten, der igen skulde sendes til Kancelliet.

1815 søgte Isaak Unna om Optagelse i Lavet; han havde en Hosekræmmerbod i en af de Boder, der da vare omkring Trinitatis Kirke. Hertil bemærker Ponsaing ligesaa skarpt, at „man maatte kun lidet kende denne paa enhver egen Fordel saa opmærksomme Nation, om man et eneste Øjeblik kunde tro, at Supplikanten vilde blive boende ved Rundetaarn, naar han, i Besiddelse af den ansøgte Bevilling, fandt det overensstemmende med sin Fordel at forlægge sin Handel til et nærsommere Sted i Staden, eller om man vilde tro paa, at han, naar han ikke længer fandt sin Fordel ved at fortsætte denne Handel, vilde tage i Betænkning lig andre hans Trosforvandte f. Ex. en Levison, Cantor, Daniel Jacob og flere andre at overdrage sine Rettigheder til andre Uvedkommende for en aarlig Betaling eller forat hjælpe en Paarørende i Vej, hvorved de kgl. Anordninger paa det skammeligste i de seneste Aaringer blive illuderede og vort i de sidste Tider ved Uvedkommendes Indlemmelse saa overordentlig forøgede Lav snart vil gaa sin Undergang i Møde, da det vel næppe kan tænkes, at Almen-Velstanden skulde til de Handlendes Fordel tiltage i samme Forhold som den overordentlige Mængde Butikker, hvormed de opfyldte Staden.“

I Anledning af Kongens Kroning opfordrede Oldermændene 25. Juli 1815 Interessenterne til „at vise deres Kærlighed og Hengivenhed for det ædleste og bedste Kongepar, som nogen-sinde blev et Folk skænket af den Algode“. Han havde ment, at de burde opstille en Æresport eller noget lignende, „som vore Forfædre og Formænd i Lavet ved deslige Lejligheder have fremstillet“, men det var nu forbudt at holde Højtideligheder udenfor Frederiksborg. Derimod var det hans anden Tanke ved et velgørende Foretagende at vise Hengivenhed mod „de op-højede og almindelig elskede Personer, hvis sjeldne Godgørenhed mod Trængende stedse vil blive et følgerigt Exempel for enhver god Undersaat“. „Det er mine Herrer bekendt, at tvende Fattighuse i Larslejsstræde, hvor 20 Nødlidende af Borgerstanden nød frit Hus og en ugenlig Pengeunderstøttelse, i hine for Hovedstaden saa skrækkelige Ødelæggelsesdage (Bombardementet 1807) bleve et Rov for Luerne, uden at det i de nu henrundne 8 Aar har været Bestyrerne af disse for Samfundet saa velgørende Stiftelser muligt igen at faa samme opbyggede. At disse Stiftelser for det meste have haft deres Oprindelse, Bestyrelse og successive Udvidelse og Vedligeholdelse ved en Del af dette Lavs værdige og ædle Medinteressenter f. Ex. Schupp, Oxen, Klare, Kiellinghusen, Wroe, Klarck, Kettels, Brødrene Petersen og mange flere, hvis Navne til evig taknemlig Erindring staa antegnede i Stiftelsens Annaler, ledte mig til og indgav mig det sikre Haab, at jeg i dette Lav, som i den forbigangne Tid skænkede Staden saa mange Hædersmænd, der fandt deres Glæde i at være Trængendes Velgørere, ogsaa endnu idag vilde finde det samme“. Som en Følge af denne Opfordring tegnedes 3320 Rbd. De omtalte Stiftelser hed Petri Kirkes og Thymes Plejehuse, nu Thymes og Pelts Stiftelse, der altsaa for en væsenlig Del skylde Kræmmerne deres Tilværelse.

Paa Lavsforsamlingen den 5. Marts 1816 nedlagde Ponsaing sit Oldermandskab og ønskede ikke Genvalg paa Grund af den Uvilje, der var opstaaet imod ham i Anledning af Besvigelserne ved Fabrikken og hans egenraadige Adfærd.

Major Henrik Kall (1816—19)

valgtes 5. Marts 1816.

Ved en Forordning af 23. April 1817 om Handelsberettigelse blev det bestemt, at der skulde, i Lighed med hvad der siden 1807 havde fundet Sted i Isenkræmmerlavet, indrettes Examinere ved alle Handelslav. Det blev videre anordnet, at den Husbonde, der var Aarsag i, at hans Dreng ikke havde lært, hvad han burde vide, ikke alene skulde betale Omkostningerne ved hans Oplærelse, men endog skulde give Bøde fra 100 til 200 Rbd. Ingen maatte blive Svend i dette Lav, førend han var 18 Aar gammel og havde staaet 5 Aar i Lære, og Ingen maatte blive Interessent, førend han i 3 Aar havde tjent i Lavet som Svend. Ved Examen skulde der examineres af Oldermænd og de Kommitterede i Overværelse af et Medlem af Magistraten.

Efter Oldermændens Forslag af 19. Majs. Aar skulde Interessentexamen bestaa af en theoretisk og en praktisk Prøve. Til den første udkrævedes: Renteberegning, Kæderegning, Vekselregning, Vekselret og Omgangsmaaden med Veksler, en aldeles nøjagtig Kundskab om inden- og udenlandsk Vægt og Maal og begges gensidige Forhold, en kort Afhandling i Handelsfaget korrekt affattet saavel i det danske som tyske Sprog over en opgivet Materie, Handelskorrespondance i begge Sprog, Naturhistorie, for saa vidt den angaar Handelsvarernes Oprindelse saa vel i Plante- som Dyreriget, fuldkommen Kundskab i Handelsgeografi, i det enkelte Bogholderi og om Toldanordningerne, for saa vidt de vedkom Lavets Handel. Den praktiske Prøve bestod i: nøje at kende Varernes Godhed i Henseende til deres forskellige Grader, af hvilke Dele Varerne bestaa, fra hvilke Steder og Lande de rettest og fra første Haand faas, samt paa hvilken Maade de bedst og i Henseende til Omkostningerne lettest transporteres, fuldkommen Kundskab om Varernes Opbevaring, Pakning og Konservering og om Toldbodens praktiske Forretninger, for saa vidt Lavet vedkommer. Ogsaa for Drengene blev der afholdt

theoretiske og praktiske Prøver, for hvilke der gaves Karaktererne godt, temmelig godt og maadelig.

Den første Svendeexamen foregik 6. Avgust 1817 i Nærværelse af Lærlingenes Principaler og nogle andre Lavsinteressenter. „Bemeldte Lærlinge vare følgende og bleve efterat være nøje examinerede i de forskellige opgivne Kundskabsgrene, tilkendte de vedtegnede Karakterer, nemlig:

1. Johan Peter Petersen, udlært hos Kaptejn Sigvard Korfitsen, tilkendt Karakteren Godt.

2. Heymann Samuel Fridericia, udlært hos Cohens Enke, Karakteren Godt.

3. Johan Frederik Carlsen, udlært hos Hr. Bagge, Karakteren Godt.

4. Meyer Elbe, udlært hos Elias Weel, tilkendt Karakteren Godt, dog bliver hans Læreattest først at udstæde til Michaelis dette Aar, til hvilken Tid hans 5 Læreaar først udløbe.

5. Johan Christian Bentzen Berring, udlært hos Thomas Bugge, tilkendt Karakteren Godt.

6. Henrik Vilhelm Jantsen, udlært hos Hr. Clemensen, tilkendt Karakteren Temmelig Godt.

7. Benjamin Hansen, udlært hos Hr. A. Fonnesbech, tilkendt Karakteren Godt.

8. Christian Volqvartz, udlært hos Hr. Thomas Høyer, tilkendt Karakteren Godt“.

4. Juni samme Aar holdtes den første Interessentexamen, der blev bestaaet af Johan Christian Rasmussen, Jens Andreas Knudsen Westergaard og Jens Nielsen Ravn.

1818 var der igen Strid med Urtekrammerne i Anledning af disses Handel med Traad, Bændler og deslige. Samme Aar indstævnedes Oldermændene en Høker og 8 Hosekrammere for ulovlig Handel, af hvilke kun 2 af de sidste slap for at give Bøder. I Slutningen af Aaret gik Oldermændene Fallit og P. M. Launy konstitueredes i hans Sted af Magistraten; næste Aar fragsagde Kall sig Formandskabet paa Grund af svageligt Helbred.

Kaptejn P. M. Launy (1818—35)

valgte 22. April 1819 og vedblev at fungere til sin Død 1835. Han begyndte straks med at anlægge Sager mod dem, der gjorde Indgreb i Lavets Rettigheder, og disses Tal var stort, ti i 1819 og Begyndelsen af 1820 blev der givet 635 Rbd. i Bøder.

1820 gjorde Hosekræmmerne et nyt Forsøg paa at slutte sig sammen med Kræmmerne. I Lavsforsamlingen 25. Juli 1820 „foredrog Oldermænd Stadens høje Magistrats Skrivelse af 10. dennes, hvori højsamme i Anledning af den fra en Del Hosekræmmere og Lærredshandlere indkomne Ansøgning om at indlemmes i Lavet forelægger Lavet det Spørgsmaal, om det er villigt til at renoncere paa den Lavet tilkommende Ret til lige med Hosekræmmerne at handle med de Varesorter, som ere Genstand for disses Næring, og i hvilken Henseende Oldermænd opfordrer til efter forudgaaet Overlæg med Lavets Interessenter at meddele Erklæring. Efterat Oldermænd, Kaptejn Launy, havde opfordret de tilstedeværende Interessenter af Lavet, 35 i Tallet, til at afgive deres Erklæring ang. det forelagte Spørgsmaal, vare samtlige enstemmigen af den Formening, at samme burde besvares benægtende saavel med Hensyn til, at Lavets Interessenter, ifald de skulde renoncere paa Udsalget af de omkvæstionerede Varer, maatte overdrage hvad der fabrikeres paa dets Fabrik til Hosekræmmerne, som og at Interessenterne ikke ville beholde nogen Handel tilbage, naar Tilfældet maatte indtræffe, at Indførsel af fremmede Varer, der nu for en Del er Genstanden for Lavets Handel, maatte blive forbudt“.

Paa Mødet 2. Nov. 1820 „fremlagde Oldermænd en Skrivelse fra Stadens høje Magistrat af 18. Okt. sidstleden, hvorudi højsamme forlanger Betænkning, om Lavet maatte være enigt i, at Hosekræmmerne og Lærredshandlerne skulle, i Overensstemmelse med hvad der blev forhandlet i den i Aaret 1812 nedsatte Kommission og med Lavets daværende Oldermænds Betænkning, herefter turde forhandle alle Sorter hjemmegjorte Hør- og Blaarlærreder, saavel hvide som kulørte, tærnedede og trykkede, alle Sorter jyske

og islandske uldne Strømper, Trøjer, Vanter og Huer, alle Sorter her forfærdigede Skindhandsker, alle Sorter ostindiske og danske hvide og trykkede Katuner, alle Sorter kinesiske Nankiner, alle saakaldte hjemmegjorte grove uldne Varer, navnlig Vadmel, Filt og Hvergarn, alle i Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet forfærdigede uldne Varer, Klæde alene undtagen, saasom Flonel, Multum, Chalong, Rask, Serger og Svanebayer, uldne og Kamelhaars Plydser, alle Slags indenlandske Bomuldsstrømper, Huer og Vanter samt hvide og sribede Bommesier og Olmerduge“.

„De tilstedeværende 22 Interessenter vare af den Formening, at Hosekræmmerne ikke burde tillades at handle med de paa Lavets Fabrik forfærdigede og i formeldte Skrivelse nævnte Varer, nemlig Chalong og Rask, Serger samt uldne og Kamelhaars Plydser, omendskønt disse tillige ere opgivne i daværende Oldermænd, Major Ponsaings Skrivelse af 22. April 1813, da Handelen for Lavets Interessenter siden den Tid betydeligen er forringet og Antallet af Interessenter i lige Grad tiltaget. Derimod fandt man intet imod, at Hosekræmmerne forenedes med Lærredshandlerne og at disse samlede erholdt Tilladelse til tillige at handle med islandske Strømper, kinesiske Nankiner og Hvergarn samt alle her i Landet forfærdigede Handsker af Skind, skønt disse Varesorter ikke ere benævnte i Oldermænd Major Ponsaings foranmeldte Skrivelse, hvorhos bemærkes, at de uldne Varer, som Hosekræmmerne og Lærredshandlerne maatte forundes Tilladelse til at falholde, skulle indskrænkes til de af disse Varesorter, som efter foregaaende behørig Bestilling kunne erholdes paa Lavets Fabrik og ere forsynede med Fabrikkens Stempel. Iøvrigt anses det som en Selvfølge, at Lavets Interessenter forbeholdes de dem ved Lavartiklerne givne Rettigheder og blot dele de ommeldte Artiklers Salg med Hosekræmmerne og Lærredshandlerne“.

Ved Forordning af 12. Marts 1821 bestemtes det dernæst, at Lærredshandlerne forenedes i et Lav med Hosekræmmerne, og dette ny Lav fik derpaa udtrykkelig Hjemmel for, hvilke Varer der hørte ind under dets Omraade. Hermed

ophørte en Kilde til mangeaarig Strid. Man tager imidlertid Fejl, naar man tror, at det var de Lærredskræmmere, der vare Medlemmer af Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet, der nu traadte ud af dette og sluttede sig til Hosekræmmerne. Tværtimod, som det hedder i en Skrivelse fra 1855 af den dav. Oldermænd Kaptejn Green, „de Lærredshandlere, som i 1821 blive forenede med Hosekræmmerne, vare ikke Interessenter i Lavet, men vare derimod nogle enkelte Individer, som havde Bevilling eller Borgerbrev paa at handle med indenlandske hjemmegjorte Lærreder. Havde de været Interessenter, vilde de sikkert meget have frabedt sig at blive forenede med Hosekræmmerne, hvorved deres Handelsret betydelig blev formindsket“.

Ved Anordning 23. April 1817 var Drengenes Læretid nedsat til 5 Aar; 18. Juni 1821 æskede Magistraten Erklæring om, hvorvidt det kunde anses for tilraadeligt, at Læretiden igen blev forlænget til 7 Aar, og om Tallet paa Drengene siden 1817 var til eller aftaget. Alle tilstedeværende paa Lavsmødet 28. Juni 1821 erklærede i den Anledning, at det vilde være gavnligt, ikke alene at den gamle Læretid paa 7 Aar blev genindført, men at ogsaa Svendetiden blev fastsat til 5 Aar.

Paa samme Lavsmøde anmodede man Oldermænden om ved Rettens Hjælp at faa oplyst, om nogle Interessenter havde overladt deres Handelsrettigheder eller laant deres Navne til uberegtigede Handlende, og Forsamlingen erklærede, at Lavet skulde afholde alle Omkostninger i denne Henseende, om end Følgernes Udfald ikke maatte svare til Øjemedet.

Ved en Skrivelse af 19. April 1822 indskærpede Magistraten det Paabud, ifølge hvilket enhver Interessent hvert Aar skulde købe for 1000 Rdl. af danske Fabrikvarer, og det blev vedtaget at indgaa med en Forestilling om Forandring af denne Lovbestemmelse, der ikke ret vel kunde opfyldes længer.

Efterat have gjort opmærksom paa, at nævnte Bestemmelse var taget med Hensyn til det kgl. Varemagazin, der ikke havde bestaaet siden 1772, og at Interessenterne i lang Tid havde anset den for hævet, mener Oldermænden, at man altsaa nu vilde være

nødt til at indkøbe Varerne hos Fabrikanterne kontant, hvortil udkrævedes en altid disponibel Kapital. „Desuden har enhver Fabrikant, Mester eller ikke Mester, nu Ret til selv at udsælge og udsælger virkelig ofte i smagfulde Butikker sine Varer i Alen-, Stykke- og Parvis, altsaa i den yderste Detail, hvilket i fordums Dage ingensinde fandt Sted, da slige Detailudsalg vare Fabrikanterne aldeles forbudne. Den nærmeste Følge af denne Uorden med Fabrikanternes Detailudsalg, som i intet andet Land finder Sted, er, at Fabrikanterne og Kræmmerne, der ellers skulde arbejde til et Maal, komme i en Kollision, som ikkun fremavler Misundelse og Næringsnid, og det vil ingenlunde kunne tænkes muligt, at Kræmmerne skulle kunne erholde gode indenlandske Varer, da Fabrikanterne naturligvis forbeholde sig de bedste for deres Detailudsalg, ligesom Lavet ej heller vil være i Stand til at holde Pris med Fabrikanterne, der have Varerne fra første Haand og som oftest endog lade sig betale en højere Pris af Kræmmerne end af private Folk forat tiltrække sig Afsætningen.

„Paa den Tid, titmeldte Forpligtelse fandt Sted for Klædekræmmerlavet, bestod dette af omtrent 40 kraftige Mænd, der hver for sig havde Evne til at virke, nu er derimod Antallet af Lavets Interessenter steget til 140, som alle med Familier skulle leve saa godt som ene af Hovedstadens Handel, da Kongeriget Norge, som forhen konsumerede en stor Del Manufakturvarer, nu er adskilt fra Staten, og selve Købstadkøbmændene i Sælland og øvrige Provinser vide nu Udveje til at erholde deres Manufakturvarer til en meget ringere Pris, end Kræmmerne i Hovedstaden kunne levere samme, hvortil endnu kommer, at endog private Folk kunne fra Udlandet forskrive til en enkelt Kjole og paa eget Navn faa det forskrevne fortoldet, ligesom man ogsaa har Exempler paa, at Private paa Ansøgning straks have faaet deres Varer udleverede efter Vurdering, medens Kræmmerne maa bie, indtil deres Varer ere solgte ved Avktion paa Toldboden“.

En saadan Bestemmelse kunde i Virkeligheden med stor Lethed omgaas, ti det var følgelig ikke saa vanskeligt at bevæge en eller anden Fabrikant til at udstæde Kvittering for Betaling for Varer, der aldrig vare leverede. Det hele blev kun en Formsag.

14. Avg. 1823 blev det vedtaget at indgaa med en Forestilling om, at ingen Interessent i Fremtiden maatte have mere end 1 Dreng ad Gangen indskreven i Lavet, og at det udtrykkelig maatte forbydes i Fremtiden at have andre end Lavs-Svende og Dreng i Tjeneste, i Overensstemmelse med Reskriptet af 11. Sept. 1744 om Urtekræmmerlavet; det indrømmedes af Kancelliet ved Resk. af 1. Nov. 1823, efter nogen Tids Forløb at tage Sagen under Overvejelse, efterat Oldermændene havde søgt at paavirke Interessenterne til at indskrænke Tallet paa Dreng, medens Kancelliet paa den anden Side bifaldt en Betænkning af Magistraten, at Interessenterne efter Lavsindretningen ikke kunde være berettigede til at lade de Forretninger, der vedkom Svende og Dreng, udføre af Fremmede.

Paa Lavsforsamlingen 17. Juli 1828 blev det vedtaget at ansøge Kongen om, at det maatte forbydes Gæstgivere og Værtshusholdere at taale Handel med Manufakturvarer i deres Gæste- og Skænkestuer, hvilket ogsaa havde et Forbud fra Kancelliet til Følge.

I Anledning af Prins Frederiks (Frederik VII's) Giftermaal 1828 indsamledes i Lavet 468 Rbd., der sendtes til Biskop Münter til Anvendelse til Vilhelminestiftelsen.

Ved Politirettens Dom af 9. Feb. 1831 blev en Interessent dømt til en Bøde af 5 Rbd. forat have solgt Hatte af Silkefløs, i hvilken Anledning Lavet vedtog at antage en Sagfører ved Højesteret, hvis Hattemagerlavet vilde appellere denne Dom.

Idet Lavets Fabrik var ophævet og Interessenterne ifølge Privilegierne alligevel maatte betale Indskud til den, samledes efterhaanden en større Sum, hvorfor Thure Krarup 1832 udkastede en Plan til Oprettelse af en Understøttelseskasse for Interessenter og deres Efterladte. Denne Sag forhandlede nogle

Aar, indtil det paa Lavsmødet 21. Avg. 1835 blev vedtaget at søge kgl. Stadfæstelse paa Fundatsen for denne Kasse, at det indtil videre hvert Aar skulde bestemmes, hvor meget der maatte bortgives og hvor meget der skulde lægges op. I Forestillingen maatte det derfor fremstilles, „at Fabrikken i Aaret 1820 paa Grund af Omstændighederne blev nedlagt, at dens Gæld var betalt og at den havde en Kapital af 9000 Rbd., men at Konjunkturerne ikke tillade nu at drive en Fabrik samt at man ønskede Udsættelse med igen at paabegynde nogen Fabrikation, indtil den ovennævnte Kapital ved de ny tiltrædende Interessenters Tilskud, der imidlertid maatte forblive uforandret, var opvokset til et Beløb af 20 til 25000 Rbd., hvorefter da nærmere Indberetning betræffende Fabrikkens Drift m. v. skulde ske.“

Om denne Sag meddeler Reskriptsamlingen følgende:

I en til Kancelliet indkommen allerunderdanigst Ansøgning havde Silke- Ulden- og Lærredskræmmerlavet her i Staden andraget, at det ved allerhøjeste Privilegium af 27. Septbr. 1729 blev bevilget Lavet at anlægge og drive et Ulden-Manufaktur til Fabrikation af Chalonger, Multum og andre uldne Stoffer, hvorhos det ved Privilegiets 3die Post blev bestemt, at alle nærværende og tilkommende Interessenter i Lavet skulde, til Manufakturets Drift, indskyde enten en hel Portion, som var 200 Rdlr. D. C. (160 Species), eller, hvis de vare uformuende, en halv med 100 Rdl. D. C. (80 Species). Lavet fortsatte derefter dette Etablissement i omtrent 90 Aar med afvekslende Held, dog næsten stedse med Underballance, og flere indtrufne Uheld, forandrede Konjunkturer og endelig Krigen samt Pengevæsenets Forandring i 1813 havde til Følge, at Fabrikken kom i en betydelig Gæld dels til Private dels til Lavskassen, indtil det ved en i Aaret 1817 foretagen Undersøgelse af dens Status viste sig, at den ikke var i Besiddelse af Aktiva til at dække den Sum, Interessenterne i Lavet efter Omskrivningsforholdet kunde tilkomme ifølge de gjorte Indskud. Ved en den 20. Jan. 1818 affholdt Lavsforsamling blev det derfor enstemmig vedtaget, at ethvert Indskudsbevis skulde bestemmes til 30 Rdl. S. V., hvil-

ket Beløb ved en Interessents Dødsfald eller Udtrædelse af Lavet skulde udbetales uden Hensyn til Fabrikens Tilstand, samt at enhver fremtidig Interessent ikkun skulde indskyde $\frac{1}{2}$ Portion, dog denne beregnet til 100 Rdl. dansk Kourants sande Værdi, 80 Species eller 160 Rdl. S. V., hvoraf de 30 Rdl. S. V. skulde anvendes til Fabrikens Drift og de øvrige 130 Rdl. S. V. henlægges til et Fond til Afbetaling af dens Gæld; endelig vedtoges det, at et Beløb af 3100 Rdl. S. V., som Fabrikken var skyldig til Lavskassen, skulde bortfalde og føres denne Kasse til Udgift. Uagtet disse Bestemmelser fandtes det imidlertid umuligt at vedligeholde Fabrikens Drift, og den blev derfor i Aaret 1820 stanset indtil videre, for ikke at komme i dybere Gæld, og for om muligt at se den paadragne Gæld afbetalt. Ved de af senere indtraadte Interessenter gjorte Indskud af 160 Rbd. S. for hver til Anlæggets Drift, anfører Lavet nu, at have set sig i Stand til efterhaanden at afbetale Gælden, samt desuden, uagtet Fabrikskassen i de senere Aar ofte er kommen Lavskassen til Hjælp til Bestridelsen af sidstnævnte Kasses Udgifter og til at afholde Bidrag i velgørende Øjemed, at opsamle en Kapital af cirka 9000 Rbd. S. i kgl. Obligationer. Denne Sum ansaas dog for liden til med nogen Kraft og Nytte at paabegynde Fabrikens Drift, hvortil Konjunkturerne desuden formentes at være lidet gunstige, og da denne Sag derefter blev forebragt en den 21. Avg. f. A. afholdt Lavforsamling, vedtog denne med de fleste Stemmer, at Kapitalen ved tiltrædende Interessenters Indskud skulde, uden at der af samme i Fremtiden maatte anvendes Noget til Lavskassens Assistance, opvokse til et Beløb af 20,000 til 25,000 Rbd., hvorefter det først skulde tages under Overvejelse, om og hvorvidt Fabrikken atter skulde sættes i Gang. Forsamlingen vedtog derhos, at Lavets Oldermænd skulde indgaa med allerunderdanigst Ansøgning om Approbation paa de saaledes tagne Bestemmelser. Paa Grund heraf have Lavets Oldermænd og Kommitterede nu i foranførte Ansøgning anholdt om, at Lavet maatte forundes Udsættelse med igen at drive det omhandlede Etablissement, indtil den

beholdne Kapital ved tiltrædende Interessenters Indskud er stegen til 20 à 25,000 Rbd. S., og at det saaledes fremdeles maatte være paalagt de indtrædende Interessenter at erlægge det efter Privilegiet af 1729 pligtige Indskud, dog kun med 160 Rbd. S. paa den ovennævnte i Lavsforsamlingen af 20. Jan. 1818 antagne Maade; naar hin Kapital var opsamlet, maatte derefter ske allerunderdanigst Indberetning fra Lavet, om og hvorvidt Fabrikken igen kunde sættes i Drift.

I sin Erklæring over denne Ansøgning har Kjøbenhavns Magistrat bemærket, at, da Privilegiet af 1729 ikkun har paalagt de daværende og efterkommende Interessenter i Lavet at udrede det deri bestemte Bidrag til Fabrikkens Drift, har Lavet formentlig været uberettiget til at affordre de Interessenter, der ere indtraadte, efterat Indretningen i 1820 blev nedlagt, et Bidrag, der kun var indrømmet i hint ej længer eksisterende Øjemed. Ogsaa med Hensyn til Anvendelsen af de indkomne Bidrag er Lavet formentlig gaaet udenfor sammes Kompetence, idet en Del deraf er forbrugt til Udredelsen af de den egentlige Lavskasse paahvilende Udgifter saavel som til veldædige Øjemed. Imidlertid bemærkede Magistraten dog herved, at ligesom der i førstnævnte Henseende ingensinde er ført nogen Anke over den af Lavet brugte Fremgangsmaade, saaledes synes den nys berørte Anvendelse af Bidragene at finde nogen Retfærdiggørelse i den Omstændighed, at Lavskassen i sin Tid har eftergivet sin Fordring paa Fabrikken af over 3000 Rbd., hvorhos i alt Fald Anvendelsen af Bidragene i det Hele maa antages at være sket efter samtlige Lavsinteressenters Beslutning. Uagtet nu derhos den Indretning, til hvis Drift de omhandlede Bidrags Opkrævning oprindelig er bleven indrømmet, ikke for nærværende Tid bestaar, har Magistraten dog troet, at en Bestemmelse, imod Lavets Ønske, om at Bidraget til Fordel for de fremtidige Interessenter skulde bortfalde, vilde forekomme de nuværende, der samtlige have bidraget til den opsamlede Kapital, mindre billig. Naar derhos tages Hensyn til, at det i alt Fald staar Lavet aabent, for den Beholdning, det for Tiden er i Besiddelse af, at

oprette en, om og kun ubetydelig Fabrik, og derved hjemle sig Ret til, overensstemmende med Privilegiets Indhold, at oppebære den omhandlede Afgift, forment Magistraten, at der, ogsaa fra denne Side betragtet, ikke er Anledning til at lægge Hindringer i Vejen for Interessenternes Ønske, paa den ansøgte Maade at oppebie en heldigere Periode, for med de imidlertid forøgede Midler, saafremt det da maatte anses hensigtsmæssigt, at realisere det tilsigtede Øjemed. Ligesom Magistraten derfor anser Interessenternes Ønske om de foreslaaede Bestemmelser for et vigtigt Moment til derpaa at meddeles Sanktion, saaledes finder den ikke, at der er tilstrækkelig Anledning for de tiltrædende Interessenters Skyld, til at nægte samme, da disse dels ved Indskudet erholde Part i den opsamlede Kapital, dels ikke kunne klage over nogen Vilkaarlighed ved Optrævningen af Indskudet, naar dette er dem bekendt som en Betingelse for Optagelsen i Lavet, hvortil i alt Fald Adgang ikke under de nu bestaaende Forhold, da Lavet alt tæller et betydeligt Antal Interessenter, synes ved nogen Lettelse i de hidtil dermed forbundne Omkostninger at burde begunstiges. Paa Grund af Foranførte har Magistratens Pluralitet allerunderdanigst anbefalet Ansøgningen. En enkelt Borgmester havde derimod ytret, at, ligesom Lavet efter det Ovenanførte siden Fabrikens Ophør og dens Gælds Berigtigelse har været aldeles ubeføjet til at oppebære den Afgift, der ifølge kongelig Befaling alene var paa-buden til denne Indretnings Drift, saaledes burde det formentlig ej heller indrømmes fremdeles at bebyrde de tiltrædende Interessenter med en saa betydelig ekstraordinær Sum, naar Øjemedet, hvortil den er fastsat, tilsidesættes. At det blot stilles in suspensio, hvorvidt Fabrikken i sin Tid kunde reableres og et Fond efter Forslaget søges opsamlet, hvorefter det nærmere skulde bestemmes, om saadan Genoprettelse af Manufakturet bliver mulig, formentes ikke tilstrækkelig at kunne motivere Afgiftens Vedbliven; thi, hvad der er sket i de 15 Aar, Fabrikken har været nedlagt, at nemlig adskillige Lavsisinteressenter have ydet Bidrag, uden at Bestemmelsen dermed er overholdt, vil formentlig end-

videre blive Tillfædet, saafremt det indgivne Forslag bifaldes, og inden det Tidspunkt indtræffer, da det skulde afgøres, om Fabrikken kan genoprettes, vil sandsynlig en Del Medlemmer være udtraadte af Lavet eller døde, hvilke altsaa i Relation til den egentlige Hensigt ganske forgæves have betalt Afgiften, imod at de kun efter Planen have faaet en Tilbagebetaling af 30 Rbd. Om det nu endog kan siges, at de nærværende Lavsinteressenter som myndige Mænd bør have Frihed til at træffe saadan Afgørelse i dette økonomiske Anliggende, som de indbyrdes anse passende, lader sig efter hans Formening dog neppe derved begrunde nogen Tvangspligt for Efterkommerne. Hvad Supplikanterne have oplyst om den Fremgang, Fabrikken har havt siden dens Anlæg, taler derhos ikke for det Hensigtsmæssige i, paany at sætte den i Gang, og denne Omstændighed synes saaledes ogsaa at være mod det intenderede Opsamlings-system. Han mente derfor, at naar Lavet ikke ser sig i Stand til at fortsætte Fabrikindretningen, bør den dertil paabudne Afgift for Eftertiden ophøre, og Lavet overlades at tage Bestemmelse om Anvendelsen af den beholdne Kapital af 9000 Rbd. efter bedste Skønnende.

Kancelliet bemærkede foreløbig, at der i Anledning af den heromhandlede Fabrik tidligere under 1. Novbr. 1811 og 8. Juni 1813 ere passerede to kgl. Reskripter gennem dette Kollegium, hvorved der paa Lavets derom indgivne allerunderdanigste Ansøgning blev meddelt allerhøjeste Sanktion paa en Bestemmelse, der gik ud paa, at Lavets samtlige daværende Interessenter skulde, foruden de ifølge Privilegiet af 1729 erlagte 200 Rdl. D. C., gøre et Tilskud til Fabrikken's Drift af 100 Rdlr., som skulde tilbagebetales ved Udtrædelse eller Dødsfald, hvorhos det Indskud, enhver tiltrædende Interessent havde at gøre, blev bestemt først i 1811 til 300 Rdlr. — hvoraf Vedkommende i lige Tilfælde erholdt de 100 tilbagebetalte, men for de øvrige 200 Rdlr. skulde konkurrere i Forhold til Portionens Værdi ifølge den derom bestaaende Konvention — senere i 1813 til 160 Rbd. Sølv-Værdi, hvoraf de 30 Rbd. S. V. skulde til-

bagebetales ved Udtrædelsen eller Dødsfald, men Vedkommende for de øvrige 130 Rbd. konkurrere efter Konventionen. Skønt det nu vel maa antages, at Privilegiet af 1729 er expireret ved Stansningen af det Etablissement, hvortil det var knyttet, fandt Kancelliet dog med Pluraliteten af Kjøbenhavns Magistrat og i Henhold til hvad Samme, som foranført, derom har bemærket, at det rettest overlades til Interessenterne selv at afgøre, hvorvidt de anse Anlægets Fornyelse som hensigtsmæssig, samt forsaavidt intet aldeles afgørende maatte være derimod, at vælge de Midler, de maatte anse passende til at forberede denne Foranstaltning, i hvilken Henseende det formentlig turde komme i særdeles Betragtning, at den foranførte Fremstilling af Fabrikens Skæbne viser, at Lavet, om det end ved Konjunkturerne saa sig nødsaget til at stanse dens Drift, og uagtet der om dens Virksomhed i den Tid, den har existeret, intet er oplyst, dog ikke har opgivet Haabet om med Nytte at se den sat i Gang. Den vigtigste Betænkelse, der frembyder sig imod Ansøgningen, er Forpligtelsen for de vordende Interessenter til at tilsvare Bidrag til en Indretning, hvoraf de muligt ikke ville have nogen Fordel, men Kollegiet maatte dog, efter hvad Magistratens Pluralitet har anført og med Hensyn til, at lige Bidrag allerede ere udredede af en stor Del af de nuværende Interessenter, allerunderdanigst formene, at denne Betragtning ikke er af den Vægt, at den bør forhindre Opfyldelsen af Lavets Ønske. Da den 2den Post i Privilegiet af 1729 indeholder særegne Begunstigelser for Fabrikken i Henseende til Toldafgifterne, og det kongelige Generaltoldkammer og Kommercekollegiet, under den Korrespondence, Kancelliet i Sagen havde indledet med samme, havde bemærket, at Lavet, saafremt det paany vilde indrette et Ulden-Manufaktur, ikke kunde vente andre Begunstigelser end dem, som meddeles ethvert lignende Anlæg, havde Kancelliet fundet det nødvendigt at indhente Lavets Erklæring, om det derefter endnu vedblev dets Ansøgning, og da Kollegiet herpaa havde modtaget et bekræftende Svar, indstillede det de

ovenstaaende tvende Punkter, der vandt Hans Majestæts allerhøjeste Bifald.

Ved Reskript af 13. April 1836 bestemtes det derfor, at Lavet til Fornyelse af dets Fabrik maatte forøge den opsamlede Fond til 20—25,000 Rbd. og som Bidrag dertil opkræve af enhver ny Interessent 160 Rbd., saaledes at de 30 Rbd. skulde betales tilbage ved Dødsfald eller Udtrædelse af Lavet. Naar Fonden havde naaet den nævnte Størrelse, skulde Lavet indkomme med Andragende, om det atter maatte ønske Fabrikken sat i Drift.

13. Marts 1832 vare Oldermændene og de Kommitterede første Gang forsamlede i Anledning af et Legat paa 628 Rbd. 85 Sk., der ved Lavets Bogholder Peter Albrecht Blairs Testamente af 17. Juni 1803 var skænket Lavets Fattige, medens dog hans Slægtninge havde Fortrinsret. De første Portioner tilfaldt altsaa ligesom den Dag idag nogle af disse sidste.

Agent Hans Henrik Schmidt (1835—38)

valgtes til Oldemand 4. Febr. 1835 efter den dygtige Launys Død. Det vedtoges, at Oldermændene, som det var bestemt 1833, skulde have 192 Rbd. i Godtgørelse for Afholdelse af Forsamlingerne i hans Hus, og desuden 10 Rbd. for enhver Forsamling og 5 Rbd. for enhver Interessent- eller Svendeexamen.

26. Okt. 1837 bestemtes Lavets staaende Udgifter saaledes: I Rekognition til Oldermændene 200 Rbd., til Lavsskriveren 250 Rbd. og 10 Rbd. til Skrivematerialier, til Lavsbudet 200 Rbd. med Tillæg for den nærværende af 100 Rbd. Pensioner: til Lavsbud Kapt. Jegstrups Enke 100 Rbd., til C. Riber 10 Rbd., til Jomfru Volquartz indtil 13. Okt. 1839 20 Rbd. Til ubestemte Udgifter efter Oldermændenes og de Kommitteredes Disposition 50 Rbd.

3. Juni 1837 aføskede Gen.-Toldkamret Lavets Mening om et i Stænderforsamlingen fremkaldt Forslag om at fortolde stempelpligtige Manufakturvarer efter Vægt. En af Lavet nedsat Kommittee udarbejdede et Udkast til Plan for en saadan

Fortoldningsmaade, der blev vedtaget i Forsamlingen 7. Avg. og tilsendt Gen. Toldkamret i Forening med et særligt Toldforslag af Lavsinteressent Unna. Da Sagen imidlertid ikke kom til Afgørelse, faar Lavets Betænkning mindre Interesse. Den høje Told havde længe været trykkende for Lavet, og navnlig havde det 22. Marts 1832 indgivet en udførlig Betænkning til Told-Tarif-Kommissionen.

Under 29. April 1835 forekommer det Særsyn, at en juridisk Kandidat tog Svendeexamen, det var Carl Christian Kjær.

1838 anlagde Skomagerlavet Sag imod en Interessent, fordi denne solgte Klædes-Pampusser (Klædes-Sko og flettede Sko med Lædersaaler), hvilken Sag førtes for Retten paa Lavets Bekostning. En lignende Sag optoges 1840.

Agent Christian Jürgensen (1838—43)

valgtes til Oldermænd 6. Dec. 1838.

6. Marts 1839 bestemtes det, at Oldermændene herefter selv skulde vælge Lavsskriveren, der skulde have en Løn af 200 Rbd. og 10 Rbd. i Godtgørelse for Skrivematerialier.

I Oktober 1839 bleve 7 Høsekræmmere stævnedes for Retten og idømte Bøder af 175 Rbd., medens de ulovlige Varer, de havde solgt, 19 Al. hvidt Shirting og 3 kulørte Tørklæder, vare vurderede til 5 Rbd. 2 Mk. 4 Sk.

Af Betydning for Kræmmerne blev Forordningen af 27. Nov. 1839, hvorved al Omløben med Varer blev forbudt.

1840 indstævnedes Skræderlavet 3 Kræmmere, fordi de handlede med Slaabrokke og Mackintosh-Frakker og Cheniller, hvilken Sag behandledes som en Lavssag og næste Aar indankedes for Højesteret.

Ole Peter Thortsen (1843—47)

valgtes til Oldermænd 15. Marts 1843.

11. April 1844 blev Lavskontingentet nedsat fra 4 til 3 Rbd. aarlig.

27. Marts 1845 vedtog Lavet at slutte sig til de andre 4 Handelslav i Henseende til et Andragende til Kongen i Anledning af en paatænkt Ophævelse af Handelslavene. Der blev derfor forfattet et Udkast til Andragendet, men inden Kræmmerne havde taget nogen Beslutning, blev de andre Lavs Ansøgning med 327 Underskrifter leveret Kongen.

En af Lavet nedsat Komitee, bestaaende af Fridericia, Kaptejn Nielsen, Krarup, Ancker og Hvalsø, indsendte derpaa en udførlig Indstilling af 20. Marts 1846, der gik ud paa følgende:

I. At Kjøbenhavns Handelsstand inddeles i følgende Klasser:

a. Grosserere. Denne Klasse dannes af de nuværende Grosserere, som ikke ønske at indtræde i næste Handelsklasse. Adgangen til at blive Grosserer i Fremtiden bliver ligesom hidtil, hvorhos Rettighederne ogsaa blive de samme.

b. Købmænd. Dertil bliver at henføre: samtlige Interessenterne i de nu bestaaende 5 Handelslav, Tømmerhandlerne og de Grosserere, som ved Forordningens Emanation ere i Besiddelse af Børgerskab og som inden $\frac{1}{2}$ Aar underrette Magistraten om, at de ønske at indtræde i denne Klasse. Disse samtlige indtræde i denne Klasse uden nogen som helst Bekostning eller Prøve. Den fremtidige Adgang kan kun erhverves ved at staa 5 Aar i Lære som Lærling og 3 Aar som Svend hos Medlemmer af denne Klasse, samt ved Aflæggelse af 2 Prøver i Lighed med de nuværende Prøver ved Handelslavene med de Modifikationer, som Forholdene gøre nødvendige. De Rettigheder, som Lærlinge og Svende have erhvervet ved Handelslavene, blive at anse som erhvervede i Købmandskorporationen, ligeledes skulle de Handelsbetjente, som have været i Tjeneste hos de Grosserere og Tømmerhandlere, der indtræde i Købmandskorporationen, være at anse, som om de have været i Tjeneste hos Lavsinteressenter. Den, som har været i saadan Tjeneste i kortere Tid end 5 Aar, skal, forinden han betragtes som Svend,

aflægge den dertil befalede Prøve, naar han attraar at vinde Borgerskab som Købmand. Paa Købmanden overgaa alle de Rettigheder, som de nuv. Handelslavs Interessenter samt Tømmerhandlerne ere i Besiddelse af, altsaa Ret til Forhandling af alle Varesorter med Undtagelse af dem, som enten af Politihensyn eller formedelst Andres lovligt erhvervede Rettigheder ere dem udelukkende forbeholdte, samt Bøger og brugte Sager.

c. Mindre Handlende, hvortil blive at henføre: Porcelains- og Pottehandlere, Hosekræmmere, Kniplingshandlere, Traadhandlere, Høkere, Mel- og Grynhandlere samt Frugt- og Vildthandlere, der herefter gøres gensidig delagtige i hinandens Rettigheder, saaledes at disse Handlende blive berettigede til Handel med alle de Varesorter, som det hidindtil har været tilladt enhver enkelt af disse Korporationer eller Handlende, ifølge den nu bestaaende Lovgivning. Adgangen til denne Næringsvej skal være aaben for enhver, der har fyldt sit 40. Aar og ellers ikke gjort sig uværdig til at vinde Borgerskab, for dem, som bevislig ved Svagelighed ere forhindrede i at udføre de Forretninger, hvormed de forhen have beskæftiget sig, samt for dem, som i 10 Aar have været beskæftigede ved Handelen, enten hos Grosserere, Købmænd eller Handlende af denne Klasse.

d. Marchandisere, hvis Handelsret alene omfatter brugte Sager. Adgangen til denne Handelsklasse skal være aaben for de samme som under Lit. c. nævnte, dog skal derom i Forvejen indgives Ansøgning til Magistraten, der skal afæske Politiets Erklæring derover, og i Tilfælde af, at denne ikke er anbefalende for den Ansøgende, er Magistraten berettiget til at nægte det forlangte Borgerskab, ligesom dette ogsaa kan fortabes, naar dets Besidder 3 Gange er bleven tiltalt for Handel med Tyvekoster og enten bleven dømt derfor eller kun frikendt for videre Tiltale.

e. Handlende med mindre Husholdningsgenstande, saasom Æg, simpel indenlandsk Frugt, Brød, Mælk og Fløde, Grønt, Brænde, Tørv, Sand, Svovlstikker og saadanne lignende mindre Genstande. Denne Slags Bevillinger meddeles af Magi-

straten efter Skøn uden bestemte Regler. Disse Handlende meddeles der intet Borgerskab og de betragtes alle som Borgere, dog kunne de ansættes i Næringsskat, naar deres Handel drives i et saadant Omfang, at den ellers egner sig dertil.

f. Handlende med Klude, Ben og gammelt Jærn osv., der ligesom de under Lit. e nævnte blot skulle have Bevilling af Magistraten efter Skøn, hvorfor deres Ansøgning om Bevilling ligesom Marchandiserens skulde tilstilles Politiet til Erklæring og paa samme Maade kunde fortabes som Marchandiserborgerskab.

II. De under b, c og d nævnte Handelsklasser skulle hver have en Formand samt 5 Bisiddere, som vælges af og iblandt Klassens Medlemmer, Formanden paa 2 Aar, Bisidderne paa $2\frac{1}{2}$ Aar og kunne genvælges, Formændenes Pligter og Rettigheder lig de nærværende Oldermænds og Bisiddernes de Kommitteredes.

III. De Handlende, som ikke ifølge I kom til at indtræde i nogen af de der nævnte Klasser, saasom Glashandlere, Tobakshandlere, Nyrnberg- og Galanterihandlere, Papirhandlere, Parfumehandlere, Handlende med ostindiske og kinesiske Varer og om der gives andre lignende, beholde deres havende Rettigheder for deres og Hustruers Levetid, ligesom de, der inden $\frac{1}{2}$ Aar efter Forordningens Emanation for Magistraten bevise at have bestemt dem til nogen af disse Næringsveje og deri indtraadt i Lære, skulle være berettigede til at vinde Borgerskab paa samme Næringsvej, som den, de da ere i Lære hos, er i Besiddelse af, naar de iøvrigt ere kvalificerede til Borgerskabs Erhvervelse. Forøvrigt meddeles for Fremtiden intet Borgerskab paa saadan Handel, der indgaar under almindelig Købmandsnæring.

IV. De særegne Rettigheder, enkelte Handelslav for Tiden ere i Besiddelse af og som ikke kunne henføres til Handelen, som Urtekræmmerne til Konditori, Vinhandlerne til at beværte, beholdes af de nuværende Interessenter i disse Lav, men bortfalde for dem, som i Fremtiden tage Borgerskab som Købmænd, dog kunne de, som allerede ere indskrevne som Lærlinge og Syvende i bemeldte Lav, naar de, forinden de vinde Borgerskab

som Købmænd, gøre Andragende til Magistraten om at erholde Rettighed til denne af deres Principaler udøvede Næring, erholde dette meddelt.

V. Til at ordne de Formuegenstande, som nu henhøre under Lavene, indsættes 2 Kommissioner, den ene til at ordne det fornødne med Hensyn til den Isenkræmmerne tilhørende Fabrik. Til Medlemmer af samme udvælges af og iblandt Interessenterne i Fabrikken et Medlem, af Købmandskorporationen et og et Medlem af Regeringen. Til den anden udvælges et Medlem af hvert af de Lav eller Handelsklasser, der ere i Besiddelse af Formue, to af Købmandskorporationen og et eller flere allerhøjst udnævnte Medlemmer. Disse Kommissioners Beslutninger undergives allerhøjeste Approbation.

VI. At denne Forordning træder i Kraft 5 Aar efter dens Emanation og at Alt, Handelsberettigelse vedkommende, indtil den Tid forbliver ved det nugældende.

Denne Betænkning blev, efterat være drøftet i Lavet, forsynet med følgende Modifikationer:

„At ved de Handelsbetjente hos Grossererne, som skulle erhverve Ret til at indtræde i den under I Lit. b nævnte Klasse, kun maatte forstaas saadanne Betjente, der ved at arbejde paa Handelskontorerne havde erhvervet sig den fornødne Dannelselse, altsaa de egentlige Kontorister, men ikke saadanne Betjente, der kun have været benyttede i et mere underordnet Forhold, som Pakhuskarle, Kontorbude og desl.

At det ogsaa maatte tillades de Hosekræmmere, som vare etablerede den 1. Jan. dette Aar, at indtræde i den større under I Lit. b nævnte Købmandsklasse, da de Handlende, som endnu befatte sig med denne Næringsvej, have givet den en saadan Udstrækning, at de nærmest maa sættes i Lighed med Interessenterne i de øvrige Handelslav, hvorfor man har ment, at de ligesom Tømmerhandlerne kunne overgaa til Købmandsklassen.“

2. Okt. 1845 skulde der foretages Valg paa en Komitee til i Forening med Oldermannen og de Kommitterede at gennem-

gaa Toldtariffen med Hensyn til de høje Toldsatser paa endel af de under Lavets Handel hørende Artikler. Det blev imidlertid vedtaget at vælge ved frit Valg, saaledes at foruden Oldermændene A. Ancher, J. C. Lund, Hvalsøe og Levysen bleve Medlemmer af Kommitteeen. Fra Generaltoldkamret modtog Lavet 5. Maj 1847 en Anmodning om at ytre sig om det Tidspunkt, da man ønskede, at Forandringen i Toldsatserne traadte i Kraft. Efter Overvejelse med Lavets Toldkommittee blev der andraget om, at dette maatte ske 1. Juli, hvilket ogsaa blev taget til Følge ved Forordningens Udstedelse. I det hele kom der oftere Spørgsmaal til Betænkning fra Toldvæsenet, hvorfor det ogsaa skede, at Medlemmer und slog sig for Valg til Kommitteret, fordi de i flere Aar havde arbejdet i Toldkommitteeen.

Thura Frederik Krarup (1847—48)

valgtes til Oldermænd 22. April 1847.

I Maj 1848, midt under Krigen, kom en Handelsrejsende Curiel for Handelshuset G. & E. Gumpel i Hamborg til Staden og aabnede et Udsalg en gros i Hotel d'Angleterre. Nogle Medlemmer af Lavet henvendte sig derpaa til Oldermændene med Opfordring til at lade Curiel tiltale for ulovlig Handel, men Oldermændene vilde ikke indlade sig herpaa, da han mente, at en saadan Tilførsel af Varer under de vanskelige Krigsforhold ikke kunde andet end være til Gavn for Lavets Interessenter, der herved kunde faa Lejlighed til at forsyne sig. Over denne Vægning ved at skride ind imod en Tydsker fremkaldtes en voldsom patriotisk Uvilje, der blev saa meget stærkere, som Oldermændene ogsaa vægrede sig ved at yde et Bidrag af Lavets Formue til de Saarede og de faldne Krigeres Efterladte, idet han mente, at saadant var Fabrikfondens Formue aldeles uvedkommende. Nogle af Interessenterne angav Curiel for Politiet og hans Varer bleve beslaglagte, hvorpaa nogle og tredsindstyve Medlemmer opfordrede Oldermændene 25. Maj til at holde en Generalforsamling til Afgørelse af disse Sager. Da han ikke efterkom dette Ønske, klagede de 3 Medlemmer C. T. Ager-

skov, Pinnes Levison og G. F. Zoffman til Magistraten. Oldermænden fremførte som Grunden til sin Tøven, at han vilde vente, til Stemningen blev mindre exalteret, og at Sagen mod den tyske Handelsrejsende var saa nylig begyndt, at man endnu ikke kunde bedømme, om Lavet burde gøre den til sin. Krarup fik imidlertid Magistratens Ordre til snarest muligt at sammenkalde en Lavsforsamling, hvilken blev holdt 11. Juli. Paa denne erklærede Oldermænden Afstemningen om Curiels Sag for ugyldig, naar de Personer deltog deri, som tidligere havde forpligtet sig til at deltage i Omkostningerne, hvis det ikke blev vedtaget, at Lavet skulde føre Sagen for sin Regning. Ottendedagen efter holdtes en ny Forsamling, hvor det blev afgjort, at der skulde tages 2000 Rbd. af Fabrikkassen og 1000 Rbd. af Lavskassen som Bidrag til de Saarede og Faldnes Efterladte, hvilket tillodes af Justitsministeriet 23de Nov., saa meget mere, som Fabrikkassen allerede havde naaet den ved kgl. Res. af 17. April 1836 bestemte Størrelse. Sagen mod Curiel blev atter behandlet paa en ny Forsamling 14. Avg., men ikke afgjort, da 31 Interessenter havde stillet sig paa Krarups Side. Først paa Forsamlingen 9. Nov. blev det endelig vedtaget, at Lavet skulde bekoste Sagen ført for Højesteret, hvorhen Curiel havde indanket den.

Paa Mødet 14. Avgust meddelte Oldermænden, at han under 26. Juli havde indgivet et Andragende til Magistraten om at nedlægge sin Post, fordi han „ved sidste Lavsforsamling var kommen til den Erkendelse, at hans Anskuelse i flere for Lavet vigtige Anliggender ere forskellige fra Lavsforsamlingens Pluralitet“.

Krigsassessor Christian Georg Primon (1848—55)

valgtes til Oldermænd 14. Sept. 1848, skønt paa det foregaaende Møde de fleste Stemmer vare faldne paa Georg Bloch.

I Foraaret 1849 ønskede Justitsministeriet Oplysning om Anvendelsen af Fabrikkassens Fonds, men dette Spørgsmaal blev foreløbig henlagt.

Paa Lavsmødet 4. Juni 1851 blev oplæst et Andragende fra 22 Hosekræmmere om Optagelse i Lavet, men Forsamlingen udtalte sig imod det.

20. Jan. 1853 gav man det afgaaede Lavsbud 300 Rdl. i aarlig Pension.

Ved Lavsmødet 20. Jan. 1853 skulde der vælges Oldermann, og der faldt lige mange Stemmer paa Primon og Kaptejn Green, hvorpaa den første blev anset for valgt. Krarup med flere ansaa ikke denne Afgørelse for sædvanlig og vilde have tvunget Omvalg mellem de 2, men der blev ikke taget Hensyn hertil. Primon vedblev altsaa at være Oldermann i 2 Aar endnu.

Kaptejn Jørgen Christian Green (1855—61)

valgtes til Oldermann 1. Feb. 1855.

1855 indgav Hosekræmmer Emil Uhde et Andragende til Indenrigsministeriet, hvori han gjorde opmærksom paa det, efter hans Opfattelse meningsløse i, at der i Medfør af den kgl. Resol. af 13. April 1836 blev afkrævet ny Interessenter et Bidrag af 160 Rdl., uagtet Lavets Kapital var 31900 Rdl. og altsaa havde overskredet de 20—25000 Rdl., der omtaltes i nævnte kgl. Res. Magistraten erklærede i den Anledning, at den nævnte Optrædning maatte anses for uberettiget, og Indenrigsministeriet paa lagde Lavet 8. Maj 1856 inden en vis Frist at indkomme med Forslag om Sagens Ordning, med Tilføjelse, at Ministeriet ikke vilde kunne give sit Samtykke til yderligere Ophobning af Kapitaler, for hvilke der skulde oprettes Fabriksdrift. Paa en derefter holdt Lavsforsamling enedes man om at svare, at Tidsomstændighederne ikke hidtil havde været gunstige for Anlæg af et Uldenmanufaktur, men at dette dog ikke burde tabes af Sigte, da Forholdene mulig kunde forandre sig. Man mente, at den opsamlede Kapital fremdeles burde bevares, saa meget mere som Renterne ifølge en vedtagen Beslutning skulde anvendes til Understøttelse for Lavets Trængende, og at indtrædende In-

teressenter eller Afdødes Efterladte kunde faa deres Indskud tilbage.

Ministeriet resolverede 31. Juli, at det „intet har at erindre imod, at der forholdes som af Silke-Ulden- og Lærredskræmmerlavet indstillet, saaledes at oftnævnte Kapital fremdeles konserveres og at dens Renter, i al Fald med Fradrag af hvad der muligen maatte behøves til Tilbagebetaling af tidligere erlagte Indskud til udtrædende Interessenter, ligesom hidtil anvendes i velgørende Øjemed, ligesom man ej heller vil være utilbøjelig til at søge bevirket en allerhøjeste Resolution for, at der som Bidrag til dette Øjemed bliver paalagt tiltrædende Interessenter en passende Afgift, som definitivt kunde tilfalde Fonden. Ministeriet maa imidlertid anse det som en nødvendig Betingelse for Sagens Ordning paa den angivne Maade, at der for Renternes og eventualiteter de fremtidige Bidrags Anvendelse udarbejdes og allerhøjest approberes nøjagtige fundatsmæssige Bestemmelser, og forinden man foretager videre i Sagen, maatte man derfor udbede sig det i saa Henseende fornødne Forslag forelagt det snarreste muligt, idet man ikke undlader at tilføje, at man, indtil saadan nærmere Bestemmelse er tagen, maa anse Lavet uberegtiget til at afkræve indtrædende Interessenter nogetsomhelst Tilskud, navnlig i Henhold til den allerhøjeste Res. af 13. April 1836, efterat den deri fastsatte Kapitals Maximum forlængst er naaet.“

Ved en kgl. Res. af 29. Marts 1857 bestemtes det dernæst:

1. At det i Henhold til allerhøjeste Res. af 13. April 1836 oprettede saakaldte Fabrikfond til Fornyelse af det Uldmanufaktur-Etablissement, hvorpaa der under 27. Sept. 1729 blev meddelt Lavet Privilegium, maa være aldeles ophævet.

2. At det til bemeldte Fabrikskasse ved nysnævnte allerhøjeste Resolution bestemte Tilskud af 160 Rdl. af enhver i Lavet indtrædende Interessent maa bortfalde.

3. At det derimod fremdeles maa gøres enhver i Lavet indtrædende Interessent til Pligt at erlægge et Indskud af 50 Rdl.

4. At de nuværende Lavsinteressenter, der ere i Besiddelse af en Aktie i den ommeldte Fabrikkasse, maa være berettigede til at erholde udbetalt Differensen 110 Rdl. imellem det ved deres Indtrædelse erlagte Bidrag af 160 Rdl. og det under Post 3 nævnte Indskud 50 Rdl., samt endelig

5. At der af den herefter tiloversblivende Del af Fabrikkassens Kapital maa dannes et Grundfond, hvis Renter i Forening med de tiltrædende Interessenters Indskud blive at anvende til halvaarlige Understøttelser for Lavets trængende Interessenter og disses Enker.

5. Jan. 1857 havde man vedtaget Bestemmelserne for Understøttelseskassen, der fik kgl. Stadfæstelse 16. April samme Aar. Disse ere saalydende:

1. Grundkapitalen for Understøttelseskassen er den tiloversblevne Sum af den ophævede Fabrikkassens Fond, efterat enhver Interessent i Lavet, som er i Besiddelse af en Aktie, har erholdt udbetalt 110 Rdl.

2. Heraf oprettes et Fond, som bærer Navn af Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavets Understøttelseskasse.

3. Hovedformaalet for denne Kasse er ved Pengeuddeling at hjælpe trængende Interessenter og Enker.

4. Uddelingen af Understøttelse finder Sted 2 Gange om Aaret, nemlig til enhver af de halvaarlige Flyttedage i April og Oktober Maaneder.

5. Ikkun trængende Interessenter og Enker af Lavet kunne komme i Betragtning til at nyde Understøttelse.

6. Disse indkaldes ved et Avertissement i Adresseavisen, omtrent 14 Dage forinden hver Flyttedag, til at indkomme med Ansøgninger om at forundes Understøttelse, hvilke Ansøgninger afleveres til Oldermændene.

7. Ingen af de Ansøgende kan tilstaaes over 25 Rdl. i halvaarlig Understøttelse.

8. Ved Uddelingen af Understøttelserne henses fornemlig til, at Lavets trængende og værdige Lemmer komme i Betragtning.

9. Bestyrelsen af Understøttelseskassen overdrages Oldermænden og de Kommitterede samt 4 af Lavets Interessenter, hvilke sidste vælges i en af de afholdende halvårlige Lavsforsamlinger.

10. Det paaligger Bestyrelsen som Pligt at drage fornøden Omsorg for Kassens Tarv ved at anbringe den stedfindende Kapital i kgl. Obligationer.

11. De saaledes indkøbte Obligationer besørger noterede i vedkommende Finansdepartement at være Understøttelseskassen tilhørende.

12. Ingen Obligation kan sælges eller afhændes, uden at samme forsynes med Transport af Bestyrelsen og tillige gives Paategning af det Magistratsmedlem, der er ansat som Lavets Patron.

13. Grundkapitalen eller den ophævede Fabrikkasses Fond, efterat 110 Rdl. er udbetalt til enhver Lavinteressent, maa stedse forblive urørt og ikkun Renter i Forening med det paa budne Bidrag af ny indtrædende Interessenter anvendes til Uddeling af Understøttelse.

14. I en dertil indrettet Protokol indføres Bestyrelsens Forhandlinger, ligesom deri ogsaa bør findes anført de ved enhver halvårlig Flyttedag ansøgendes Navne samt hvad enhver af disse tilstaas i Understøttelse.

15. Ved hvert Aars Udgang aflægges af Oldermænden Regnskab over Understøttelseskassens Indtægter og Udgifter i det forløbne Aar.

16. Den stedfindende Kassebeholdning tilligemed Obligationsbeløbet opbevares hos Oldermænden, hos hvem alle Udbetalinger finde Sted.

17. De affattede Regnskaber sendes de ved Lavet udnævnte 2 Revisorer til Gennemsyn, som derefter have at udfærdige de nødvendige Observationsposter.

18. Ethvert Regnskab forelægges, efterat være revideret, paa en Lavsforsamling til Eftersyn af Interessenterne, og forsaavidt der ved Revisionen maatte være sket Udsættelser i det

aflagte Regnskab, foretages Decisionen af de tilstedeværende i Forsamlingen.

19. Ingen Udgifter kunne falde Understøttelseskassen til Last uden saadanne, som ere en Følge af dens Indretning, saasom til Avertissementers Indrykkelse, Protokollers Anskaffelse etc.

20. Iøvrigt er det en Selvfølge, at Understøttelseskassen bliver Lavskassen aldeles uvedkommende og at Oldermændesaarsag har over begge disse Kassers Indtægter og Udgifter at føre og affatte særskilte Regnskaber.

Paa Lavforsamlingen 18. Avg. 1856 oplæstes en Skrivelse fra Magistraten, hvori der efter Tilhold fra Indenrigsministeriet forelagdes Lavet en Frist af 14 Dage, inden hvilken det havde at afgive Erklæring om, hvilket af de 2 Alternativer det maatte foretrække, enten at Hosekræmmerne fik en tidssvarende Udvidelse i den dem nu tilkommende Handelsret eller, hvad Ministeriet ansaa for det retteste, alle optoges i Lavet imod at afholde alle paabudne Forpligtelser og imod at der i saa Fald ikke i Fremtiden blev meddelt noget nyt Borgerskab som Hosekræmmer eller Lærredshandler. Et Udvalg, bestaaende af B. Salomonsen, T. Krarup, L. Trier og Fridericia, mente, at det var rettest, at Sagen blev stillet i Bero endnu en kort Tid, indtil den ventede ny Næringslov kom for Dagen og fik en endelig Afgørelse i Rigsdagen.

Grunden til nævnte Ministerieskrivelse var, at Hosekræmmerne igen havde begyndt paa Forsøg paa Optagelse i Lavet. 18. Juli 1855 blev der i Lavforsamlingen oplæst et Andragende fra 25 Hosekræmmere om Optagelse og med Ønsket om, at de 10 Svende, der vare ved deres Handel, maatte faa samme Rettigheder som Kræmmersvende, naar de underkastede sig Examen. I Lavforsamlingen stemte 74 af de tilstedeværende 84 for, at man paa det kraftigste skulde modsætte sig det ansøgte. I Oldermændens Erklæring til Magistraten imødegaar han Hosekræmmernes Fremstilling; de „have aldrig bestaaet af noget Lav eller været tilstaaet udelukkende Rettigheder og ej heller

have deres Borgerbreve været tildelte efter nogensomhelst Betingelses Opfyldelse, ti vel blev i 1840 fastsat en Læretid af 5 Drænge- og 3 Svendeaar, men derhos aldrig paabudt nogen Prøve eller andet Bevis for Dygtighed i Faget. Der findes ej heller nogen unaturlig Deling Sted af disse tvende Næringsveje, endnu mindre Tanke om noget Slægtskab, ti Grænserne kender enhver af Parterne meget vel og de kunne ej heller være vanskelige at kende, da Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerne udelukkende have Ret til at handle med Alt, som kan tilvirkes af Silke, Ulden, Bomuld og Linned, det være sig af udenlandsk eller indenlandsk Fabrikation, hvorimod Hosekræmmerne ej maa handle med udenlandske, men alene med indenlandske Varer, og det bliver endda et Spørgsmaal, om ikke disse sidste skulle være Husfidsgenstande, som blive tilvirkede paa Landet af Bønder eller Fruentimmer, eftersom dansk Klæde, hvilket jo er en Fabrikvare, aldeles udelukkes fra deres Handel. Det formentlige Slægtskab, som for Tiden finder Sted mellem disse Næringsveje, bestaar deri, at Hosekræmmerne i de senere Aar Tid efter anden have tiltaget dem Ret til at forhandle mange Handelsgenstande, som udelukkende henhøre under Lavets Enehandel, hvilket enten har været den tidligere Lavbestyrelse ubekendt eller ogsaa forat undgaa Ulejlighed været paaset med Ligegyldighed, og Følgen heraf er nu, at Hosekræmmerne af lang Vane og ved upaataalt at handle med uberettigede Vareartikler have troet, at deres Handel var delelig med Lavets eller endnu mere, at de vare berettigede til saadan Handel.

„Foruden at Hosekræmmerne paa denne Maade skade Lavets Handel, sker dette ogsaa indirekte derved, at de have Tilladelse til at forhandle færdigsyede Klædningsstykker, ti ihvorvel denne Rettighed kun oprindelig er given, som det hedder, forat den tjenende Klasse og Arbejdsfolk kunne forskaffe sig de nødvendige simple Klædningsstykker til billig Pris, saa ere Forholdene dog siden den Tid saaledes forandrede, at hvad der dengang behøvedes til en simpel Klædning, derfor kan nu anskaffes en meget fin Klædning, og Følgen heraf er, at det ikke

alene er Almueklassen, der køber færdige Klæder hos Hosekræmmerne, men at det endog er den bemidlede Borger, ja selv Embedsmanden, som hos disse Handlende købe deres forbrugende Klædningsstykker“.

Oldermanden mente, at hvis man nu optog de 25 Hosekræmmere, kunde man ikke nægte Optagelse af de mindst 15, der ikke søgte herom, og om nogle Aar vilde igen de siden tilkommende Hosekræmmere opstille samme Fordring. Man vilde endvidere aabne Vejen for andre Næringsdrivende som Traadhandlere og Kniplingskræmmere, der kunde betragte Lavet som et Asyl, hvor de kunde finde Næring og Udvidelse af deres Handel.

Derpaa lod Hosekræmmerne en Rundskrivelse gaa omkring til Lavets Interessenter, idet de først henvendte sig til nogle, der ikke handlede, dernæst til andre, der handlede en gros, og til Agenter for udenlandske Handelshuse, hvorved de opnaade 116 Underskrifter af Lavets 225 Medlemmer, men Oldermanden oplyste, at der i Virkeligheden var 243 Interessenter og at kun 113 Underskrifter kunde anses for gyldige.

29. Dec. 1857 blev Næringsloven vedtaget, og derved ophævedes dette Lav tilligemed alle de andre fra 1. Jan. 1862, medens der dog blev givet Adgang til at danne fri Foreninger med ny Vedtægter, der skulde stadfæstes af Indenrigsministeriet. Efter under 31. Okt. 1860 at have givet Magistraten Oplysning om de Lavet tilhørende Pengemidler, nemlig Lavskassen, der skulde afholde alle Lavets løbende Udgifter, det Kettelske Legat paa 2000 Rdl., det Blairske Legat paa 628 Rdl. 85 Sk. og den foran omtalte Understøttelseskasse, blev der paa et Møde 4. April 1861 forhandlet det af den ved Forsamlingen 27. Februar ved frit Valg nedsatte Komitee af 7 Interessenter, nemlig Dhrr. Major J. C. Green, A. Fonnesbech, H. W. Jantzen, J. Th. Neumann, S. M. Trier, B. Salomonsen og J. J. Gammeltoft, udarbejdede Forslag til en fremtidig Ordning af Lavets Anliggender samt Anvendelse af dets Formue.

Forslaget fandt ikke udelt Bifald, og det besluttedes derfor at udsætte Forhandlingen i 14 Dage, ligesom det bestemtes, at Ændringsforslag skriftlig maatte være indleverede til Komiteen inden 8 Dage.

Paa dette ny Møde meddelte Oldermændene, at der til Komiteen var indkommet et Forslag undertegnet F. Sterup m. fl., der af Komiteen havde været taget under nøje Overvejelse, men at den havde maattet fastholde sit Forslags Hovedprincip, at Lavets Formue kun burde anvendes til Understøttelse for dets Trængende; Ordføreren for Forslagsstillerne, F. Sterup, søgte derefter at begrunde deres Forslag under Henvisning til, at da der var liden Sandsynlighed for, at den Forening, der dannedes efter Komiteens Forslag, vilde øve nogen Tiltrækning for ny Medlemmer, saasnt den tvungne Tilgang ophørte ved Lavets Ophævelse, vilde Følgen rimeligvis blive en Formindskelse i Medlemsantallet, efterhaanden som de nuværende afgik ved Døden eller paa anden Maade trak sig tilbage.

Forslagsstillerne derimod trode, at man ved at give den ny Forening en større aktuel Virksomhed ved at foranstalte hyppige Møder og Sammenkomster, ved at optage som Formaal Opførelse af en Stiftelse for gamle trængende Medlemmer, med flere andre til Tiden svarende Formaal, og endelig ved at gjøre Adgangen til at blive Medlem saa let tilgængelig som muligt, ved at optage saavel Grosserere, Handelsagenter, Kommiser og unge Mennesker over 18 Aar som Enhver, der handlede eller havde handlet med Manufakturvarer, vilde forøge Tiltrækningskraften. Han meente, at Foreningen derved inden faa Aar let vilde naa 5—600 Medlemmer og komme til at indtage en for vor Handlgren berettiget Plads i Samfundet, hvad han betvivlede vilde naas igennem en Forening som den af Komiteen tilsigtede, hvis Formaal alene var at yde Understøttelser. Og hvad nu angik disse, var det jo ogsaa af ham og Medforslagsstillerne forudsat, at den opsparede Sum fra Lavets Fabriks-Kasse skulde legeres til dette Formaal alene. Da Komiteen

fremdeles fastholdt sit Forslag, foretoges Afstemning, ved hvilken Komiteens Forslag vedtoges med 50 Stemmer, medens Sterup m. Fl.s Forslag fik 26 Stemmer. Ved Lavsforsamlingen den 18. December meddelte Oldermænden, at der var opnaaet Kgl. Stadfæstelse paa Lavets Indstilling om ved dettes Op-hævelse den 1. Januar 1862 at danne en Manufakturhandlerforening, og at de ved Lavsforsamlingen den 6. Juni vedtagne Vedtægter for denne vare indsendte til vedkommende Ministerium til Konfirmation. Kontingentet for den nye Forening fastsattes til 2 Rbd. aarlig. Det bestemtes, at Oldermænden og de Kommitterede skulde fungere, indtil Bestyrelsen for den nye Forening var valgt.

Aar 1862, den 6. Februar, afholdtes efter den fungerende Oldermænd, Major J. Chr. Green's Foranstaltning Silke-, Ulden- og Lærredskræmmer-Lavets sidste Lavsforsamling, paa hvilken Oldermænden fremlagde de reviderede Regnskaber for 1861. Af disse fremgik, at

Lavskassen ejede

1 Kongelig Obligation stor	1000 Rd.		
Kontant Beholdning	609 —	„ Mk.	8 Sk.

Understøttelseskassen ejede

1 Indskrivningsbevis stort	10000 Rd.		
(Resten af Fabrikassen 32000 Rd.)			
Kontant Beholdning	513 —	5 Mk.	4 Sk.
Det Kettelske Legat	2000 —		
— Blairske —	628 —	5 —	5 —

hvilke Aktiver og Beholdninger blev at aflevere til Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen.

En Samling blev derefter afholdt for den ny Manufakturhandlerforenings Medlemmer for at foretage Valg paa 5 Med-

lemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve: J. J. Gammeltoft med 70, F. Sterup med 59, Chr. Sørensen med 52, M. M. Salomonsen med 45 og A. Fonnesbech med 36 Stemmer; derefter havde W. Schwanenflygel 31, Major Green 28 og Chr. Petersen 26 Stemmer.

Idet vi saaledes have fulgt Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet til Jorden, ville vi give Ordet til Hr. Professor Falbe Hansen, der til nærmere Forklaring af, hvad der i det foregaaende er meddelt, vil fremstille en Udvikling af Regeringens Forhold til Handelen i det paagældende Tidsrum.

Ved at gennemlæse den foregaaende Fremstilling af „det danske Købmands-Kompagni“s og „Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavets“ Historie vil det være paafaldende, at der i Datiden gik en hel anden Aand igennem Lovgivningen og Regeringen end i vore Dage. Der var en saa stor Forskjel, at man ved mange af Regeringens Foranstaltninger med Forundring vil spørge sig selv: Hvad var Meningen dermed? Hvilke var de Regeringsmaximer, som man den Gang gik ud fra, og som kunde føre til saa mærkværdige Paabud og Indretninger?

Vi skulle da som Slutning paa dette Afsnit gøre nogle Bemærkninger om dette Punkt.

Der var især to Betragtninger, og man kan tilføje, to Fejltagelser, som ledede Datidens Statsmænd paa Vildspor ved Ledelsen af Landets økonomiske Politik. Den ene af disse var en urigtig Opfattelse af Begrebet Formue, den anden var en Overvurdering af Statens Evne og en Undervurdering af det private Forretningslivs Evne til at lede Produktionen og Om sætningen.

Man mente i Datiden, at en Nations Formue var den Mængde af ædelt Metal, Guld og Sølv, som den var i Besiddelse

af. Ligesom den enkelte Mand var rigest, der ejede de fleste Penge, saaledes var, mente man, den Nation rigest, som havde de største Mængder af Guld og Sølv. Statsmændenes Opgave maatte det altsaa være, at skaffe Nationen den størst mulige Mængde Penge, helst Guld- og Sølvpenge, men, om det skulde være, kunde Papirpenge og Omsætningskredit til en vis Grad træde i Stedet derfor. Foruden at forøge Pengemængden maatte man dernæst ogsaa sørge for, at Pengene kom til at rullere saa stærkt som muligt. En Daler, der cirkulerede 10 Gange, gjorde samme Nytte som 10 Daler, der i samme Tid hver kun omsattes én Gang. Mange Penge og hurtig Omsætning var Grundlaget for Folkets og Kongens Velstand.

Man oversaa herved, at Penge ikke i og for sig er Formue eller dog ikke den eneste Art af Formue, men kun Repræsentanten for Formue, det Maal, hvori Formuens Størrelse udtrykkes. Nationens som den Enkeltes Formue er de værdifulde Genstande, det er Jorder, Huse, Kreaturer, Skibe, Redskaber, Varer, Bohave, Klæder osv. Penge er kun den mindste Del deraf. Danmarks Nationalformue løber op i flere Milliarder Kroner, men Landets Beholdning af ædelt Metal er kun 60 à 70 Millioner Kr., nogle faa Procent af den hele Formue. Og paa samme Maade gaar det med den enkelte Mand, det er kun en ringe Del af sin Formue, han har liggende i sin Kasse i Form af kontante Penge, det øvrige sidder i Værdier af forskellig Art. Kontante Penge ere jo ogsaa kun nyttige, forsaavidt som de besørge Omsætningen, og er der flere end der behøves dertil, ere de en død Kapital. Forøger man Pengemængden udover Behovet, kan man maaske bevirke, at Varepriserne stige og derved for en kort Tid fremkalde et unaturligt Liv i Omsætningen, men man gør Nationen hverken rigere eller fattigere.

Saa simple og ligefremme disse Betragtninger end synes at være, varede det dog længe, inden man fik Øjet op for dem, og det var først i den sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, at man fuldt forstod dem og drog Konsekvenserne deraf i den praktiske Politik. Før den Tid fastholdt man, at Penge var

den egentlige Formue, og at det var dem, man først og fremmest skulde skaffe tilveje.

For de Lande, som havde Bjergværker, var Midlet til at skaffe Penge givet; man maatte af al Kraft bearbejde Guld- og Sølvminerne. Den dansk-norske Stat havde Sølvminerne i Kongsberg, de maatte altsaa exploiteres, og at Arbejdet her gav Underskud, at Driften kostede flere Penge end den indbragte, var ikke afgørende herimod, thi de Penge, man gav ud til Driften, blev jo for største Delen i Landet, og det Sølv, der blev gravet op, var altsaa dog en Forøgelse af Landets Sølv-Beholdning.

Hovedmidlet maatte imidlertid være at sørge for en „gunstig Handelsbalance“, at sørge for, at Landets Udførsel var større end dets Indførsel; thi da vilde Penge af sig selv strømme ind i Landet; men var Indførselen større end Udførselen, saa gik Pengene bort, og Landet forarmedes. Det gjaldt altsaa om at fremme Udførselen af Landets Produkter og at udføre dem i forædlet Skikkelse, thi saa indbragte de flest Penge. Udførselen blev derfor støttet ved Toldforanstaltninger, ved Præmier o. l. Indførselen maatte derimod hæmmes og indskrænkes og helst helt ophøre; i dette Øjemed gjaldt det om, at Landet saavidt muligt selv frembragte alt, hvad det behøvede. Man søgte altsaa at opmuntre den indenlandske Industri, og man traf i dette Øjemed en Mængde forskellige Foranstaltninger. Man gav Fabrikkanterne Privilegier og Pengeunderstøttelser, snart som Laan snart som Gave; man tilstod dem Skattefrihed og andre Begunstigelser; manglede der kyndige Arbejdere, blev saadanne indkaldte fra Udlandet, hvilket undertiden gav Anledning til internationale Forviklinger, thi i Udlandet holdt man fast paa de dygtige Arbejdere, og jevulig forbød man dem under strenge Straffe at forlade Landet. Undertiden gav man en Fabrik Eneret paa at forsyne visse Dele af Landet med sine Produkter, saa at kun dens Varer maatte sælges der. Og ganske almindeligt var det, at man gav de indenlandske Fabrikker en gun-

stigere Stilling for deres Produkter end de fremmede Varer, der indførtes. Det betragtedes næsten som en Selvfølge, at saasnart en Fabrik af en eller anden Art blev anlagt, skulde der lægges Told paa Indførselen af saadanne fremmede Varer, som den indenlandske Fabrik kunde frembringe, og fandtes der allerede Toldsatser, bleve disse forhøjede. Naar en indenlandsk Fabrikation havde bestaaet nogen Tid og ved Hjælp af de ydede Begunstigelser havde udviklet sig saaledes, at den antoges at kunne forsyne Landet med de paagældende Varer, saa blev Indførselen af disse helt forbudt. Den foregaaende Fremstilling af Kræmmerlavets Historie frembyder adskillige Exempler herpaa (jfr. f. Ex. Pag. 96, hvor det udtales i Privilegium af 27. Septbr. 1729 for det paatænkte Uldenmanufaktur: „Kongen vilde være betænkt paa, naar dette Værk var kommet i den Stand, at Byen og Landet kunde forsynes dermed, at udstæde Forbud mod Indførsel af de Varer, der bleve forfærdigede her, paa det Pengene, som for slige Ting udenlands betales, kan blive i Landet, og mange fattige Folk ved det Værk have sin nødvendigtige Subsistence“ og ligeledes Pag. 105, hvor det omtales, at i 1736 blev Indførselen af Fløjel forbudt „eftersom de kjøbenhavnske Silkemanufakturer allerede vare i Stand til at forsyne Landet med de fornødne Sorter Fløjel“). I 1739 blev det paabudt, at Manufakturvarer kun maatte indføres, naar man havde Attest for, at de ikke kunde skaffes fra Indlandet, og Aaret efter blev Indførselen af Klæde for største Delen helt forbudt. I 1745 forbødes Indførselen af Silke- og Uldvarer, i 1755 Indførselen af de fleste Bomuldsvarer. Og som det gik med Manufakturvarer, gik det med næsten alle andre Varer. Saasnart man i Indlandet begyndte at fabrikere en eller anden Vare, blev der paalagt en forhøjet Told og snart efter ligefrem Forbud mod Indførsel. Ved Frederik den 5tes Forordning af 17. Maj 1762 bleve de enkelte Paabud samlede og satte i System; Forordningen angiver som sit Formaal: Commercians og Manufakturernes Tarv, og til dette Øjemed blev saa godt som alt, hvad der fornuftigvis, eller ufornuftigvis, kunde tænkes frembragt i Landet, forbudt at indføres; der fandtes i

Tarifen Indførselsforbud mod omtrent 50 Vareklasser, derunder indbefattet samtlige Manufakturvarer.

Ogsaa Udførselen var i mange Tilfælde forbudt i Industriens Interesse. De Varer, der var Raastof for Fabrikkerne, maatte ikke gaa til Udlandet, de skulde forarbejdes her i Landet, og maatte kun udføres som færdige Fabrikvarer; thi i denne Skikkelse indbragte de flere Penge, end naar de gik ud uforarbejdede. Dog gik man i denne Henseende ikke saa vidt som i adskillige fremmede Lande f. Ex. Preussen og England, hvor det endog under Dødsstraf var forbudt at udføre visse Varer, der som fin Uld var Raastof for indenlandske Fabrikker.

Der var dog en Art af Handel, der var undtagen fra de fleste af disse Bestemmelser, det var den monopoliserede Handel paa Ostindien og Kina, thi den, mente man, var særlig fordelagtig, og den bragte til Danmark disse fjerne Landes kostbare Varer, dér atter kunde udføres til andre Lande og bringe Penge hjem.

Ogsaa paa andre Omraader førte den fejlagtige Opfattelse af Begrebet Formue til uheldige Slutninger. Man mente saaledes almindelig, at Luxus med indenlandske Frembringelser ikke var skadelig, thi „Pengene bleve jo i Landet“. Det er ikke usandsynligt, at denne Opfattelse bidrog til at forøge den Luxus, som udfoldedes af Kongerne. Den luxuriøse Hofholdning, de kostbare Slotsbygninger, der opførtes, o. l., var jo intet Nationaltab, de formindskede jo ikke Landets Pengebeholdninger, men bragte tværtimod Pengene til at cirkulere raskere. Statsgæld, mente man, var intet Onde, naar den blot var indenlandsk. Den udenlandske Statsgæld, saa man, var et Onde, thi Penge gik ud af Landet til Renter; men den indenlandske Gæld var jo blot „den ene Haands Gæld til den anden“, den førte ikke Penge bort, men lod dem kun gaa fra den ene Haand til den anden.

Det stadige Øiemed med Regeringens Bestræbelser var altsaa, at Landet ved eget Arbejde skulde forsyne sig selv med alle de Varer, som der var en Mulighed for, at det selv kunde

producere; derved fik Folk Beskæftigelse og derved opnaades fremfor alt, „at det dyrebare Guld og Sølv“ ikke gik ud af Landet til Køb af fremmede Produkter. Til en vis Grad naade man sit Maal; man naaede, at Indførselen blev i høj Grad formindsket, at der skabtes en ret betydelig indenlandsk Fabrikvirksomhed, der endog frembragte Varer, hvis Produktion neppe passede paa vore Forhold, og at altsaa Udstømningen af Landets Penge blev formindsket. Men dette Resultat opnaaede man kun ved Forholdsregler, der vare til Skade for Landets naturlige Næringsveje, navnlig Landbruget; man trykkede Prisen paa Landbrugsprodukter for at skaffe Industrien billige Raaproducter, og man overbebyrdede Landbruget med Skatter for at kunne opmuntre Fabrikkerne og faa Pengene til at rullere raskere. Følgen heraf maatte være, at Landbruget gik tilbage eller stod stille, og at Udførselen af Landbrugsprodukter blev formindsket. Selv om man derfor gaar ind paa den Tanke, at det er et Gode, at Landets Beholdning af ædelt Metal bliver saa stor som mulig, saa var den hele Politik dog forkastelig, thi den naade vel at formindske Vareindførselen og dermed Udstrømningen af Penge fra Landet, men den naade dette ved ogsaa at formindske Udførselen af Landbrugsprodukter og dermed Indstrømningen af Penge til Landet. Den naade at formindske saavel Indførselen som Udførselen og derved skade Handel og Skibsfart, og den førte Landets produktive Kræfter bort fra det naturlige Erhverv og hen til en kunstig Drivhus-Industri.

Det andet store Fejlsyn i Datidens nationaløkonomiske Politik var, at man mente, at Staten, Regeringen og dens Embedsmænd kunde regulere og styre Landets økonomiske Forhold og gøre det bedre end det private Forretningsliv. Man mente, at Regeringen bedst kunde bestemme, hvorledes al Produktion og Omsætning skulde gaa for sig; Regeringen skulde i store Træk angive, i hvilke Retninger Produktionen skulde ledes, og paa hvilken Maade den skulde udføres; den skulde ordne Afsætningsforholdene, regulere Befolkningens Forbrug og tvinge den til at arbejde. Det er allerede foran vist, hvorledes Regeringen

greb ind i den indenlandske Omsætning og søgte at regulere den for derved at fremme den indenlandske Fabriksdrift. Men den nøjedes ikke dermed; den tog fat paa næsten alle Punkter af Nationens Økonomi. Det vilde føre for vidt og hører ikke hjemme paa dette Sted at eftervise hele denne Politik's Virksomhed, men skal nøjes med et følge den paa Manufakturhandelens Omraade.

Man oprettede Silke-, Ulden- og Lærredeskræmmerlavet og gav det Eneret paa at handle med visse Artikler. Det var i Tidens Aand; overalt gav man Monopoler, og det baade til Handlende og Industridrivende, til enkelte Personer og til hele Korporationer. Undertiden kunde det rigtignok træffe sig, at den, der havde Eneretten, t. Ex. en Fabrik, stansede sin Virksomhed, men at man glemte at ophæve Eneretten — der var jo saa meget at huske paa. Adgangen til at komme ind i Kræmmerlavet vanskeliggjorde man ved at fastsætte lange Prøve- og Læreaar for Dreng og Svend og ved en Examen, der skulde godtgøre, at den vordende Kræmmer var i Besiddelse af de nødvendige Kundskaber i Fagets Theori og Praxis. Man værgede for Lavets Standsære: ingen, der var uægte født, var værdig til at blive Medlem, der vaagedes over Drengenes og Svendenes Opførsel, der krævedes en vis Formue for at blive selvstændig Kræmmer, det kontrolleredes, at Medlemmerne opførte sig redelig og hæderlig i deres Handel, og naar et Lavsmedlem afgik ved Døden, sørgedes der for en standsmæssig Begravelse. Det kan ikke nægtes, at denne Lavorganisation til en vis Grad svarede til Datidens Trang og medførte adskillige væsentlige Goder. Den ydede Publikum en Garanti mod at blive bedraget ved Handelen, mod forfalskede Varer og mod urigtig Maal og Vægt. Den bevirkede, at de Handlende fik et vist Minimum af Dygtighed, hvad ellers i hine Tider næppe vilde være kommet frem. Lavsmedlemmerne ydede hinanden gensidig Støtte, de, der uforskyldt kom i Nød, fik kraftig Hjælp af Lavsbrødrene, og Uenigheder indenfor Lavet bleve sædvanligvis bilagte indenfor dette. Men Ordningen medførte endnu større Ulemper, ikke

mindst for Krømmerne selv; thi overfor deres Eneret stod andres Rettigheder, og det kunde ikke undgaas, at der opkom idelig Strid og Uenighed om Grænserne mellem disse Rettigheder, og en stor Del af Lavets Kræfter og Interesser blev derfor optaget af evindelige Stridigheder og Processer, en stadig ivrig Jagt efter uberettigede Næringsbrugere. Den stränge Begrænsning, der var givet enhver Næringsdrivende, hindrede desuden de Overgange og Kombinationer af forskellige Virksomheder, som Forandringer i Forholdene ofte gjorde ønskelige, holdt det hele Handelsliv i stivnede Former og hindrede Tilgang af dygtige Kræfter, der af en eller anden Grund vare forhindrede i at følge den reglementerede Vej som Dreng og Svend (jfr. Exemplet med Hambro, S. 187)*). Og naar saa endda den Eneret, der var tilstaaet Lavet, og som dette saa skinsyg vaagede over, var bleven overholdt, men det skede ikke, og i mangfoldige Tilfælde blev der givet andre Privilegier, der krænkede Lavets. Der er i det foregaaende anført talrige Exempler herpaa. Og selv naar Eneretten ikke udtrykkelig blev krænket, saa Myndighederne dog igennem Fingrene med, at den blev overtraadt af talrige Omløbere og andre ulovlige Handlende. Staten havde taget sig en saadan Uendelighed af Funktioner paa, var i den Grad gaet i Detail med at ordne og paabyde, at det selv for den bedste Vilje havde været umuligt at overholde Lovgivningen. Krømmernes Rettigheder bleve derved for en stor Del illusoriske, medens de Byrder og Gener, Lavet medførte, bleve hvilende paa dem og gjorde det vanskeligt at bestaa i Konkurrencen med de ulovligt Handlende, der stode mere frit, havde færre Byrder at bære og færre Skrupler i deres Maade at føre Forretningen paa.

Endnu værre blev Stillingen for Krømmerne ved Regeringens Foranstaltninger for at hjælpe den indenlandske Industri frem. Regeringen nøjedes nemlig ikke med at opmuntre Fabrikkerne

---

*) Da Udtrykkene herom S. 187 muligen kunne misforstaas, skal det tilføjes, at Hambros Overflytning til England først fandt Sted langt senere, nemlig i Aaret 1840.

ved de foran omtalte Privilegier og Understøttelser, den vilde ogsaa lede den indenlandske Omsætning mellem Fabrikant og Handlende. For Manufakturhandelens Vedkommende var det „det almindelige Magazin“ oprettet i 1737, der skulde være Tyngdepunktet i Omsætningen. Det var en Statsanstalt, der skulde være et Mellemed mellem Fabrikant og Kræmmer; det skulde modtage Fabrikantens Varer, give ham Forskud paa dem, besørge hans Indkøb af Raastof og yde ham Støtte og Vejledning. I Magazineet skulde saa Kræmmerne forsyne sig, der var det store Central-Oplag, hvor Kræmmerne kunde udsøge, hvad de behøvede; det skulde tilvejebringe Enhed og Fasthed i Omsætningen og „Pengene skulde idelig mellem Magazineet, Kræmmerne og Fabrikanten rullere“. Tanken var i og for sig ikke ilde, men den krænkede Livsprincippet for al Handel: Frihed og Bevægelighed, og mislykkedes derfor fuldstændig. Man kan ikke indordne et Lands Handelsomsætning i faste Former som et Embedsmaskineri, og desuden manglede Regeringen baade Indsigt, Kraft og Pengemidler til at styre den. Allerede den Maade, hvorpaa man ved Magazineets Oprettelse søgte at skaffe dette Driftskapital viste, hvor ubehændigt man greb Sagen an. For at skaffe Midler paabød Kongen nemlig bl. a., at alle Embedsmænd skulde indskyde 10 % af deres Gage mod at tage Varer for Beløbet efter 1½ Aars Forløb, alle der havde „en Characteer“ skulde indskyde efter Stand og Vilkaar, og man appellerede derhos til Folks „Nidkærhed og Kærlighed til det almindelige Bedste“. At grundlægge en Handelsforretning paa patriotiske Følelser i Stedet for paa Kontanter (kontant blev der kun indskudt 50,000 Rd. af Finantserne) er ikke synderlig forretningsmæssigt.

Fabrikkerne skulde nu arbejde for Magazineet og indlægge deres Varer der, Kræmmerne bleve formanede til af patriotiske Hensyn kun at købe der, og da det ikke hjalp, greb man til kraftigere Midler, til ligefrem Tvang. Kræmmerne maatte forpligte sig til kun at købe i Magazineet, og allerede 1739 blev det paabudt, at ingen Varer maatte indforskrives fra Udlandet, forinden Magazineets

Direktør havde givet Attest for, at man der forgæves havde søgt dem, og at Magazinet ikke havde dem og ikke kunde skaffe dem inden passende Tidsfrist. Og at det var Alvor hermed, viste sig snart, thi da Kræmmerne havde indforskrevet en Del Varer uden saadan Attest, maatte de udrede som Bøde en Forhøjelsestold af over 33,000 Rd., en for Datiden overordentlig stor Sum, og det uagtet det var Varer, som Magazinet i Følge sine trykte Specifikationer ikke havde, og uagtet Toldvæsenet ingen Indsigelse havde gjort, da Varerne bleve fortoldede.

Man skulde tro, at naar der saaledes var givet Forbud mod at indføre alle de Varer, som Magazinet havde eller kunde skaffe, saa maatte dette kunne faa Afsætning. Men det viste sig atter her, at kunstige Indgreb og Monopoler ere skadelige for selve dem, som de gives til. De indenlandske Fabrikanter havde faaet Eneret paa at forsyne Markedet, de vare fri for Udlandets besværende Konkurrence, men derved bleve de ogsaa fri for den Spore til at anspænde Kræfterne, som Konkurrencen giver, de sank hen i Sløvhed og Sløjhed og forlangte ubilligt høje Priser, og da det nu var blevet Sælgeren, der var Herre over Køberen, producerede de ikke den Slags Varer, Publikum ønskede, men „slette uafsættelige efter egen Fantasi forfærdigede og derhos dyre Varer“. De ulykkelige Lavs-Kræmmere skulde købe disse slette Varer, det var jo et Led i deres hele privilegerede Existens; men Publikum vilde have fremmede Varer. Dem var det nu ganske vist forbudt at indføre; men Handelen lader sig ikke tvinge; officielt blev der intet indført, men saa meget bedre trivedes Smughandelen. Denne antog et saadant Omfang, at den truede med aldeles at overvælde den lovlige Handel. De ulykkelige Silke-, Ulden- og Lærredskræmmere, der sad med deres eneberettigede, reelle Handel, vare paa Randen af Ødelæggelse. Thi talrige ulovlige Handlende solgte de saa meget efterspurgte fremmede indsmuglede Varer, og ikke engang de daarlige indenlandske Varer kunde Kræmmerne afsætte; thi det almindelige Magazin og Fabrikanterne solgte selv af deres Varer en detail til Forbrugerne omtrent til de samme Priser, som de

solgte dem til de Handlende. For Lavs-Kræmmerne var der, hvis de vilde bestaa, ingen anden Udvej end selv at deltage i den ulovlige Handel og sælge fremmede Varer; men det var en farlig Sag at inlade sig paa, thi det var under strænge Straffe forbudt at sælge fremmede Manufakturvarer, og man maatte end ikke tilforhandle sig Varer, om hvilke det blot kunde formodes, at de vare udenlandske. Et Exempel paa, hvad Overtrædelse af disse Bestemmelser kunde føre til, er bl. a. den foran S. 132—34 omhandlede Sag, under hvilken Kræmmerne fik en Mængde af deres ulovlige Varer konfiskerede og bl. a. maatte lide den karakteristiske „Straf“ at skulle købe indenlandske Varer for et stort Beløb.

Regeringen søgte af al Kraft at forhindre Indsmuglingen af fremmede Varer og man var ikke betænkelig med de Midler, der anvendtes. Det blev paabudt, at alle lovlige Manufakturvarer skulde stemples, for at man kunde kontrollere, hvilke der vare ulovlige. Det blev (i 1741) under Straf forbudt Skræderne at, sy Klæder af fremmede Varer, hvis Indførsel ikke var tilladt og det blev forbudt Folk at gaa klædt i saadanne Stoffer. Det blev paalagt Skræderne ugentlig at give Indberetning til Magistraten om, hvad Klæder de om Ugen havde forfærdiget, til hvem og af hvad Tøj. Man formanede saavel de Handlende som Borgerne at købe de indenlandske Varer og det blev tilkendegivet de kongelige Betjente, at Hs. Majestæt vilde anse det som et Kendetegn paa deres Troskab og Nidkærhed, om de til deres Familiers Behov toge Varer fra indenlandske Fabrikker. Man tog endog Religionen til Hjælp, og paalagde (i 1753) Præsterne fra Prædikestolen at formane deres Tilhørere til paa alle optænkelige Maader at fremme de indenlandske Fabrikkers Opkomst. Og i 1766 blev det paalagt Biskopperne i Danmark: „at minde Præsterne ikke blot een Gang om Aaret, hvortil Anledningen kunde tages af Evangeliet paa 23de Søndag efter Trinitatis, men endog oftere at foreholde deres Menigheder (saasom Landet forulejliges af Kontrabanders og deslige ildesindede Mennesker, som formedelst Egennytte og ringe Gevinst hindre

de bedste Indretninger i at naa den forønskede Fuldkommenhed), hvor strafværdig denne Synd er saavel i Henseende til Guds som Kongens Lov“. I 1758 bød et kgl. Reskript, at ingen maatte nedsætte sig som Silke-, Ulden- eller Lærredskræmmere, førend han havde godtgjort, at han for rede Penge havde købt for en vis Sum Varer af indenlandsk Fabrikat, og desuden skulde han udstede et skriftligt Bevis for, at han aarlig vilde købe indenlandske Varer for et anseligt Beløb. Størrelsen af Summen skulde fastsættes af Regeringen. Men trods alle disse Forholdsregler vedblev Smugleriet at florere til Skade for saavel de indenlandske Fabriker som for de ærlige Handlende.

Som det gik med Manufakturhandelen og de indenlandske Manufakturvarefabriker, gik det ogsaa paa andre Omraader. Regeringens snildt udtænkte Planer for at ordne og styre Landets økonomiske Liv mislykkedes fuldstændigt. Det tunge Regeringsmaskineri, der arbejdede igjennem sit Organ: „det høje General-Land-Oekonomie- og Commerce Collegium“ kunde ikke magte den Uendelighed af Opgaver, det havde paataget sig, det savnede baade Sagkyndighed og den fornødne Bevægelighed, arbejdede tungt og langsomt og kunde ikke følge med Udviklingen, det udstedte den ene Forordning efter den anden, men var ude af Stand til at skaffe dem adlydte; Resultatet af dets Virksomheder var derfor kun, at det bragte Forstyrrelse og Stansning og at det nedbrød sin egen Avtoritet. Og selv om Regeringen havde været nok saa dygtig, selv om den havde optaget i sig sag- og fagkyndige Forretningsmænd, saa havde det dog været en uløselig Opgave, den havde paataget sig. Det private Forretningsliv med dets Uendelighed af Former og dets idelige Bevægelser lader sig ikke styre fra oven af ved en tvingende Centralmagt. Der er i denne Henseende en vis Lighed mellem den gamle Enevældes merkantile Bureaukrati og det moderne Socialdemokrati, thi ogsaa dettes Grundtanke er, at Statens tvingende Magt skal træde i Stedet for det frie private Forretningsliv; og skulde Socialdemokratiet en Gang i Tiden komme til at gøre et Forsøg paa i Praxis at gennemføre

sine Ideer, vil det, hvis ikke andre Vanskeligheder ødelægge det forinden, sikkert strande paa den samme Klippe som det gamle Bureaukrati.

Begge de to Grundtanker i den danske Regerings økonomiske Politik i det 17. og 18. Aarhundrede, som her er omhandlet: at det gjaldt om at forøge Landets Beholdning af ædelt Metal og at Staten skulde tage Ledelsen af Landets Økonomi i sin Haand, genfinde vi paa den Tid i saa godt som alle evropæiske Stater. Det var ikke en særlig dansk, det var en almindelig evropæisk Politik. Den spores allerede i det 15de og 16de Aarhundrede i Venedig og andre af de italienske Handels- og Industribyer og herfra udbredte den sig videre. Men det var dog først, efter at Ludvig den XIV's store Minister, Colbert, havde gennemført den systematisk i Frankrig, at den blev berømt og hurtig fandt Udbredelse i det øvrige Evropa. Man saa, at Colbert gjorde Frankrig rigt og mægtigt, og man mente da at opnaa det samme ved at efterligne hans Forholdsregler. Men man efterlignede ham slavisk, man indførte Foranstaltninger, der var afpassede efter Frankrigs særlige Forhold, men ikke passede for andre Lande, og fremfor alt savnede man Colberts mægtige Geni, der havde skaffet noget godt frem selv af hans Misgreb. Man oversaa ogsaa, at der jævnsides med Colberts Beskyttelses- og Prohibitiv-System udadtil gik en liberal Politik indadtil, thi Colbert ophævede de talrige indenlandske Toldskranker, han gjorde Frankrig til en økonomisk Helhed, bragte Enhed og Fasthed i Mønt, Maal og Vægt, skaffede Retssikkerhed tilveje, forbedrede Kommunikationsmidlerne og fjærnede en Mængde af Middelalderens Hindringer for den fri Omsætning, og det var snarere disse Reformere end hans Toldpolitik udadtil, der var Aarsagen til Frankrigs Fremgang. Og endelig maa det ikke glemmes, at selv om et Beskyttelses-system er fordelagtigt for et enkelt Land, saa tabes denne Fordel, naar andre Lande efterligne Systemet og ligeledes beskytte. Det kan mulig være til Fordel for et enkelt Land at beskytte sin Industri og søge at forøge sin Udførsel ved Toldforanstaltninger; men naar der overfor dette staar andre Landes

tilsvarende Bestræbelser efter at forhindre Indførsel og lette Udførsel, saa ophæve disse Bestræbelser gensidig hinanden, og Resultatet bliver kun, at man gensidig skader hinanden. De gunstige Virkninger, som Colberts System havde bragt Frankrig, varede heller ikke længe, og de næsten karikaturagtige Efterligninger, der kom frem i flere andre Lande, deriblandt i Danmark, bragte sikkert langt mere Tab og Forvirring end Fordel.

Ligesom den ældre mekantilistiske Tvangspolitik var kommen fra Frankrig og udbredte sig samtidig med Ludvig den XIV's øvrige Stats- og Hofvæsen, saaledes kom ogsaa Omslaget fra Frankrig. I Midten af forrige Aarhundrede opstod der en ny nationaløkonomisk Skole, den saakaldte Fysiokratisme; det er dens Theorier, og navnlig i den mere praktiske Form, hvori disse bleve bearbejdede af Skotten Adam Smith, der har grundlagt den moderne Nationaløkonomi. Fysiokraterne udviklede, at Guld og Sølv er den mindste Del af en Nations Formue, og at en Forøgelse af dem ikke bringer nogen reel og varig Fremgang. De paaviste, hvor uheldige Regeringernes Forsøg paa at lede Nationernes økonomiske Liv overalt havde været, det var en Opgave, Staten ikke kunde magte, den skulde nøjes med at skaffe Retssikkerhed og fjærne Hindringerne for Arbejdets og Handelens Frihed, men iøvrigt overlade alt til de Privates frie Initiativ. Der er, sagde disse Forfattere, fra Naturens, eller Forsynets, Haand nedlagt en Ordning i Samfundet, som af sig selv kommer frem igennem de arbejdende Individets fri Konkurrence, denne Ordning er den eneste rette, som paa en Gang bringer Retfærdighed og en kraftig og rig Udvikling. Det naturlige skal være det herskende! deraf Navnet „Fysiokrater“ (af *φύσις*, Natur og *κρατεῖν*, at herske). Det fortælles, at en fransk Købmand, der blev spurgt af Ministeren, hvad Regeringen kunde gøre for at ophjælpe Handelen, svarede: „Giv os blot Frihed til selv at arbejde, som vi vil“. Dette Ord tog den nye nationaløkonomiske Skole til sit Valgsprog, det er den bekendte Sætning: „laissez faire, laissez passer“. Disse nye Ideer brød frem i Frankrig i Midten af forrige Aarhundrede og var der et

Led i den Reaktion, som paa alle Omraader rejste sig mod den ældre Tids kunstlede og snirklede Tvangssystem, og som forlangte, at Livet skulde føres tilbage til mere naturlige og ligefremme Former*).

*) Den samme Bevægelse, som førte de fysiokratiske Ideer til Gennembrud i den økonomiske Politik, og i Stedet for Fortidens tunge, udviklede og kunstlede Regeringssystem bragte en simplere og mere naturlig Ordning, under hvilken Kræfterne kunde røre sig frit, den genfindes paa de fleste andre sociale Omraader og prægede sig endog-saa i Livets rent ydre Former, ogsaa her bragte den med sig mere Ligefremhed og Naturlighed, mere Frihed og Værdighed. Et Exempel herpaa er Formen og Tonen i de Skrivelser, som Kræmmerlavet sendte til Regeringskollegierne. Som et Mønster paa den ældre Skrivemaade anføres følgende Brev til „General Told Cammer og Commerce Collegium“, hvilket i Formen fuldstændig svarer til de mangfoldige tidligere Skrivelser fra Kræmmerlavet til Kollegierne. Naar just dette Brev er valgt som Exempel, er det paa Grund af dets Korthed, og fordi ogsaa dets Indhold er ret betegnende for Datidens merkantilistiske Betragtningensmaade. Brevet lyder saaledes:

Deris høygrevelige Excellence
 høy og velbaarne
 høyædle og velbaarne
 hoyædle og velbyrdige Herrer!

Deris Kongel. Majestæts høye Herrer Deputerede og til
 Forordnede udi det hoy Kongel. General Toldcammer og
 Commerce Collegium,

Naadige og hoygunstige Herrer!

Siden mand icke ved Kræmmer Compagniets ulden Fabrique her udi Staden i Alt kan opnaa og her faa spunden det i Alt til bemelte Fabrique Behøvende ulden Garn, saa er disz Aarsag tvungne til at for Skrive fremmet Garn til Hjelp, i følge heraf maa vi underdanig og ydmygst udbede om een frie Order til 1200 R ulden spunden garns Indførsel imod dend halve Tolds erlegelse, da vi derimod considerer, at saa Sant hjelpe os Gud og hans hellige ord, ikke noget deraf med vores Villie eller Vidende Skal blive forbrugt uden til Fabriquens nøtte og Brug. Forblivende med allerstørste Soumission og respect

Deres høygrevelig Excellence og
 samtlige høybydende Herrers

Kjøbenhavn April 1769. underdanige og allerydmygste Tjenere.
 L. Lorentsen. N. Bennecke. C. E. Liebe. P. Thombsen.

Som Modstykke til denne Skrivelse skal derefter anføres en anden fra 1789, hvis Form ligeledes svarer til, hvad der da var bleven det almindelige:

Til Danmark kom denne Bevægelse henimod Slutningen af Aarhundredet. Allerede Struense havde været en Tilhænger af den fysiokratiske Lære, og hans Program var næsten kun en Kopi af den franske fysiokratiske Minister Turgots, men Struensees Tid varede for kort, og det var først efter Regeringsforandringen i 1784, da Kronprins Frederik og hans Raadgivere kom til Magten, at de nye liberale Ideer kom til Gennembrud her i Landet. En Frugt af dem vare de store Landboreformer og Bondens Friggørelse, og paa Industriens og Handelens Omraade skede den tilsvarende Reform ved Toldforordningen af 1. Febr. 1797, der endnu den Dag i Dag er den gældende Toldlov. Ved denne Forordning og de dertil knyttede Forandringer i Administrationen ophævede man det meste af det gamle Tvangssystem og indførte udadtil Frihandel med en moderat Toldbeskyttelse. Særlig for Manufakturhandelen var dette et overordentlig stort Fremskridt, thi Kræmmerne kunde nu købe og sælge, hvor og hvorledes de ansaa det for rettest i deres egen og Publikums

Underdanigst Pro Memoria.

Efter vedlagte Regning af 22. August haver Kræmmer Compagniet indkjøbt og erholdt 20 Sække Eiderstædtsk Uld imod Betaling af 3022 Rbd. 2 Mk. 11 $\frac{1}{4}$ Sk. Hollst.-Schlesw. Courant, som med 58 Rbd. Agio ved danske Banco-Sedler er bleven erlagt. Thi skulde jeg underdanig udbede at Kræmmer Compagniet efter det Høye Collegiums Skrivelse af 30. April a. s. maatte vorde Assigneret den naadigst tilsagde Godtgjørelse.

Kjøbenhavn d. 20. October 1789.

Peter Jacobsen
p. t. Oldermænd.

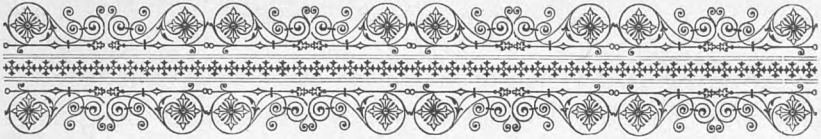
Til General Land Oeconomie
og Commerce Collegium.

Formen og Stilen i denne sidste Skrivelse er, som det vil ses, i alt Væsentligt svarende til, hvad der endnu er brugelig, og danner en mærkelig Modsætning til den forrige. Paa samme Tid synes der ogsaa at være kommen en hæffigere og mindre højfornem Tone ind i Collegiernes Skrivelse til Kræmmerne. Denne Forandring i Skrivemaaden skyldes nærmest Regeringens egne Paabud (jfr. t. Ex. Fr. 3. April 1771 og Pl. 30. Septbr. 1785), men dels vare selve disse Paabud et Udslag af den forandrede Tidsaand, dels bidrog denne til, at de ikke som saa mange andre Regeringspaabud i hine Dage blot bleve døde Bogstaver, men virkelig bleve gennemførte.

Interesse, og Indførselen af fremmede Manufakturvarer blev tilladt mod moderate Toldsatser, saa at den fordærvelige Smughandel mistede sit væsentligste Grundlag og lidt efter lidt bortfaldt af sig selv. At Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerne alligevel i de første Decennier af indeværende Aarhundrede sad i knappe Kaar, skyldtes den almindelige Misère, som fulgte efter Krigen 1807—14, Pengeforvirringen og de slette Konjunkturer for Landbruget, men da de almindelige Forhold i Landet bedredes i 40erne og endnu mere i 50erne, var der næppe nogen Klasse, der i højere Grad høstede Gavn deraf end de Handlende, og af dem ikke mindst Kræmmerne.

Ved Næringsloven af 29. Decbr. 1857 hævedes endelig det hele Lavsvæsen og dermed ogsaa Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet; det var den sidste Rest af Fortidens Monopol, og Tvangsvæsen, der dermed bortfaldt, og at ogsaa denne Reform var til Fordel for Manufakturhandelen, derom vidner den senere Udvikling, som er fremstillet i det følgende Afsnit. Det har vist sig her i Landet som overalt og til alle Tider, at Friheden er Handelens Livsprincip.

III.

Manufakturhandlerforeningen 1862—86.

1862.

Foreningens Stiftelse er omtalt foran S. 228—29. 14. Februar samledes hos F. Sterup de til Medbestyrere valgte Medlemmer J. J. Gammeltoft, M. M. Salmonsens, Chr. Sørensen og A. Fønnesbech for at konstituere Bestyrelsen og vælge Formand. Da det antoges, at Forsamlingen, ved at vælge Sterup og to af hans Medforslagsstillere Salmonsens og Sørensen til Bestyrere for den ny Forening, antydede en Tilslutning til Principet i det af nævnte Herrer paa Lavsforsamlingen den 6. Juni f. A. stillede Forslag om en udvidet Virksomhed for Foreningen (der imidlertid forkastedes), valgtes F. Sterup enstemmig til Formand.

Efter den valgte Formands Forslag konstitueredes J. Th. Neumann som Sekretær.

Derpaa fremlagde Formanden „Udkast til et Forretnings-Regulativ“, der vedtoges af Bestyrelsen, ligeledes Udkast til Vedtægter for Foreningens fremtidige Virksomhed, og det besluttedes at bringe disse i Forslag for den første Generalforsamling. Formanden anmeldte, at have modtaget af forhenværende Oldermann for det ophævede Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlav, Major Green, følgende Genstande og Værdipapirer:

a. for Lavskassens Vedkommende:

- 1) en kgl. Obligation Nr. 13,195 stor 1000 Rbd.
- 2) en kontant Beholdning stor 455 Rbd. 14 Sk.

b. for Understøttelseskassens Vedkommende:

1) et Indskrivningsbevis stort 10,000 Rbd.

2) en kontant Beholdning stor 513 Rbd. 5 Mk. 4 Sk.

c. for det Kettelske Legat:

et Statsgældsbevis, dateret 22. Septbr. 1837, Fol. 444, stort 2000 Rbd.

d. paa det ophævede Lavs Vegne:

en Liste over Kontingentrestancer med tilhørende Kvitteringer, en Del Papirer og Dokumenter, hvoriblandt de testamenteriske Bestemmelser, som have hjemlet Lavet Ret til at uddele Renterne af det Kettelske Legat og Renterne af det Blaerske Legat stort 628 Rbd. 85 Sk., samt endelig efternævnte Inventariesager, nemlig: et grønt Klædes Bordtæppe, 6 Messing Lysstager, et Timeglas, en Messing-Fattigbøsse, en lille Blik-Pengekasse og en Oldermandsstav; Resten af Lavets Inventar og Bøger var afleveret til Raadstuearkivet.

Det besluttedes at udsende Anmodning om Indtrædelse i Foreningen til Dhrr. Grosserere, Handelsagenter, Fabrikanter og overhovedet til alle, der kunde antages at have Interesse for Foreningen.

I Bestyrelsesmødet d. 18. Februar fremlagde Formanden et af ham affattet Udkast til et Andragende til Rigsraadet betræffende den i en nær Fremtid der til Behandling foreliggende ny Toldlov. Efter Anmodning af Formanden var Skibsmægler Julius Goldschmidt tilstede og deltog i Diskussionen om det fremlagte Udkast. Det bestemtes at forelægge Udkastet paa den første Generalforsamling med Forslag om Nedsættelse af et Udvalg til Behandling af Sagen.

Onsdagen d. 26. Februar afholdtes Foreningens første Generalforsamling. Formanden aabnede Mødet med den Meddelelse, at Medlemsantallet, der ved Foreningens Stiftelse d. 6. Febr. var 226, nu var 315, samt foreslog til Dirigent Hr. G. L. Bruun, hvilket bifaldtes. Derefter forelagde Formanden Forslag til Forretningsregulativ, hvilket efter nogen Diskussion toges til-

bage af Bestyrelsen for at omarbejdes. Forslag om Tillæg til Foreningens Love vedtoges med nogle Ændringer. Endelig forelagde Formanden det nævnte Udkast til et Andragende til Rigsraadet i Anledning af Toldreformen, der oplæstes, hvorefter L. J. Grøn varmt anbefalede Forslaget og oplæste et lignende, som Grosserersocietetskomiteen havde paatænkt at indgive i samme Anledning og som gik ud paa „at Toldreformen burde gaa i Retning af Frihandel“, samt udtalte Ønsket om, at Foreningens Andragende maatte være i Overensstemmelse dermed. Dette vedtoges, og det overdroges til Bestyrelsen at udarbejde et saadant Andragende og lade det cirkulere til Underskrift.

Tirsdagen d. 4. Marts blev i et Bestyrelsesmøde fremlagt og vedtaget følgende Adresse til Rigsraadet, der med 242 Medlemmers Underskrift blev indgivet ved Etatsraad Broberg:

„Til Rigsraadet!

„Undertegnede Medlemmer af „Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn“, der ifølge sine under 28. November f. A. allerhøjest konfirmerede Vedtægter § 2 c har stillet sig som Opgave ved ethvert lovligt og liberalt Middel, der staar til dens Raadighed, at værne om de enkelte Medlemmers Interesse og søge at oplive Manufakturhandelen saa meget som muligt, — tillader sig herved i Anledning af det forelagte „Udkast til Lov om Told- og Skibsafgifter“ at henvende sig til det høje Raad. — Foreningen, der er af den Anskuelse, at de Principer, som bør lægges til Grund for en Reform i Toldlovgivningen, maa slutte sig til dem, som i de senere Aar have fundet Indgang i Lande, der i økonomiske Anliggender ere mere fremskredne end Danmark, — anser det for sin Pligt at udtale som sin Overbevisning, at Omdannelsen bør gaa i den Retning, som det engelske Folk med saa stort Held har foretaget. — Hvad Enkelthederne i den Tarif angaar, som Foreningen antager at være bedst svarende til Handelens og Industriens Tarv, maa man henvise til det af Gossersocietetskomiteen til Rigsraadet indgivne An-

dragende, der gaar ud fra Anskuelse og opstiller Forslag, som Manufakturhandlerforeningen i det Hele kan tiltræde.

„Lige over for den fra andre Lande indvundne Erfaring, tror Foreningen, at enhver Frygt for, at de indenlandske Fabrikanter og Haandværkere skulde lide ved Opgivelse af Beskyttelsestolden, maa ophøre; der synes tværtimod at være al Grund til at antage, at den fri ubundne Konkurrence vil give et heldbringende Opsving til enhver Industri, som passer for vore Forhold. At der i Lovudkastet ogsaa foreslaas en Indskrænkning i Kreditoplagsretten, har Foreningen med megen Betyrning bemærket, og man henstiller derfor til det høje Rigsraad, at det maatte blive taget under nøjeste Overvejelse, at Kreditoplagsretten maa forblive ubeskaaren, saalænge en fuldstændig Frihed ikke er iudført i Toldlovgivningen. Den store Nytte, Handelsstanden har af Benyttelsen af Kreditoplagsretten, vil ikke kunne erstattes ved Frilagerne eller ved Udvidelse af disse, man tror tværtimod, for Manufakturvarers Vedkommende paa det varmeste at maatte anbefale en Udvidelse af Kreditoplagsretten til alle Artikler, hvorved den kommercielle Forbindelse med Nabolandene i høj Grad vil lettes og de mange ikke ubetydelige Tab, som den Handlende er udsat for at lide ved Forandringer i Toldloven, blive mindre følelige. Vi bede det høje Rigsraad at skænke de Bemærkninger, vi her have tilladt os at fremsætte, velvillig Opmærksomhed“.

Adressen var ledsaget af følgende Bemærkninger til Oplysning for Etatsraaden ved Sagens Behandling i Udvalget:

„I Udkast til Lov om Told- og Skibsafgifter § 33 foreslaas at ophæve den hidtil stedfundne Godtgørelse (Thara) for Emballage og Indlæg, Omsvøb af Papir, Seglgarn, Lærred etc., Indlæg af Papir, Pap eller Bræder, hvilken Forandring i høj Grad vil forulempe den Handlende og ingenlunde forskaffe Staten nogen forøget Indtægt; thi eftersom Tolden derved vil forhøjes t. Ex. paa Silke- og Bomuldsblonder paa Pap eller Træ 30 à 40 %, Silkebaand paa Ruller af Pap og Træ i Æsker 40 à 80 %, uldne Varer som Damask, Moreen, Orleans etc. paa nogle 12 à 15 % og andre 25 à 40 %, er det naturligt,

at den Handlende snarest muligt vil søge at undgaa al Emballage. Uafset den Ulempe, der er i, at man ikke kan faa sine Varer opgjorte og behandlede saa smukt og godt, som Tiden fordrer det og Skik og Brug er i andre Lande, vil nævnte §'s Antagelse meget let komme til at virke hæmmende og højst ugunstigt paa vor Handels fri Udvikling, idet det let kan tænkes, at større eller mindre Varepartier enten liggende paa Transit eller andetsteds fra kunde udbydes til billige Priser, men alene paa Grund af, at Pakningen ikke er afpasset efter vore Forhold, ikke lade sig anbringe her i Riget. — At Staten let vil udsættes for Tab og foranledige Misligheder, bør ikke lades ude af Betragtning, og at man ved at indføre Kreditoplagsvarer og lade disse tilskrive Oplaget uden Omsvøb og uden Indlæg af Pap eller Træ, medens Fraskrivningen er forsynet baade med det ene og det andet og vistnok ikke af letteste Slags, med Letthed vil vinde 2 à 3 Pd., hvergang en saadan Trafik sker — synes at være en stor Fristelse, som i Forbindelse med de hyppige og bekvemme Kommunikationsmidler med Udlandet og den store Fortjeneste derved vist ikke vil blive uden Afbenyttelse. En Uklarhed eller en Undtagelse synes at finde Sted i oftnævnte §'s Afdeling b, idet den kun formener Stykker paa enkelt Omsvøb af Papir etc. om de enkelte Varestykker samt Bindsel af Seglgarn, Traad og deslige, og saaledes gør det tvivlsomt, om Varer, der ankomme i dobbelt Papir etc., hvori der fandtes 2, 3 eller flere Stykker, ere tharaberettigede. Da jeg maa betragte det af Hr. Grosserer S. Seidelin til Udvalget i Toldtarifsagen indbragte Forslag som et godt og mulig opnaaeligt Skridt fremad mod Reformen og saaledes maa antage, at det vil finde Anklang i Udvalget, skal jeg ikke undlade at paapege de Mangler, det efter min Mening besidder:

- 1) Er Tilskrivningskvantumet ved Kreditoplaget for højt ansat navnlig for den mindre en gros Handel og Detaillisten, der som oftest ikke indforskriver saa store Kvantiteter ad Gangen og som alligevel kunde høste Fordel af Kreditoplagsretten ved Udførsel til Nabolandene, men som han

ikke kan benytte paa Grund af denne Hindring. Fraskrivningskvantumet derimod er meget hensigtsmæssigt ansat.

- 2) Anmærkning 2 synes at lide under den sædvanlige Vanskelighed ved at sætte en passende Afgift paa Artikler af sammensatte Stoffer, og har paa en meget rask Maade brudt med alle de Hensyn, man hidtil har troet at burde tage, ligesom det i sig indeholder den højeste Grad af Beskyttelsestold. Naar t. Ex. en Frakke, Kaabe eller deslige af Uld har blot en Stump Snor, en Smule Besætning eller lignende af Silke, skal det altsaa fortoldes som Silke til 6 Mk. Pd. med 50 % Tillæg istedenfor til 24 Sk. med samme Tillæg. Kunde man ikke der gøre gældende, at hvad der udgør Genstandens Hovedstof, bør lægges til Grund for Ansættelsen, da dog andre Artikler, som Huer, der godt kunde være af Klæde, og Hatte (Silkehatte saavel for Herrer som Damer), ikke nyde nogen Protektion.“

I Bestyrelsesmødet 27. Marts bestemtes det at afholde Generalforsamling Lørdagen d. 5. April Aften Kl. 5 og paa denne at forelægge det paany udarbejdede Forretningsregulativ for Foreningen, hvori det var foreslaaet at forøge Virksomheden ved Nedsættelsen af tvende faste Udvalg, nemlig et Handelsudvalg paa 5 Medlemmer, der indbyrdes skulde vælge Formand, og som efter Henvisning af Bestyrelsen eller ved eget Initiativ ved Sager, der kræve foreløbige Undersøgelser, skulde foretage saadanne og afgive Betænkning derover, og et Arrangementsudvalg ligeledes paa 5 Medlemmer, der selv vælge Formand. Dette sidste Udvalg træder i Virksomhed i det Tilfælde, et Medlem maa søge Akkord med sine Kreditorer og i den Anledning henvender sig til Bestyrelsen om en Anbefaling. Samme Forslag indeholdt desuden følgende: Udvalgene afgive de af dem udarbejdede Betænkninger til Bestyrelsen, der i Tilfælde af Uenighed om Spørgsmaalet har at tilkalde Medlemmer af de respektive Udvalg. I saadanne Tilfælde have de lige Stemme med Bestyrelsen. Ved Sager, der have større Betydning, kan Bestyrelsen tilkalde begge Udvalgene, der da i Forening med

Bestyrelsen danne en Plenarforsamling med lige Stemmeret. Lørdagen d. 5. April afholdtes en ordinær Generalforsamling, paa hvilken Bestyrelsen fremlagde Forslag til:

- 1) et Forretningsregulativ.
- 2) eventuelt Valg af Medlemmer til Handels- og Arrangementsudvalgene.
- 3) Anskaffelse af et Lokale til Bestyrelses- og Udvalgsmøder.

Efter Forslag af Formanden valgtes Overretsprokurator Ibsen til Dirigent. Med nogle Ændringer vedtoges Forretningsregulativet. Derefter valgtes til Medlemmer af Handelsudvalget William Heilbuth med 43 Stemmer, L. J. Grøn med 38, C. S. Flensborg 35, J. Børre 30 og B. Levy 25 Stemmer; til Medlemmer af Arrangementsudvalget valgtes D. B. Bendix med 37, E. Primon 35, G. L. Bruun 31, Otto Volqvartz 31 og Thorvald Haase 25 Stemmer, og Bestyrelsen bemyndigedes til at anskaffe et Lokale til Bestyrelses- og Udvalgsmøderne.

Paa det den 12. April afholdte Bestyrelsesmøde meddelte Formanden at have igennem Magistraten modtaget en fra Indenrigsministeriet rettet Forespørgsel angaaende en Klage til Ministeriet fra en forhenværende Interessent i det ophævede Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlav. Klageren mente, at da han ikke agtede at være Medlem af den ny Forening, maatte han være berettiget til at faa tilbagebetalt det af ham i sin Tid udredede Indskud til Lavskassen af 50 Rbd., saameget mere som Manufakturhandlerforeningen i sine Love havde optaget den Bestemmelse, at ingen kunde komme i Betragtning til Understøttelse forinden 5 Aar efter Indtrædelsen. Det besluttedes at besvare Forespørgslen med Henvisning til allerhøjeste Resolution af 16. April 1857, hvorefter enhver, der herefter indtraadte i Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet, istedetfor de tidligere til Fabrikkassen indbetalte 160 Rbd. til Lavets Understøttelseskasse skulde erlægge 50 Rbd. og at ifølge de for Manufakturhandlerforeningen under 28. Novbr. 1861 allerhøjest konfirmerede Vedtægter ere samtlige det tidligere Lavs Pengemidler overgaaede til Foreningen paa Betingelser, der hjemle de tidligere Interessenter de samme

Rettigheder, de havde i Lavet, uanset om de ere Medlemmer af Foreningen eller ej.

I samme Møde uddeltes i halvaarlig Huslejhjælp 400 Rdl. (800 Kr.).

I et den 25. Maj afholdt Bestyrelsesmøde anmeldte Formanden at have modtaget Meddelelse om, at Handelsudvalget havde konstitueret sig med L. J. Grøn som Formand og ligeledes at Arrangementsudvalget havde valgt G. L. Bruun til Formand, hvorefter Bestyrelsen autoriserede 2de Protokoller til Forhandlingsprotokoller for Udvalgene. Efter Indbydelse mødte dernæst Medlemmerne af begge Udvalgene for i Forening med Bestyrelsen at forhandle og vedtage Forretningsregulativerne for Virksomheden i de respektive Udvalg. Efter nogen Forhandling vedtoges disse og bleve siden indførte i vedkommende Udvalgs Forretningsprotokol.

Derefter oplæste Formanden en af ham affattet Skrivelse til „Manufacturverein“ i Hamborg saalydende:

„Idet vi herved have den Ære at fremsende vedlagte Love eller Vedtægter samt Medlemslisten, ville De se, at der ved Ophevelsen af Silke-, Ulden- og Lærredskrømmerlavet heri Staden har dannet sig en Manufakturhandlerforening, hvortil har sluttet sig den allerstørste Del af Dhrr. Grosserere og Agenter for inden- og udenlandske Fabrikanter og Handlende i denne Branche.

„Foreningens Virksomhed, hvis første Opgave var, ifølge de allerhøjest konfirmerede Vedtægter, at yde Understøttelse til værdige Trængende af det ophævede Lav og af Foreningen, har senere modtaget en Udvidelse ifølge „Supplements Vedtægter“, hvis paa almengyldige Grundsætninger byggede Formaal man haaber skal blive til Gavn for Manufakturhandlerstanden i dens Helhed. Foruden det i Supplements-Vedtægterne oprettede Handelsudvalg, hvis Virksomhed for os ved nationale Handels-spørgsmaal kan faa saa stor Betydning, har man ifølge samme Vedtægter nedsat et Arrangementsudvalg, der, som man haaber,

ved Understøttelse af Deres Forening, skal kunne virke heldbringende saavel for Kreditor som for den redelige Debitor.

„Det i de senere Aar saa overhaandtagende Akkordsystem, der i lige høj Grad er fordærvelig for Kreditorerne som for den hele Handelsstand, der umuligt kan følge en Konkurrence, hvis Endemaal er en Akkord paa 20—30 % og, selv naar en saadan opnaas, som Erfaringen viser, fortsætter den samme ødelæggende Virksomhed, uden selv at høste nogen Nytte deraf, tror man er en Sag, der fortjener, at man gør alt hvad der er muligt for at se den hæmmet. Nu er det paa den anden Side vist, at der gives mangan redelig Mand, som ved uheldige Omstændigheder er kommen tilbage og som ved ikke itide at søge et Arrangement, kunde sikre sin Existens og forskaane sine Kreditorer for større Tab og nok fortjener, at hans Sager ikke fordærvs ved at komme i Skifteretten eller ved unyttige Ophold og Forhandlinger trækkes i Langdrag og saaledes endmere skade Vedkommendes Virksomhed og Kreditorernes Interesse. Saadanne Tilfælde ere ikke sjælden forekomne til Skade saavel for den ene som for den anden Part; men man maa ligeledes indrømme, at det hidtil har været umuligt for Kreditorerne at have nogen sikker Overbevisning om, hvorvidt Vedkommendes øvrige Handelsforhold og Forretningsførelse har været af den Natur, at den fortjener Overbærenhed og Imødekommen. — En saadan Garanti tror Foreningen at kunne give ved konsekvent at fastholde det i Lovene udtalte Princip kun samvittighedsfuldt og efter forudgaaende Undersøgelse at meddele sin Anbefaling til Værdige, men maatte man da gøre gældende, at en saadan Anbefaling fik Betydning og kunde siges at virke gavnligt for Vedkommende, ligesom det paa den anden Side skulde føre til, at ingensomhelst Akkordproposition herfra blev antagen eller behandlet ved Deres Forening, forinden Manufakturhandlerforeningen hersteds havde afgivet sin Erklæring derover. Ved saaledes i Forening at virke mod det samme Maal, at fremme den sunde og redelige Handel uden Hensyn til den tilsyneladende, øjeblikkelige Fordel, af al Magt at modarbejde Svindel og Uredelighed, kan

man haabe praktisk at udvikle denne vor Forenings Virksomhed til fælles Fordel, og vilde det derfor være os kært, om en Overenskomst eller Konvention imellem Deres og vor Forening kunde træffes derhen, at Manufakturhandlerforeningen ved dens „Arrangementsudvalg“, der for Tiden bestaar af Dhrr. G. L. Bruun (f. T. Formand), E. Primon, Otto Volqvartz, Thorv. Haase og D. B. Bendix, hvis Navne alle borge for en samvittighedsfuld Opfyldelse af det, de ved deres Medborgeres Tillid have paataget sig — vil ved forekommende Lejlighed efter forudgaaende Undersøgelse udstede en anbefalende Erklæring — eller hvor en saadan paa Grund af Forholdenes Natur ikke kan gives, da at afvise Sagen, imod at „Manufacturverein“ blandt dens Medlemmer virkede hen til, at en saadan Erklæring optoges med fuldstændig Tiltro og førte til en hurtig Antagelse af Vedkommendes Proposition, og hvor en Anbefaling ikke forelaa, at nægte Sagen al Understøttelse. — I det Bestyrelsen nærer Haab om, at dette Forslag vil blive optaget med Velvillie og undergivet en omhyggelig Prøvelse, beder den bemærket, at alle Meddelelser til Foreningen modtages igennem dens Formand, Hr. J. Sterup.

Udkastet vedtoges enstemmig og blev i tydsk Oversættelse indsendt til „Manufacturverein“ i Hamborg.

Allerede under 22. Maj s. A. blev Arrangementsudvalgets Hjælp paakaldt af et Medlem, der saa sig nødsaget til at søge en Overenskomst med sine Kreditorer, og virkede siden uafbrudt, indtil Fallitloven af 24. Marts 1872 traadte i Kraft. Man antog nemlig, at samme Princip — lige Ret og Deling for alle Kreditorer, naar først den virkelige Status var udfunden og en Undersøgelse havde godtgjort, at der Intet forelaa i Debtors Handlinger, der gjorde ham uværdig til Hjælp og Understøttelse, da at yde ham saadan til uden Tidsspilde og store Omkostninger at faa Sagen ordnet, — der havde fremkaldt Tanken om Udvalgets Nedsættelse hos Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen, var fulgt i Loven og derfor overflødiggjorde Udvalgets Virksomhed, der bedre vilde kunne udføres under Skifte-

retten. Thi til Trods for den Samvittighedsfuldhed og ufortrødne Flid, hvormed Medlemmerne af Udvalget lige til det Sidste vedbleve at udføre det dem paalagte Arbejde uagtet den store Tidsspilde derved, lykkedes det dog ikke at opnaa den Enighed imellem Kreditorer, der var nødvendig for tilfulde at realisere det tilsigtede Øjemed eller at formaa den Enkelte til i det Heles velforstaaede Interesse at se bort fra egen øjeblikkelige Fordel.

Som bekendt har Fallitloven ej heller kunnet løse denne Opgave tilfredsstillende. Tanken er derfor opstaaet paany, idet en Kreds af Grossister og Fabrikanter indenfor Manufakturhandlerforeningen under de sidste Aars uheldige Handelsforhold har dannet en Forening med det Formaal ad privat Vej at ordne de fremkomne Akkordpropositioner.

Handelsudvalget er fremdeles i Virksomhed og har ved mange Lejligheder, særlig ved de hyppig forekommende Behandlinger af Toldlove m. m. ydet meget betydelige og fortjenstlige Arbejder, ligesom det ogsaa er overdraget dette Udvalg til det statistiske Bureau at affatte den aarlige Oversigt over Ind- og Udførsel samt Værdien af Manufakturvarer.

Efter en forudgaaende Brevvexling med Købmænd i Odense, der havde anmodet om Oplysninger vor Forening vedkommende, fik Foreningen under 28. Juni Meddelelse om, at der var dannet en Handelsforening, der ønskede at træde i Forbindelse med vor Forening i Henseende til Spørgsmaal, der have almindelig Interesse for Handelsstanden, for at man kunde optræde med forøget Vægt.

Samtidig udbad man sig Manufakturhandlerforeningens Tilslutning til et Andragende til Generaldirektoratet imod en til Toldstederne udsendt Instrux om, at Krinoliner for Fremtiden skulde fortoldes som Klædningsstykker, eventuelt som Possementmagerarbejde, men Handelsudvalget kunde ikke fuldtud slutte sig til Odense Handelsforenings Anskuelse.

I Bestyrelsesmødet den 19. September besluttedes at rette en Henvendelse til Magistraten i Anledning af, at der paa-

lignedes flere Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen den i Næringsloven paabudte Afgift af Handel med Spirituosa, for 1ste Kvartal, uden at Magistraten itide havde gjort de faa Manufakturhandlere, der ved at være forsynede med en gros Bevilling vare henfaldne under denne Bestemmelse, opmærksomme paa, at de, ved en Anmeldelse til Magistraten inden 1. Januar om ikke at ville forhandle Spirituosa, vare fritagne for denne Afgift, hvorfor man henstillede til Magistraten at fratage Afgiften for 1ste Kvartal.

Man trode, at Magistraten saa meget mere vilde finde dette Ønske berettiget, som den ved at tilstille det tidligere Lavs Oldemand en den 31. December 1861 dateret Skrivelse, hvori anmodes om at gøre Lavs-Interesserne opmærksomme paa, at den omtalte Anmeldelse maatte være indleveret inden 1. Januar 1862, havde erkendt Nødvendigheden af en saadan Underretning, hvad dog i dette Tilfælde maatte blive uden Betydning, naar Tidsfristen umuliggjorde Benyttelsen deraf.

I Skrivelse af 29. September beklager Magistraten ikke at kunne eftergive den paalignede Afgift, og det bemærkes med Hensyn til, at Manufakturhandlere, der jo ikke tidligere havde handlet med Spirituosa, vare ukendte med denne Bestemmelse i Næringsloven, „at man maatte tilskrive sig selv Følgerne af af ikke at have gjort sig bekendt med en Lov, der er af saa stor Betydning for deres Næringsvirksomhed“. Hvad angik Magistratens Skrivelse af 31. December f. A. til daværende Oldemand, var dette en Forekommenhed fra Magistratens Side, som den kunde have undladt, men som naturligvis ikke kunde influere paa Sagen.

I samme Møde den 19. September rettedes en Anke til Politidirektøren, Konferentsraad Bræstrup, over at Politiet i den senere Tid havde foretaget Inkquisitioner hos adskillige Manufakturhandlere og borttaget Vægtredskaber samt ladet dem kriminelt tiltale for ulovlig Benyttelse af Sølvvægt. Man tillod sig at gøre opmærksom paa, at denne Vægt i umindelige Tider havde været benyttet ved Manufakturhandelen ved Udvejning af Garn,

Traad, Silke og lignende og at det havde været almindeligt, at Prisen for disse Genstande stod i Forhold til Vægten og at ingen be-
drageriske Formaal derved havde været tilsigtede. Selv om det nu
maatte anses for rigtigt og hensigtsmæssigt, at dette Forhold op-
hørte og en ensartet Vægt gennemførtes, mente man, at Politiet
burde i Forvejen have ladet udgaa en Advarsel, forinden det skred
til Inkquisition og Tiltale. Man anholdt derfor om, at Politiet ved
Bekendtgørelse i Bladene advarede mod Benyttelsen af Sølv-
vægt og gav en kort passende Tidsfrist, forinden videre Efter-
søgelse fandt Sted.

11. Oktober uddeltes den halvaarlige Understøttelse med
400 Rd. (800 Kr.), de 300 Rd. fra Understøttelseskassen og 100
Rd. fra Foreningens ordinære Kasse. Derefter mødte Med-
lemmerne af Udvalgene for i Plenarforsamling at behandle et
af Formanden stillet Forslag om at anvende et Beløb af 100
Rd. til derfor i Vinterens Løb at foranstalte maanedlige Sammen-
komster for Medlemmerne med Foredrag, Oplæsninger og lig-
nende. Dette forkastedes, og Formanden stillede da Forslag om
at lade en Liste cirkulere iblandt Medlemmerne til Paategning
af Bidrag til ovennævnte Formaaals Fremme, hvilket man bifaldt,
og det kunde derfor i Mødet den 2. November meddeles, at i
frivillige Bidrag var der af 120 Medlemmer tegnet et Beløb af 109
Rd. Det overdroges nu til Bestyrelsen at lede disse Sammen-
komster, og Formanden traf derpaa Aftale med Journalist Ras-
mussen om at holde Foredrag i Foreningen Lørdagen den 22.
og med Restauratør Lange om Benyttelsen af hans Lokale,
Vingaardstræde 8, til Foreningens Sammenkomster for Vinteren
1862—63.

For Lokale til Bestyrelsen og Udvalgmøder tilstodes der
Formanden en aarlig Godtgørelse af 100 Rd.

1863.

Torsdagen den 23. Januar Aften Kl. 8 afholdtes den aarlige Generalforsamling, paa hvilken følgende Sager bleve fremlagte:

- 1) Formanden meddelte, at Arrangements-Udvalget havde havt 2de Tilfælde under Behandling og Handelsudvalget afgivet Betænkning i en Toldsag; ligeledes at Bestyrelsen havde foretaget Skridt til Fremme af Toldsagen og korresponderet med Magistraten, Politidirektøren og flere, baade Foreninger og private Personer, hvoraf Resultaterne oplystes.
- 2) Samme meddelte, at enkelte Medlemmer fra det ophævede Lav vare udtraadte af Foreningen og at Medlemsantallet den 1. Januar var 346.
- 3) Derpaa fremlagdes Regnskabet for 1862 med Forslag om at vælge Revisorer til at revidere dette og næste Aars Regnskab, hvilket vedtoges.
- 4) Valg af 2de Revisorer, hvortil valgtes:
Hr. S. M. Trier med 31 Stemmer.
— Chr. Petersen — 31 —
- 5) Det bestemtes, at Foreningens ordinære Kasse for 1863 skulde afgive til Understøttelseskassen 400 Rd. (800 Kr.).
- 6) Foreslog Bestyrelsen at udslette som uerholdelige nogle Restancer overtagne fra det ophævede Lav, ialt fra 61 Interessenter 1462 Rd. 4 Mk. 8 Sk. — med et Beløb af 1386 Rd. 4 Mk. 8 Sk. — og at forsøge Inddrivelse af Resten 76 Rd., hvilket vedtoges.

Derefter vedtoges en Ændring til Vedtægternes § 9, om Fornyelsen af Udvalgenes Medlemmer, hvorimod Forslag om Antagelse af en juridisk Konsulent forkastedes.

Den 13. Februar fremlagdes i Bestyrelsen et med 54 Underskrifter forsynet Andragende fra Medlemmer til Bestyrelsen, hvori man henlede Opmærksomheden paa den overhaand-

tagende Indgriben i Manufakturhandlernes Næring, saavel ved Omløbere og ved Straffeanstalters Detailudsalg som ved Mar-skandisere o. A., med Opfordring til Bestyrelsen til at virke hen til at faa dette Uvæsen afskaffet eller hæmmet. Denne Sag, der fra det ophævede Lavs tidligste Tid og lige til dets Op-hævelse havde udgjort den væsenligste Del af dets Historie ved de idelig og idelig tilbagevendende Klager og Processer mod Om-løbere og Høsekræmmere, ansaa Bestyrelsen det for hensigts-mæssigt at henvise til Handelsudvalgets Betænkning.

Som Resultat af Udvalgets Overvejelser indkom en Majori-tets-Betænkning, saalydende:

„I Anledning af det, med Bestyrelsens Skrivelse af 13de ds., Handelsudvalget til Betænkning tilstillede, den 28. Jan. daterede Andragende fra 54 Interessenter eller Medlemmer af Manufaktur-handlerforeningen, som besvære sig over forskellige hyppigt forekommende Indgreb i deres Handelsrettigheder, skulle under-tegnede Medlemmer af Udvalget herved fremkomme med føl-gende Bemærkninger:

„Da det i Henhold til Næringslovens § 37 hverken er Nogen forment at opkøbe Landmændenes Husflids-Produkter, eller at falbyde saadanne opkøbte Varer til Beboerne paa Landet og i Købstæderne, naar blot et fast Udsalgssted undgaas, saa skønnes det ikke, at Andragendets første Punkt, forsaavidt det angaar Omløbere med indenlandske Husflids-Produkter, med Rette kan være Genstand for Klage. Hvad derimod Omløben med andre saavel inden- som udenlandske Varer angaar, da for-byder Næringslovens § 42 i bestemte Udtryk saadan Huseren; men Udfaldet af flere, af det forhenværende Silke- og Klæde-kræmmerlav førte, Retssager har noksom vist, hvor vanskeligt det er, mod den Anklagedes Benægtelse, at bevise, at en Vare er tilvirket i Udlandet.

„Med Hensyn til Andragendets næste Punkt, da turde det være af særlig Betydning, at Næringslovens § 17 hjemler En-hver, i Egenskab af Entreprenør eller Leverandør, Ret til: „Ud-

førelsen af hvilket som helst Arbejde eller Leveringen af hvilket som helst Haandværks- og Fabrikvarer, naar han kun lader Arbejdet udføre ved eller bestiller Varerne hos Personer, der ere berettigede til at forfærdige og afsætte samme“, og at endvidere § 9 bemyndiger Magistraten til at give Forbrydere Adgang til en eller anden Næring, uden Hjælp eller Oplærelse af Dreng. Forsaavidt altsaa Fangerne i Straffeanstalterne ikke allerede have Ret til at forfærdige baade Klæde og Klæder, hvad der dog vel kan antages at være Tilfældet, saa vilde en saadan Ret med Lethed kunne erhverves, og en Paatale, dette Punkt betræffende, vilde derfor neppe i noget Væsenligt kunne bevirke en Forandring i det Bestaaende, thi den eller de, der staa i Spidsen for Fangernes Industri, behøve hverken Borgerskab eller Næringsbevis.

„Hvad endelig angaar nogle Marskandiseres formentlige Overgreb, da bør det vistnok komme i Betragtning, at Næringslovens § 24, idet den som Regel anfører, at Borgerskab paa Haandværk ikke kan forenes med Borgerskab paa Handel, udtrykkelig tilstøder Høkere og Marskandisere at kunne undtages fra denne Bestemmelse. En Marskandiser kan altsaa meget godt have Ret til, ved Siden af sin Handel med brugte Sager, at omdanne disse og at sælge dem i den disse givne ny Skikkelse; han kan altsaa f. Ex. lade en Krugt Frakke omsy og derefter udstille til Salg; men hvor vanskeligt vil det da ikke være, naar sligt er lovligt, at bevise, at en tilsyneladende ny Frakke er syet paa hans Foranstaltning af et vist nyt Stykke Klæde, til hvis Indkøb han dog i alt Fald maa være berettiget, naar han agter at forbruge det til Beklædningsstykker for sig og Familie? Derimod turde det ikke være saa vanskeligt at overtøye ham om, at et Stykke nyt Klæde ikke af ham tør forhandles eller udmaales.

„Selv om det imidlertid i enkelte Tilfælde maatte lykkes at paapege og bevise saadan Lovovertrædelse, som Andragerne klage over, og at faa Vedkommende idømt en Straf af 5 eller 10 Rigsdaler, saa vilde dette næppe medføre noget praktisk og

tilfredsstillende Resultat, hvorimod Følgen snarere vilde blive, at den Mulkterede og andre Ligestillede opnaade en Legalisation, fordi den, i de fleste Tilfælde, i og for sig lette Adgang til en Næringsvejs Udøvelse eller Udvidelse, under saadanne Omstændigheder, i Overensstemmelse med Næringslovens hele Aand, rimeligvis vilde blive letteliggjort saa meget som muligt.

„Efter den oftnævnte Lovs § 83 behøver Politimagten ikke ex officio at blande sig i Sager, der angaa Overtrædelser af samme Lov, undtagen forsaavidt de vedrøre nogen under Politivæsenet henhørende Interesse, eller naar Opfordring dertil udgaar fra Magistraten, som forøvrigt har at vaage over, at uberettiget Næringsbrug ej finder Sted. Kompetent privat Sagsøger er den, som selv ikke blot er berettiget til at udøve, men i Virkeligheden udøver det Erhverv, hvori der paastaas at være gjort Indgreb, samt Lav, Korporationer og de Foreninger, hvis Vedtægter ere forsynede med kongelig Stadfæstelse.

„Som Følge heraf er saavel Manufakturhandlerforeningen, som Enhver af dens næringsdrivende Medlemmer berettiget til ved privat Søgmaal for den ordinære Ræt at søge Oprejsning for Andres formentlig uberettigede Indgreb i Næring. Da Angivelser i Almindelighed imidlertid ikke vilde nytte, maatte, for at betræde en saadan Vej med Udsigt til nogen Virkning, en Angivelse af bestemte Personer og dertil knyttede tydelige Kendsgerninger foreligge, men da Andragerne overhovedet ikke have meddelt saadanne — i alt Fald ikke hvad det 1ste og 3die Punkt angaar — tør det allerede af den Grund forudsættes, at de hverken for eget eller Foreningens Vedkommende ønske at gaa saadan Vej.

„Dog om Andragerne ogsaa kun have tænkt paa en Henvendelse til Magistraten, for igennem den at bevirke en Optræden af det exekutive Politi, saa betvivles det, at selv dette Maal vil kunne naas, uden at bestemte Personer og Kendsgerninger blive fremdragne.

„Efter saaledes i det Foregaaende at have drøftet de foreliggende Spørgsmaal og at have fremhævet Vanskeligheden ved at faa Næringslovens Straffebestemmelser anvendte samt den ringe Sandsynlighed for ved noget dertil sigtende Skridt at opnaa et virkelig praktisk Udbytte, skulle undertegnede Medlemmer af Handelsudvalget, idet det henstilles til den ærede Bestyrelses nærmere Overvejelse, hvorvidt den maatte finde Foranledning til at indsende Andragendet i den Form, hvori det foreligger, til Magistraten, eller om den maatte foretrække, ved en Henvendelse til nævnte Autoritet kun at henlede Opmærksomheden paa den ulovlige Huseren med indenlandske Ikke-Husflidsprodukter og udenlandske Varer, — benytte denne Lejlighed til at vedkende sig den Anskuelse, at i Overensstemmelse med Tidens Aand burde den Frihed, som den 1. Januar 1862 indtraadte i Næringsvejenes Afbenyttelse, betegne det Tidspunkt, hvorfra tillige kunde dateres Ophørelse af de tidligere kun altfor hyppige private Retssager angaaende saadan Afbenyttelse.

Kjøbenhavn den 28. Februar 1863.

L. J. Grøn, C. S. Flensburg. J. Børre. Benny Levy.
p. t. Formand.

Til

Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen
i Kjøbenhavn.“

Følgende Minoritetsbetænkning blev given af William Heilbuth:

„Naar jeg som Medlem af Handelsudvalget ikke kan tiltræde medfølgende af nævnte Udvalgs fire Medlemmer afgivne Betænkning, er det mindre paa Grund af Uoverensstemmelse med Hensyn til Sagens Realitet, idet jeg ligesaa vel som Udvalgets Majoritet er af den Mening, „at ingen sær praktisk Nytte kan opvokse for Medlemmerne af en Indblanding fra Foreningens

Side“, end paa Grund af, at jeg ikke kan billige Majoritetens Motiver, og den deraf fremgaaede Indstilling til Bestyrelsen.

„Jeg kan ikke betragte som smaalige, uden Betydning og ikke tidssvarende de Indgreb, hvorover der klages, og en Paa-talen af samme. Allerede den Omstændighed, at de have foranlediget 54 af Foreningens Medlemmer til et fælles Skridt — noget, der i den kjøbh. Manufakturhandlerverden er uhørt! — lader mig se disse Ulemper i et andet Lys.

„Jeg kan endvidere ikke billige, at Handelsudvalget, hvis Betænkning afæskes, ikke tydeligt og bestemt paapeger den Vej, som det ønsker, at Bestyrelsen skal følge.

„Naar jeg derfor hermed tillader mig at afgive en særlig Betænkning, da sker det, fordi det med Hensyn til det første Klagepunkt „de saakaldte jyske Uldhandlere“ efter min Mening er aldeles vist, at disse, der alt i mange Aar jevnlig have gæstet vor By for at falbyde danske Husflidsprodukter, efter den ny Lovs Indførelse langt hyppigere og langt talrigere tage Ophold her for længere Tid og, foruden de dem tilladte, ombære og sælge mange andre indenlandske og udenlandske Manufakturvarer, idet de vistnok, efter den aabne Maade, hvorpaa de optræde, ere af den Formening, at den ny Næringslov tilsteder dem fuldkommen Frihed i denne Henseende.

„Min Henstilling for dette Punkts Vedkommende er derfor: at den ærede Bestyrelse i Henhold til den Ret, som Næringslovens § 83 hjemler den, og paaberaabende sig den fra 54 Medlemmer indkomne Klage, henvender sig til Københavns Magistrat med Anmodning om en Indskærpelse af Næringslovens § 42, og mulige andre Forholdsreglers Foranstaltning sigtende til Overholdelsen af nævnte §.

„Med Hensyn til Klagens andet Punkt: „Straffeanstalten paa Kristianshavn“ formener jeg, at den ærede Bestyrelse snarest muligt bør meddele de 54 Medlemmer følgende kgl. Resolution af 18. Juni 1811: „Kgl. Bevilling, at Københavns Tugt-, Rasp- og Forbedringshus maa ukrænket af Lavene til Enhver af-

hænde, hvad i dets Værksteder, i hvilke Fangerne lære noget nyttigt, forarbejdet vorder“. (Hvad der af mig er understreget, er udhævet i Resolutionen).

„Andragerne ville heraf se, at det, idetmindste foreløbigen, vil være Bestyrelsen umuligt i denne Sag at tilvejebringe nogen Forandring, og det turde næppe være unyttigt, at Bestyrelsen gjorde de 54 opmærksom paa en Yttring, som gjordes i Udvalgets Møde af et Medlem, den nemlig, at Andragerne ved, enten hver for sig eller flere i Forening, at tage de dertil sig egnende Fanger i Entreprise ville have den dobbelte Fordel at fjerne mislig Konkurrence, og samtidig faa Arbejde, henhørende til deres Bedrift, billigere leveret end hidtil.

„Hvad endelig Klagen over Marskandisernes Indgreb angaar, tror jeg, at dømme efter selve Klagens Ord, at turde antage, at Andragerne selv betragte disse som mindre betydende og kunen kelt forekommende, og derfor at maatte tilraade Bestyrelsen i denne Sag intet Skridt at foretage.

„Ligesom det er min Overbevisning, at den ærede Bestyrelse ved at følge den af mig her foreslaaede Fremgangsmaade paa bedste Maade fyldestgør Bestemmelsen i Foreningens kgl. konfirmerede Vedtægters § 2 c, saaledes tror jeg ejheller, at nogen berettiget Klage kan rejses mod Bestyrelsen for ved denne Fremgangsmaade at have krænket Tidsaandens berettigede Fordringer paa Liberalitet og lovlig Frihed.

Kjøbenhavn den 4. Marts 1863.

William Heilbuth.

Til

Betyrelsen for Manufakturhandlerforeningen
i Kjøbenhavn.“

I Henhold til disse Betænkninger besluttede Bestyrelsen under 8. Marts at lade Spørgsmaalet om Straffeanstalten og Marskandiserne uomtalt for Tiden og alene at rette nedestaaende Henvendelse til Magistraten om Omløbere.

P. M.

„Under 28. Januar d. A. modtog Bestyrelsen for „Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn“ et af 54 Medlemmer undertegnet Andragende, hvori man i Henhold til Foreningens allerhøjest konfirmerede Vedtægter § 2 c, hvori det hedder: „ved ethvert lovligt og liberalt Middel, der staaer til deres (Foreningens) Raadighed, at værne om de enkelte Medlemmers Interesse“ — gør Krav paa Foreningens Medhjælp til at se hæmmet:

„den mod Næringsloven stridende Uskik, at der daglig
 „og stedse i forhøjet Grad af jydsk Bønderkarle fra Hus
 „til Hus falbydes ej alene jydsk strikkede Uldvarer,
 „men ogsaa Varer, som ikke kunne henregnes til jyd-
 „ske Husflidsprodukter, nemlig færøiske Trøjer, hvide og
 „blaastribede vævede Trøjer og Benklæder saavel af Uld
 „som Bomuld, samt uldne Herre- og Dametørklæder, dels
 „inden- og dels udenlandske.

„Den Masse, der afsættes heraf, gør det indlysende,
 „at Varerne ej kunne være forfærdigede af Sælgeren med
 „Familie, men opkøbes dels i Jylland, og dels paa en gros
 „Lagere her.

„Da Afsætningen i disse Artikler aarlig forringes hos
 „os, medens Forbruget sandsynligvis er tiltaget, maa vi
 „søge Grunden hertil i det Ovenanførte, hvilket vi an-
 „tage, at Næringsloven, der forbyder al Omløben med
 „Varer, vil kunne stanse.“

„Idet Bestyrelsen, forinden at kunne tage Beslutning ifølge Foreningens Forretnings-Regulativ, maatte henvise Sagen til Handelsudvalget, har den under 28. Februar fra Udvalgets Fler-
 tal, og under 4. Marts fra et Mindretal, modtaget Betænkninger, der, ihvorvel noget afvigende med Hensyn til Maaden, hvorpaa den i Klagen fremførte Uskik skulde søges indskrænket, i Realiteten ere enige i, at der fra Foreningens Side maa og bør kunne virkes Noget for denne Sag, da „allerede den Omstændig-

hed, at 54 Medlemmer have forenet sig til et fælles Skridt, — noget der er uhørt i den kjøbenhavnske Manufakturhandlerverden — lader Udvalget se disse Ulemper i et alvorligt Lys“, og henstiller til Bestyrelsen, ved en Klage at henvende den høje Magistrats Opmærksomhed paa det ulovlige og skadelige ved en saadan Omløben med Varer.

„Ihvorvel nu Bestyrelsen som saadan, saavel som de enkelte Medlemmer af Foreningen, ifølge Næringslovens § 83 ere kompetente Sagsøgere, hvor der sker Indgreb i den Ret, de have erhvervet sig til at drive bunden Næring, ligger det dog ikke i Bestyrelsens eller Medlemmernes Hensigt at benytte denne Ret, hvorved let vilde opstaa de fra de tidligere Lav saa uhyggelige og smaalige Processer, ligesom man heller ikke vil have Sagen set fra et saa ensidigt Standpunkt, som om det alene var de 54, eller de med disse i Næringsklasse stillede Medborgere, som føle Trykket af den overhaandtagende Omløben og Huseren med fremmede Varer.

„Ejheller er det Bestyrelsens Mening, at man ved en smaalig Jagen skal forulempe den stræbsomme Byindvaaner, som med sin Kurv eller en lille Pakke søger at erhverve sig et tarveligt Udkomme, men Bestyrelsen kan ej andet end tiltræde Klagen og Udvalgets Indstilling, naar der ses hen til de store Misbrug, og maa i høj Grad misbillige, at Hundreder af unge, raske Karle, fra Jylland og andre Steder, benytte et Skjul, som Husffidsprodukterne skal hjemle dem, til at drive omkring fra Hus til Hus, fra Dør til Dør for at forhandle, ikke alene, hvad de have Ret til, — hvilket naturligvis ikke er tilstrækkeligt for at ernære dem, — men ogsaa alle andre Arter af Varer, saavel Isenkram- som Manufakturvarer, og derved nedbryde den offentlige Moral, og — hvad ikke kan benægtes — forringe den bossiddende Borgers Erhverv, der allerede ved Tidernes Tryk er ringe nok og som ved de store Forretningsudgifter, samt ved de Krav, Kommune og Stat gøre til ham, har Besværligheder nok for at finde sit Udkomme, og umulig kan konkurrere med Folk, der hverken svare Skatter eller Afgifter.

„Erkendende det tidssvarende og gavnlige Princip, som ligger til Grund for Næringsloven af 29. December 1857, tror Bestyrelsen i denne Lovs paa en bred Basis byggede Frihed til Ernæring at turde søge en Støtte for sin Opfattelse af det urigtige og ulovlige i et Forhold, der paa saa faa Aar har taget en til at nære Frygt begrundet Overhaand, og den tillader sig derfor ærbødigst at andrage for den høje Magistrat, som ifølge nævnte Lovs § 83 har at vaage over, at uberettiget Næringsbrug ej finder Sted, om:

en alvorlig Indskærpelse af samme Lovs § 42 samt muligen andre Forholdsregler, sigtende til en Overholdelse af Loven som Værn for den berettigede og skatteydende Næringsbruger.

„Ligesom det ikke har ligget til Hensigt at optræde som Sagsøger, saaledes vil Bestyrelsen ogsaa afholde sig fra al direkte „Angiven“, saameget mere som det paatalte Uvæsen foregaar daglig i Gader og Huse og efter en saa stor Maalestok, at det vil være let for de offentlige Avtoriteter at antæffe Overtræderne, men et uoverkommeligt Arbejde for private Kræfter.

„I Forventning om, at den høje Magistrat gunstigt vil antage sig denne, for en stor Del af Stadens Borgere, vigtige Sag tegner ærbødigst

Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i København,
den 10. Marts 1863.

Til

Kjøbenhavns høje Magistrat.

J. Th. Neumann.“

Under 17. Marts meddelte Magistraten at have under Dags Dato tilstillet Politichefen Bestyrelsens Skrivelse med Anmodning til ham om at have sin Opmærksomhed henvendt paa at stanse de paaklagede Misbrug. „At foretage videre i dette Anliggende ser Magistraten sig ikke i Stand til, da Manufaktur-

handlerforeningen ikke vil gøre saadan Anmeldelse, at Sag kan blive anlagt mod bestemte Overtrædere.

I Bestyrelsesmødet d. 28. Marts forelaa en Klage over en af Opsynet paa Kjøbenhavns Toldbod siden 1. Marts formentlig urigtig gjort Ansættelse paa heluldne Shawler, og man vedtog at indgive en af Formanden i den Anledning affattet Henvendelse til Generaltolddirektoratet saalydende:

„Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn har siden 1. Marts d. A. fra Foreningens Medlemmer, saavel Gros-serere som Detailhandlere, modtaget en Mængde Klager over en formentlig uretmæssig eller i alt Fald hidtil i Praxis ukendt Klassifikation af heluldne Shawler, idet at saadanne af Toldopsynet paa Kjøbenhavns Toldkammer nu ansættes til 1. Klasses Uldgods, hvorimod den tidligere Fortolkning af denne Sats i Tariffen i en lang Række af Aar har henført den samme under 4. Klasse. Saavel ved egen Erfaring som ved indhentede Oplysninger er Bestyrelsen kommen til Erkendelse af, at det paaklagede Misforhold faktisk finder Sted ikke alene ved saadanne Varer, hvis Klassifikation kan være tvivlsom, men ogsaa ved saadanne, hvorom ingen Tvivl, efter vor Erfaring og praktiske Kendskab som og ved de af Fabrikanter os givne Meddelelser, kan herske om, at de ikke kunne henføres under hel- eller halvvalkede og overskaarne Varer, og derfor kun kunne anses for 4. Klasses Uldgods. Vi erkende fuldtvel, at den i sin Tid — saavidt os bekendt af Fabrikdirektøren — givne Vejledning til at skelne mellem Valkning og den lige med denne staaende Vaskning paa den ene Side og ikke Valkning paa den anden, nemlig: at en Filtning af Traadene, selv om denne er svag, er tilstede, er som Regel betragtet aldeles rigtig, men ligesom vi efter vor Sagkundskab i denne Retning ere overbeviste om, at Shawler ved samtlige Toldsteder stedse ere holdte uden for denne Betragtning og fortoldede som 4. Klasses Uldgods, medmindre de faktisk ere overskaarne eller valkede, saaledes maa vi ogsaa være af den Overbevisning, at denne af det praktiske Toldopsyn gjorte Anvendelse af den forannævnte givne Vejledning er fuld-

kommen rigtig og vel motiveret; thi dels anvendes Valkning eller Vaskning ikke paa Shawler, der ere vævede i Mønstre af forskelligfarvet Garn, da Mønstret derved vilde lide, medens den ganske vist løjensynlige Filtning af Traadene er tilvejebragt paa anden Maade, saasom ved varm eller kold Presning, dels anvendes, istedetfor Overskæring, paa flere Slags Shawler en Svidning ved en Gasflamme, som, da Garnet nu spindes til en høj Grad af Regularitet, næppe vil kunne sættes i Klasse med Overskæring. Ligesom den daglige Erfaring paa Toldboden viser, hvor vanskeligt det er for Toldopsynet at give en Vare af et sammensat eller tvivlsomt Stof sin rette og bestemte Ansættelse og at undgaa Uregelmæssigheder, hvorved den Klarende saa ofte maa udholde en mislig Konkurrence, saaledes synes det os i høj Grad uheldigt og til stor Skade og Ulempe for den Handlende, om man — paa en Tid, hvor der arbejdes hen mod en Reform og en Simplifikation af Toldtariffen — vilde indføre en ny mod den hidtil over hele Riget i Praxis gældende Fortolkning stridende Ansættelse.

„Paa Grund af Foranstaaende skulde vi derfor, og navnlig af Hensyn til Vanskeligheden for Toldopsynet ved at bedømme en tilstedeværende Overskæring eller Valkning, tillade os at andrage paa:

at den ovennævnte almindelige Regel, i Overensstemmelse med den faktisk bestaaende Praxis, gives den nærmere Præcision, at den ikkun finder Anvendelse paa Alenvarer og at den som en Følge af den siden 1. Marts ved Kjøbenhavns Toldkammer anvendte Fortolkning formeget opkrævede Told af Shawler maa blive tilbagebetalt.

„Idet Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen har det Haab, at de her givne Oplysninger ville være tilstrækkelige, skal den dog ikke undlade yderligere at tilføje, at den med Lethed vil kunne forskaffe paalidelige Fabrikanters Attester for, at Hovedmassen af de omhandlede Shawler hverken har undergaaet nogen Valkning, Vaskning eller Overskæring, og tillader

sig derfor at forvente Generaldirektoratets gunstigste Resolution.“

Under 30. Maj modtog Bestyrelsen det Kongl. Generaltolddirektorats Resolution paa ovennævnte Henstilling saalydende:

„I Gensvar paa Bestyrelsens Henvendelse til Generaltolddirektoratet i Skrivelse af 30. Marts d. A. undlader jeg ikke at melde, at Overtoldinspektoratet for Kjøbenhavn D. D. herfra er tilskrevet, at særligt af Hensyn til, hvad der i den nævnte Skrivelse er oplyst angaaende Fabrikationen af saadanne Shawler, der ikke kunne underkastes Valkning eller Vaskning og ikke ere overskaarne, ville deslige Shawler fremtidig blive at henføre til Fortoldning til 4. Klasse uldne Varer med 33 Rdl. 32 Sk. pr. 100 Pd., saaledes som den hidtidige Praxis ogsaa i Almindelighed har vist sig at være, hvorimod Bestemmelsen i Generaltolddirektoratets Resolution af 2. December f. A. iøvrigt bliver at tage til Følge, altsaa ogsaa for saadanne Shawlers Vedkommende, hvis Traadfiltning utvivlsomt kan skønnes tilvejebragt ved en i Klasse med formelig Valkning staaende Vaskning og efterfølgende Ruening.

„Der er derhos tillagt Overtoldinspektoratet Ordre til at foranledige tilbagebetalt af Toldkassen til de Klarerende, der under Reservation have fortoldet Shawler af den heromhandlede Beskaffenhed som uldne Varer 1. Klasse, hvad der herefter er erlagt formeget i Indførselsafgifter.

Det Kongelige Generaltolddirektorat, Kjøbenhavn, den 30. Maj 1863.

V. C. E. Sponneck.

J. Winther.

Til

Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn.“

Under samme Dato rettedes ligeledes til Generaltolddirektoratet en Klage over det Misbrug, der finder Sted paa Kjøbenhavns Toldbod, at Emballage, Jernbaand etc. af Arbejdsfolkene

borttages, naar det ikke er aldeles nødvendigt til Varens Transport. Paa denne Klage modtoges under 18. April Generaldirektoratets Svar, der næst efter at takke Bestyrelsen for at have gjort opmærksom paa de omhandlede Misbrug, meddelte, at det gennem Overtoldinspektoratet var indskærpet Pakhusforvalteren at drage Omsorg for, at det blev Arbejdsfolkene alvorlig forbudt at tilbageholde Emballagegenstande og at det var deres Pligt saa omhyggeligt som muligt igen at forsyne de udpakkede Varer med den Emballage, hvori de vare indførte, hvorfor det i Vejerboderne vilde blive bekjendtgjort ved Opslag.

Man anmodede tillige om, at de Klarerende vilde underrette det tilstedeværende Toldopsyn eller Pakhusforvalteren eller Overtoldinspektoratet om, hvis saadanne Misbrug fremtidig skulde forefalde.

I Bestyrelsesmødet d. 5. April henlede Formanden Bestyrelsens Opmærksomhed paa, hvorvidt der fra Foreningen skulde gøres Skridt til, i det Tilfælde at Regeringen for det nu sammentrædende Rigsraad atter vilde forelægge det fra forrige Samling bekendte Udkast til Lov om Told- og Skibsafgifter, at faa nogle af de største Ulemper ved denne Lov hævede i Lighed med hvad der i sin Tid skede, da Formanden til Etatsraad Broberg gav nogle Meddelelser om denne Sag. Det besluttedes at henvise Sagen til Handelsudvalgets Betænkning. Den 12. April uddeltes den halvaarlige Huslejhjælp med 400 Rdl. (800 Kr.) til 33 Ansøgere. Den 5. Maj samledes hele Plenarbestyrelsen for at forhandle og vedtage de af Handelsudvalget vedtagne Ændringsforslag til Lov om „Told- og Skibsafgifter“ samt et af Formanden affattet Udkast til en Adresse til Rigsraadet i samme Anledning. Det vedtoges at sammenkalde et extra Møde af Foreningens Medlemmer for at gøre dem bekendte med Forslagene og erhverve Samtykke til, at Formanden i Foreningens Navn indgav Adressen og Ændringsforslagene til Rigsraadet gennem et af Raadets Medlemmer.

D. 7. Maj afholdtes et almindeligt Møde, hvortil alle Foreningens Medlemmer vare indvarslede. Til Dirigent valgtes Hr.

William Heilbuth, hvorefter Formanden oplæste de af Handelsudvalget affattede Ændringsforslag til Toldloven, der nærmest gik ud paa

a) Principaliter:

at søge bevirket en Udvidelse af Kreditoplaget til flere Artikler med en Nedsættelse af Til- og Fraskrivningskvanta.

Subsidiært:

at søge de hidtilgældende Bestemmelser bibeholdte.

b) at de i Lovudkastet optagne Bestemmelser for Thara bortfalde.

c) forskellige Ændringer i de forskellige Positioner sigtende til at simplificere og tydeliggøre Tariffen.

Dernæst oplæstes de Ændringerne ledsagende Motiver, som Formanden anbefalede til Vedtagelse. S. Seidelin var absolut for Thara-Bestemmelsen i Regeringens Udkast, hvilket han ansaa for et Gode og et Middel til at faa fjernet et stort Onde ved Klareringen, da Thara ofte gav Anledning til Uregelmæssigheder. Ligeledes ansaa han en Udvidelse af Kreditoplagsretten for betænkelig, da saa smaa Til- og Fraskrivningskvanta vilde forøge Kreditoplagshavernes Mængde. — L. J. Grøn imødegik Seidelin og anbefalede varmt Bestyrelsens Forslag. Da Seidelin ikke ønskede at stille bestemte Forslag, eftersom han selv havde været tilkaldt og medvirkende ved Regeringsforslagets Affattelse, vilde han foreslaa, at hvad der i Andragendet siges om Thara udgaar. Dette forkastedes, hvorimod Bestyrelsens Forslag med stor Majoritet vedtoges. Derefter oplæstes Adresseudkastet:

Til Rigsraadet.

„Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn, hvis Medlemmers Interesser ere saa nøje sammenknyttede med enhver Forandring i Toldtariffen, og hvis daglige Erfaring i den praktiske Anvendelse af denne Lov vistnok tør lade forudsætte et specielt Kendskab til Mangler og Ulemper, som i særlig Grad forhøje den med enhver Optrævning af Told allerede betydelige Tvang paa den fri Handelsomsætning — har i Anledning af det af Regeringen forelagte Udkast til Lov om Told- og Skibsafgifter troet

at burde paavise for det høje Raad, hvilke særdeles uheldige Bestemmelser dette Udkast har optaget saavel for den Handlende som og for det praktiske Toldopsyn ved de Misligheder, de saa let kunde give Anledning til, og ærbødigt bede det høje Raad om at hjælpe til at bevirke en Forandring deri. Alle-rede ved Rigsraadets forrige Samling tillod Foreningen sig gennem et Andragende undertegnet af 242 Medlemmer til det nedsatte Udvalg at udtale som sin Overbevisning, at Principet for vor Toldlovgivning burde gaa i Retning af Frihandelen, som i de senere Aar med saa stort Held er gennemført i Lande, der i økonomisk Henseende ere videre fremskredne end Danmark, hvilken Overbevisning ved de i det mellemliggende Aar fremkomne Oplysninger og Erfaringer end mere have grundfæstet sig for os som det Maal, vi bør stræbe at naa. Da det imidlertid fra Regeringens Side er fastholdt, at en Overgangsperiode er nødvendig, vilde vi for Manufakturvarernes Vedkommende anse en Værditold for at være det System for en Toldopkrævning, som i og for sig ikke blot er det retfærdigste, ved at det fordeler Afgiften paa den virkelige Forbruger i Forhold til hans Evne og den Luxus, han benytter, og ikke som ved Vægt- og Klassifikationssystemet lader til Exempel Silkevarer betale en Afgift af nogle faa Procent og derimod de Genstande, som Arbejdsklassen og den mindre Bemidlede er henvist til, erlægge 30, 40, ja indtil 60 %; men ogsaa for den Handlende er Værdisystemet paa Grund af dets Regelmæssighed i Opkrævningen samt den simple og hurtige Forretningsgang langt at foretrække for Vægt- og Klassifikationssystemet, hvis Mangler og Ulemper paa det tydeligste for os er godtgjort i det af Regeringen forelagte Udkast, der ikke blot indeholder de Uklarheder i Positionerne, som i saa rigt Maal klæber ved den nugældende Tarif, men endogsaa i mange Tilfælde forøge disse, saa at det fremtidigt, ligesom hidindtil, vil blive uundgaeligt, at de samme Varesorter ved de forskellige Toldsteder blive underkastede forskellige Fortoldning og derved fremkalde en Mislighed, som absolut maa virke højst skadelig for Handelen.

„Men idet vi saaledes for det høje Raad maa udtale som vor Overbevisning, at det rigtigste og retfærdigste Princip for en Toldbeskatning, indtil Frihandelssystemet kan gennemføres, vilde være en Opkrævning efter Værdien, tør vi dog ikke se bort fra Muligheden af, at Rigsraadet kunde finde Anledning til at vedtage det af Regeringen forelagte Udkast, og da vi nære den fuldeste Forvisning om, at det høje Raad vil antage sig enhver begrundet Klage over de enkelte ubillige Bestemmelser i oftnævnte Udkast, tillade vi os som saadanne at anføre:

1) Kreditoplagsrettens Indskrænkning.

2) Ophævelsen af Thara.

„Den store Nytte, Handelsstanden har af Benyttelsen af Kreditoplagsretten, vil ikke kunne erstattes ved Frilagerne, thi ligesom der for at kunne benytte disse fordres et større Folkehold eller en Fjernelse fra Forretningslokalet, saaledes har tvertimod Kreditoplaget det store Gode, at Varerne ere oplagte ved Forretningen; men for at den Handlende skal kunne drage den fuldkomne Nytte deraf, er det nødvendigt, at Til- og Fraskrivningskvantumet indskrænkes til det mindst mulige, hvorved i høj Grad den kommercielle Forbindelse med Nabolandene vil lettes, hvorimod en Forhøjelse af Til- og Fraskrivningskvantumet og en Indskrænkning af Artiklerne paa en sørgelig Maade vilde virke hæmmende paa de allerede nu ved Tidsomstændighederne trykkede Forhold.

„En lige saa stor Betydning har den i Lovudkastets § 33 foreslaaede Ophævelse af Thara (Godtgørelse for Emballage og Indlæg, Omsvøb af Papir, Seglgarn, Lærred etc., Indlæg af Papir, Pap eller Bræder), hvilken Forandring i høj Grad vil forulæmpe den Handlende og ingenlunde forskaffe Staten nogen forøget Indtægt; thi eftersom Tolden derved vil forhøjes, til Exempel paa Silke- og Bomuldsblonder paa Pap og Træ 30—40 %, Silkebaand paa Ruller af Pap og Træ 30—80 %, uldne Varer som Damask, Moreen, Orleans etc., paa nogle 12—15 % og andre 25—40 %, er det naturligt, at den Handlende snarest muligt vil søge at undgaa al Emballage, men uanset den Ulempe, der er i,

at man derved ikke kan faa sine Varer opgjorte og behandlede saa smukt og godt, som Tiden fordrer det og Skik og Brug er i andre Lande, vil nævnte §'s Antagelse meget let komme til at virke hæmmende og højst ugunstigt paa vor Handels fri Udvikling, idet det let kan tænkes, at større eller mindre Varepartier enten liggende paa Transit eller andensteds her kunde udbydes til billige Priser, men alene paa Grund af, at Pakningen ikke er afpasset efter vore Forhold med Hensyn til Tolden, ikke lade sig anbringe her i Riget. At Staten kan udsættes for Tab og foranledige Misligheder bør heller ikke lades ude af Betragtning, og at man ved at indføre Kreditoplagsvarer og lade disse tilskrive Oplaget uden Omsvøb og uden Indlæg af Pap eller Træ, medens Fraskrivningen er forsynet baade med det Ene og det Andet og vist ikke af den letteste Slags — med Lethed vil indvinde 2—3 Pd. pr. Stk., hvergang en saadan Trafik sker — synes at være en stor Fristelse, som i Forbindelse med de hyppige og bekvemme Kommunikationsmidler med Udlandet og den store Fortjeneste derved — vist ikke vil blive uden Afbenyttelse.

„Idet vi forvente, at det høje Raad vil finde de anførte Grunde for fyldestgørende, tillade vi os ærbødigt at bede Samme staa os bi og bevirke, at

„for saa vidt en Udvidelse af Kreditoplagsretten til de Artikler og en Nedsættelse af Til- og Fraskrivningskvantumet for Manufakturvarernes Vedkommende i Lighed med Loven af 22. December 1850 ikke er til at gennemføre, det da maa have sit Forblivende ved de nugældende Bestemmelser, og at

den i Udkastet til Lov om Told- og Skibsafgifter 1863 foreslaaede Ophævelse af Thara for Manufakturvarernes Vedkommende maa udgaa.

Denne Adresse blev uden Diskussion vedtagen og Forsamlingen bemyndigede Formanden til i Foreningens Navn at indgive saavel Ændringsforslagene som Adressen til Rigsraadet.

Ved anden Behandling af Lovudkastet vedtog Rigsraadet i det væsenligste de af Manufakturhandlerforeningen stillede Ændringer vedrørende Kreditoplagsretten, hvorimod den af Foreningen stillede Ændring med Tharas Ophævelse forkastedes, nærmest begrundet paa en af Finansminister Fenger under Sagens Behandling given Oplysning, at Bestemmelsen var optagen i Loven paa Foranledning af det Medlem af Kommissionen til Forslagets Udarbejdelse, der var tilkaldt som Repræsentant for Manufakturhandlerne.

I den Anledning fandt Bestyrelsen sig opfordret til ved Lovens tredie Behandling at rette et Andragende til Finansministeren, hvori man, næst at henholde sig til de ved anden Behandling anførte Grunde imod Udkastets § 33 om Thara, gjorde opmærksom paa, at de af Ministeren som Støtte for Bestemmelsens Optagelse i Loven anførte Udtalelser af en Sagkyndig, der havde haft Sæde i Kommissionen, ikke kunde siges at være Udtrykket for de Ønsker, der følte af Manufakturhandlerstanden i dens Helhed, hvilket tydelig fremgik paa det Møde, der af Foreningen var sammenkaldt for at drøfte det omhandlede Spørgsmaal og paa hvilket den omtalte Sagkyndige stod ganske alene med sin Overbevisning imod Manufakturhandlerforenings 360 Medlemmer; man søgte fremdeles at stemme Ministeren gunstig for Foreningens Ønsker i dette Spørgsmaal, idet man tillige henholdt sig til den Støtte, Foreningens Andragende havde modtaget fra Odense Handelsforening.

Loven blev imidlertid vedtaget med Udkastets Bestemmelser, og den tidligere givne Thara paa Omsvøb og Indlæg bortfaldt som Følge deraf. Om det nu end kan siges, at de Handlende efterhaanden have forstaaet at rette sig efter Omstændighederne ved i de fleste Tilfælde at undgaa Indlæg og Omsvøb, navnlig hvor disse Genstande ved den forhøjede Told vilde fordyre Varerne altfor uforholdsmæssig, er det dog en Kendsgerning, at de Hindringer i den fri Omsætning, denne Bestemmelse har forarsaget, ere hverken faa eller smaa, selv om det paa mange Maader ogsaa kan siges at være en Lettelse for Toldopsynet ved

Klareringen og at den Misfornøjelse, der tit fremkom ved Ansættelsen af Godtgørelsen, derved forhindres, er Principet efter vor Formening dog forkasteligt.

Der var fremkommen Klage fra Medlemmer over, at Toldopsynet paa Kjøbenhavns Toldbod efter Instrux af vedkommende Inspektører nu forlangte, at en Varesort (Mohair), der hidtil var fortoldet som Uldgods med 2 Mk., fremtidig skulde fortoldes som Varer, hvori der findes Silke, til 9 Mk. Pd., da det ved en mikroskopisk Undersøgelse var paavist, at der med Ulden var sammenspundet eller sammenkartet Silke. Efter en Undersøgelse, Bestyrelsen havde ladet foretage hos Dhrr. Groth & Ørsted, var der Formodning for, at der i enkelte af de indsendte Prøver fandtes Spor af Silke, hvorimod Fabrikanten af de paa-gældende Varer efter Opfordring havde meddelt sin Attest for, at der ikke var forbrugt Spor af Silke ved Fabrikationen, rettede Bestyrelsen under 7. Juni en Henvendelse til Generaltolldirektoratet, hvori man gjorde gældende, at da det i hvert Fald var tvivlsomt, hvorvidt de foretagne Undersøgelser vare paalidelige lige over for Fabrikantens Paastand og man desuden maatte anse det for meget uheldigt og højst besværligt, hvis herefter Undersøgelser om Varernes Bestanddele paa Toldstederne skulde foretages med Mikroskop, hvilket absolut maatte føre til Uregelmæssigheder især ved de mindre Toldsteder. Idet man støttede sig til Direktoratets Resolution af 27. Februar 1858, hvori bestemmes, at ikartet Bomuld, som ikke kan ses med blotte Øjne, i en valket Vare ikke foranlediger denne Vares Nedsættelse til en lavere Sats — og ligeledes til dets Resolution af 5. December 1857, der paa given Anledning i et Tilfælde har bekræftet, at naar Silken ikke kan udfindes uden mikroskopisk Hjælp, maa Opsynets Paastand om en højere Beskatningsafgift bortfalde, anholdt man om, at det maatte have sit Forblivende ved den hidtil fulgte Praxis og at den fornævnte Resolution maatte forblive i Kraft. Som tidligere lige over for Generaltolldirektoratet havde Bestyrelsen ogsaa her den Glæde, at faa sin Henstilling taget i Betragtning og indrømmet.

Derimod vedtog Bestyrelsen i et Møde d. 12. September ikke at gøre Henstilling i Anledning af en Klage, der var indkommen over, at Overtoldinspektoret havde instrueret Eftersynet ved Kreditoplagsbeholdningen om at paase, at Beholdningerne forefandtes i særskilte Lokaler og ikke i Kreditoplagshavernes Detailudsalg, da der ved personlig Henvendelse til Overtoldinspektøren var givet Tilsagn om, at der ved Eftersynet skulde blive taget alle mulige Hensyn til Omstændighederne, og man paa den anden Side ikke kunde se bort fra Lovens Bestemmelse.

Paa en den 24. September afholdt extraordinær Generalforsamling vedtoges det ifølge Forslag af Bestyrelsen at forhøje det aarlige Kontingent til 3 Rdl. fra 1. Oktober. Ligeledes bestemtes det at genoptage Møderne i Vintermaanederne, men nu som ugentlige og for Foreningens Regning, samt bevilgedes for indeværende Regnskabsaar 20 Rdl. til Bøger som første Bidrag til Dannelsen af et Bibliothek.

Denne Kontingentforhøjelse fremkaldte imidlertid nogen Misfornøjelse hos adskillige Medlemmer, navnlig ældre fra det tidligere ophævede Lav, hvoraf flere udmeldte sig med Bemærkninger om, at de endnu ikke havde set nogen gavnlig Følge af den ved Foreningens Stiftelse forudsatte forøgede Virksomhed, hvorfor de ingen Anledning fandt til længer at forblive i Foreningen.

I den Anledning besluttede Bestyrelsen at udfærdige et Cirkulære, der trykt blev tilstillet alle Foreningens Medlemmer, hvori man søgte at oplyse disse om, hvad der i den forløbne Tid siden Foreningens Stiftelse var virket paa de forskellige Omraader lige over for Avtoriteterne, og de i mange Tilfælde heldige Resultater, der vare naaede. Det bemærkedes heri, at ligesom det ingenlunde kunde siges, at et Kontingent af 3 Rdl. i og for sig var højt, naar der toges Hensyn til den forøgede Understøttelse, der ydedes, maatte der ogsaa tages Hensyn til, at der ved de besluttede ugentlige Sammenkomster ogsaa krævedes Udgifter, idet man herved tilsigtede at vinde et mere kordialt Kendskab og Sammenhold mellem Medlemmerne, der i mange Tilfælde kunde komme Foreningen til Gode. Man anmodede

derfor om at skænke Bestyrelsen Tillid, stole paa Foreningens Fremtid og bad enhver i sin Kreds om at virke for Tilgang af Medlemmer, da det kun ved den større Tilslutning var muligt at realisere de tilsigtede Formaal. Siden den Tid har Foreningen kunnet glæde sig ved en jævn Fremgang i Medlemsantallet.

D. 11. Oktober uddeltes den halvaarlige Understøttelse med 400 Rdl. og det meddeltes, at Bestyrelsen havde sluttet Akkord med Restavratør Schytt om Benyttelsen af hans Lokale, Østergade 15, til Foreningens Møder engang ugenlig fra Oktober 1863 til sidst i Marts 1864 mod en Godtgørelse af 150 Rdl.

I Bestyrelsesmødet d. 10. December besluttede man at hen-vise til Handelsudvalget en Opfordring, der var fremkommen om i Tide for det øverste Toldopsyn at paavise de Uklarheder, der maatte findes i den ny Toldlov, for om muligt ved administrative Forholdsregler at søge saadanne hævede eller ordnede inden Lovens Ikrafttræden.

1864.

D. 7. Januar foretoges Lodtrækning paa de Medlemmer af Bestyrelsen, der skulde fratræde til næste Generalforsamling. Loddet traf J. J. Gammeltoft og A. Fonnesbech, og Formanden Sterup meddelte, at han ikke ønskede længere at virke som saadan. I Mødet den 21. Januar anmeldte Handelsudvalget, at L. J. Grøn, J. Børre, W. Heilbuth ifølge Lodtrækning udtraadte, og ligeledes Arrangementsudvalget, at Th. Haase, D. B. Bendix og Otto Volqvartz udtraadte. Endelig fremlagde Formanden en Skrivelse fra Grosserer J. Heckscher, hvori han anmeldte paa Generalforsamlingen at ville stille Forslag om Nedsættelse af et Udvalg til at revidere Lovene og bringe de konfirmerede Vedtægter i Overensstemmelse med de senere vedtagne Love for derved at fyldestgøre de Krav, som Foreningen i sin nuværende Skikkelse stiller til sine Medlemmer og Funktionærer.

Det bestemtes at afholde den aarlige Generalforsamling den 26. samme Maaned.

Anledningen til Heckschers Forslag var nærmest Vanskeligheden ved at besætte Formandsposten under den bestaaende Ordning, idet de fra det ophævede Lav modtagne Love forudsatte saa at sige den hele Ledelse og Administration i Hænderne paa Formanden, men ved den Virksomhed, Foreningen efterhaanden udfoldede, blev det uoverkommeligt for denne foruden som den ledende i Bestyrelsen at maatte modtage alle mundtlige og skriftlige Besværinger, koncipere alle Skrivelser, Forslag, Andragender og lignende, hvoraf der i de første Aar forefaldt en betydelig Mængde, ligesom han maatte være den, der ved personlige Konferenser og Henvendelser optraadte paa Foreningens Vegne. Tilmed var han ansvarlig Regnskabsfører og Kasserer. For en Mand, der selv havde en Forretning at passe, maatte der være en usædvanlig Interesse for Sagen tilstede, for at han kunde paatage sig dette Hværv. Nødvendigheden af en Omordning, en Ansvarligheds Deling og en Arbejdets Fordeling var derfor indlysende.

Paa den aarlige ordentlige Generalforsamling d. 26. Januar foretoges følgende:

- 1) meddelte Formanden en Udsigt over Virksomheden i det forløbne Aar saavel for Bestyrelsens som de respektive Udvalgs Vedkommende.
- 2) at Medlemsantallet, der forrige Aar var 346, formedelst Udmeldelse, Dødsfald og Udslettelse nu var 329.
- 3) Budgettet for 1864 forelagdes, hvorefter Indtægten var beregnet til 1718 Rd. 3 Sk. og Udgiften til 1072 Rdl.
- 4) foretoges Valg til Formand og erholdt William Heilbuth 49 St., J. Børre fik 44 St. Til Repræsentanter fik F. Sterup 84 St., L. J. Grøn 71. Til Handelsudvalget valgtes Julius Goldschmidt, Otto Volqvartz og Heilbuth. Til Arrangementsudvalget valgtes D. B. Bendix, S. M. Trier og Herm. Holm. Til Revisorer L. Chr. Lassen og Chr. Petersen.

Da W. Heilbuth vægrede sig ved at modtage det paa ham faldne Valg til Formand og en indtrængende Opfordring til den hidtilværende Formand F. Sterup om at vedblive, paa det bestemteste afsloges, vedtoges det at betragte J. Børre som valgt til Formand, hvorefter G. L. Bruun opfordrede Forsamlingen til at give den afgaaede Formand F. Sterup et Bevis paa Foreningens Erkendtlighed og Tak for hans udmærkede Virksomhed og Interesse i dens Tjeneste, hvortil hele Forsamlingen sluttede sig.

- 5) J. Heckschers Forslag om Nedsættelse af et Udvalg til Revision af Lovene vedtoges derhen, at Plenarbestyrelsen skulde træde sammen i Udvalg med Ret til at tilkalde 2 af Foreningens Medlemmer.

Paa et af F. Sterup d. 28. Januar sammenkaldt Møde af de fratrædende og nyvalgte Repræsentanter fremlagdes en Skrivelse fra J. Børre, hvori han afslog at modtage det paa ham faldne Valg som Formand. — Det besluttedes derefter at konstituere M. M. Salmonsens som Formand paa eget Ansvar, indtil der paa en ny sammenkaldt Generalforsamling ved Valg ordenligvis kunde ske Udnævnelse. Den konstituerede Formand modtog dernæst de Foreningen tilhørende Aktiver, Pengemidler og Inventariesager imod sædvanemæssig Tilstaaelse derfor i Forhandlingsprotokollen.

I Bestyrelsesmødet d. 4. Februar meddeltes, at Handelsudvalget havde valgt Heilbuth til Formand, og der forelaa dette Udvalgs Betænkning over forskellige Uklarheder i Positionerne i den ny Toldlov, navnlig Positionerne 58, 61, 63, som det besluttedes bilagt med Prøver at indhente Generaldirektoratets Erklæring om. — Det derom affattede Andragende vedtoges i Plenarbestyrelsen d. 21. Februar. I samme Møde besluttede Lovkommissionen at nedsætte et engere Udvalg af 5 Medlemmer, 3 valgte i Kommissionen og 2 blandt Foreningens Medlemmer, til at affatte Forslag til de ny Love; valgte af Plenarbestyrelsen bleve F. Sterup med 10 St., Otto Volqvartz 9, M. M. Salmonsens 6, og som tilkaldt J. Heckscher og J. J.

Gammeltoft; da Gammeltoft senere erklærede ikke at kunne modtage Valg, blev M. Sachs tilkaldt.

Efter at det til Lovudkastets Affattelse nedsatte Udvalg havde indsendt sit Forslag, blev det underkastet Behandling i Plenarbestyrelsen i Møder afholdte 6. og 8. Marts og vedtaget til Forelæggelse for en overordentlig Generalforsamling den 29. Marts med Sterup som Ordfører.

Paa den overordentlige Generalforsamling den 29. Marts vedtoges med en enkelt Ændning de ny Love og Vedtægter for Foreningen med den Betingelse, at de skulde træde i Kraft den 1. Januar 1865.

M. M. Salmonsens Konstituering som Formand godkendtes og valgtes J. Wiberg til Medlem af Bestyrelsen, samt bestemtes, at den nuværende Bestyrelse og Udvalgene skulde fungere til den ordenlige Generalforsamling i Januar 1865, paa hvilken blev at foretage ny Valg paa Bestyrelses- og Udvalgs-Medlemmer ifølge de vedtagne Loves § 14.

Den væsenligste Forandring i Lovene kan betegnes ved den ny Form for Bestyrelses-Valg, Ansvarets Deling og Arbejdets Fordeling.

I de hidtil gældende Love valgtes Formanden af Gøneralforsamlingen, hvad der, som allerede Erfaringen viser, let kunde forvolde Vanskeligheder — nu bestemtes, at der, af Gøneralforsamlingen, til Bestyrelsen vælges 5 Medlemmer, der indbyrdes igen vælge Formand, Viceformand, Kasserer, Inspektør ved Møderne, — senere blev Medlemsantallet forøget til 6, — man har da Inspektør ved Skolen og Stiftelsen tillige. Formandens Forretninger lettedes paa denne Maade betydeligt. Kasseregnskabet og de dermed forbundne Kassererforretninger udsondredes og gik over til en ansvarlig Medbestyrer, hvorved den hidtil savnede Kontrol kunde gennemføres derved, at alle Ind- og Udbetalinger anvises af Formanden, der fører Kontrolkasseregnskab. Den Mængde af Forespørgsler og indhentende Oplysninger, som Medlemmerne tidligere kun kunde faa hos For-

manden, kan nu, navnlig angaaende Understøttelser, Legater og deslige lige saa godt indhentes hos Kassereren.

Denne Ordning og Fordeling af Forretningerne ved Administrationen er senere uforandret bibeholdt ved Foreningen og har vist sig særlig hensigtssvarende.

Efterat Lov om Told- og Skibsafgifter af 4. Juli 1863 var traadt i Kraft, foranledigede de deri optagne Bestemmelser om Thara en Uendelighed af Klager fra Medlemmerne, der atter ledte Bestyrelsen til Henvendelser, Klager og Forslag til Generaltolddirektoratet, om navnlig i Henhold til nævnte Lovs § 34 at opnaa et midlertidig Regulativ for Thara efter Undersøgelser, og indtil et saadant kunde forelægges, da ad administrativ Vej foretage Lettelser i den nugældende Undersøgelse. Ved Generaltolddirektoratets stedse velvillige Imødekommen lykkedes det efterhaanden i Løbet af Aar 1864 at se denne Sag ordnet paa en efter Omstændighederne tilfredsstillende Maade.

Til Oktober Flyttedag uddeltes den sædvanlige Understøttelse med 400 Rd. og i ordinær Understøttelse 20 Rd.

1865.

Den 24. Januar afholdtes den aarlige ordentlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges følgende:

- 1) Formanden Salmonsens fremlagde det reviderede Regnskab og bemærkede, at han til Understøttelseskassen skænkede de ham for Lokale til Bestyrelsen tilkommende 100 Rd.
- 2) Meddeltes, at Medlemsantallet var forøget fra 330 til 342, og at der ved de ugenlige Møder var holdt Foredrag af Dhrr. Cand. Julius Petersen 2 Gange, Cand. Frederiksen 1 Gang, Cand. Eug. Ibsen 1 Gang, Dr. med. Reisz 1 Gang foruden de af Bestyrelsen foranstaltede Diskussioner.
- 3) Forslag til Budgettet, hvorefter

Indtægterne ansloges til 1790 Rd. 3 Mk. 15 Sk.

Udgifterne — — 1096 — " — " —

foruden at Foreningens ordinære Kasse afgav til Under-

støttelseskassen i Obligationer 1000 Rd. — hvilket vedtoges.

- 4) Forslag af W. Heilbuth om en Forandring i Lovenes §§ 19—22 derhen, at Valgene til Bestyrelse og Udvalgene foretoges under Et, paa 15 Medlemmer, som derefter indbyrdes vælge de forskellige Afdelinger — hvilket forkastedes.
- 5) Foretoges Valg i Henhold til de ny Love paa samtlige Medlemmer til Bestyrelse og Udvalg. Valgte bleve til Bestyrelse: F. Sterup 75, J. Wiberg 59, M. M. Salmonsen 58, L. J. Grøn 50 og Chr. Sørensen 48 Stemmer. — Til Handelsudvalget valgtes ved Kaaring de Fratrædende, ligeledes til Arrangementsudvalget og Revisorer.

I et af den fungerende Formand sammenkaldt Møde 29. Januar valgtes F. Sterup til Formand, J. Wiberg til Viceformand og M. M. Salmonsen til Kasserer. Det overdroges Chr. Sørensen at forsøge iværksat det paa Generalforsamlingen udtalte Ønske om Dannelsen af en Sangforening, samt om at føre Inspektionen ved de ugenlige Møder, sørge for Foredrag m. m. Derpaa overtog Formanden Foreningens Bøger, dens Arkiv og Inventariesager, ligesom Kassereren overtog dens Aktiver, Værdipapirer, Sparekassebøger og den kontante Beholdning for begge Afdelinger imod den sædvanemæssige Tilføjelse i Forhandlingsprotokollen.

Da det ikke, ifølge Skrivelse fra C. S. Flensborg af 15. Februar var lykkedes at konstituere Handelsudvalget paa Grund af, at et af de ved Generalforsamlingen valgte Medlemmer undslog sig for at modtage Valg og de øvrige fire derefter ansaa sig for uberettigede, blev der den 28. Februar afholdt en overordentlig Generalforsamling for at foretage nyt Valg af 5 Medlemmer til Handelsudvalget.

Valgte bleve C. S. Flensborg, Benny Levy, Otto Volqvartz, Julius Goldschmidt og C. H. Qvist, hvorpaa der paa Forslag af L. J. Grøn bevilgedes 100 Rd. til lige Deling imellem Christianshavns og Københavns Bospisningsanstalter.

Til April Flyttedag uddeltes i halvaarlig Understøttelse 400 Rd. og til extraordinær Understøttelse 22 Rd.

Paa et fornyet Andragende om Tharaforholdene erklærede Generaldirektøren ved en personlig Henvendelse til Formanden, at der foreløbig Intet videre kunde foretages, og det besluttedes derfor under 10. September at sætte denne Sag i Bero.

Under 7. Oktober besluttedes det at tilskrive Handelsudvalget, at da det var kommet til Bestyrelsens Kundskab, at der paatænkte en Omordning paa Toldboden tilsigtende en Simplificering af Forretningsgangen til Lettelse ved Klareringen og man havde Formodning om, at det vilde være Generaldirektøren kært at se Forslag fra Handelsstanden, der kunde give praktiske Bidrag til en heldig Løsning af den paatænkte Reform, anmodedes Udvalget om at tage denne Sag under Behandling og fremkomme med Forslag. Paa Foranledning af Udvalget tilskrev Bestyrelsen under 19. Oktober Generaldirektoratet med Anmodning om at faa til Gennemsyn det omhandlede Regulativ, forinden den paatænkte Reform gennemførtes.

Til Oktober Flyttedag uddeltes i Understøttelse 412 Rd. og til extraordinær Hjælp 28 Rd.

I Mødet den 17. November stillede L. J. Grøn det Forslag, „at Bestyrelsen skulde indgive et Andragende til Generaltolddirektoratet om at anlægge et Frilager i Centrum af Byen, mulig paa Gammelholm“, hvilket tiltraadtes og snarest muligt blev iværksat. I Mødet den 26. November forelaa en Skrivelse fra Generaltolddirektoratet, hvori anmodes om, at Foreningen vilde udmelde et af dens Medlemmer til i Forening med nogle Toldembedsmænd at tage under Overvejelse og fremkomme med Forslag sigtende til en Anordning af Arbejdspengenes Erlægelse m. m. paa Toldboden. Dette Hverv overdroges til J. Børre. I samme Møde anmeldte J. Heckscher, at han som Diskussionsæmne Tirsdag den 28. vilde indlede Spørgsmaalet: „Ved hvilke Midler kunne vi modarbejde Formindskelsen i

Vareafsætningen paa Sverrig“. Det besluttedes i den Anledning, at Bestyrelsen ligeover for den eventuelle Afgørelse skulde forbeholde sig fri Hænder med Hensyn til Udførelsen. Behandlingen af dette Æmne, der førtes med megen Sagkundskab og almindelig Interesse af Foreningens Medlemmer, optog tvende Møder og sluttede med Vedtagelse af tvende Resolutioner:

- 1) Af L. J. Grøn: „Midlet til en livlig Handelsforbindelse med Sverrig er Frihandel. Indtil det Maal naas, arbejdes der hen til, at saadanne Hindringer ved den nugældende Toldtarif, som i Særdeleshed vanskeliggøre Afsætningen til Sverig, fjernes“.
- 2) Af William Heilbuth: „Idet Forsamlingen udtaler, at Frihandel er det Maal, vi skulle stræbe at naa, tror den, at indtil en saadan kan naas, at maatte anbefale en Overgangstarif med faa Positioner, Udvidelse af Kreditoplagsretten og Igenoptagelsen af Thara“.

I Plenarbestyrelsen den 8. December foreslog Bestyrelsen, i Anledning af Toldspørgsmaalet, at danne et kombineret Udvalg af 11 Medlemmer, 2de valgte af Plenarbestyrelsen af sin egen Midte, hvilke 7 vælge 4 Medlemmer udenfor Plenarbestyrelsen, hvilket vedtoges. Valgte bleve S. M. Trier og G. L. Bruun.

Det kombinerede Udvalg vælger selv sin Formand og Sekretær og dets Forslag blive at afgive til Bestyrelsen, der i Forening med Udvalget og Plenarbestyrelsen foretager den endelige Vedtagelse.

1866.

Den 23. Januar afholdtes den aarlige ordentlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges følgende:

- 1) Formanden gav en Oversigt over Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar og ligeledes for Handels- og

Arrangements-Udvalgenes Vedkommende, og at der ved de ugenlige Møder foruden de Diskussioner, der vare afholdte iblandt Medlemmerne, var holdt Foredrag af Dhrr. Cand. polyt. Fridericia, Etatsraad Worsaae og Professor Jul. Thomsen.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab og meddeltes, at Medlemsantallet var forøget fra 350 til 366.
- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar, hvorefter Indtægten ansloges til 1878 Rd. 1 Mk. 15 Sk. og Udgiften til 1150 Rd.
- 4) Istedet L. J. Grøn og J. Wiberg, der efter Lodtrækning afgik fra Bestyrelsen, valgtes S. Seidelin med 74 og W. Heilbuth med 72 Stemmer.

I Bestyrelsesmødet den 27. Januar foretoges Optællingen af Stemmesedlerne for Udvalgene. Valgte til Handelsudvalget istedetfor de ved Lodtrækning afgaaede vare:

Otto Volqvartz, C. H. Qvist og F. S. Boyesen.

Til Arrangementsudvalget:

G. L. Brun, M. Sachs og Herm. Holm.

Til Revisorer:

Chr. Petersen og C. F. Stinck.

Derefter konstituerede Bestyrelsen sig paany og valgte til Formand F. Sterup, til Viceformand S. Seidelin og til Kasserer M. M. Salmonsens.

Et Beløb af 51 Rd., indsamlet ved Generalforsamlingen, bestemtes det at skænke til Fordel for de fordrevne Slesvigere.

Den 6. Marts samledes efter Tilsigelse Plenarbestyrelsen for at foretage Behandlingen af et Forslag, indkommen fra det kombinerede Udvalg, der trykt i Manuskript var udsendt til alle Plenarbestyrelsens Medlemmer. Da nogen Divergens opstod og Enighed ikke var til at opnaa, udsattes Mødet til den 17. med Indkaldelse af mulige Ændringsforslag. Paa dette Møde vedtoges Forslaget med enkelte Ændringer, samt bestemtes,

at Andragendet skulde stiles til Generaltolddirektoratet og overleveres ved en Deputation paa 3 Medlemmer, hvortil valgtes S. Seidelin, G. L. Bruun og Sterup.

I Henhold til de paa Diskussionsmøderne vedtagne Resolutioner, udtalte Andragendet som en Kendsgerning, at den tidligere saa livlige Vareafsætning til Sverrig var stanset, og at de følelige Savn, som derved fremkaldtes blandt de Handlende, vare saa øjensynlige, at de havde fremkaldt en Bevægelse i Foreningen for at finde Midler, der kunde formodes at ville virke til et fornyet Opsving i Samhandelen med vore Nabolande. Man oversaa ikke, at en af de væsentligste Aarsager til vor Handels Tilbagegang paa Sverrig var dette Lands i de senere Aar gennemførte Princip i Toldlovgivningen, der med gradvise Nedsættelser i Toldsatserne mere og mere nærmede sig Frihandel, og at allerede nu ved mange af de vigtigste Artikler var Indførselstolden der lavere end hos os, saa at, trods den Energi og Dygtighed, der af enkelte Handlende i de senere Aar var udfoldet for at gøre Pladsen her til et fordelagtigt Marked for vore Naboer til Indkøb af Manufakturvarer, frembød vor Toldlovgivning saa mange Hindringer imod den fri Rørelse, at Ulemperne deraf absolut maatte blive følelige og de gjorde Anstrengelser unyttige. Som det virksomste Middel til at hæve de paapegede Ulemper anbefaledes Frihandelen ubetinget; men naar dette Maal muligvis for Øjeblikket var uopnaaeligt, stolede man dog paa, at Regeringen vilde bane Vejen derhen, ved til Lovgivningsmagten at fremkomme med Forslag sigtende til gennemgribende Reforme af Toldloven og indtil da, ved administrative Forholdsregler, vilde søge at lette Handelen ved paa enhver Maade, uden Skade for Statskassen, at bortfjerne de Hindringer for en fri Handelsomsætning, der ere tilstede i Toldloven, og man tillod sig derfor at andrage paa en Udvidelse af Kreditoplagsretten med en Nedsættelse af Til- og Fraskrivningskvanta for Sverrigs og Hertugdømmernes Vedkommende til det Halve, i Lighed med hvad der gælder for de danske Bilande.

Ved vedvillig Imødekommen af Finantsministeren og Generaldirektøren for Skattevæsenet var Følgen af dette Andragende den de københavnske Manufakturhandlende tilstaaede udvidede Kreditoplagsret, der vistnok i Almindelighed erkendes at være et stort Gode.

Den 14. April uddeltes den halvaarlige Understøttelse med 421 Rd. og i extraordinær Hjælp 24 Rd.

Da Generaltolddirektoratet havde anset det for nødvendigt ved Indrømmelsen af den udvidede Kreditoplagsret at forbeholde Toldvæsenet nogle Kontrolbestemmelser, som Foreningen maatte finde uhensigtsmæssige og meget indskrænkende med Hensyn til den fulde Benyttelse af den tilstaaede Ret, fandt Bestyrelsen sig foranlediget til under 31. Juli paany at rette et udførligt motiveret Andragende til Direktoratet imod disse Kontrolbestemmelser, som Foreningen maatte anse for unyttige til Varetagelse af Statens Tarv, derimod til stor Ulempe for de Handlende. Samtidig bragte man paa Foreningens Vegne en særlig Tak til Generaldirektøren personlig for den anerkendelsesværdige Interesse og Velvillie, han havde vist ved denne for Foreningen saa vigtige Sag.

Ved en senere Resolution frafaldt Toldvæsenet ogsaa de væsenligste af de opstillede Kontrolbestemmelser.

Allerede paa dette Tidspunkt havde Foreningen erhvervet sig Tillid og Betydning ligeover for de forskellige Avtoriteter, med hvem den havde Samarbejden, en Tillid, der var nødvendig, naar dens Virksomhed skulde være til Nytte for Medlemmerne i det Enkelte og Standen i det Hele. Dette mærkedes særlig paa den daværende øverste Leder af Toldvæsenet, Kammerherre Ramus, der ved flere Lejligheder udtalte til Medlemmer, der personlig søgte at opnaa Indrømmelser, at saalænge Manufakturhandlerne havde et Organ som Foreningen, ønskede han at forhandle igennem dette.

Den 14. Oktober uddeltes den halvaarlige Understøttelse med 415 Rd. og extraordinær Hjælp 26 Rd.

1867.

I Bestyrelsesmødet den 6. Januar anmeldte W. Heilbuth et Forslag om Oprettelsen af „En Alderdomsforsørgelses- og Enkensionskasse“, han i et paafølgende Møde den 11. Januar ønskede forhandlet i Bestyrelsen. Da Forslagsstilleren imidlertid ved Sygdom blev forhindret i at give Møde, blev Sagen foreløbig stillet i Bero.

I Mødet den 18. Januar bestemtes at afholde den aarlige Generalforsamling den 29. Januar og paa Forslag af S. Seidelin paa denne at foreslaa Grosserer M. E. Grøn til Æresmedlem af Manufakturhandlerforeningen.

Den 29. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges følgende:

- 1) Formanden meddelte en Oversigt over Foreningens Virksomhed saavel for Bestyrelsens som for Udvalgenes Vedkommende og at Medlemsantallet fremdeles var 366.
- 2) Fremlagdes Budgettet for næste Aar, hvorefter
     Indtægten anslaaes til 1453 Rd.
     og Udgiften — — 1344 — 3 Mk.

Det kombinerede Udvalg havde krævet betydelige Udgifter og lignende Beløb foresloges for dette Aar.

- 3) Foreslog Formanden at optage Grosserer M. E. Grøn til Æresmedlem af Foreningen, hvilket tiltraadtes, ved at samtlige Tilstedeværende rejste sig.
- 4) Istedetfor Salmonsens, Sørensen og Sterup, der efter Tur udtraadte af Bestyrelsen, valgtes F. Sterup med 102, M. Sachs 59, J. O. Gjerulff 59 Stemmer.

I et den 1. Februar afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig paany med F. Sterup som Formand, S. Seidelin Viceformand, J. O. Gjerulff Kasserer og M. Sachs Inspektør.

Den nyvalgte Kasserer modtog paa sædvanlig Maade af den fratrædende Foreningens Aktiver, Værdipapirer og kontante Beholdning imod Tilstaaelse i Forhandlingsprotokollen.

Til Handelsudvalget fandtes valgt: P. C. Levysohn og E. T. Berg.

Til Arrangementsudvalget: S. M. Trier, J. Wiberg og E. Primon.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berthold Berendt.

I Bestyrelsesmødet 6. Februar bestemtes det at lade udføre i kaligrafisk Arbejde et Æresdiplom for M. E. Grøn, saalydende:

Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn
meddeler herved,

ifølge enstemmig Beslutning af Generalforsamlingen den 29. Januar 1867,

Herr Marinus Emanuel Grøn

i Anerkendelse af hans mangeaarige, utrættelige og gavnlige Virksomhed for Manufakturhandelens Fremme Diplom som

„Æresmedlem“.

I Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen
i Kjøbenhavn den 29. Januar 1867.

F. Sterup.   S. Seidelin.   William Heilbuth.
M. Sachs.   J. O. Gjerulff.

og det oestemtes tillige, at der til Ære for Herr Grøn skulde afholdes et Festmaaltid i Foreningen Torsdagen den 14. Februar, hvortil Indbydelse udgik til Medlemmerne.

Indbydelsen fandt god Tilslutning, idet over 100 Medlemmer deltog i Middagen. Festen indledes med Ovrerrækkelsen af ovennævnte Æresdiplom og forhøjedes end yderligere ved Underretningen om, at det havde behaget Hs. Majestæt Kongen samme Dag at udnævne Æresmedlemmet til Ridder af Dannebrog.

Den 13. Februar fandt Bestyrelsen atter Anledning til at rette en Klage til Magistraten over den overhaandtagende Omløben med Manufakturvarer, saavel den mulig tilladte som aldeles utilladte.

6. Marts sammentraadte efter Tilsigelse Plenarbestyrelsen for at overveje, hvilke Skridt der videre burde foretages til

Opnaaelse af de Formaal med Hensyn til Toldreformen, der tilsigtedes i de ved Diskussionsmøderne i November 1865 vedtagne Resolutioner som og med Hensyn til, at det var bekendt, at Regeringen for den sammentrædende Rigsdag til Efteraaret agtede at forelægge en ny Toldlov. Efter nogen Diskussion om de Principer, der burde søges gennemførte i Loven, gjorde S. Seidelin gældende, at faa Positioner med Kreditoplagsret for alle Artikler og Ophævelse af Thara burde være Maalet for en Toldreform, indtil en fuldstændig Frihandel kunde naas. G. L. Bruun mente, at en radikal Sammendragning for at opnaa faa Positioner vilde forøge Uretfærdigheden i den tilstedeværende Toldbeskatning, ligesom at Thara, der allerede i den nugældende Lov var ophævet, burde optages paany, ligesom at Formaalet maatte være tilnærmelsesvis at skaffe Staten det samme finansielle Udbytte.

I et kontinuerende Møde den 17. Marts besluttedes Dan- nelsen af et kombineret Udvalg efter samme Regler som under 8. December 1865, der selv vælger sin Formand og antager en lønnet Sekretær.

Det kombinerede Udvalg har det Hverv at optage Toldspørgsmaalet til Behandling og gøre Indstilling til Bestyrelsen for i Forening med denne, og mulig Delegerede fra Provinserne, at foretage den endelige Behandling.

22. April uddeltes den halvaarlige Huslejhjælp med 420 Rd. og i extraordinær Hjælp til Trængende udenfor Foreningen 30 Rd. samt en fra Grosserer M. E. Grøn modtaget Gave af 50 Rd., der tildeltes 5 af Foreningens Trængende med 10 Rd. til hver.

29. Juni anmeldtes, at der fra Odense Handelsforening var indkommen en Skrivelse, hvori man udbad sig Underretning om, hvad der fra vor Forening var gjort med Hensyn til den ny Toldlov. Skrivelsen henvistes til det kombinerede Udvalg.

Den 14. Oktober uddeltes den halvaarlige Understøttelse med 422 Rd. og extraordinær til Trængende udenfor Foreningen 30 Rd.

I Anledning af et Avertissement fra Krigsministeriet om Avktion over Usserøds Fabriks Fabrikater i Alenvis, rettede Bestyrelsen under 9. November en Klage til nævnte Ministerium, hvori man ankede over det utilbørlige i, at en Statsfabrik, til Skade for de næringsdrivende Borgere, ved Avktion bortsolgte sine Fabrikata i Alenvis, og anholdt om, at Avktionskonditionerne rettedes derhen, at der kun solgtes Stykkevis. Denne Skrivelse blev personlig af Formanden afleveret til Krigsministeren, der beklagede dengang Intet at kunne gøre, men lovede at have sin Opmærksomhed henvendt paa Sagen.

Foranlediget ved en den 26. November i Foreningen afholdt Diskussion om Spørgsmaalene om tidligere Lukning af Butikkerne og Oprettelsen af en Aftenskole for Lærlingene, afholdtes flere Bestyrelsesmøder, idet man ansaa det for ønskeligt, at disse Spørgsmaal, der stode i nær Forbindelse med hinanden, lode sig gennemføre, men i Mødet den 14. December kom man til den Erkendelse, at de Forsøg, der vare gjorte for at bringe en tidligere Lukning i Stand, vare mislykkede og at Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Aftenskole ikke havde fundet videre Tilslutning.

Imidlertid anmeldte M. Sachs, at han af en anonym Velgører havde modtaget 500 Rd. til Anvendelse for den paatænkte Handelsskole, hvorefter man besluttede fremdeles at arbejde for Sagens Fremme.

1868.

I et den 5. Jan. afholdt Bestyrelsesmøde bestemtes, at Foreningens Aftenskole skulde træde i Kraft den 1. Febr. d. A. med 2de Kursus à 9 Mk. maanedlig, et i Regning og Skrivning og et i Dansk og Tysk, og at der paa næste Generalforsamling skulde søges bevilget til Skolen 50 Rd., hvorefter M. Sachs bemyndigedes til paa Foreningens Vegne at føre Tilsyn med Skolen. Det bestemtes videre at sammenkalde en Generalforsamling den 8. Januar af Medlemmerne i „Alderdomsforsørgelsen og Enke-

pensions-Kassen“, for paa Basis af William Heilbuths Forslag at konstituere den som Forening og vælge Bestyrelse.

Ved et Bestyrelsesmøde den 17. Januar forelaa Anmeldelse om, at W. Heilbuth, S. Seidelin, B. Berendt, J. O. Gjerulff og Chr. Petersen vare valgte til administrerende Bestyrelse for Kassen og at man vilde fordele de løbende Forretninger indbyrdes.

Den 21. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges følgende:

- 1) Formanden gav en Oversigt over Foreningens Virksomhed saavel for Bestyrelsens som Udvalgenes Vedkommende og fremhævede særlig det betydelige Arbejde, Toldtarif-sagen fremkaldte for det kombinerede Udvalg.

Ved at omtale de ugenlige Møder, Foredragene og Diskussionerne, beklagede han den ringe Tilslutning og Sammenhold, der fandtes iblandt Medlemmerne, hvilket meget besværliggjorde og lammede Bestyrelsens og Udvalgenes Bestræbelser.

Han haabede, at Skolen, der begyndte sin Virksomhed til 1. Februar, vilde finde den nødvendige Støtte for at kunde bestaa ved rigelige Indmeldelser af Elever, og bad Forsamlingen yde den anonyme Giver af 500 Rd. til Skolen sin Hyldest ved at rejse sig.

Medlemsantallet var forøget fra 366 til 380:

- 2) Fremlagdes Budgettet for næste Aar, hvorefter

Indtægten anslaaes til 1376 Rd. „ Mk. 7 Sk.
og Udgiften — — 1360 — „ — „ —
- 3) I stedet for S. Seidelin og W. Heilbuth, der fratraadte Bestyrelsen efter Tur, valgtes S. Seidelin og V. Lund.

I Bestyrelsesmødet den 23. Januar foretoges Optælling af Stemmerne for Udvalgene.

Til Handelsudvalget valgtes: C. H. Qvist, F. S. Boyesen og V. Thomsen.

Til Arrangementsudvalget: Hermann Holm og Otto Volqvartz.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berth. Berendt.

Derefter konstitueredes den ny Bestyrelse med S. Seidelin til Formand, F. Sterup til Viceformand, J. O. Gjerulff til Kasserer og M. Sachs til Inspektør.

Imod den sædvanlige Tilstaaelse i Forhandlingsprotokollen modtog den ny Formand Foreningens Bøger, Arkiv- og Inventariesager m. m., hvorpaa M. Sachs paa egne og Medbestyreres Vegne rettede en Tak til den afgaaede Formand F. Sterup for den Interesse, Iver og Dygtighed, hvormed han havde styret Foreningens Anliggender i flere Aar, og udbad sig derom Udtalelse tilført Protokollen.

I Bestyrelsesmødet den 29. Januar anmeldte Formanden, Seidelin, at der fra det kombinerede Udvalg var indkommet dets Forslag til Toldtariffen for Manufakturvarers Vedkommende, med Anmodning om, at Bestyrelsen vilde foretage det videre fornødne til Forslagets endelige Vedtagelse. Det vedtoges at undergive Forslaget 3 Behandlinger, den første orienterende, hvorefter Ændringsforslag skulde indkaldes til en Maaned efter, at Behandlingen var foretagen af Plenarbestyrelsen og Delegerede fra forskellige Provinsbyer, til hvilke det kombinerede Udvalgs Forslag trykt i Manuskript blev at omsende ligesom til Medlemmerne af Plenarforsamlingen, og at Bestyrelsen, forinden der indkaldtes Delegerede, samledes med Plenarbestyrelsen for at gennemgaa Udkastet som første Behandling.

Den 31. Januar samledes efter Tilsigelse Plenarbestyrelsen for at vedtage en Forretningsorden og at foretage første Behandling af det kombinerede Udvalgs Forslag. Til Dirigent under hele Behandlingen valgtes Hr. V. Lund. og det bestemtes, at de Delegerede skulde have Stemmeret i Forsamlingen.

Ved Forslagets første Behandling søgte Repræsentanterne for de forskellige Anskuelser om Toldreformen at forsvare de Synspunkter, hvorfra der maatte gaas ud. G. L. Bruun (Formand for d. komb. Udvalg) mente, at naar man opnaade en mindre men hensigtssvarende Revision af Positionerne med enkelte Nedsættelser i Satserne, en Udvidelse af Kreditoplagsretten til

alle Artikler samt Igenoptagelse af Thara, maatte man være fornøjet. Man maatte være varsom med Nedsættelsen og erindre, at Generaldirektøren havde lagt Vægt paa, at Staten fik den samme Indtægt som hidtil. Han tvivlede om, at Regeringen vilde tage Hensyn til yderligere Nedsættelser, og Hensynet til Sverrig og den svenske Toldlovgivning havde for ham mindre Betydning.

J. Heckscher bemærkede, at den Stræben henimod Frihandel, som var forudsat, fandtes ikke i Udkastet, og med Hensyn til Nedsættelser mente han, at man først og fremmest burde have Landets og Handelsstandens Interesse for Øje ved en Toldreform og overlade til Regeringen, om den vilde indgaa paa et Forslag om Nedsættelsen. Forlangte man Intet, fik man Intet. Hensynet til Sverrig og svenske Toldforhold fandt han maatte have stor Betydning ved den livlige Handelsomsætning, vi havde derpaa, som mulig kunde forøges ved en frisindet Toldlov. Han stemte for en Udvidelse af Kreditoplagsretten og Igenoptagelse af Thara.

S. Seidelin beklagede meget, at man i Udvalget ikke var gaaet til flere Nedsættelser og paaviste flere Positioner, hvor Toldansættelsen var alt andet end retfærdig. Han var fremdeles en absolut Modstander af Thara, der kun førte til Uretfærdigheder og Tvistigheder med Toldvæsenet.

S. M. Trier og C. H. Qvist støttede tildels Heckscher og Seidelin, hvorimod P. C. Levysohn, Otto Volqvartz og E. Primon udtalte sig meget anerkendende om Udkastet. Diskussionen afsluttedes, idet man bestemte at udsende Indbydelse ledsaget af Udkastet til E. Secher i Aarhus, L. Hartvigson i Aalborg, A. S. Philipson i Randers, N. Stockholm i Viborg, Konsul Weiss i Horsens, W. Sørensen i Vejle, H. W. Meyer i Kolding, Odense Handelsforening, Ludv. Helms i Nakskov, Agent Baagøe i Svendborg, V. Lauritzen i Slagelse og Lion Abrahamson i Helsingør, med Anmodning om, at mulige Ændringsforslag maatte blive sendte til Forsamlingens Dirigent

V. Lund, ligesom Anmeldelser om Deltagelse ved Delegerede ønskedes afgivne sammesteds.

Mandagen den 23. Marts sammentraadte Plenarbestyrelsen for at foretage 2den Behandling af det kombinerede Udvalgs Forslag til Toldsagen.

Dirigenten Lund meddelte, at der fra Kjøbenhavn var anmeldt Ændringsforslag af S. Seidelin, S. M. Trier, G. L. Bruun, Boyesen, Thamsen, Heckscher og Volqvartz og fra Byerne Vejle, Horsens, Aalborg, Odense, Randers, Aarhus, Viborg og Kolding, samt at der var anmeldt som Delegerede til at deltage i Forhandlingen Raadmand Boesen fra Odense, N. Stockholm fra Viborg og L. Hartvigson fra Aalborg. Diskussionen aabnedes af G. L. Bruun som Formand for d. komb. Udvalget og fortsattes i 4 Eftermiddagsmøder. Forhandlingerne til 2den og 3die Behandling, der førtes med megen Dygtighed og Sagkundskab, optager i Forhandlingsprotokollen 93 tætskrevne Sider; men ihvorvel meget interessant og belærende, maa det dog anses for u hensigtsmæssigt her vidtløftig at gengive disse. Som de virksomste under Forhandlingerne baade som Talere og Forslagsstillere turde maaske dog nævnes: den utrættelige Bruun, Heckscher, Seidelin, Boesen fra Odense, Trier, Thamsen, Sterup og Volqvartz. V. Lund viste sig som en usædvanlig dygtig Dirigent. Efter Forslagets Vedtagelse ved 3die Behandling valgtes Bruun og Heckscher til at affatte de Forslagets ledsagende Motiver og det besluttedes, at Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen skulde overlevere samme til rette Vedkommende.

Det af Plenarforsamlingen vedtagne Forslag lød saaledes:

Tarifforslag.

	Indførsels- told.	Kreditoplag.	
		Til- skr.	Fra- skr.
Post. 1. Raastofferne: Silke, Uld, Haar, Bomuld, Hør, Hamp, Blaar, Jute, Gunni, ost-indisk Græs, Bast, Straa, Spaan, og andre til Fabrikation af Manufakturvarer tjenlige vegetabiliske Raastoffer	frit		
— 2. Filt, tjæret til Skibsforhudning og Tagbedækning eller lignende Brug	frit		
Garn og Traad af alle Slags undtagen af Silke eller i Forbindelse med Silke, heri indbefattet saadan Sejl- og Bindegarn og saadanne runde Lidser og runde Snorer, som ere af og under 1 Linies Tykkelse.			
— 3. ufarvet	1 $\mathcal{L}$ 3 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
— 4. farvet.	1 $\mathcal{L}$ 8 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
— 5. Garn og Traad af Silke eller i Forbindelse med Silke, heri indbefattet saadanne runde Lidser og runde Snorer, som ere af og under $\frac{1}{2}$ Linies Tykkelse	1 $\mathcal{L}$ 48 Sk.	10 $\mathcal{L}$	1 $\mathcal{L}$
— 6. Ublegede Varer af vegetabiliske Stoffer undtagen af Bomuld.	1 $\mathcal{L}$ 4 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
— 7. Alle ufarvede, blegede, eller ublegede Varer af Bomuld, samt alle ufarvede blegede Varer af andre vegetabiliske Stoffer, ligeledes Vat	1 $\mathcal{L}$ 12 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
Anm. Som blegede Varer af andre vegetabiliske Stoffer end Bomuld anses kun saadanne, hvori Garnet er helt hvidt bleget, eller helt igennem bleget.			
— 8. Alle farvede og trykkede Varer af vegetabiliske Stoffer med Undtagelse af Gulvtæpper	1 $\mathcal{L}$ 20 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
— 9. Varer af Fæhaar eller alle af Fæhaar i Forbindelse med grove Uldsorter, Gulvtæpper og Gulvtæppetøj, med Undtagelse af Kokustøj og lignende Gulvtæppetøj af Plantetrævler	1 $\mathcal{L}$ 12 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$
— 10. Andre Varer af Uld eller i Forbindelse med Uld	1 $\mathcal{L}$ 32 Sk.	100 $\mathcal{L}$	5 $\mathcal{L}$

	Indførsels- told.	Kreditoplag.	
		Til- skr.	Fra- skr.
Post 11. Silkevarer, hvori Halvdelen eller der- over er iblandet fremmed Stof.....	1 Ø 48 Sk.	10 Ø	1 Ø
— 12. Alle Helsilkevarer.....	1 Ø 2 Rd.	10 Ø	1 Ø
— 13. Blomster, kunstige, saavel færdige som sammensatte Dele hertil samt Fjer til Pynt.....	1 Ø 2 Rd.		
Ann. Alt andet henhørende til Blom- sterfabrikationen, enten af Silke, Uld, Bomuld eller hvilket som helst Stof, be- handles under den Post, til hvilken det i Tariffen henhører.			
— 14. Flettede Arbejder i groveste Slags af Kokustrævler, Siv, afplukket Tovværk, Straa og Vidier	1 Ø 75 Sk.		
— 15. Alle Fletninger af Bast, Hestehaar eller Straa, med Undtagelse af dem, som ere nævnte under ovenstaaende Post, hvad enten de ere farvede eller ufarvede, flettede eller paa anden Maade for- arbejdede.....	1 Ø 24 Sk.		
— 16. Hatte, Huer, Kasketter, Hattepulle, Hatte- former, samt Hatteskygger af hvilket- som helst Straa, Hestehaar eller Bast (Pa- nama-Hatte eller lignende herunder ind- befattede), hvad enten de ere sammen- syede eller vævede, farvede eller ufar- vede	1 Ø 64 Sk.	50 Ø	2 Ø
— 17. Spaan-Hatte, Huer, Kasketter, Hatte- pulle, Hatteformer, Hatteskygger (her- under indbefattet saavel Bast- som Spaan- plader) med eller uden Linon, Gaze, Shir- ting, Papir etc.	1 Ø 12 Sk.		
Ann. Alle andre Hatte, Huer, Ka- sketter etc., som det Stof hvoraf Yder- tøjet er forarbejdet, med Tillæg af 50 %.			
— 18. Paraplyer og Parasoller med Overtræk af Silke eller hvori findes Silke pr. Stk.....	32 Sk.		
— 19. Do. Do. med andet Overtræk samt uden Overtræk pr. Stk.....	16 Sk.		

Ann. A. Tharaen for Tvistballer, sammenskruede mød Jernbaand, ansættes til 8 %.

For Silketraad paa Ruller og i Æsker gives 40 %. For andre Manufakturvarer i Æsker efter Undersøgelse. Forresten gives ingen Thara, og regnes Omsvøb af Papir, Poser af Lærred og deslige om Klæde og lignende Varer, Indlæg af Træ, Pap eller Papir i Alenvarer, Ruller, hvorpaa Garn, Silke og deslige er vundet, Træ, Pap og lignende Genstande, hvorpaa visse Varer ere hæftede og andet deslige med til Nettovægten, og er det end ikke tilladt Klarereren, forinden Varene vejes, at borttage saadant.

- B. Klædningsstykker, samt færdige Dele dertil, fortoldes som Ydertøjets Hovedstof med et Tillæg til dettes Told af 100 %, saafremt nogen Del af Ydertøjet (hvortil Knapper og Knap-huller samt Kantning dog ikke henregnes), er ansat til højere Told end Hovedstoffet, eller Klædningsstykket er forsynet med Foer eller Pyntebesætning ansat til højere Told, ellers af 50 %.

Under Tarifsatsen Klædningsstykker henregnes ikke:

1. Færdige Klædningsstykker af Trikotage, selv om de ere syede eller forsynede med paasyet Linning, Kantning eller Strop af andet Stof og Knapper.
  2. Shavler og Tørklæder med og uden Syning.
- C. Klædningsstykker, som ere forarbejdede i Toldterritoriet, kunne, naar de udføres, afskrives Hovedstoffets Kreditoplagskonto med $\frac{3}{4}$ af Klædningsstykkets Vægt.
  - D. Ivævning eller lignende Indblanding af Gummielastium, Gutta-percha eller deslige bevirke ikke nogen Forandring i Toldansættelsen, undtagen ved Silkevarer, hvor det betragtes som iblandet fremmed Stof.
  - E. For andre Blandinger, Sammensætninger eller Forbindelser af de foranstaaende Stoffer end dem, for hvilke Regler ere givne i det Foregaaende, svares af hele Fortoldningsgenstanden den Told, som er fastsat for det højstbeskattede Stof i samme.
  - F. Manufakturvarer, syede eller paa anden Maade forarbejdede, behandles som uforarbejdede, med mindre de ved det paa dem anvendte Arbejde henfalde under nogen anden af Tariffens Sætter, navnlig Klædningsstykker.

Hele Forslaget vedtoges med 11 Stemmer mod 2.

Forslaget blev, med Undtagelse af Silke, der i Forslaget er delt i 2 Positioner, men i Regeringens Forslag delt i 3 Positioner, næsten fuldstændig optaget i det af Regeringen for Rigsdagen 1871 forelagte Udkast til Lov om Told- og Skibsafgifter, der som bekendt endnu ikke har fundet Afgørelse.

I Spørgsmaalet om Tharaens Igenoptagelse lykkedes det endelig for Seidelin at faa dette Punkt forkastet.

Under 4. April meddeler Skolens Tilsynsmand M. Sachs, at det paa Grund af Mangel paa Deltagelse var nødvendigt at stanse Skolens Virksomhed indtil videre, men han agtede at udsende Indbydelser til Igenoptagelse fra 1. Oktober.

Den 18. April uddeltes den halvaarlige Huslejhjælp med 422 Rd. og i ekstraordinær Hjælp 30 Rd.

I Bestyrelsmødet den 20. Juli anmeldte Gjerulff, at han fra Foreningens Æresmedlem, M. E. Grøn, havde det Hverv at meddele, at han til Hjælp til Opførelse af en Fribolig for Trængende vilde skænke 5000 Rd. og ønskede, at Bestyrelsen vilde virke for dette Formaals Fremme.

Under 26. September retter Bestyrelsen en indtrængende Anmodning til Sekretæren for den under 12. Januar valgte Bestyrelse for den projekterede Alderdomsforsørgelses- og Enkepensions-Kasse om, at tilstille Bestyrelsen de forhaandenværende Oplysninger om denne Sag, og om muligt med Forslag til en snarlig Løsning af det omhandlede Spørgsmaal, da man ønskede en Afgørelse deraf.

I Bestyrelsesmødet den 17. Oktober forelaa en Skrivelse fra Sterup, hvori han anmelder at have modtaget af Formanden, S. Seidelin, i Anledning af dennes 25aarige Jubilæum som Købmand en Gave af 1000 Rd. til Fordel for Foreningens Alderdoms- og Enkepensions-Kasse, og at Beløbet var afleveret til Kassereren.

Til den sædvanlige halvaarlige Huslejhjælp uddeltes 422 Rd. og i ekstraordinær Hjælp 30 Rd.

Den 29. Oktober bestemtes at optage til Diskussion den 3. November: „Ved hvilke Midler kan der virkes hen til at stanse den overhaandtagende Omløben.“ Det besluttedes at overdrage til Sachs at fremme denne Sag ved Henvendelse til Magistraten og Politidirektøren.

1869.

I Bestyrelsesmødet den 5. Januar meddeltes, at det ved en ekstraordinær Generalforsamling endelig var lykkedes at vedtage Lovene for Alderdoms- og Enkepensions-Kassen og at William Heilbuth var valgt til Formand, Frederik Olsen til Bogholder og Herman Holm til Kasserer.

Da det ikke var lykkedes at vække tilstrækkelig Interesse for den af Foreningen oprettede Aftenskole for Lærlinge, besluttedes i Bestyrelsesmødet den 8. Januar paa Forslag af Sachs foreløbig at opgive Sagen af Mangel paa Deltagelse, og da de af en Anonym til denne Sags Fremme skænkede 500 Rd. ikke havde fundet den tilsigtede Anvendelse, besluttedes ligeledes paa Forslag af Sachs, at Beløbet skulde tilbageleveres Giveren. Fremdeles anmeldte Seidelin, at han paa Grund af Forretninger ikke kunde være Medlem af Bestyrelsen længere end til næste Generalforsamling, hvorved der altsaa blev at vælge 4 Medlemmer til Bestyrelsen, idet 3 fratraadte efter Tur.

Den 19. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges:

- 1) Formanden gav en Oversigt over Virksomheden det forløbne Aar og fremhævede særlig det kombinerede Udvalg, der i sig indbefattede Handelsudvalget, der ved sit omfangsrige Arbejde i Toldsagen havde Krav paa Foreningens Anerkendelse. Ligeledes havde Arrangementsudvalget været stærkt optaget, da nu ogsaa Købmænd fra Provinserne søgte dets Assistance og Hjælp. Han beklagede, at Skolen havde maattet indstille sin Virksomhed af Mangel paa Deltagelse fra Medlemmernes Side og meddelte, at de til dette Øjemed skænkede 500 Rd. vare tilbageleverede; men glædede sig ved at kunne meddele, at Alderdoms- og Enkepensionskassen var traadt i Virksomhed og at der til denne Kasse var skænket et Beløb af 1000 Rd. Endvidere meddelte Formanden, at han skænkede de ham tilkommende 100 Rd. for

Afgivelse af Lokaler til Kontor og Forsamlinger til Understøttelseskassen; derved blev denne Kasses kontante Beholdning 373 Rd. 5 Mk. 14 Sk. og havde derhos i Aktiver 13,728 Rd. 5 Mk. 5 Sk.

Foruden Legaterne havde 35 Ansøgere faaet Understøttelser til Beløb 949 Rd. 12 Sk.

- 2) Budgettet for næste Aar fremlagdes, hvorefter
 Indtægten anslaaes til 1299 Rd. 2 Mk. 9 Sk.
 og Udgiften — — 1240 —

Uagtet der paa flere Konti var indført Besparelser, havde Udgifterne til det kombinerede Udvalgs Arbejder meget overskredet disse.

Medlemsantallet var forøget fra 380 til 400.

- 3) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen; istedetfor de efter Tur fratrædende, nemlig Sterup, Sachs og Gjerulff samt Seidelin, der efter eget Ønske udtraadte, valgtes Sterup, Sachs, Gjerulff og V. Thomsen, denne sidste Valg, som Erstatning for Seidelin, skulde gælde for 1 Aar.

I Bestyrelsesmødet den 24. Januar foretoges Optællingen af Stemmerne til Udvalgene:

Til Handelsudvalget valgtes: P. C. Levysohn, E. T. Berg og Julius Poulsen.

Til Arrangementsudvalget: J. P. Bloch, Jul. M. Goldschmidt og ved senere Valg J. W. Melchior.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berth. Berendt.

Derefter konstituerede Bestyrelsen sig paany med F. Sterup til Formand, M. Sachs til Viceformand, J. O. Gjerulff til Kasserer og V. Thomsen til Inspektør.

Da Sterup imidlertid var fraværende paa en Forretningsrejse, overtog M. Sachs Ledelsen af Foreningen indtil videre.

Til April Flyttedag uddeltes i halvaarlige Understøttelser 422 Rd. og i ekstraordinære Understøttelser 30 Rd.

Under 10. Maj var der fra Kjøbenhavns Magistrat fremkommet en Skrivelse med Forespørgsel om, hvorvidt Foreningen vilde indgaa paa eller fraraade en fra det nordtyske Forbund

til Generaldirektoratet rettet Anmodning om Fritagelse eller i alt Fald Nedsættelse i den Afgift, fremmede Handelsrejsende maa udrede, for at have Tilladelse til at gøre Forretninger her i Landet. Det bestemtes at udfærdige et motiveret Svar, hvori baade Fritagelse og Nedsættelse i anførte Afgift fraraadedes.

Fra Dhrr. J. P. Bloch og William Heilbuth var der rettet en Anmodning til Bestyrelsen om at henvende sig til Generaldirektoratet for at udvirke, at der maatte tilstaas forskellige Artikler, navnlig i Trikotage, Kreditoplagsret. Under 29. September modtoges Meddelelse om, at det ansøgte var bevilget paa samme Betingelser som de i Resolution af 30. Maj 1865 og 24. Maj 1866 fastsatte.

Til Oktober Flyttedag uddeltes i halvaarlige Understøttelser 422 Rd. og i ekstraordinære Bidrag 65 Rd.

D. 5. Novbr. Fra Grosserer M. E. Grøn, R. af D., Foreningens Æresmedlem, blev der tilstillet Foreningens Bestyrelse Afskrift af Fundatsen for et af ham oprettet Legat, hvorved han skænkede Manufakturhandlerforeningen 5000 Rd., hvoraf Renten i hver 11. Juni og 11. December Termin uddeles i 5 Portioner à 20 Rd. til værdige trængende Kvinder, uanset deres Religionsbekendelse, der ere mindst 50 Aar gamle og som ere Enker eller Døttre efter Manufakturhandlere.

Bestyrelsen bragte straks paa Foreningens Vegne den ærede Giver en varm Tak for denne store Gave. Legatets Renter uddeltes første Gang Decbr. Termin s. A.

Under 29. November er der fremkommet en Skrivelse fra Overtoldinspektoret, hvori meddeles, at Generaldirektoratet for Skattevæsenet har resolveret, at den i Resolution af 24. Oktober 1866 givne Adgang til Kreditoplag for Bordtæpper, fremtidig kan tilstaas ogsaa for andre Tæpper.

1870.

Fra Otto Volqvartz & Co. og S. Seidelin var der fremkommet en motiveret Henstilling til Bestyrelsen om at virke hen til, at der opnaaedes Kreditoplagsret for Pos. 148 flerfarvede, ikke trykkede og Pos. 149 ensfarvede Bomuldsvarer.

Brødr. Schultz havde henledet Bestyrelsens Opmærksomhed paa det Baand, der lagdes paa Forretningen ved at Post 146 ikke kunde tages paa Kreditoplag, og udbad sig Foreningens Assistance for at dette kunde blive bevilget. Det vedtogss at indgaa med Andragende derom til Generaltolddirektoratet, samt endvidere at søge om Kreditoplagsret paa Silkebaand.

Det bestemtes videre at rette en Skrivelse til Krigsministeren, hvori man paaviste det for den Handlende og Skattepligtige særdeles uheldige i at en Fabrik, som dreves af Staten, optraadte som Konkurrent og solgte sine Varer en detail, endog i det mindst tænkelige Maal. Man formente, at et Institut som Usserød Klædefabrik burde sælge sin Overproduktion i hele Stykker ved offentlig Avktion, og ansøgte Hs. Excell. Krigsministeren om, at dette maatte ske i Fremtiden. — Til Handelsforeningerne i de større Byer sendtes der Meddelelser om samme Sag, for at disse kunde slutte sig til Andragendet.

Tirsdag d. 25. Jan. afholdtes den aarlige Generalforsamling, som aabnedes af Formanden, der gjorde opmærksom paa, at V. Lund ikke ønskede Genvalg som Medlem af Bestyrelsen, og at Volqvartz og Hermann Holm, der i 8 Aar havde fungeret som Udvalgsmedlemmer, nu ønskede at træde tilbage.

Formanden meddelte:

- 1) Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar. — Da der fra Generaldirektoratet ikke var fremkommet Svar paa det under 31. Juli 1868 af Foreningens sammen med Delegerede fra de forskellige Handelsforeninger indgivne motiverede Forslag til en Reform i Toldafgifterne for Manufakturvarer, og da dette Forslag ej heller havde nydt Fremme

til den lovgivende Forsamling, henvendte man sig til Generaldirektoratet for Skattevæsenet for at faa denne vigtige Sag fremmet, men fik det Svar, at Forarbejderne til et saadant Lovforslag ikke vare saavidt fremmede, at det kunde forelægges Rigsdagen i denne Samling, og paa en senere Henvenden erklærede Generaldirektøren, at hvis Loven om Indkomstskatten snart blev tilendebragt i Thinget, saa at man havde en Norm for Statsindtægterne, vilde Lovforslaget om en Toldreform uopholdelig blive forelagt. — Formanden oplyste desuden: Der er imidlertid med særdeles Beredvillighed fra Generaldirektørens Side, hvilket fortjener den højeste Paaskjønnelse, paa Foreningens derom indgivne Andragender indrømmet adskillige Lettelser i de nu bestaaende Love, og er der Haab om at der i den nærmeste Tid vil fremkomme flere saadanne, saa at Kreditoplagsret vil blive indrømmet for klare aabne Varer og ensfarvede og flerfarvede Bomuldsvarer.

I Anledning af den stadig overhaandtagende Omløben med Uldvarer har Bestyrelsen atter i Aar henvendt sig til de forskellige Avtoriteter, men det er først lykkedes ved privat Initiativ at faa flere af disse Omløbere anholdte og der henstaa forskellige af disse Sager til Afgørelse af Retten.

Arrangementsudvalgets Assistance var i det forløbne Aar søgt af 10 indenbys og 6 udenbys Firmaer.

Ved den derefter rejste Diskussion begærede Seidelin Ordet, hvorpaa han gjorde gældende, at man burde have henvendt sig til Regeringen istedenfor til Generaldirektøren og fordret et mere bestemt og tydeligt Svar, end der var givet i Toldsagen. Ligeledes vilde han have ønsket, at Bestyrelsen med Hensyn til Usserødudsalget skulde have henvendt sig til Regeringen og ikke til Krigsministeren, som formentlig ikke eneraadig kunde have taget denne Beslutning.

Fremdeles burde Bestyrelsen have sin Opmærksomhed henvendt paa, at der i Tide fra Foreningens Side gjordes Skridt hos

Jærnbanestyrelsen her for at faa Godstaxterne bragte i Overensstemmelse med den jydskes Banes Taxter, førend Kjøbenhavns Handel havde lidt for meget derved. Som det nu var, kunde f. Ex. en Købmand i Viborg faa sine Varer billigere fra Hamborg, ja fra Midten af Tyskland end fra Kjøbenhavn. Endvidere ønskede Seidelin, at Foreningen skulde tage Initiativet til en Forandring i Fallitlovgivningen, da denne stærkt trængte til en Revision.

Formanden udtalte som Svar herpaa, at et bestemt Svar om Toldlovgivningen end det refererede var ikke at opnaa. Med Hensyn til det Usserødske Spørgsmaal kunde kun en Henvendelse til Krigsministeren være til Nytte, da disse Sager sorterede under denne, og en Henvendelse til den samlede Regering vilde være aldeles frugtesløs. Med Hensyn til en Fallitlov og om Jærnbanetaxterne vilde Bestyrelsen have sin Opmærksomhed henvendt paa disse Sager, men forment, at Grosserer-societetet var det rette Forum derfor.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab. Understøttelseskassens Aktiver vare forøgede fra 13,728 Rdl. 88 Sk. til 18,728 Rdl. 25 Sk. — Medlemsantallet var forøget fra 400 til 430.
- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:
den samlede Indtægt anslaaes til 1488 Rdl. 4 Mk. 12 Sk.
og Udgiften — — 1293 —
- 4) Istedetfor V. Lund og V. Thomsen valgtes til Medlemmer af Bestyrelsen V. Thomsen med 69 Stemmer og Carl Schjønning med 47.

Til Handelsudvalget: C. H. Qvist og F. S. Boyesen.

Til Arrangementsudvalget: F. W. Schneider og S. N. Kalckar.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berth. Berendt.

Den 28. Januar afholdtes Bestyrelsesmøde, hvor Sterup afgav den Erklæring, at han ikke saa sig istand til at modtage Formandsposten, og M. Sachs valgtes til Bestyrelsens Formand for det kommende Aar.

Af de ved Fællesspisningen efter Generalforsamlingen indsamlede 27 Rdl. 1 Mk. sendtes 13 Rdl. 4 Mk. til Kjøbenhavns og 13 Rdl. 3 Mk. til Kristianshavns Bepispningsforening.

I Marts var der fra S. M. Trier, i Henhold til nogle paa afvigte Generalforsamling faldne Udtalelser, tilstillet Bestyrelsen en Skrivelse, hvori denne anmodes om at foretage de nødvendige Skridt for, at Manufakturhandlerne i Fremtiden kunde vide, hvilke farvede Artikler det var dem tilladt at forhandle. I den Anledning henvendte Formanden sig til Politidirektøren som den executive Magt i disse Sager, som med stor Forekommenhed erklærede, at ligesom der allerede nu var sket offentlig Bekendtgørelse i forskellige Blade om, hvilke Artikler der paa Grund af deres Skadelighed for Sundheden ikke maatte forhandles, saaledes vilde det ogsaa, saa vidt muligt, ske i Fremtiden, og henviste han forøvrigt til Straffelovens § 299, som tydelig viste, hvilke Forholdsregler der vare at iagttage for at undgaa Straffeanvar.

Da Krigsministeren til Svar paa Foreningens Skrivelse af 16. Jan. havde erklæret, at han ikke kunde indgaa paa Ophævelsen af Usserød Fabrikkers Detail-Udsalg, overdroges det Handelsudvalget paany at virke for, at der opnaaedes et bedre Resultat.

Formanden meddelte paa et Bestyrelsesmøde i Marts, at han paa Grosserersocietetets Generalforsamling paa Bestyrelsens Vegne havde rettet en Forespørgsel til Kommitéen „om hvorvidt den agtede at foretage noget Skridt til Fremme for en ny Handels- og Fallitlov“. Kommitéen afgav den Erklæring, at den foreløbig vilde holde sig til den Henstilling, den alt havde afgivet til Justitsministeren, hvori den havde udtalt Ønskeligheden af en saadan ny Lov. Bestyrelsen bemyndigede Formanden til ved given Lejlighed atter at fremdrage denne Sag.

I April uddeltes Huslejhjælp til 33 Ansøgere med 422 Rdl. og ekstraordinært til Ansøgere med 48 Rdl.

Overtoldinspektoret havde i Skrivelser af 31. Marts og 9. Juli meddelt Bestyrelsen, at der ifølge de derom indgivne

Andragender var meddelt Kreditoplagsret paa Tarif 148 og 149 samt Udførselsret paa Post 146 og for Silkebaand, sidstnævnte 2 Positioner dog med visse Forbehold.

I Anledning af en fra Magistraten indkommen Skrivelse be-
træffende Opgivelse af Foreningens skattepligtige Indtægter,
opgav Formanden Foreningens Indtægter og Udgifter, hvorefter
denne ikke vil være skattepligtig.

I Oktober uddeltes Husleiehjælp til 35 Ansøgere med 422
Rdl. og ekstraordinært 53 Rdl. til 10 Ansøgere.

3. December afgaves et motiveret Andragende til Borger-
repræsentationen om:

„at Prisen paa Gas for Fremtiden nedsættes og at Prisen
i ethvert Tilfælde bliver lige for alle Gasforbrugere.“

26. Decbr. indkom en Skrivelse fra Wm. Heilbuth, hvori
han meddelte, at han var nødsaget til at fratræde Posten som
administrerende Bestyrer for Foreningens Alderdoms- og Enke-
pensionskasse, og fremsendte de Kassen tilhørende Midler etc.,
hvilke derefter overgaves Kassens Repræsentantskab.

1871.

Generalforsamling afholdtes 24. Jan. Paa denne aflagde
Formanden:

- 1) Beretningen om Foreningens Virksomhed. Han beklagede,
at alle de Forhandlinger, som vare førte med Krigsmini-
steriet om Usserøds Udsalg, ikke havde ført til noget heldigt
Resultat, hvorimod de forskellige meget betydningsfulde
Andragender om udvidet Kreditoplagsret for forskellige
Artikler vare bevilgede, og han udtalte paa Foreningens
Vegne sin Tak til Generaldirektøren for Skattevæsenet
og Overtoldinspektoratet for den Beredvillighed, hvormed
de stedse imødekom Foreningens Ønsker. Fremdeles
gennemgik han de Sager, som i Aarets Løb vare blevne
behandlede. — S. Seidelin fremhævede, at Bestyrelsen
fremdeles maatte arbejde paa en god Løsning af det

Usserødske Spørgsmaal og have sin Opmærksomhed henvendt paa Toldspørgsmaalet, som nu efter 2 Aars Forløb ikke var kommet sin Løsning nærmere, og endskønt han ogsaa anerkendte den Imødekommen, der var vist ved Udvildelse af Kreditoplagsretten, ønskede han dog at høre Bestyrelsens Udtalelse, om der er fremkommet nogen Meddelelse fra Generaldirektoratet om den ny Toldtarif. — Formanden meddelte til Svar derpaa, at han var vidende om, at et Toldlovsforslag var under Udarbejdelse. Forningens Forslag vilde der blive taget meget Hensyn til og det vilde hurtigst muligt blive forelagt Rigsdagen.

Arrangementsudvalget havde haft 4 Sager til Behandling imod 10 f. A.

2) Fremlagdes Budgettet for 1871:

Indtægterne beregnedes til 1680 Rdl. 5 Mk.

Udgifterne — — 1398 —

Medlemsantallet var 430.

3) Foretoges Valg.

Til Bestyrelsesmedlemmer valgtes: M. Sachs, F. Sterup og J. O. Gjerulff.

Til Handelsudvalget: Emil F. Berg og Ph. C. Levysohn.

Til Arrangementsudvalget: Berthold Berendt og F. C. Breit.

Til Revisorer: C. F. Stinck og C. Petersen.

Paa Bestyrelsesmøde d. 26. Jan. valgtes M. Sachs til Formand, F. Sterup til Viceformand, J. O. Gjerulff til Kasserer og V. Thomsen til Inspektør.

De paa Generalforsamlingen indsamlede 38 Rdl. fordeltes ligelig til Kjøbenhavns og Kristianshavns Bospisningsforeninger.

10. Februar afholdtes Diskussionsmøde, paa hvilket det vedtoges, efter Forsag af S. Seidelin, at henvende sig til Grossererseocietetet med Andragende om at faa Kursnotering paa preussiske Valutaer. — Endvidere diskuteredes paany det Usserødske Spørgsmaal samt Spørgsmaalet om, hvorvidt der fra Forningens Side skulde gøres Skridt mod, at Straffefanger udlejedes

til privat Fabrikdrift, hvilket formentes at være til Skade for de Handlende og andre Fabrikanter. — Efter at disse Spørgsmaal vare drøftede, vedtoges det tor Øjeblikket ingen Skridt at foretage i nævnte Retning, idet Forholdene vare ordnede ved Lov af Rigsdagen og der var indgaaet Kontrakt paa længere Tid.

Paa et Bestyrelsesmøde d. 25. Februar henlede Formanden Bestyrelsens Opmærksomhed paa det ønskelige i, at Understøttelseskassens Formue forøgedes, idet man vel havde set sig istand til i de senere Aar at yde alle de værdige trængende nogen Understøttelse, men denne var for den enkelte i mange Tilfælde meget ringe, saa at Hjælpen ikke var tilstrækkelig. Efter at samtlige Medlemmer af Bestyrelsen havde tiltraadt Formandens Forslag, udtalte Viceformanden Sterup som sin Mening, at det vilde være ønskeligt i denne Sag, som var af saa overordentlig stor Vigtighed for hele Foreningen, at tilkalde et begrænset Antal af Foreningens Medlemmer for med disse at forhandle Sagen.

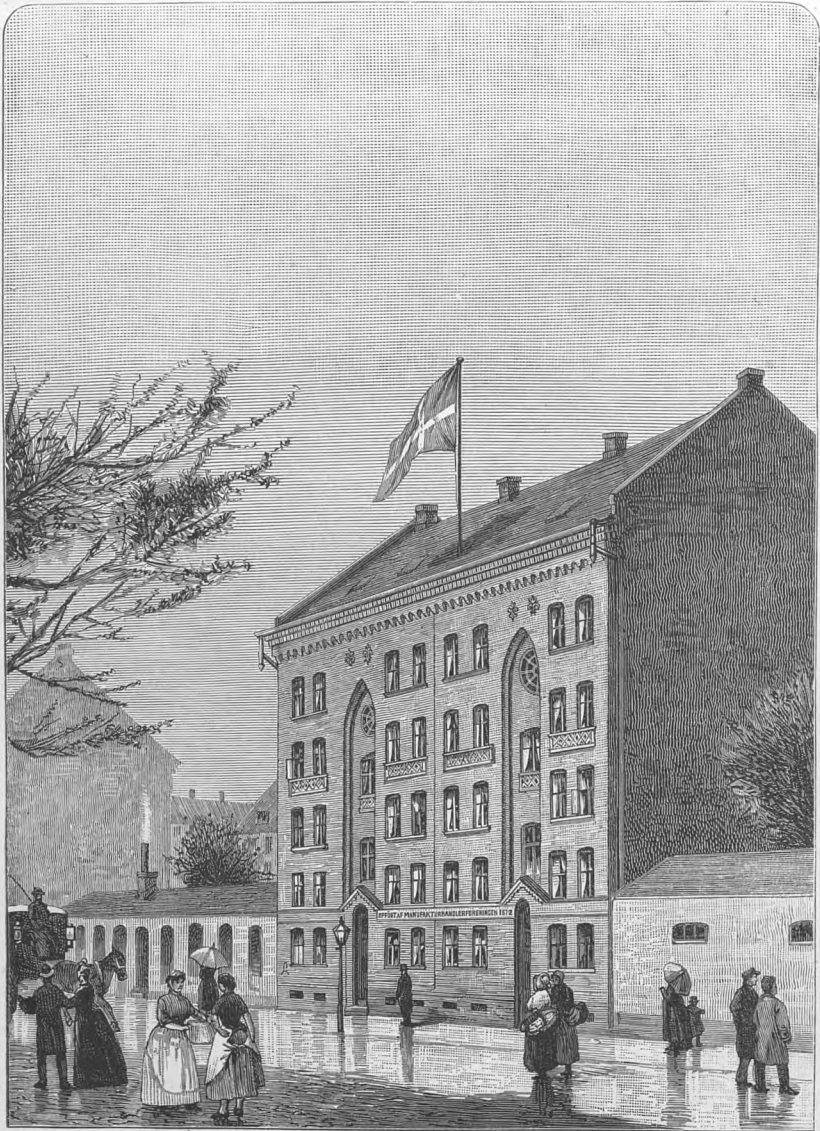
5. Marts afholdtes et Møde, og vare foruden den samlede Bestyrelse af de indbudne Medlemmer Dhr. M. M. Salomonsen, J. J. Gammeltoft, A. Fønnesbech, G. L. Bruun, S. Seidelin, Berth. Berendt, Chr. Petersen, C. Rosenqvist, Moritz Meyer, M. P. Schultz, Emil Primon og Fr. Olsen tilstede.

Formanden takkede paa Bestyrelsens Vegne de tilstedeværende Medlemmer for deres Nærværelse; han gjorde dem bekendte med Mødets Hensigt, idet han paaviste Nødvendigheden af, at Understøttelseskassens Midler forøgedes, og samtlige Tilstedeværende erklærede sig villige til at virke for Sagen.

Der førtes derefter en livlig Forhandling om, paa hvilken Maade Midlerne skulde tilvejebringes; om Indsamlingen skulde strække sig over 3 eller 5 Aar, om der skulde opføres en Fribolig eller Opsamling af en Kapital, hvoraf Renten skulde uddeles til Huslejhjælp, indtil Emil Primon fremkom med det bestemte Forslag, „at de indvundne Midler skulde anvendes til Opførelse af en Fribolig“. — Efter at Formanden havde gjort opmærksom paa, at den Kapital, Foreningen for Øjeblikket ejede, ikke kunde anvendes til Opførelsen af en Fribolig, idet den i sin

Manufakturhandlerforeningens Stiftelse i Ryegade,
tegnet af K. Gamborg.

Tid var overtaget med Forpligtelse til at uddele Renterne til Understøttelser, sattes Primons Forslag under Afstemning, og dette vedtoges. Det bestemtes derefter at nedsætte et engere Udvalg, hvortil valgtes Emil Primon, V. Thomsen, S. Seidelin, A. Fønnesbech og J. J. Gammeltoft, og det vedtoges derefter énstemmig:

„at denne Forsamling, efter at dens Hverv er endt, over-
 „giver den indsamlede Kapital til Manufakturhandlerfor-
 „eningens Bestyrelse, som har at forvalte denne paa
 „samme Maade som Foreningens øvrige Midler og at
 „foranstalte, naar de fornødne Midler ere tilvejebragte, at
 „disse da anvendes til Opførelsen af en Fribolig under
 „Navn af

„Manufakturhandlerforeningens Stiftelse.“

Paa Foranledning af V. Thomsen var af Foreningens Bestyrelse sammenkaldt et Møde 21. Novbr. af samtlige de Medlemmer, som havde virket for Tilvejebringelsen af Midler til Friboligens Opførelse. Thomsen meddelte, at han var bleven valgt til Formand for det den 5. Marts nedsatte Udvalg, og at A. Fønnesbech var Kasserer, hvorefter han aflagde Beretning om dettes Virksomhed. — Der var udsendt Opfordring til samtlige Medlemmer om at tegne sig for Bidrag; Listerne vare dels tilbagesendte, dels indsamlede ved Udvalgets Medlemmer, og var Resultatet, at der ialt var tegnet Bidrag, kapitaliseret til et Beløb af 14,209 Rdl. 2 Mk. 15 Sk. Da der foreløbig ikke kunde paaregnes flere Bidrag, vilde han foreslaa, at Udvalgets Hverv betragtedes som afsluttet, og det vedtoges efter Udtalelser fra forskellige Sider:

„at Foreningens samtlige Medlemmer skulde sammen-
 „kaldes til et Møde, hvor Udvalget aflagde Beretning om
 „sin Virksomhed, samt henstillede til Forsamlingens Af-
 „gørelse, hvorvidt denne bemyndiger Udvalget til paa
 „førstkommende ordenlige Generalforsamling i Januar 1872
 „at overgive de indkomne Midler til Manufakturhandler-

„foreningens Bestyrelse, som da i Forening med 5 paa
 „Generalforsamlingen valgte Medlemmer har at virke for
 „Sagens videre Fremme.“

Paa Generalforsamlingen d. 16. Januar 1872 fremsattes og vedtoges dette Forslag og valgtes til Byggeudvalget i Forening med Bestyrelsen: S. Seidelin, A. Fønnesbech, Sally Meyer, Fr. Olsen og N. P. Christensen. Det oplystes, at der var tegnet Bidrag inkl. Renter 15,731 Rdl. 4 Mk. 1 Sk., hvoraf vare indgaaede 6,029 Rdl. 4 Mk. 1 Sk.

24. Januar samledes Udvalget med Bestyrelsen og det vedtoges at holde de til Stiftelsen indvundne Midler adskilte fra Foreningens Kasse og valgtes A. Fønnesbech til Kasserer. — Formanden haabede, at Udvalget meget snart vilde kunne begynde sin Virksomhed, da Interessen for Sagen var overordenlig stor blandt Medlemmerne, og forment han, at man af alle Kræfter skulde se at gennemføre den hurtigst muligt, da han haabede, at der vilde indkomme flere Bidrag, naar der først var begyndt paa Bygningen.

10. December fremlagde V. Thomsen og Formanden et indkommet Tilbud om en Grund i Ryesgade, tilhørende Enkefru Johnsen, med en Façade mod Ryesgade paa 36—40 Alen og en Dybde af 50 Alen til en Pris af $1\frac{1}{2}$ Rdl. pr. □ Alen, saaledes at 4% kgl. Obligationer tages i Betaling til pari Kour. Dette Tilbud antoges og bestemtes det, at Grunden skulde have en Bredde til Gaden af 36 Alen og en Dybde af 50 Alen.

Formanden meddelte 29. April 1873, at efter de indhentede Oplysninger vare Bygningsmaterialier i Øjeblikket temmelig billige, og han forment det rigtigst at indhente de til Bygningens Opførelse fornødne Overslag, idet en af Arkitekt Drewsen fremlagt Tegning vandt udelt Bifald. Der valgtes derefter et engere Udvalg bestaaende af M. Sachs, N. P. Christensen og Carl Schjøning, der havde at befatte sig med Detaillerne, der dog skulde forelægges hele Udvalget, før Beslutning kunde tages.

Fra Arkitekt Drewsen var der 3. Juni indkommet de fornødne Tegninger, Planer og Specifikationer, og vedtoges det til

7 Bygningsentreprenører at sende Opfordring til at indgive Tilbud i samlet Entreprise om Opførelsen af den paatænkte Bygning.

Derpaa bestemtes det, at det samlede Byggeudvalg paa en overordenlig Generalforsamling skulde søge Bemyndigelse for Bestyrelsen til at optage et Laan paa 10 à 12000 Rd., eller eventuelt det Beløb, som udfordredes til Bygningens Opførelse.

10. Juni afholdtes overordenlig Generalforsamling, hvor Bestyrelsen fremsatte og Formanden motiverede følgende Forslag:

„Generalforsamlingen bemyndiger Bestyrelsen til paa Foreningens Vegne at optage et Laan paa 10 à 12000 Rd. eller eventuelt det fornødne Beløb med 1ste Prioritets Panteret i den Bygning, Foreningen agter at opføre under Matr. 673 i Ryesgade og paa Foreningens Vegne at underskrive de fornødne Papirer og Dokumenter, saa at disse i alle Maader nu og i Fremtiden ere bindende for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn.“

Af flere Medlemmer udtaltes der Frygt for, at Renterne for dette Laan vilde hvile trykkende paa Foreningen, men efter at Formanden havde givet tilfredsstillende Oplysninger, blev Bemyndigelsen enstemmig givet.

Formanden meddelte 3. Juli, at der var fremkommet 6 forseglede Tilbud om Opførelsen af Bygningen, disse aabnedes, og var det højeste Tilbud 31,205 Rd., det laveste 26,785 Rd. fra Tømmermester Fjeldsøe, hvem Arbejdet derefter enstemmig overdroges. Bygningsudvalget meddelte, at det havde suppleret sig med Fr. Olsen.

Formanden afgav Beretning om Udvalgets Virksomhed:

Kontrakten med Tømmermester Fjeldsøe var underskrevet, og androg denne paa Grund af nogle vedtagne Forandringer ved Bygningen 27,247 Rd. Arkitekt Drewsen var ansat som Konduktor, og var Arbejdet saavidt fremmet, at det blev bestemt, at Grundstenen skulde nedlægges den 19. Avgust Eftm. Kl. 4 og skulde der til Foreningens samtlige Medlemmer udgaa Indbydelse til at overvære Højtideligheden.

19. August 1873 nedlagdes Grundstenen til Stiftelsen. Byggepladsen var festlig smykket med Flag og Vimpler, og et overordenligt stort Antal af Foreningens Medlemmer med Damer var tilstede. Efter at første Del af en af Richard Kaufmann forfattet Sang ledsaget af Basuner var afsungen, fremtraadte Foreningens Formand og udviklede Foreningens Betydning, idet han viste, hvorledes den gode Aand og den Enighed, der hersker i denne, havde kunnet bringe et saa smukt Resultat, som netop denne Bygning vidnede om. Som man her saa de forskellige Stene fast sammenføjede til et stærkt Hele, saaledes have Foreningens Medlemmer samlet sig i Kærlighed om dette Værk, der, som vi haabe, om føje Tid skal staa som et smukt og varigt Minde om Foreningen.

Derefter nedlagdes Grundstenen, som bestod i en Blyæske, af Form som en Mursten, som indeholdt:

- 1) Den Enesteskilling, der gav Anledning til Byggefonden.
- 2) Manufakturhandlerforeningens Medlemsliste.
- 3) Et Exemplar af Foreningens Vedtægter og Love.
- 4) Den trykte Opfordring til Byggeforetagendet.
- 5) En Pergamentsrulle med følgende Paaskrift:

„I Guds Navn!

„Aar 1873, den 19. August, i Hans Majestæt Kong Christian den Niendes 10de Regeringsaar, 11 Aar efter Manufakturhandlerforeningens Stiftelse, lagdes her, i Overværelse af Foreningens Medlemmer, af Foreningens Formand, Grundstenen til en Fribolig for gamle, trængende Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen og deres Efterladte.

„Midlerne til Værkets Begyndelse ere tilvejebragte ved, at der i 1871 af Foreningens daværende Bestyrelse M. Sachs, F. Sterup, J. O. Gjerulff, Carl Schjønning og V. Thomsen i Forening med Dhrr. Berthold Berendt, G. L. Bruun, A. Fonnesbech, J. J. Gammeltoft, Moritz Meyer, Sally Meyer, Fr. Olsen, E. Primon, Chr. Petersen, C. Rosenqvist, M. M. Salomonsen, M. P. Schultz og S. Seidelin udgik en Opfordring til Forenin-

gens Medlemmer om af yde frivillige Bidrag og indkom et Beløb af ca. 16,000 Rigsdaler.

„Kommitéen overgav derefter disse Midler til Manufakturhandlerforeningen, som nedsatte et Byggeudvalg til Sagens videre Fremme, og kom dette til at bestaa af Foreningens fornævnte Bestyrelse tilligemed Dhrr. N. P. Christensen, A. Fønnesbech, Sally Meyer, Fr. Olsen og S. Seidelin.

„Arkitekt for Bygningen er Hr. A. V. Drewsen.

„Bygmester Hr. Tømmermester N. P. Fjeldsøe.“

Idet Formanden nedlagde Grundstenen, nedbad han Velsignelse over Fædrelandet, Kongen og det Hjem, vi her vare ifærd med at bygge til Ly for Foreningens Trængende. Efter at anden Del af Sangen var afsungen, udbragtes et Leve for Foreningen, og efter at et af de tilstedeværende Medlemmer havde bragt Bestyrelsen og de Mænd, der havde fremmet Byggesagen en Tak, sluttedes Højtideligheden.

Paa en ekstraordinær Generalforsamling 2. December fremsatte Formanden det Ønske, at de Medlemmer, som havde tegnet sig for 5 aarlige Bidrag, vilde indbetale de tilbagestaaende Beløb for de sidste 3 Aar, da Bygningen nu snart var sin Fuldendelse nær, og der trængtes til Penge. Det var Forsamlingens enstemmige Mening, at Medlemmerne gærne indgik derpaa, og dette bekræftedes senere i Gerning.

Formanden meddelte 18. December, at han fra Byggeudvalget havde modtaget Meddelelse om, at Bygningen vilde være færdig til Indflytning førstkommende April Flyttedag 1874, og havde han, ifølge den ham under 16. November givne Bemyndigelse udstedt Bekendtgørelser i Adresseavisen og Berlingske Tidende om, at Andragender om at opnaa Fribolig skulde indleveres til Bestyrelsen inden den 16. December.

Formanden henlede derefter Opmærksomheden paa, at det var umuligt i Øjeblikket at have en nøjagtig Oversigt over Foreningens pekuniære Stilling, og da det var givet, at Stiftelsen ved Forrentning af det eventuelle Laan og til Vedlige-

holdelse vil koste Foreningen ikke ubetydeligt aarligt, vilde det være farligt straks at belægge hele Stiftelsen, og foreslog foreløbig at indskrænke Fripladsernes Antal til 12, og derefter paa den førstkommende Generalforsamling at søge nærmere Bemyndigelse.

Derefter uddeltes de 12 Lejligheder til 7 Enker, 1 ugift Datter og 4 Mænd, hvoraf de 2 med Husstand.

20. Januar 1874 paa den ordenlige Generalforsamling af lagde Formanden Beretning om Byggeudvalgets Virksomhed samt dettes Meddelelse om, at Bygningen vilde være færdig til Beboelse førstkommende April Flyttedag. Bestyrelsen havde imidlertid ikke dristet sig til at bortgive mere end 12 Lejligheder, og ønskede nu at høre Forsamlingens Mening om, hvorledes der skulde forholdes med de 8 ikke bortgivne Lejligheder. Bestyrelsen forment, at disse burde staa ledige, til de fornødne Midler indkom, hvilket forhaabenligt vilde ske i en nær Fremtid; at bortleje dem vilde aldeles forrykke hele Forholdet, ja Bygningen vilde ikke engang med Rette kunne kaldes Manufakturhandlerforeningens Stiftelse, og Bestyrelsen egnede sig neppe til at være Vært for mindre Familier.

Chr. Petersen, A. Fønnesbech, Julius Heckscher og W. Schjøtz udtalte alle Ønsket om, at samtlige 20 Lejligheder maatte kunne bortgives som Friboliger, og samstemmede i, at hvis dette ikke kunde ske, skulde de staa ledige, thi bortlejes maatte de ikke. M. M. Salomonsen var enig med de foregaaende Talere, men forment, at en fornyet Henvendelse til Medlemmerne om Bidrag vilde give et gunstigt Resultat, og da han holdt sig overbevist om, at han var i Overensstemmelse med hele Forsamlingen, vilde han anmode Bestyrelsen om at lade udgaa en ny Opfordring om at yde Bidrag og vilde bede Formanden endnu iaften at fremlægge en Liste til Paategning. Bestyrelsen modtog med Glæde denne Anmodning, en Liste blev fremlagt, der blev tegnet Bidrag for 4000 Rd., og var det derved givet, at alle 20 Lejligheder skulde bortgives som Friboliger.

Ved April Flyttedag var Bygningen beboet.

Den 13. Oktober aflagde Byggeudvalget Beretning og Regnskab. 1872. 10. December købtes Grunden. 1873. Den 29. April overdroges det Arkitekt Drewsen at udarbejde Tegninger og Overslag. Den 3. Juni udgik der Opfordring til 7 Bygmestre om at gøre Tilbud om Bygningens Opførelse. Den 10. Juni bemyndigedes Udvalget paa en ekstraordinær Generalforsamling til at paabegynde Bygningens Opførelse. Den 3. Juli aabnedes de indkomne Tilbud, og overdroges Arbejdet til Tømmermester Fjeldsøe som den lavest bydende. Den 19. August lagdes Grundstenen. Den 19. Oktober hejsedes Kransen. Den 1. April 1874 afleveredes Bygningen til Foreningen, færdig til Beboelse.

A. Fønnesbech aflagde Regnskabet, der stillede sig saaledes:

Indtægt.	Rd.	Mk.	Sk.	Udgift.	Rd.	Mk.	Sk.
Frivillige Bidrag fra Medlemmerne	20,213	"	13	Grunden 2,100 □ Al., 9 Mk. bet. pr. Al. . .	2903	"	4
Avance ved Salg af Obligationer	525	"	9	Bygnings-Entrepre- nen	27,950	1	6
Indvundne Renter	848	4	1	Arkitekt & Konduktør Stadskonduktøren . . .	600	"	"
Overskud af en Aften- underholdning og af Gaver fra Medlem- mer ved forskellige Lejligheder	361	5	"	Papirer & Thinglæs- ning	5	3	"
Laan af Overformyn- deriet	10,000	"	"	Vurderingsforretning	130	1	6
				Skatter & Assurance	24	1	8
				Grundstenens Nedlæg- gelse	2	2	15
				Rejsegildet	27	"	"
				Havens Anlæggelse . .	117	2	6
				Rekvisiter & Foran- dringer	100	"	"
				Brevporto & Avertisse- menter	26	2	3
				Bogtrykker & Bog- binder	31	2	12
				Overskud	28	3	10
					2	1	1
	31,948	4	7		31,948	4	7

og udtalte:

Idet Udvalget hermed anser sin Virksomhed som endt, overgaar Stiftelsen til Foreningen, som tilhørende Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og vil denne være at forvalte i Henhold til de under den 27. Februar 1874 allerhøjest konfirmerede Vedtægter §§ 2 og 4.

I Henhold til Vedtægterne og Regulativ for Stiftelsen ere Betingelserne for at kunne opnaa Fribolig ifølge

- § 2. a) At den Ansøgende maa være af uplettet Navn og Rygte.
- b) Der maa bevises at være Trang og Værdighed tilstede i den Paagældendes Kaar og Stilling.
- c) Den Ansøgende maa have fyldt sit 50de Aar; dog skal der under særlige Omstændigheder kunne gøres Undtagelse med Hensyn til Alderen.
- d) Den Ansøgende maa kunne bevise at have en aarlig Indtægt af mindst 200 Kroner.
- § 3. De Mænd, som ere eller have været Medlem af Foreningens Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskasse eller Enker efter Saadanne, have, naar lige Trang og Værdighed er tilstede, fortrinsvis Adgang til at opnaa Fribolig i Stiftelsen.
- § 4. For det Tilfælde, at Nogen yder en Gave af mindst Kr. 2000 til Stiftelsen, erhverver Giveren Ret for sig og sin daværende Hustru, saafremt hun overlever ham, til at belægge en af Friboligerne i Stiftelsen, saasnt en saadan er ledig, dog at Vedkommende, som indlægges, opfylder de i Regulativets § 2 givne Bestemmelser.

16. April 1871 uddeltes Huslejhjælp til 33 Ansøgere med 422 Rd. og ekstraordinært til 9 Ansøgere 50 Rd.

Fra Grosserer-Societetets Kommite var indkommen Meddelelse om, at den af Bestyrelsen gjorde Henstilling, at der skulde sættes Kurs paa preussiske Valutaer, var taget tilfølg.

7. Oktober meddelte Formanden, at Bestyrelsen fra Generaldirektøren havde modtaget et Exemplar af det Rigsdagen forelagte Forslag til en ny Toldtarif, og gennemgik saa det Afsnit, som behandler Manufakturvarer. Man havde den Tilfredsstillelse, at paa et enkelt Punkt nær var det af Foreningen i sin Tid til Generaldirektoratet indgivne Udkast taget til Følge, men da der efter saa lang Tids Forløb kunde være enkelte Punkter, som ønskedes forandrede, navnlig med Hensyn til Kreditoplags- og Udførselsret, vedtoges det, at Toldudvalget sammenkaldtes paany for at behandle Sagen.

Sagen forhandlede derefter i et Møde af det kombinerede Udvalg og overdroges denne til G. L. Bruun som Formand for det komb. Udvalg til videre Behandling.

15. Oktober uddeltes Huslejehjælp til 37 Ansøgere med 447 Rd. og til ekstraordinær med 42 Rd.

11. November afholdtes Plenarmøde. Der havde været sammenkaldt et Møde af samtlige Medlemmer, hvor Toldforslaget var diskuteret, og forskellige Ændringer foreslaaede; disse vare nu sammenarbejdede af Udvalget og fremsattes af G. L. Bruun. Det vedtoges at indgaa til Rigsdagen med de saaledes vedtagne Forslag, og det overdroges G. L. Bruun, Jul. Heckscher og P. C. Thamsen at udarbejde Indstillingen, ligesom man, idet man motiverede Ønskeligheden af den ny Toldtarif som gavnlige for Handelen og paatrængende nødvendig, skulde udtale sig imod det fra en Mængde Industridrivende til Rigsdagen indgivne Andragende, hvilket gik i modsat Retning af Foreningens Ønsker.

Fra L. J. Grøn var der paa Grosserer-Societetets Vegne 28. November fremkommen Forespørgsel om, hvorvidt Foreningen i Toldtarifspørgsmaalet havde Bemærkninger at gøre med Hensyn til det fremkomne Forslag, og om den ønskede i dette Tilfælde at slutte sig til Societetets Indstilling. Bestyrelsen besvarede denne Skrivelse derhen, at Foreningen allerede selvstændigt havde henvendt sig til Rigsdagen med sine Forslag. Den af det kombinerede Udvalg i Toldtarifsagen affattede Be-

tænkning var af Formanden afleveret til Tarifudvalgets Formand Prokurator Alberti, og en ligelydende Kopi afgivet til Generaldirektøren for Skattevæsenet Kammerherre Ramus.

1872.

Paa Bestyrelsesmødet 4. Jan. fremlagdes Regnskab og vedtoges Forslag til Budgettet.

16. Jan. afholdtes den aarlige Generalforsamling.

- 1) Formanden aflagde Beretning om Virksomheden og fremhævede det betydningsfulde i, at det af Foreningen udarbejdede Forslag til Revision af Toldafgifterne nu var forelagt Rigsdagen til Prøvelse. Han fremhævede, at G. L. Brun, som Formand for det kombinerede Udvalg, havde gjort sig særlig fortjent af denne Sags heldige Løsning, og havde S. Seidelin, dels ved det af ham i sin Tid udarbejdede Forslag, og dels som Foreningens Formand, medens Sagen drøftedes, støttet og fremmet den saa overordenlig meget. Bestyrelsen tror, at Forsamlingen vil være enig med den i, at bringe de nævnte Herrer en varm Tak for deres Virken i Toldsagen, hvortil hele Forsamlingen sluttede sig. — Fra Foreningen af 5. Juni for Handelsbetjente i Kjøbenhavn var der indkommet et Andragende om, at Foreningen skulde virke hen til Butikkernes tidligere Lukning. Denne Sag vandt megen Tilslutning, og det blev straks vedtaget, at man skulde søge ad Frivillighedens Vej at faa dette gennemført.
- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab.
- 3) Fremlagdes Forslag til kommende Aars Regnskab.
 Indtægterne vare beregnede til 1794 Rdl. 2 Mk.
 Udgifterne — — 1404 — „ —
 Medlemsantallet var forøget fra 430 til 440.
- 4) Foretoges Valg.

Til Bestyrelsen valgtes: V. Thomsen, Carl Schjøning.

Til Handelsudvalget: F. S. Boyesen, C. H. Qvist, Jul. Paulsen.

Til Arrangementsudvalget: F. W. Schneider, L. Abrahamsen, H. F. Ortved.

Til Revisorér: Chr. Petersen, C. F. Stinck.

Paa Bestyrelsesmødet 19. Jan. valgtes: Til Formand M. Sachs, Viceformand F. Sterup, Kasserer J. O. Gjerulff, Inspektør V. Thomsen.

Det bestemtes med Hensyn til Forslaget om den tidligere Lukning at sammenkalde forskellige Medlemmer, som fordelte i Distrikter skulde virke for, at der kunde komme en frivillig Overenskomst istand.

Det paa Generalforsamlingen indkomne Beløb fordeltes med: 15 Rdl. 4 Mk. 8 Sk. til Københavns og 15 Rdl. 4 Mk. 8 Sk. til Kristianshavns Bespisningsforening.

21. Februar holdtes Bestyrelsesmøde. Formanden meddelte, at han i Forening med Viceformanden Sterup, i Anledning af Foreningens Æresmedlem Grosserer M. E. Grøns Død, havde henvendt sig til dennes Søn L. J. Grøn for at udbede sig Tilladelse til, at Højtideligheden i Kirken maatte blive iværksat af Foreningen, som ønskede paa denne Maade at vise den Afdøde sin Agtelse og Hengivenhed. L. J. Grøn aflagde sin hjerteligste Tak for den smukke Tanke, men beklagede ikke at kunne modtage Tilbudet i Henhold til den Afdødes Ønsker.

Efter Forhandling vedtoges det, at Foreningen skulde lægge en Sølvkrans paa Kisten, og Bestyrelsen og Udvalgsmedlemmerne in pleno møde til Begravelsen.

13. April uddeltes Huslejhjælp 442 Rdl. til 35 Ansøgere og 35 Rdl. extraordinært.

Fra Formanden for Urtekræmmerforeningen var der fremkommet et Forslag om, at de forskellige Handelsforeninger skulde oprette en fælles Aftenskole for Lærlinge. Det overdroges Formanden at forhandle med Vedkommende i denne Sag, men det viste sig, at en saadan Ordning, paa Grund af de højst forskellige Forhold, var umulig.

Fra Brødr. Schultz var der i Maj indkommen Begæring til Foreningen om at opnaa fuld Godtgørelse ved Udførsel af Blonder. Der blev derom indgivet Andragende til Generaldirektøren for Skattevæsenet, og dette blev bevilliget.

Et af det kombinerede Udvalg udarbejdet Memorandum i Toldreformsagen blev efter Forhandling indsendt til Finansministeren.

Paa Bestyrelsesmødet 23. September omhandlede følgende: Ved Skrivelse fra Generaldirektoratet til de forskellige Toldsteder var den Indrømmelse, at Pap, som brugtes til Omslag om Varer, kunde aftages før Vejningen, tilbagekaldt, og fremtidig skulde det beregnes som Nettovægt. — Dette vilde for højere beskattede Varer, som f. Ex. Silketøjer, være af særdeles Betydning, og det blev derfor vedtaget at indgaa til Generaldirektøren med Anmodning om, at nævnte Cirkulære blev taget tilbage.

Formanden meddelte, at han gennem Aviserne havde opfordret de Medlemmer, som ønskede deres Lærlinge optagne i en Aftenskole, til at tegne sig, men der havde ialt kun meldt sig 4. — V. Thomsen bebudede, at han i den nærmeste Tid vilde kunne fremlægge en Skoleplan, og skulde denne Sag bringes frem for Medlemmerne paa et Diskussionsmøde.

1. Oktober afholdtes Diskussionsmøde om den af V. Thomsen fremlagde Skoleplan fra Hr. Wirén, hvorefter Disciplene mod en maanedlig Betaling af 2 Rdl. 1 Mrk. 8 Skl. skulde have 4 Timers Undervisning ugenlig i forskellige Discipliner og vilde Partierne ikke blive større end højst 8 Elever. Han anbefalede dette Tilbud. C. H. Qvist og Chr. Petersen bekæmpede Forslaget af forskellige Grunde og Fr. Olsen ansaa den fremlagte Skoleplan for fuldstændig ubrugelig. Han hævdede, at Manufakturhandlerforeningen burde have en fast Skole, som skulde bestaa, enten der meldte sig faa eller mange Elever; hvert Aar at begynde med en ny Skoleplan, var aldeles forkasteligt, da Eleverne jo skulde søge en fremadskridende Uddannelse. Han mente, at Betalingen ikke maatte overstige 1 Rdl. om Maanedens. W. Schjötz støttede Olsens Udtalelser om en fast Skole, hvor-

til Foreningen burde yde Tilskud, dersom et saadant blev nødvendigt, og foreslog, at, saafremt, Foreningens Status ikke tillod et saadant, maatte Bestyrelsen søge Kontingentet forhøjet, f. Ex. med 1 Rdl. G. L. Brun fraraadede en saadan Kontingentforhøjelse, idet han formente, at de Principaler, som sendte deres Lærlinge til Skolen, burde betale for disse. Efter at Krarup havde angrebet og Thomsen paany forsvaret Planen, tog Seidelin Ordet for at støtte Olsens Forslag om en fast Skole. Han udviklede navnlig Nytten af en kursorisk Undervisning, hvorved Eleverne fik et lettere Overblik over de for Købmanden nødvendige Kundskaber, idet Lysten til at søge Skolen paa den Maade vakttes og vedligeholdtes. Sterup satte den fremsatte Skoleplan under Afstemning, hvilken med stor Stemme flerhed forkastedes, hvorimod et af ham stillet Forslag om at nedsætte et Udvalg paa 3 Medlemmer, som, efter at have udarbejdet en ny Skoleplan, skulde fremlægge denne for Bestyrelsen, vedtoges. Valgte bleve C. H. Qvist, Fr. Olsen og C. E. Krarup.

21. Oktober affholdtes ekstraordinær Generalforsamling for at drøfte den af det nedsatte Udvalg udarbejdede Skoleplan. Denne, som blev oplæst, gaar ud paa, at Skolen skal oprettes, uanset hvor mange Elever der indmeldes. Kontingentet er beregnet til 7 Rdl. for Semestret fra 1. September til Udgangen af Marts, med 3 Gange 2 Timers ugenlig Undervisning. Enkelt hederne kunde jo ikke diskuteres, da disse maatte forhandles med den eventuelle Skoleforstander, men Spørgsmaalet var, om Skolen skulde oprettes paa forovennevnte Grundlag.

Formanden meddelte, at Bestyrelsen havde gjort sig bekendt med Planen og billigede den fuldstændig, men det var upaatviveligt, at dens Gennemførelse vilde være forbundet med ikke faa Udgifter for Foreningen, og skulde den gennemføres, vilde en Kontingentforhøjelse være nødvendig.

G. L. Bruun fandt Skoleplanen god, men fastholdt som ved tidligere Lejlighed, at det maatte være Principalernes Pligt at betale for deres Lærlingers Uddannelse og Undervisning, medens Fr. Olsen fastholdt, at det burde være en Foreningssag, selv om

denne derved skulde bringe et Offer, thi kun paa denne Maade lod den sig gennemføre. Hellmann anbefalede Skoleplanen og stillede følgende Forslag:

„Generalforsamlingen beslutter, at Foreningen, naar „mindst 12 Elever ved hvert Semesters Begyndelse ind- „meldes, opretter en Skole, hvor Medlemmernes Lærlinge „mod en Betaling af 1 Rdl. maanedlig kunne optages som „Elever, og skal denne Skole bestaa, indtil andet ad lovlig „Vej bestemmes. Ethvert Medlem, der indmelder Elever, „er bunden for et Semester paa 7 Maaneder. Kontingentet „forhøjes med 1 Rdl. aarlig og bestaar denne Kontingent- „forhøjelse indtil anderledes, ligeledes ad lovlig Vej, be- „stemmes“.

Ved den derefter foretagne Afstemning vedtoges med 42 Stemmer mod 19 Oprettelsen af

Manufakturhandlerforeningens Skole.

23. Oktober. Bestyrelsesmøde i Forening med de 3 Medlemmer Fr. Olsen, C. E. Krarup og C. G. Qvist, som havde udarbejdet Skoleplanen. Det vedtoges, at der foreløbig skulde gives Undervisning i Skrivning, Regning, Dansk og Tysk, og haabede man, at der senere kunde optages Engelsk og Bogholderi. Hr. Overlærer Harry Hertz valgtes til Skolens Bestyrer og Carl Schjønning blev paa Bestyrelsens Vegne Tilsynshavende. — Af Direktionen for den mosaiske Dreng- og Friskole blev Lokale uden Vederlag overladt til Afholdelse af Undervisningen, og dette store Gode, som har bidraget saa uendelig meget til det fremkomne gode Resultat, har Foreningen hidindtil i de forløbne 14 Aar stadig draget Nytte af.

Ved hvert Semesters Udløb afholdes Examen og tildeles de flittigste og dygtigste Elever dels Præmier og dels offentlig Roes.

Undervisningen er ledet med overordenlig Dygtighed af Skolens Bestyrer Hr. Hertz og med ikke mindre Interesse af Skolens Lærere, hvoraf Hr. Skolebestyrer Kjær stadig har været knyttet til den som Lærer i Tysk.

Skolen begyndte d. 1. November 1872, og nedenstaaende Skema udviser dens aarlige Virksomhed, samt det samlede Elevantal og Udgifterne i de 14 Semester, den har bestaaet.

Semestret.	Elever.	Udgifter.	Skolepenge af Eleverne.	Tilskud af Foreningen.
		Kr.	Kr.	Kr.
1872—73	63	748	630	118
73—74	63½	1214	889	325
74—75	67	1440	938	502
75—76	56	1482	784	698
76—77	64	1528	896	632
77—78	69	1572	966	606
78—79	67	1564	938	626
79—80	55	1564	770	794
80—81	72	1585	1008	577
81—82	85	1912	1190	722
82—83	86	2133	1505	628
83—84	69	2067	1207,50	859,50
84—85	76	2086	1330	756
85—86	73	2043	1277,50	765,50
14 Semester	966	22,938	14,329	8609

13. Oktober 1872 uddeltes Huslejhjælp til 33 Ansøgere 419 Rdl. og extraordinært til 7 Ansøgere 40 Rdl.

16. Oktober vedtoges det at henvende sig til en Jurist for paany at forsøge at stanse den overhaandtagende Omløben med Varer.

Bestyrelsen vedtog 5. Dec. at henvende sig til Overhofmarschallen for at formaa denne at virke hen til, at den Bazar, som til Fordel for de Vandlidte skulde afholdes Ugen før Jul, blev udsat til ind i Januar, da den vilde skade de Handlende for meget.

Da der af Regeringen var forelagt Rigsdagen et Lovudkast med nogle Forandringer i Næringsloven, besluttede man at benytte Lejligheden til at faa den gamle Anordning, hvorved det er tilladt Beboerne af Hammerum Herred overalt i Landet at

falbyde uldne Husflidsgenstande, ophævet, og overdroges det Formanden at konferere med en af de kjøbenhavnske Rigsdagsmænd, for at Sagen paa hurtigste og bedste Maade kunde fremmes.

1873.

Paa Bestyrelsesmødet 4. Jan. oplæstes en fra Lensgreve Danneskjold Samsø, som Formand for Bazar-Komiteen indkommen Svarskrivelse paa Foreningens Andragende, hvori meddeltes, at Bazaren paa Grund af de fremskredne Forberedelser ikke kunde udsættes.

Fra Seidelin var fremkommet en Forespørgsel til Bestyrelsen om, hvorvidt denne agtede til Vedkommende at rette et Andragende om Forandring i det nuværende Maalsystem til Metersystemet, og saafremt dette var Tilfældet, da paa hvilken Maade denne Sag tænktes fremmet. Det overdroges Formanden at konferere med Seidelin om Sagen, og bestemtes det derefter at afholde et Diskussionsmøde i den Anledning.

12. Jan. holdtes Plenar-Møde, hvor et af det kombinerede Udvalg udarbejdet Andragende til Rigsdagen om Kreditoplagsretten diskuteredes, og efter Vedtagelsen afsendtes det til Rigsdagen.

Paa Bestyrelsesmødet 19. Jan. meddelte Formanden, at den til Rigsdagen affattede Adresse om Omløben med Varer var bleven trykt og i et passende Antal Exemplarer afgivet til Landstingsmand Grosserer Moritz G. Melchior for af denne at overgives og anbefales til Rigsdagens samtlige Medlemmer. Selve Andragendet var overgivet Formanden i Toldudvalget Hr. Prokurator Alberti.

Fra G. L. Brun, som Formand for det kombinerede Udvalg, var fremkommet Skrivelse, hvori han udbad sig Bemyndigelse til at opløse Udvalget, da han, efterat Adressen var indgivet til Rigsdagen, ansaa Udvalgets Virksomhed for sluttet. Bemyndigelsen gaves.

21. Jan. holdtes den aarlige Generalforsamling. Forinden Formanden gik over til Dagsordenen, mindede han Foreningen om det Tab, den havde lidt, idet dens Æresmedlem Grosserer M. E. Grøn var afgaaet ved Døden. Han skildrede i korte Træk den Afdødes Værd som Forretningsmand og Menneske. Han fremsatte, paa hvilken Maade Bestyrelsen ved Jordefærden havde repræsenteret Foreningen, og oplæste en Skrivelse fra den Afdødes Søn, Grosserer L. J. Grøn, hvori denne bragte Foreningen en Tak fra sin Moder og sig selv for den Deltagelse, Foreningen havde vist dem. Han bragte den Afdøde en varm Tak for det betydelige Legat, han havde skænket Foreningen og derved sat sig et Minde, som vil bevares med Taknemlighed. Hele Forsamlingen gav sin Tilslutning ved at rejse sig.

1) Formanden aflagde derefter Beretning om Virksomheden, og fremhævede navnlig, hvad der var virket i Told-, Skole- og Byggesagen, ligesom ogsaa Andragendet om Omløben med Uldvarer. Til det kombinerede Udvalg, og navnlig til dets Formand G. L. Bruun, rettede han en Tak for dets store og vigtige Arbejde i Toldsagen.

2) Fremlagdes Regnskabet.

3) Fremlagdes Budgettet hvorefter:

Indtægterne vare beregnede til 2043 Rdl. 28 Sk.

Udgifterne — — 1649 — 48 —

Medlemsantallet var forøget fra 440 til 460.

4) Foretoges Valg.

Til Bestyrelsen valgtes: M. Sachs, F. Sterup og J. O. Gjerulff.

Til Handelsudvalget: Otto Volqvartz, J. P. Bloch, G. L. Bruun.

Til Arrangementsudvalget: Berthold Berendt, C. F. Breit.

Til Revisorer: Chr. Petersen, C. F. Stinck.

Paa Bestyrelsesmødet 21. Januar valgtes: Til Formand M. Sachs, Viceformand F. Sterup, Kasserer J. O. Gjerulff, Inspektør

ved de ugenlige Møder V. Thomsen og Inspektør ved Skolen Carl Schjønning.

Af det paa Generalforsamlingen indsamlede Beløb tildeltes Kjøbenhavns og Kristianshavns Bospisningsforening hver 13 Rdl. 1 Mk. 8 Sk.

4. Februar afholdtes Diskussionsmøde for at forhandle det fremkomne Forslag om Overgang til Metersystemet.

Forslaget motiveredes af S. Seidelin, som støttedes af flere Talere, og følgende Beslutning vedtoges næsten enstemmig:

„Forsamlingen billiger, at der fra Manufakturhandlerforeningens Side foretages de nødvendige Skridt til at fremme en Forandring i det nu bestaaende Maal-System og Overgangen til det metriske Maal, navnlig saaledes at dette træder i Kraft samtidig med den ny Møntfond, og ligesom denne bliver gældende i de 3 nordiske Riger.“

Sagen blev derefter overgivet Handelsudvalget, med Ret til at tilkalde Sagkyndige udenfor Udvalget.

Paa Bestyrelsesmødet 21. Februar fremlagde Formanden den fra Handelsudvalget fremkomne Koncept af Andragendet til Indenrigsministeriet om Forandring i det bestaaende Længdemaal-System, der vedtoges, og overdroges det Bestyrelsens Formand M. Sachs, Handelsudvalgets Formand G. L. Bruun og Forslagsstilleren S. Seidelin at overgive Adressen til Indenrigsministeren. — Der blev sendt Genpart af Andragendet til Handelsforeningerne i Provinserne med Anmodning om Tilslutning, desuden vedtoges det, at interessere Handelsforeningerne i Sverrig og Norge, samt Pressen og indflydelsesrige Mænd i de 3 nordiske Riger til at virke for Sagen.

Paa Bestyrelsesmødet 3. Marts meddelte Formanden, at han fra 25 Købmænd i Aarhus havde modtaget en Skrivelse, hvori d'Hrr. klage over den Skade, de lide ved, at kjøbenhavnske Gros-sister og Fabrikanter træde i Forbindelse med Handlende paa Landet, og have troet det i gensidig Interesse at henvende sig

til Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn, for at denne kan faa Anledning til at lade Sagen drøfte.

Det vedtoges enstemmig at besvare Skrivelsen derhen, at Foreningen ikke var kompetent til at foretage noget Skridt i den antydede Retning, idet Foreningen vedkender sig den Anskuelse, at det maa staa Enhver frit at købe og sælge til hvem han vil.

Paa Bestyrelsesmødet 13. April uddeltes Huslejhjælp til 32 Ansøgere med 426 Rdl. og ekstraordinært 40 Rdl.

19. Oktober uddeltes Huslejhjælp til 31 Ansøgende med 416 Rdl. og ekstraordinært 40 Rdl. Formanden meddelte endvidere, at Kransen hejsedes paa Stiftelsen d. 18. Oktober i Overværelse af Byggeudvalget. Handelsudvalget foreslog en Diskussion om det nye Møntsystem, hvilket vedtoges.

Paa Bestyrelsesmødet den 6. Novbr. underkastedes de fremkomne Forslag til ny Vedtægter, ny Love og Regulativ for Stiftelsen Drøftelse og vedtagne blev disse Forslag trykte og omsendte til Foreningens Medlemmer, for derefter at fremlægges paa en ekstraordinær Generalforsamling.

2. Decbr. holdtes ekstraordinær Generalforsamling. Formanden fremlagde Forslag til ny Vedtægter, ny Love og Regulativ for Foreningens Stiftelse, hvilke efter en meget indgaaende Forhandling vedtoges med nogle Ændringer. Der bragtes Bestyrelsen en Tak for det store Arbejde, den her havde gennemført.

1874.

I Bestyrelsesmødet d. 4. Jan. bestemtes det at afholde den aarlige ordenlige Generalforsamling d. 20. og vedtoges det til Fremlæggelse bestemte Budget. Paa Grund af, at Stiftelsens Pengeforhold endnu ikke vare ordnede, kunde derom intet optages.

20. Januar afholdtes den aarlige Generalforsamling, paa hvilken foretoges:

- 1) Formanden aflagde Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og udtalte sin Glæde over, at Frugterne af

Foreningens Bestræbelser nu syntes at ville træde frem som virkelige Kendsgerninger, idet Skolen i Aar kunde fremvise et Elevantal af 63; der undervises i Dansk, Tysk, Engelsk, Skrivning og Regning. Stiftelsesbygningen nærmer sig sin Fuldendelse og vil kunne tages i Brug til April Flyttedag. Paa Grund af den udvidede Virksomhed havde Bestyrelsen fundet det nødvendigt for en overordentlig Generalforsamling den 2. Decbr. f. A. at forelægge Forslag til „ny Vedtægter for Stiftelses- og Understøttelsesfonden“ samt Ændringer i Lovene, hvorefter den tidligere Understøttelseskasse og Stiftelsen administreres under et og Antallet af Bestyrelsesmedlemmerne forøges til 6, da det ansaas rigtigst, at saavel Skolen som Stiftelsen hver fik sin Tilsynshavende. Derimod var Arrangementsudvalget bortfaldet, da man antog, at dette, efter den ny Fallitlovs Ikrafttræden, vilde være overflødig.

Om den derefter optagne Forhandling om Stiftelsen, dens Beboelse og en fornyet Indsamling henvises til S. 318.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regskab, hvorefter Understøttelseskassen ejer 19,128 Rdl. 85 Sk. Aktiver og Kassebeholdning 439 Rdl. 5 Mk. 2 Sk.
- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægterne vare anslaaede til	2518	Rdl.	5	Mk.	13	Sk.
Udgifterne	—	—	1672	—	—	—

Medlemsantallet var 450.

- 4) Valg til Bestyrelsesmedlemmer: C. Schjønning, V. Thomsen genvalgte og Frederik Olsen blev nyvalgt.

Handelsudvalget: Julius Paulsen og C. H. Qvist.

Revisorer: C. F. Stinck og Chr. Petersen.

Den 25. Januar afholdtes et Møde for at konstituere Bestyrelsen; valgte bleve: til Formand M. Sachs, Viceformand F. Sterup, Kasserer J. O. Gjerulff, Skoleinspektør C. Schjønning, Stiftelsesinspektør Fr. Olsen og Inspektør ved Møderne V. Thomsen. Et ved Indsamling i Foreningen fremkommet Beløb

af 26 Rdl. bestemtes det at tilstille Kjøbenhavns og Kristianshavns Bespisningsforeninger med Halvdelen hver. Formanden anmeldte, at han efter Samraad med Prokurator Winther havde indsendt en Skrivelse til Kriminal- og Politiretten, hvori Bestyrelsen paa Foreningens Vegne andrager om at blive betragtet som Part i de Sager, der ere anlagte imod Omløbere med Uldsager. Ligeledes meddelte Formanden, at have modtaget fra et Medlem af Manufakturhandlerforeningen (det samme Medlem, der tidligere havde skænket et lignende Beløb, som ikke fandt Anvendelse) et Beløb af 500 Rdl., der ønskedes anvendte til Præmier for de flittigste og dygtigste Elever i Skolen, og som maatte ønske at søge Plads i Udlandet. Efter Giverens Ønske uddeles Præmierne i Størrelser af 1—200 Rdl. og Kapitalen bestyres særskilt.

21. Februar meddelte Formanden, at der fra Overtoldinspektoratet under 10. ds. var modtaget Underretning om, at der var bevilget Toldgodtgørelse ved Udførsel til Island af Ulden-Baad Pos. 160 og Bomulds-Baad Pos. 145.

23. Marts meddelte Formanden, at han, foranlediget ved en fra Gross. Jac. Cohn til Bestyrelsen indkommen Skrivelse, hvori han, næst at fremføre nogle Anker mod de Forhold, der fandt Sted paa Toldboden ved Klareringen, anholdt om Foreningens Samvirken i en Klage, som man i den Anledning agtede at indbringe for Rigsdagen, havde afæsket Handelsudvalget dets Erklæring og at Udvalget havde tilraadet at afvente de paa Toldboden foretagne Nybygningers Afbenyttelse, forinden der foretoges Noget i denne Sag.

Den 19. April uddeltes den sædvanlige halvaarlige Understøttelse med 384 Rdl. og i extraordinær Hjælp 40 Rdl.

I Bestyrelsesmødet den 1. September meddelte Formanden, at der fra Generaldirektøren for Skattevæsenet, Kammerherre Ramus var til ham personlig rettet en Anmodning om, at Foreningen vilde lade udarbejde en Beregning over Gennemsnitsværdien pr. Pd. Toldvægt af Tarifens forskellige Manufakturvarer-Positioner til Brug for det statistiske Bureau, og at han,

Formanden, havde tilsagt Generaldirektøren Foreningens bedste Støtte, i Betragtning af den overordenlige Velvillie og Imødekommen, Foreningen stedse havde fundet hos den øverste Toldbestyrelse. Det besluttedes at anmode Handelsudvalget om at overtage Udførelsen af dette Hverv, hvilket Handelsudvalget paatog sig og stedse har udført med Omhu og Dygtighed. Paa Grund af at Generaldirektoratet havde indrømmet Toldgodtgørelse paa Positionerne 160 og 145 ved Udførsel til Island, rettede Bestyrelsen under 21. Maj paany et Andragende til Direktoratet om, at den samme Begunstigelse maatte gælde ogsaa for Udførsel til Udlandet, hvilket Formanden meddelte, nu var bevilget. Endelig fremlagde Formanden M. Sachs følgende Skrivelse:

„I Anledning af, at det i Dag er 40 Aar, siden jeg
 „tiltraadte min Virksomhed, og i taknemlig Anerkendelse
 „af den Velvilje, som i den fra alle Sider er vist mig,
 „tilstiller jeg herved Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond 300 Rdl., er Tre Hundrede
 „Rigsdaler i 4 % kgl. Obligationer, for hvilket Beløb oprettes et Legat under Navn af

„M. Sachs's Legat“,

„hvoraf Renterne uddeles efter § 2 i Vedtægter for Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond,
 „saaledes som disse ere vedtagne paa Generalforsamlingen
 „den 2. December 1873 og derefter under 27. Februar
 „1874 allerhøjest stadfæstede.

Kjøbenhavn, d. 1. September 1874.

M. Sachs.“

I Bestyrelsesmødet d. 19. Oktober uddeltes den halvjaarlige Huslejhjælp med 269 Rdl. samt i ekstraordinær Hjælp til Ikke-Medlemmer 20 Rdl. Formindskelsen i den halvjaarlige Huslejhjælp er en Følge af, at Stiftelsen er traadt i Virksomhed og som ved at afgive Fribolig til 20 af de tidligere Ansøgere om Huslejhjælp betydelig havde formindsket disses Antal. Fra

Formanden for Handelsudvalget G. L. Bruun forelaa en Skrivelse af 29. September, hvori Udvalget foreslog at rette et Andragende til Finansministeriet om at der — paa Grund af den ringe Udsigt, der for Tiden var til at Toldlovforslaget vilde blive forelagt den forestaaende Rigsdagssamling — maatte blive forelagt den sammentrædende Rigsdag det Afsnit af Forslaget, Positionerne 75—92, som omhandler Manufakturvarer, til Vedtagelse og samtidig anholde om, at der ad administrativ Vej i Henhold til §§ 20—23 i Lov af 4. Juli 1863 som en midlertidig Lettelse for Samkvemmet med Udlandet maatte indrømmes de Kjøbenhavnske Grossister i Manufakturvarer Kreditoplagsret for de Positioner imellem 140—160 i den nuværende Tarif, for hvilke denne ikke alt er indrømmet, og med de Til- og Fraskrivningskvanta, som af Foreningen ere bragte i Forslag ved dens gentagne Henvendelse til Rigsdagen. Det besluttedes at rette et saadant Andragende til Finantsministeren forsynet med hele Bestyrelsens Underskrift, og det bestemtes endvidere, at et ligelydende Andragende skulde indgives til Generaldirektøren for Skattevæsenet, Etatsraad Raffenberg.

Den 18. December anmeldte Formanden, at han paa Foranledning af Handelsudvalgets Formand G. L. Bruun i Anledning af det af Folkethingmand Tauber i Folkethinget indbragte Forslag til en Toldlov, havde til Rigsdagen ved Gehejmeetatsraad Fenger indgivet en Adresse saalydende:

„Til Rigsdagen!

„I Betragtning af den Trang, der længe har været følt i vor Stand til en Toldreform og den Forventning, vi havde næret til at se en endelig Ordning af vore Toldforhold ved den nu i 3 Aar bebudede Toldreforms Indførelse, maatte vi meget føle os skuffede ved Regeringens Erklæring, ikke at ville forelægge Toldlovforslaget i indeværende Rigsdagssamling.

„Med megen Tilfredshed ses dette for os saa betydningsfulde Lovgivningsarbejde genoptaget ved privat Initiativ, hvilket giver os Haab om, at dette for Handelen saavel som for alle Skatte-

ydere lige vigtige Lovgivningsarbejde i tilfredsstillende Form endelig maa blive vedtaget.

„Foreningen tillader sig atter at forebringe sine Ønsker for den høje Rigsdag, stolende paa at vore gentagne Henvendelser og ofte udtalte Ønsker maa blive tagne i Betragtning ved Lovens endelige Behandling.

„Idet Foreningen henviser til tidligere Andragender, gentages atter her vor ærbødige Anmodning om at erholde Adgang til at kunne afhænde vore Varer saavel til Udlandet som til Indlandet og Frihed til at benytte vor Kapital og vor Flid paa en saadan Maade, at den største Fordel kan opnaas, og hvortil Kjøbenhavns Beliggenhed yder saa store gode Betingelser.

„Saalænge Forholdene ikke tilstede at indskrænke Toldbeskatningen til enkelte større Artikler med Frigivelse af alle andre, er det kun muligt ved en fuldstændig Kreditoplagsret at understøtte Handelsstandens Bestræbelser for at fremkalde et Handelsrøre, der giver Arbejde og Fortjeneste i vide Kredse og maa erkendes at være den mest praktiske Maade at lette Skattebyrden.

„Saavel i Regeringens tidligere Forslag som ogsaa det private Forslag er Kreditoplagsret foreslaaet for Manufakturvare-Positionerne, men kun for 3 à 4 betegnede Varesorter under hver Position, med Udelukkelse af alle andre under samme Position hørende Varesorter, der saaledes ere afskaarne fra at kunne sælges udenfor Landet.

„Vi formene, at alle vore Varesorter maa være ligeberettigede til at kunne sælges ud af Landet, og da Toldopsynets Opgave kun er at konstatere Varernes Klasse og Vægt, maa enhver yderligere Sortering af Varerne efter deres Anvendelse være Toldopsynet uvedkommende og en for alle Parter tidsspildende og unyttig Undersøgelse kan spares.

„Det er derfor nærværende Forenings ærbødige Begæring til den høje Rigsdag, at der maa optages i Lovforslaget efterfølgende Ændringer:

ad Positionerne 83 og 84 vedføjes for hver Position:

Kreditoplag Tilskrivning 50 Pd.

Fraskrivning 2 Pd.

ad Positionerne 86, 87, 88, 89, 90 og 93 vedføjes for hver især:

Kreditoplag Tilskrivning 100 Pd.

Fraskrivning 5 Pd.

ad Positionerne 91 og 92 vedføjes ligeledes for hver især:

Kreditoplag Tilskrivning 10 Pd.

Fraskrivning 1 Pd.

samt Anmærkning 10 under Pos. 93 udgaar.

„Med Hensyn til Toldansættelsen skal Foreningen tillade sig et Par Bemærkninger vedrørende 3 Positioner, hvis Toldansættelse afviger fra Regeringsforslaget.

„Naar Tolden paa uldne Varer, Pos. 90, foreslaas til 6 % af Værdien, maa denne Told betragtes som meget lav imod den nugældende, som udgør 14 % af Positionens Gennemsnitsværdi, og det vilde ikke være imod vore Interesser, om en saa lav Beskatning vedtoges paa vor vigtigste Indførselsartikel, hvoraf Forbrugen i saa Tilfælde vilde tiltage betydelig. Det er ej heller imod selve den foreslaaede lave Told, Foreningen tillader sig at gøre Indsigelse, men imod Fortoldningsmaaden, som vi maa anse for i høj Grad upraktisk.

En Værditold vil ikke alene være byrdefuld og hæmmende ved Indførslen, men tillige i høj Grad besværliggøre Omsætningen og Udførslen. For Varer, der saa vanskelig lade sig bedømme og vurdere som Manufakturvarer, bør Fortoldningen efter Vægt stedse bibeholdes, da den nødvendige Kontrol besværliggøres og selve Forretningen taber sit faste Grundlag og bliver en Bold for Tilfældighederne af en uensartet Fortoldning, hvorunder den reelle Handelsstand vil lide.

Hensigten med en saadan Beskatningsform, der maa formodes at være at ramme de værdifuldere Varer, er tillige forfejlet, da det Kvantum, som indføres af fine uldne Varer, er aldeles forsvindende imod den store Masse af simple og navnlig

mellemgode Uldvarer, at Indtægten vilde blive mindre, end om alle disse Varer ansattes til en moderat Told af f. Ex. 30 Ø. pr. Pd., en Fortoldningsmaaade vi under alle Omstændigheder vilde foretrække.

„Medfølgende Bilag A giver en Oversigt over hele Indførslen af denne Varesort i 1873, som vi haabe tilfulde vil bevise den gjorte Paastands Rigtighed, medens Bilag B, der er mere specielt, yderligere vil godtgøre dette med paalidelige Data fra en enkelt større Handlendes Import her i Staden paa samme Tid.

„En Forhøjelse af Tolden paa hel- og halvsilke Varer tillader Foreningen sig paa det indstændigste at fraraade, da Følgen kun vil blive en Formindskelse i Stedet for en Forøgelse af den nuværende Indtægt, samtidig med at Forbrugerne og de Handlende ville blive demoraliserede.

„Erfaringen fra andre Lande, saa vel som fra os selv, konstaterer tilstrækkeligt, at Forbrugerne ikke ville betale en saa høj Afgift paa en Luxusartikel, der saa let lader sig indsmugle, og naar Tolden paa disse Varer kun er resp. 1 Kr. 50 Øre og 1 Kr. pr. Pd. paa den anden Side Sundet, er der langt mere Anledning til at nedsætte Tolden her, hvis det er Hensigten at fremkalde en forøget Indtægt af disse Toldpositioner.

„Foreningen kan ikke indtrængende nok anbefale, at en Fortoldning efter Vægt bibeholdes, ligesom at Tolden paa Silkevarer ikke i den Grad forhøjes, at den Anseelse for Hæderlighed, vi som Handlende gøre Krav paa og nødvendigvis maa ønske at bibeholde, undermineres ved forfejlede Love.

„Da det for vore Standsfæller er en Velfærdssag, at der tages Hensyn til vore Indsigelser mod en Toldbeskatning, der er fordærvelig for al reel Handel, haabe vi, at den høje Rigsdag ikke fortryder paa, at vi udtale os saa stærkt og bestemt, men vi føle os styrkede i Bevidstheden om at tale i alle hæderlige Handlendes Navn“.

Dette Andragende var ledsaget af følgende Bilag:

A.

Beregning

over hele Landets Indførsel af Uldvarer Pos. 160 til en Told af 6 % af Værdien i Aaret 1873.

	Kroner.	Øre.
201,213 Pd. til en Værdi under 4 Kr. pr. Pd. til Told à 25 Øre pr. Pd. giver Toldindtægt	50,303	25
390,591 — til en Værdi mellem 4 og 5 Kr. pr. Pd. regnet à 4 Kr. 50 Øre pr. Pd. = 27 Øre pr. Pd. .	105,459	57
164,678 — til en Værdi mellem 5 og 6 Kr. pr. Pd. regnet à 5 Kr. 50 Øre pr. Pd. = 33 Øre pr. Pd. .	54,343	74
47,467 — til en Værdi mellem 6 og 7 Kr. pr. Pd. regnet à 6 Kr. 50 Øre pr. Pd. = 39 Øre pr. Pd. .	18,512	13
22,350 — til en Værdi mellem 7 og 8 Kr. pr. Pd. regnet à 7 Kr. 50 Øre pr. Pd. = 45 Øre pr. Pd. .	10,057	50
22,320 — til en Værdi mellem 8 og 9 Kr. pr. Pd. regnet à 8 Kr. 50 Øre pr. Pd. = 51 Øre pr. Pd. .	11,383	20
<hr/> 848,619 Pd.	<hr/> 250,059	<hr/> 39
Disse Tal ere efter 21 Grossisters Opgivelse over deres Indførsels Vægt og Værdi heri Kjøbenhavn.		
(848,619 Pd. til Gennemsnitsværdien af 4 Kr. 72 Øre pr. Pd. er efter 6 % Told næppe 29 Øre pr. Pd. og udgør med denne Multiplikator en Toldindtægt af 246,099 Kr. 51 Øre., altsaa næsten det samme).		
Den resterende Indførsel i 1873 til kalkulatoriske Værdier, efter det foreliggende Materiale af bekendte Indførsler af Københavnske Handlende.		
100,000 Pd. til Gennemsnitsværdi af 3 Kr. 80 Øre pr. Pd. = Told à 25 Øre pr. Pd.	25,000	„
700,000 — til Gennemsnitsværdi af 4 Kr. 25 Øre pr. Pd. = Told à 26 Øre pr. Pd.	182,000	„
980,983 — til Gennemsnitsværdi af 5 Kr. 40 Øre pr. Pd. = Told à 33 Øre pr. Pd.	323,724	39
<hr/> 2,629,602 Pd.	<hr/> 780,783	<hr/> 78

Naar hele Landets Indførsel regnes til den udfundne Gennemsnitsværdi af 4 Kr. 85 Øre pr. Pd., udgør 6 % af Værdien en Gennemsnitstold af 29 Øre pr. Pd., hvilket er for den samlede Indførsel 762,584 Kr. 58 Øre i Told eller 18,199 Kr. 20 Øre mindre end efter ovenstaaende Beregning, à 30 Øre pr. Pd. derimod + 8096 Kr. 82 Øre.

Materialet til ovenstaaende Beregninger, udarbejdet af G. L. Bruun, findes i Statistisk Bureau.

B.

Beregning

over et navngivet Handelshuses Indførsel af Uldvarer Pos. 160
i 1873 samt Toldberegning efter 6 % af Værdien.

	Kroner.	Øre.
1,820 Pd. uldne Varer til en Værdi fra 1 Kr. 38 Øre til 1 Kr. 95 Øre.		
29,289 — uldne Varer til en Værdi fra 2 Kr. til 3 Kr. pr. Pd.		
19,523 — uldne Varer til en Værdi fra 3 Kr. til 4 Kr. pr. Pd.		
50,632 Pd. som fortoldet efter Minimumstold à 25 Øre pr. Pd. giver i Toldindtægt	12,658	„
33,320 — til Værdi fra 4 Kr. til 5 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 4 Kr. 50 Øre er 27 Øre pr. Pd.	8,996	40
15,252 — til Værdi fra 5 Kr. til 6 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 5 Kr. 50 Øre er 33 Øre pr. Pd.	5,033	16
5,020 — til Værdi fra 6 Kr. til 7 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 6 Kr. 50 Øre er 39 Øre pr. Pd.	1,957	80
1,818 — til Værdi fra 7 Kr. til 8 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 7 Kr. 50 Øre er 45 Øre pr. Pd.	818	10
465 — til Værdi fra 8 Kr. til 9 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 8 Kr. 50 Øre er 51 Øre pr. Pd.	237	15
992 — til Værdi fra 9 Kr. til 10 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 9 Kr. 50 Øre er 57 Øre pr. Pd.	565	44
257 — til Værdi fra 10 Kr. til 11 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 10 Kr. 50 Øre er 63 Øre pr. Pd.	161	91
81 — til Værdi fra 11 Kr. til 12 Kr. pr. Pd. regnet til Mellemværdi 11 Kr. 50 Øre er 69 Øre pr. Pd.	55	89
107,837 Pd.	30,483	85

Gennemsnitsværdien heraf 4 Kr. 8 Øre pr. Pd. og en Told af 6 % af Værdien vilde altsaa højst være 25 Øre pr. Pd. gennemsnitlig eller i Alt for den samlede Vægt 107,837 Pd. = 26,959 Kr. 25 Øre, altsaa kun 3,524 Kr. 60 Øre mindre, end om Fortoldningen foretoges for hver Værdi for sig selv, som foroven er vist. Regnes derimod 29 Øre pr. Pd., i Overensstemmelse med den for hele Landets Indførsel udfundne Gennemsnitsværdi af 4 Kr. 85 Øre pr. Pd., udkommer 31,272 Kr. 73 Øre eller 788 Kr. 88 Øre mere end efter ovenstaaende Opgørelse, der er foretaget med de højeste Talstørrelser.

Materialet til ovenstaaende Beregninger, udarbejdet af G. L. Bruun, findes i Statistisk Bureau.

Fra Overtoldinspektoret var under 12. Decbr. modtaget Meddelelse om, at det under 30. Oktober til Generaldirektoratet indgivne Andragende betræffende Kreditoplagsretten i saa godt som alle Punkter var bevilget.

Fra Grosserer Jac. Cohn forelaa atter en Skrivelse med Anmodning om Foreningens Tilslutning til et medfølgende Andragende til Rigsdagen betræffende Ud- og Indklareringen paa Toldboden; det besluttedes, at Bestyrelsen ved sin Paategning skulde tilkendegive sin Samstemning.

I Anledning af Grundstenens Nedlæggelse f. A. og Bygningens Fuldendelse iaar havde Byggeudvalget foranstaltet et Festmaaltid til Ære for Bestyrelsens Formand, M. Sachs, til Tak for hans ihærdige Virksomhed i Byggesagen, og havde sex af Udvalgets Medlemmer endvidere under 22. Oktober tilstillet Bestyrelsen 300 Rd., ledsaget af følgende Skrivelse:

„Undertegnede fremsende herved til Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen 300 Rd., er Tre Hundrede Rigsdaler i 4 % rentebærende Statsobligationer, som under Navn af

Legat af 19. August 1873, (Grundsten-Legatet), overgives til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og skulle Renterne af dette Legat navnlig anvendes til Bedste for Stiftelsens Beboere i Sygdomstilfælde, naar dette af Bestyrelsen findes formaals-tjenligt.

Kjøbenhavn den 22. Oktober 1874.

M. M. Salomonsen. A. Fønnesbech. V. Thomsen.
Carl Schjønning. N. P. Christensen. Chr. A. Rosenqvist.“

1875.

I det den 3. Jan. afholdte Bestyrelsesmøde bestemtes det, ifølge Henstilling af Handelsudvalget, at rette en Takskrivelse til den konstituerede Generaldirektør for Skattevæsenet, Etats-

raad Raffenberg, for den udmærkede Medvirken, der var ydet ved Kreditoplagets Udvidelse, hvilken Skrivelse tillige blev at medunderskrive af Handelsudvalgets Medlemmer som en Paa-skønnelse af den Omsigt og Dygtighed, hvormed Udvalget havde behandlet og fremmet denne Sag.

Paa Generalforsamlingen den 26. Januar gav Formanden

- 1) en Udsigt over Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar og udtalte sin Glæde over at kunne fremlægge Afslutning paa de store Foretagender Stiftelsen og Skolen, der ved den offerberedvillige Tilslutning, der fra alle Sider var vist, navnlig i Stiftelsessagen, havde fundet en tilfredsstillende Løsning, og saafremt det maatte lykkes at vedligeholde og bevare de her vundne Resultater, kunde man være tilfreds for lange Tider, og Foreningens Stifter F. Sterup havde Krav paa Medlemmernes Tak for den Maade, hvorpaa han dannede den og i de første Aar ledede den. Stiftelsen var taget i Brug til April Flyttedag, og Beboerne kunde ikke noksom prise det store Gode, der derved var opnaat. — Skolen var besøgt i dette Semester af 67 Elever og udviste tilfredsstillende Resultater.

Handelsudvalget havde arbejdet med en beundringsværdig Ihærdighed og Dygtighed og fortjente en særlig Tak af Foreningen, navnlig dets Formand G. L. Bruun, og Resultaterne af dets Virksomhed forelaa klart i de Indrømmelser, der af Toldbestyrelsen vare tilstaaede Manufakturhandlerne paa Kreditoplagsrettens Omraade.

Der var plejet Underhandlinger med Kjøbenhavns Understøttelsesforening om Afskaffelsen af Tiggeriet ved Dørene og i Butikkerne.

Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen talte den 31. December 1874: 3 ekstraordinære og 90 ordinære Medlemmer med 112 Portioner.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab, der udviste:
  - A. Stiftelses- og Understøttelseskassen ejer for Tiden i

Værdipapirer 39,457 Kr. 77 Ø. og en Kassebeholdning 1500 Kr. 97 Ø.

- B. Den ordinære Kasse ejer 800 Kr. i 4 % kgl. Obligationer og en Kassebeholdning stor 2114 Kr. 41 Ø.
- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar, hvorefter
 Indtægten ansloges til 5746 Kr. 44 Ø.
 og Udgiften — — 3694 — " -
 Medlemsantallet var 450.
- 4) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve: M. Sachs, F. Sterup, J. O. Gjerulff og J. A. Berendt.
 Til Handelsudvalget: G. L. Bruun, Otto Volqvartz og J. P. Bloch.

Til Revisorer: Chr. Petersen og C. F. Stinck.

J. Heckscher udtalte derefter paa Forsamlingens og egne Vegne en Tak til Bestyrelsen og Udvalgene for deres Virksomhed i det forløbne Aar, og ligeledes en Tak til Giverne af 2de tidligere nævnte Legater.

31. Januar afholdtes et Møde for at konstituere Bestyrelsen paany og valgtes til Formand M. Sachs, til Viceformand F. Sterup, til Kasserer J. O. Gjerulff, til Forenings-Inspektør J. A. Berendt, til Skole-Inspektør Carl Schjønning og til Stiftelses-Inspektør Fr. Olsen.

Fra Handelsudvalget forelaa et Udkast til et Andragende til Generaldirektoratet om Tilladelse til Transport fra Oplag til Oplag, hvilket Andragende blev at indgive.

Fra Prokurator Winther var fremkommet en Skrivelse, hvori meldes, at den Sag, som i sin Tid af en af de anholdte Uldhandlere var anlagt mod Foreningen, med Fordring paa Erstatning for den Tid, hans Varer havde været beslaglagte, var vunden. Det vedtoges ikke foreløbig at foretage videre mod disse Omløbere, saa længe de gældende Bestemmelser i Næringsloven bestaa.

I Bestyrelsesmødet den 17. April anmeldte Formanden, at der var rettet en Skrivelse til Landstingsmand D. B. Adler med Anmodning til ham om i Thinget at virke for en For-

bedring af Forholdene paa Toldboden, og ligeledes i samme Anledning til Generaldirektøren for Skattevæsenet samt endvidere til Generaldirektoratet et Andragende om en Forandring i Bestemmelserne af 26. November f. A. med Hensyn til Benyttelsen af Frilagrene.

I Mødet den 28. April meddelte Formanden, at han paa Foreningens Vegne den 27. havde henlagt en Lavrbærkrans paa det afdøde Æresmedlem M. E. Grøns Kiste i Anledning af, at det var Halvhundredaarsdagen for den Afdødes Forretnings Begyndelse. Formanden meddelte endvidere at have modtaget fra Hr. Grosserer L. J. Grøn, R. af D., en Skrivelse af 27., hvorved han tilsiger Foreningen en Gave af 10,000 Kroner til Forøgelse af det Legat, hans afdøde Fader den 17. August 1869 skænkede Foreningen under Navn af M. E. Grøn og Hustrus Legat. Foreløbig forbeholdt Giveren sig, efter Samraad med Bestyrelsen, at bestemme Anvendelsen af Renten. En i den Anledning udfærdiget Takskrivelse til Hr. Grøn besluttedes at skulle overbringes denne af Formanden og Viceformanden. Paa et senere Møde med Legatstifteren bestemtes, at Tillægslegatets Renter skulle anvendes i Overensstemmelse med de for Hovedlegatet givne Regler — dog at dettes Renter ogsaa skulle kunne uddeles i saadanne Portioner, som efter Omstændighederne maatte findes passende, til værdige og trængende forhenværende Manufakturhandlere og Handelsbetjente i dette Fag, der iøvrigt opfyldte Fundatsens nærmere Bestemmelser, samt til Skoleunderstøttelse for Saadannes Børn, men Stifteren udtalte her tillige som sit Ønske, at Legatet, saafremt der fandtes værdige Trængende, anvendtes til Understøttelse for disse, førend det gik til Skolehjælp.

16. Okt. var der fremsendt fra Handelsudvalget en Skrivelse med Extrakt af Udvalgets Undersøgelser angaaende Værdien af de indførte Manufakturvarer i Kalenderaaret 1874 til Brug for det statistiske Bureau, og meddelte, at der fra nævnte Bureau var fremkommet en Takskrivelse for dette, som det udtales, værdifulde Arbejde.

1876.

2. Januar meddelte Formanden, at Magistraten havde bevilget Skattefrihed for Stiftelsen i Ryesgade for den Del af samme, der benytttes som Fribolig. Ligeledes meddeltes det, at der fra Overtoldinspektoratet var indkommen en Skrivelse med Underretning om, at Generaldirektoratet tildels havde bevilliget det i Bestyrelsens Andragende af 22. November f. A. ansøgte, om Transporter fra Kreditoplag, og havde fremsendt Deklarationer til Underskrift for de Oplagshavere, der maatte ville benytte disse.

Paa Generalforsamlingen den 26. Januar gav Formanden

- 1) Den sædvanlige Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar, og idet han paa Foreningens Vegne udtalte en Tak til Hr. Grosserer L. J. Grøn for det at ham, til Minde om sin afdøde Fader, Foreningens Æresmedlem M. E. Grøn, stiftede Legat, stort 10,000 Kr., bad han Forsamlingen at slutte sig dertil. Forsamlingen tiltraadte denne Tak ved at rejse sig. Dernæst udtalte Formanden, at medens Stiftelsen herefter helst maatte føre en rolig Tilværelse og saa lidt som muligt give Anledning til Omtale, maatte derimod Skolen gerne noget mere optage Medlemmernes Interesse. Han ankede over den Ligegyldighed, der vistes, navnlig ved Indmeldelser af Elever, og oplyste til Ex., at paa 400 Breve, der vare udsendte med Opfordring til Indmeldelse, vare kun 11 tilbagesendte, hvorimod Bestyrelsen havde maattet lade forespørge om Resten, hvilket var et besværligt og næsten uoverkommeligt Arbejde. Naar Skolen dog udviklede en tilfredsstillende Virksomhed, skyldtes dette særlig Hr. Overlærer Hertz i Forening med de af ham antagne dygtige Lærere. En særlig Tak skyldtes ogsaa Direktionen for den jødiske Friskole, der atter i Aar velvillig havde overladt sit Skolelokale til Benyttelse uden Betaling. Handelsudvalget har i Aar ligesom de tidligere Aar med

megen Dygtighed fortsat sit Arbejde paa Toldreformens Omraade og ad administrativ Vej opnaat adskillige Indrømmelser. Alderdomsforsørgelses- og Enkepensions-Kassen talte den 31. December 3 ekstraordinære og 98 ordinære Medlemmer.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for det forløbne Aar, hvorefter Understøttelsen til Huslejhjælp har været 1062 Kr. og til Legatarier 1010 Kr. 24 Ø.

A. Stiftelses- og Understøttelses-Kassen ejer i Værdipapirer 49,457 Kr. 77 Ø. og en Kassebeholdning af 553 Kr. 95 Ø.

B. Den ordinære Kasse ejer i 4 % kgl. Obligationer 800 Kr. og en Kassebeholdning af 2680 Kr. 80 Ø.

Medlemsantallet var 470.

- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægten anslaaes til 6472 Kr. 80 Ø.

Udgiften — — 3688 — „ -

- 4) Sattes under Forhandling et Forslag, der var indleveret af 12 Medlemmer og som gik ud paa, at der af Bestyrelsen indgives et Andragende til Rigsdagen imod de foreslaaede Forandringer i Helligdagsanordningen, der gaa ud fra, at der kunde handles om Søndagen fra Kl. 9—4. Forslaget vedtoges under Henstilling til Bestyrelsen.

- 5) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve: Fr. Olsen, J. A. Berendt og C. E. Krarup.

Handelsudvalget: Julius Poulsen og J. Abrahamsen.

Revisorer: Chr. Petersen og C. F. Stinck.

I Bestyrelsesmødet d. 30. Januar konstituerede Bestyrelsen sig med M. Sachs som Formand, Sterup som Viceformand, J. O. Gjerulff som Kasserer, J. A. Berendt som Foreningsinspektør, C. E. Krarup som Skoleinspektør og Fr. Olsen som Inspektør ved Stiftelsen.

Derefter fremlagdes Udkast til Andragendet til Rigsdagen i Henhold til den paa Generalforsamlingen d. 26. vedtagne Resolution imod den foreslaaede Helligdagsanordning. Fra Formanden for Urtekræmmerforeningen var modtaget et Exemplar af det Andragende, som derfra var udgaaet i samme Anledning. — Fra Thomsen var fremsendt Kr. 48, indsamlede ved en selskabelig Sammenkomst i Foreningen og bestemte til at danne en Fond til Afbetaling af den Gjæld, der paahviler Foreningens Stiftelse. Det bestemtes, at der i Regnskabet optages en særlig Konto for denne Fond.

Torsdagen d. 30. Marts afholdtes den aarlige Skoleexamen, hvortil Indbydelser vare udgaaede til Elevernes Principaler.

D. 14. Oktober anmeldte Formanden at have modtaget en Skrivelse fra en herværende Overretssagfører, hvori denne udbeder sig en Erklæring om, hvorvidt Varer, der vare sendte til Eftersyn, skulle tilbagesendes af Modtageren, og hvorvidt denne, naar dette ikke sker, et forpligtet til at beholde samme, og at Formanden dertil havde svaret, at Bestyrelsen som saadan ikke afgav Erklæringer som de forlangte til Private, men kun, naar saadant affordres af Avtoriteter og Domstole.

D. 30. Oktober meddelte Formanden, at der fra Handelsudvalget var fremkommet Udkast til et Andragende til Landsthinget, hvori anbefales det af Regeringen forelagte Lovforslag angaaende Indførelse af Metersystemet. Andragendet vedtoges og blev oversendt til det i denne Sag nedsatte Udvalg i Landstthinget.

Fra forhenværende Interessent i Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet, Oberst E. J. P. Lassen forelaa en Skrivelse, hvori han androg om for sig og sin eventuelle Enke at faa en Fribolig i Foreningens Stiftelse, imod at han i Henhold til Regulativet § 4 til Stiftelses- og Understøttelsesfonden indbetalte en Sum af 2000 Kroner, dog saaledes, at han og hans eventuelle Enke, saalænge de vare i Live, kunde nyde Renten af nævnte Sum. Da der derhos forelaa Oplysning om, at Ansøgeren kun besad en meget ubetydelig aarlig Indtægt, der,

hvis han deraf skulde betale Husleje, vilde være utilstrækkelig til selv det tarveligste Udkomme, besluttedes det at bevilge det Ansøgte.

1877.

I Bestyrelsesmødet d. 6. Januar meddelte Formanden at have modtaget tvende Gavebreve paa Legater, skænkede til Foreningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, nemlig fra forhenværende Silke-, Ulden- og Lærredskræmmer Christen Bloch et Beløb stort 2000 Kr. i $4\frac{1}{2}$ % Kreditkasse-Obligationer for Landejendomme i Østifterne, for hvilken Sum han, i Betragtning af den Virksomhed og det Gode, Manufakturhandlerforeningen havde udrettet i de 15 Aar, den havde bestaaet, ønskede at oprette et Legat, der skulde bære Navn af

Christen Blochs Legat,

og hvoraf Renten skulde tilfalde en navngiven Enke, der havde Fribolig i Foreningens Stiftelse, saalænge hun var i Live, og efter hendes Død blive at uddele hver Juni og December Termin med 40 Kr. til en værdig trængende Enke efter eller Datter af en Manufakturhandler her i Staden, dog kun saa længe de forbleve i ugift Stand. Resten af den indvundne Rente tilfalder Stiftelses- og Understøttelsesfonden.

Fra Formanden, Grosserer M. Sachs forelaa en Skrivelse af 5. Januar, saalydende:

„Til Forøgelse af det af mig under 1. Septembær stiftede Legat under Navn af

M. Sachs's Legat

tilstilles herved Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond i Kjøbenhavn 600 Kr., er Sex Hundrede Kroner, i $4\frac{1}{2}$ % Kreditkasse-Obligationer for Landejendomme i Østifterne, og blive Renterne af nævnte Kapital at anvende paa samme Maade, som ved Legatets Stiftelse er fastsat.“

Den aarlige ordenlige Generalforsamling afholdtes den 24. Januar, og efter at en Dirigent var valgt, gav Formanden en Meddelelse om de tvende under 5. ds. til Foreningens Stiftelses- og Understøttelsesfond skænkede Legater og at Bestyrelsen paa Foreningens Vegne skriftlig havde bevidnet Giverne sin Tak, hvilken Forsamlingen tiltraadte ved at rejse sig.

Formanden gav derefter

- 1) Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og udtalte, at der ikke havde foreligget større ny Foretagender, men man havde bygget videre paa det engang givne Grundlag. Nogle Dødsfald i Stiftelsen havde givet Lejlighed til at foretage nødvendige Reparationer. Han anbefalede Medlemmerne at tage Stiftelsen i Øjesyn navnlig paa en smuk Sommerdag, naar Haven stod i Flor. Skolens Virksomhed var meget tilfredsstillende, og dens 60 Elever udgjorde omtrent det Antal, der for Tiden kunde undervises. Man vilde til næste Aar forsøge, om Undervisning i Bogholderi og Bogføring kunde gennemføres. Handelsudvalget havde atter i Aar afgivet Beretning til det statistiske Bureau over Indførsels- og Udførsels-Værdierne paa Manufakturvarer samt foranlediget Andragender til Rigsdagen og Regeringen om Metermaalets Indførelse. Endelig henlede Formanden Opmærksomheden paa den Beretning, der i Anledning af, at Foreningen havde bestaaet i 15 Aar, var omsendt til Medlemmerne, hvori gjordes Rede for, hvad der var udrettet i Standens Interesse og særlig den Forøgelse, Understøttelsesfonden havde faaet i den forløbne Tid.

Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen havde den 31. December 3 ekstraordinære og 103 ordinære Medlemmer.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for det forløbne Aar, hvoraf fremdrages, at
  - A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 49,457 Kr. 77 Øre og i Kassebeholdning 400 Kr. 83 Øre

samt havde uddelt i Husleiehjælp 868 Kr. og til Legatarier 1010 Kr. 24 Ø. samt ydet Fribolig til 19 Familier.

B. Den ordinære Kasse ejer i 4 % kgl. Obligationer 800 Kr. og en Kassebeholdning af 2982 Kr. 28 Øre samt tilgode hos Understøttelseskassen 800 Kr., hvilken sidste Sum foresloges eftergivet, hvilket efter nogen Forhandling enstemmig bevilgedes.

3) Forslag til Budgettet for næste Aar, hvorefter Indtægten anslaaes til 7654 Kr. 28 Øre, og Udgiften til 4912 Kr.

Medlemsantallet var 480.

4) Valg. Til Bestyrelsen valgtes M. Sachs, F. Sterup og J. O. Gjerulff;

til Handelsudvalget G. L. Brun, O. Volquartz og J. P. Bloch;

til Revisorer C. F. Stinck og Chr. Petersen.

I et den 28. Januar afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig paany med M. Sachs som Formand, F. Sterup som Viceformand. Kassereren og Inspektørerne genvalgtes ligeledes.

Torsdagen d. 27. Marts afholdtes den aarlige Skoleexamen i Overværelse af den samlede Bestyrelse og nogle Medlemmer af Foreningen.

I Bestyrelsesmødet d. 6. Maj forelaa tvende Skrivelser af 3. og 4. dennes fra „Verein von Kaufleuten des Manufakturwaarenfaches en gros in Hamburg“, hvori Bestyrelsen opfordres til at virke for, at de herværende Kreditorer hos et navngivet falleret Firma samarbejdede med Kreditorerne i Hamborg, saaledes at der opnaaedes lige Betingelser for alle. Da dette ligger udenfor Foreningens Omraade, bemyndigedes Formanden til at besvare disse Breve derhen, at Foreningen ikke kunde medvirke i den Retning.

Derefter anmeldte Formanden, at han under 30. April havde modtaget fra Hr. Grosserer J. Moresco i 4 % rentebærende kgl. Statsobligationer 5500 Kr., skænkede til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, for hvilken Sum der skulde oprettes et Legat med Navn af

J. Morescos Legat,

og hvoraf Renten uddeles af Bestyrelsen i hver Juni og December Termin i to Portioner paa 55 Kr. til værdige trængende Manufakturhandlere samt Enker og Døtre efter saadanne her af Staden, dog for disse Sidstes Vedkommende saalænge de forblive i ugift Stand. Som de første Legatydere indstillede Legatstifteren samtidig tvende Enker. Denne Indstilling tiltraadtes af Bestyrelsen og samtidig udfærdigedes en Takskrivelse til Hr. Moresco.

1878.

Generalforsamlingen afholdtes d. 23. Januar, og efter at G. L. Brun var valgt til Dirigent, gav Formanden Meddelelse om det af Grosserer J. Moresco skænkede Legat, en Gave, der var saameget mere betydningsfuld, som Giveren var en af de største Bidragydere ved Indsamlingen til Stiftelsens Bygning. Bestyrelsen havde skriftlig paa Foreningens Vegne bragt Hr. Moresco sin Tak, og Forsamlingen tiltraadte denne ved at rejse sig.

Formanden gav derefter

- 1) Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og meddelte, at der i Stiftelsen var blevet istandsat 4 Lejligheder og at et lignende Antal paatænkte istandsat næste Aar, hvorefter forhaabenlig i en længere Aarrække slige Udgifter vilde blive færre og mindre. Skolen havde 64 Elever, og Undervisning i Bogholderi var indført i øverste Afdeling. Handelsudvalget havde afgivet 3 Betænkninger i Toldsagen og Beretning om Værdierne paa Ind- og Udførsel af Manufakturvarer til det statistiske Bureau, der som sædvanlig var bleven modtaget med megen Erkendtlighed. Alderdomsforsørgelses- og Enkepensions-Kassen talte 106 Medlemmer med 163 Portioner. Administratoren for denne Kasse havde til samtlige Medlemmer ladet omdele en Beretning om dens Virksomhed, og Bestyrelsen

maatte indtrængende henlede navnlig de Yngres Opmærksomhed paa dens Nytte.

Fra Kommunens statistiske Bureau var der ønsket en Meddelelse om Stiftelses- og Understøttelsesfondens Virksomhed i den Tid, Foreningen havde bestaaet, hvilket Ønske var imødekømt. Paa en Forespørgsel af J. Heckscher angaaende Kreditforholdene for Købmændene svarede Formanden, at Foreningen ingen Opfordring om Deltagelse havde modtaget, og udtalte tillige, at Foreningen som saadan ej heller kunde deltage i disse Møder, da man nærede den Anskuelse, at det bliver enhver Kreditors Sag, paa hvilken Maade han vil stille sig over for sine Debitorer.

- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab, hvoraf fremgik, at
  - A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 57,557 Kr. 77 Øre og i Kassebeholdning 670 Kr. 60 Øre, foruden Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr., der er uddelt i Huslejhjælp 808 Kr. og til Legatarer 1320 Kr. 28 Ø. samt ydet Fribolig til 19 Familier.
  - B. Den ordinære Kasse ejer i 4 pCt. kgl. Obligationer 800 Kr. og en Kassebeholdning stor 3193 Kr. 64 Øre. Medlemsantallet er 477.
- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægterne	anslaas	til	6985	Kr.	64	Øre.
Udgifterne	—	—	4022	—	„	—
- 4) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen:

Valgte bleve C. E. Krarup, J. A. Berendt og Fr. Olsen.
 Til Handelsudvalget: Jul. Paulsen og J. Abrahamsen.
 Til Revisorer: Chr. Petersen og C. F. Stinck.

I et d. 27. afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig paany med M. Sachs som Formand. Posterne som Viceformand, Kasserer og de forskellige Inspektører overdroges de tidligere Medlemmer. Da Inspektøren ved Stiftelsen Fr. Olsen gjorde opmærksom paa, at der iblandt Beboerne i Stiftelsen vare Familier,

som paa Grund af Sygdom lede Trang, besluttedes at anvende de opsparede Renter af Legatet af 19. Avgust 1874, ialt 80 Kr., til dermed at yde disse Trængende en Hjælp, og det overdroges til Olsen at fordele samme efter bedste Skøn.

Torsdagen den 9. April afholdtes den aarlige Examen i Skolen i Overværelse af Bestyrelsen og enkelte Medlemmer af Foreningen.

I et Bestyrelsesmøde den 24. Juni tildeltes der Handelsbetjent Carl Dreyer, som i Semestrene 1873—74 og 1874—75 havde søgt Foreningens Skole og i begge Afdelinger faaet Præmie for Flid og god Opførsel og dertil havde gode anbefalinger fra sine Principaler, 200 Kr. til Hjælp til en Rejse til England.

I Bestyrelsesmødet d. 12 Juli meddelte Formanden, at det var kommet til hans Kundskab, at den jødiske Drengeskole skulde restavreres, men at den saa kaldte Solennitetssal ikke vilde faa nogen videre Udsmykning, da de dertil nødvendige Pengemidler savnedes. — Han formentede, at vor Forening var Skolens Direktion saa overordenlig meget skyldig, idet denne uden Vederlag havde overladt os sine Lokaler til Afbenyttelse for Foreningens Aftenskole, og fandt, at her vilde være en passende Lejlighed til at give Direktionen et Bevis paa Foreningens Erkendtlighed, hvorfor han foreslog at bevilge 200 Kr. til derfor at anskaffe nogle Genstande efter Samraad med Overlærer Hertz. Dette vedtoges og overdroges det til Formanden at foretage det fornødne.

I et Møde d. 13. Oktober meddelte Formanden, at, da de Genstande, han havde anset det for nødvendigt at anskaffe til Udsmykning af Solennitetssalen i den jødiske Friskole, havde kostet efter fremlagte Regninger 444 Kr. 03 Øre og saaledes langt overskredet det i Mødet d. 12. Juli bevilgede Beløb 200 Kr., vilde han give Afkald paa de ham tilkommende 200 Kr. for Lokale til Kontor og Bestyrelsesmøder og forventede derefter, at Foreningen vilde tilskyde Resten, 44 Kr. 03 Ø., hvilket tiltraadtes af Bestyrelsen. Der fremlagdes en Takskrivelse af 19. Avgust fra Direktionen for Skolen.

1879.

Den aarlige ordenlige Generalforsamling afholdtes d. 22. Jan., og efterat der til Dirigent var valgt G. L. Bruun, udtalte Formanden, at han atter i Aar havde den Glæde at kunne meddele, at der paa afvigte Aars sidste Dag var tilstillet ham et Beløb af 500 Kr. kontant, som skulde anvendes til Afbetaling paa Stiftelsens Prioritetsgæld, idet den ærede Giver, der bestemt forlangte at forblive ubekendt, havde udtalt, at en Forening som denne ikke burde have Gæld, naar Anledningen til, at denne var stiftet, var et Foretagende som Stiftelsen. Formanden havde bevidnet Giveren Foreningens Tak og Forsamlingen tiltraadte dette ved at rejse sig. Formanden gik derefter over til:

- 1) Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og meddelte, at der i Stiftelsen var foretaget Istandsættelse af 8 Lejligheder, saa at der nu kun var 2 Lejligheder tilbage, der maatte have den fornødne første Restavration. Skolen havde været besøgt af 67 Elever, og Bestyrelsen havde al Grund til at være tilfreds med Elevernes Flid og Opførsel. Han gentog atter, hvor kært det vilde være Bestyrelsen, om Medlemmer vilde skænke Skolen den Opmærksomhed at være tilstede ved den aarlige Examen, hvilket absolut vilde styrke Skolens Betydning. Handelsudvalget har vel i det forløbne Aar været mindre beskæftiget, men dog udarbejdet og afgivet den aarlige Beretning til det statistiske Bureau. Alderdomsforsørgelses- og Enkepensions-Kassen talte nu 111 Medlemmer.
- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for det forløbne Aar, hvoraf fremgik, at

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 57,557 Kr. 77 Ø. og Kassebeholdning 417 Kr. 18 Ø., samt Ejendommen i Ryegade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr. Den har ud delt i Huslejhjælp 1008 Kr. og til Legatarer 1320 Kr. 32 Ø. samt ydet Fribolig til 19 Familier.

- B. Den ordinære Kasse ejer i 4 pCt. rentebærende Obligationer 3000 Kr. og en Kassebeholdning af 1545 Kr. 07 Ø.

Medlemsantallet var 466.

Hellmann forundrede sig over, at der var medgaaet et Beløb af 454 Kr. 93 Ø. til uforudsete Udgifter, hvortil kun var budgetteret 100 Kr., og ønskede Bestyrelsens Forklaring derover. Formanden oplyste, at Størstedelen af nævnte Sum var medgaaet til en Gave til den jødiske Drengeskole, som en Erkendtlighed for den store Nytte, Foreningen havde af Skolen, til dens Solennitetssals Udsmykning, og at dertil var anskaffet 10 Fag Gardiner, 1 Bordtæppe og 4 Lampetter, svarende til en Gaskrone, der var skænket af en privat Mand. Iøvrigt var Udgiften for Foreningen ikke saa stor som paataalt, da han, Formanden, havde skænket den ham tilkommende Godtgørelse for Lokale af 200 Kr. til samme Øjemed, hvilke fandtes opførte paa Indtægtsiden. Hellmann fandt sig fuldstændig tilfredsstillet ved den givne Oplysning og glædede sig over, at Foreningen havde fundet en Anledning til at vise sin Erkendtlighed. Julius Heckscher var som Medlem af Skolens Direktion bleven bemyndiget til at bevidne Foreningen dens Glæde og Tak for den smukke Gave, og vilde det være Direktionen en Glæde fremdeles at kunne støtte Foreningens Virksomhed med Hensyn til Skolen.

- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:
 Indtægten ansloges til 5345 Kr. 07 Ø.
 Udgiften — — 4010 — „ —

Hellmann vilde foreslaa, at det Beløb, der var optaget til Foredrags Honorar, udgik af Budgettet, da han havde fundet, at dette Beløb i flere Aar ikke var benyttet.

V. Thomsen vilde derimod foreslaa, at Summen forhøjedes fra 200 Kr. til 400 Kr. og at der for Beløbet foranstaltedes afholdt Aftenunderholdning og Assemblé, der vilde bidrage til et kordialere Forhold i Foreningen. Dette Forslag støttedes af flere Medlemmer.

Formanden kunde intet have imod, at Thomsens Forslag vedtoges, men maatte dog hævde, at Bestyrelsen ikke derved paatog sig den Forpligtelse, at Beløbet skulde forbruges i Aarets Løb. Naar der var ført Klage over, at der i den senere Tid ikke var afholdt Foredrag, var det ikke Bestyrelsens, men Medlemmernes Skyld, som i saa overordenlig ringe Tal indfandt sig ved disse. Han henviste til adskillige Lejligheder, hvor bekendte Videnskabsmænd og Lærde havde holdt Foredrag, og hvor Tilhørernes Antal havde været saa ringe, at Vedkommende havde følt sig fornærmede derved; og dette var virkelig heller ingen Fornøjelse for Bestyrelsen. Med Hensyn til Afholdelse af Aftenunderholdninger maatte han bestemt hævde, at dette egenlig laa udenfor Foreningens Opgave og Virksomhed. Foreningens Formaal var bestemt og klart fremsat i Lovens § 1. Hellmanns Forslag om at stryge de 200 Kr. af Budgettet kunde han ikke gaa ind paa, da det var nødvendigt, at der var stillet et Beløb til Bestyrelsens Raadighed i paakommende Tilfælde. Ved Afstemningen vedtoges Thomsens Forslag, at Beløbet til Foredrag o. s. v. forhøjedes til 400 Kr. og derefter hele Budgettet.

- 4) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen: valgte blev M. Sachs, F. Sterup og J. O. Gjerulff.

G. L. Bruun vilde, forinden man skred til Valg af Medlemmer til Handelsudvalget, gøre opmærksom paa, at Forholdene ikke tillode ham paany at modtage Valg; han takkede for den Tillid, der ved flere Genvalg var vist ham, og skulde Forholdene give ham mere Tid senere, vilde det være ham en Glæde atter at tage Sæde i Ud-

valget, naar han blev kaldet dertil. Da Bruun, uagtet Opfordring fra flere Sider, fastholdt sin Beslutning, udtalte Formanden paa Foreningens og Bestyrelsens Vegne sin Beklagelse over den af Hr. Bruun tagne Beslutning, da Handelsudvalget derved vilde miste sin bedste Støtte, som meget vanskelig vilde kunne erstattes, og bragte ham dertil paa Foreningens Vegne en varm Tak for hans dygtige og utrættelige Virksomhed i Foreningens Tjeneste, hvortil Forsamlingen sluttede sig ved at rejse sig.

Derefter valgtes:

Til Handelsudvalget: O. Volqvartz, J. P. Bloch og P. C. Thamsen, sidstnævnte blev Formand.

Til Revisorer: Chr. Petersen og C. F. Stinck.

I et d. 26. Januar afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig atter med M. Sachs som Formand, ligesom de øvrige Bestillinger forbleve uforandrede.

Inspektøren ved Stiftelsen Fr. Olsen meddelte, at han endnu havde i Behold 20 Kr. af de ham leverede 80 Kr. til Hjælp til Trængende i Stiftelsen, men da der nu fandtes flere Familier, som paa Grund af Sygdom trængte til Hjælp, ønskede han endvidere et mindre Beløb af 40 Kr. til dette Øjemed, hvilket bevilgedes.

Den 2. Marts meddelte Formanden at have modtaget følgende Gavebrev fra Hr. Grosserer S. Børgesen:

„I Anledning af, at det idag er 25 Aar siden, at jeg begyndte min Virksomhed heri Staden som Manufakturhandler, har jeg den Ære at overgive til den ærede Bestyrelse for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn 600 Kr., er Sex Hundrede Kroner, hvilke jeg skænker til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og skal for samme oprettes et Legat, som skal bære Navn af:

„S. Børgesens Legat“.

Renten af dette mit Legat uddeles af Bestyrelsen for

Manufakturhandlerforeningen i en Portion i December Termin hvert Aar til den Trængende i Foreningens Stiftelse, som af nævnte Bestyrelse maatte findes mest værdig dertil.

Kjøbenhavn, d. 1. Marts 1879.

S. Børgesen.

En Takskrivelse udfærdigedes til Hr. Børgesen, underskrevet af hele Bestyrelsen.

Torsdagen d. 27. Marts afholdtes den aarlige Examen i Skolen, i Overværelse af Bestyrelsen og enkelte af Foreningens Medlemmer.

I Bestyrelsesmødet d. 13. September fremlagde Formanden en fra Grosserer J. Moresco modtaget Skrivelse saalydende:

„Til Minde om min afdøde Moder, Fru Adelaide Moresco, har jeg stiftet et Legat, stort 10,000 Kr., er Ti Tusende Kroner, som skal bære Navn af

„Adelaide Moresco's Legat“

„og som jeg skænker Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond. Renterne af dette Legat, som er underlagt Kjøbenhavns Magistrat ifølge den kongelige konfirmerede Fundats, uddeles af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse til 4, er fire, Beboere i Foreningens Stiftelse med 50 Kroner til hver 11. Juni og 11. December Termin paa Livstid, saa længe Legatnyderne af nævnte Bestyrelse findes værdige og trængende dertil.

Kjøbenhavn, d. 3. September 1879.

J. Moresco.

En Takskrivelse for den smukke Gave udfærdigedes til Hr. J. Moresco underskrevet af den samlede Bestyrelse.

1880.

Den aarlige ordenlige Generalforsamling afholdtes d. 28 Jan., og efter at G. L. Bruun var valgt til Dirigent, udtalte For-

manden sin Glæde over atter at kunne gøre den behagelige Meddelelse, at tvende af Foreningens Medlemmer havde stiftet Legater og skænket disse til Stiftelses- og Understøttelsesfonden. Idet han derefter oplæste de paagældende Gavebreve fra S. Børgesen og J. Moresco, udtalte han paa Foreningens Vegne en Tak til Giverne, hvilken Forsamlingen tiltraadte ved at rejse sig og under lydelige Bifaldsraab.

Formanden gik derefter over til at aflægge

- 1) Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar. I Stiftelsen gik alt roligt og alle Lejligheder vare besatte. — Skolen havde haft et noget mindre Elevantal, nemlig 54 imod 67 i Semestret 1878—79, men Virksomheden var forøvrigt fuldt tilfredsstillende og man nærrede Haab om, at Tilgangen af Elever atter vilde forøges. Han maatte fremdeles og indtrængende anmode Medlemmerne om at give Møde ved den aarlige Examen. — Handelsudvalget havde i dette Aar ikke haft nogen Sag til Behandling, men afgivet den sædvanlige Beretning til det statistiske Bureau. — Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen talte nu 3 ekstraordinære og 106 ordinære Medlemmer. Den betydelige Kapital, denne Kasse alt havde opsamlet, og den store Hjælp, den kunde yde Deltagerne i deres Alderdom som og til Enker, hvis Manden faldt bort, fortjente en ganske anden Tilslutning end den, der blev den til Del.
- 2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for afvigte Aar, hvoraf fremgik at
  - A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer, Legatdokumenter etc. 70,257 Kr. 77 Øre, Kassebeholdning 337 Kr. 17 Øre samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr.

Den har udbetalt i Huslejhjælp 970 Kr. og til Legater 1794 Kr. 32 Øre samt ydet Fribolig til 19 Familier.
  - B. Den ordinære Kasse ejer i Obligationer 3000 Kr. og en Kassebeholdning af 1769 Kr. 76 Øre.

Medlemsantallet var 465.

- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar.
 Indtægten var anslaaet til 5569 Kr. 76 Øre.
 Udgiften — — 4480 —
- 4) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve:
 Fr. Olsen, J. A. Berendt og C. E. Krarup.
 Til Handelsudvalget: Julius Paulsen og J. Abrahamsen.
 Til Revisorer: Chr. Petersen og C. F. Stinck.

I et den 1. Februar afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig atter med M. Sachs som Formand, F. Sterup som Viceformand, J. O. Gjerulff som Kasserer; de forskellige Inspektørposter forbleve ligeledes uforandrede.

Torsdagen d. 18. Marts afholdtes den aarlige Skoleexamen i Overværelse af den samlede Bestyrelse og en Del Medlemmer.

I Bestyrelsesmødet d. 12. April forelaa en Skrivelse fra „Svendborg Handelsforening“, hvori Foreningen anmodedes om at tiltræde en Opfordring til Grossister og Fabrikanter, som gik ud paa, at de ved Udsendelse af Advis for deres Repræsentant eller Rejsende, paa disse skulde bemærke: Fuldmagt til Indkassationer og Afslutninger af Forretninger aldeles bindende for Husene, hvilket Andragende derefter skulde tilstilles Grosserersocietetet og indrykkes i „Berlingske Tidende“ og „Börsenhalle“ i Hamborg.

Det besluttedes at besvare denne Skrivelse derhen, at man ikke fandt Anledning til Tiltrædelse.

Formanden meddelte derefter, at der d. 10. dennes, Aften, var tilstillet ham en Skrivelse fra Grosserer, Fabrikant B. Ruben, R. af D. og Dbm., saalydende:

„Da mit Firma i Dag fejrer Hundreedaarsdagen for Grundlæggelsen af den Virksomhed, der i sin Tid er paabegyndt af min Bedstefader, har jeg ønsket at knytte en Erindring til denne Dag ved Stiftelsen af et Legat til Fordel for en Klasse Næringsdrivende, der i saa høj Grad staar i Forbindelse med min Fabriksvirksomhed, og jeg tager mig derfor den Frihed at overrække Manufakturhandlerforeningen 8000 Kr. i 4 % kgl.

Obligationer, for hvilke jeg tør bede Foreningen erhverve et Indskrivningsbevis lydende paa

„J. H. Rubens Legat“

til Fordel for Manufakturhandlere og deres Enker, og knytter jeg herved efterstaaende Fundats til Legatet.“

Da Bestyrelsen imidlertid fandt det ønskeligt, at nogle af de opstillede Legatbestemmelser undergik Forandringer, bestemtes det, at Formanden og Viceformanden ved en personlig Samtale med Stifteren skulde søge at opnaa en Overenskomst om disse. I en derefter udfærdiget Takskrivelse til Grosserer Ruben, underskrevet af den samlede Bestyrelse, udtaltes der derfor tillige Ønsket om at opnaa en saadan mundtlig Konference.

I Bestyrelsesmødet d. 28. December meddelte Formanden, at Resultatet af de førte Konferencer med Hr. Ruben havde ført til en velvillig Imødekommen paa enkelte Punkter og at de endelige Bestemmelser nu forelaa saalydende:

§ 2.

„Renten af dette Legat, 320 Kr., er Tre Hundrede og Tyve Kroner, uddeles altid i to lige store Dele den 10. April hvert Aar.

§ 3.

„Berettigede til Legatet ere værdige, trængende Manufakturhandlere her i Staden, som ere eller have været Interessenter i det ophævede Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlav eller Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen, eller Enker efter Saadanne.

§ 4.

„Ansøgninger om Erholdelse af ovennævnte Legatportioner indkaldes hvert Aar inden Februar Maanedes Udgang med 14 Dages Varsel i tvende af Hovedstadens Blade, og inden Marts Maanedes Udgang indstiller Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse de efter dens Skøn mest kvalificerede Personer for hver Portion, mellem hvilke jeg da frit vælger dem, som skulle nyde Legatet, dog staaer det mig frit for blandt Ansøgerne ogsaa

at vælge andre dertil Berettigede, end de af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse indstillede.

§ 5.

„Efter min Død indtræder min eventuelle Enke i mine Rettigheder og efter hendes Død den ældste levende Søn. Efter den Tid uddeles Legatportionerne af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse i Henhold til Fundatsens Bestemmelser.

§ 6.

„Skulde Manufakturhandlerforeningen her i Staden ophøre at bestaa, overgaar Kapitalen til Kjøbenhavns Magistrat og uddeles Renten af denne til trængende, værdige Manufakturhandlere her i Staden eller Enker efter saadanne i Henhold til denne Fundats's Bestemmelser.

Kjøbenhavn, d. 10. April 1880.

B. Ruben.“

I Bestyrelsesmødet d. 5. Maj overleverede Medlem af Bestyrelsen J. A. Berendt følgende Gavebrev:

„I Anledning af, at det den 6. Maj dette Aar er 25 Aar, siden jeg begyndte min nuværende Forretning, overgiver jeg herved til Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn 2500 Kr., er To Tusinde Fem Hundrede Kroner, i 4 % rentebærende kgl. danske Statsobligationer, hvilke nævnte To Tusinde Fem Hundrede Kroner jeg skænker til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og skal for samme oprettes et Legat, som skal bære Navn af

„J. A. Berendts Legat, stiftet den 6. Maj 1880.“

„Renten af dette Legat uddeles hvert Aar den 6. Maj af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i én Portion til værdige trængende Manufakturhandlere heraf Staden, som have opfyldt de i de kgl. konfirmerede Vedtægter af 27. Februar 1874 § 1 for Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond gældende Bestemmelser, eller til Enker efter saadanne.

„Skulde nogen af min Familie, der ere eller have været

Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen her i Staden, eller Enker efter saadanne, ansøge om dette Legat, skal den af disse, der er mest trængende og værdig dertil, have Fortrinsret til sammes Erholdelse. Dog ophører denne Fortrinsret med Descendenter i lige Linje efter mine afdøde Forældre i 4de Led.

„Fire Uger før d. 6. Maj hvert Aar udgaar offentlig Bekendtgørelse i tvende af Hovedstadens Blade om Uddelingen af Legatet, hvorom Ansøgninger indgives til Formanden for Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse.

J. A. Berendt.“

Formanden bragte Giveren paa egne og Kollegers Vegne Foreningens bedste Tak for den smukke Maade, hvorpaa Hr. Berendt lagde sin Interesse for Foreningen for Dagen.

I et den 16. Juli sammenkaldt Møde af Plenarbestyrelsen meddelte Formanden, at der fra Grosserer L. J. Grøn var fremkommet en Skrivelse, hvori han som Medlem af det paa Børsmødet nedsatte Udvalg, hvis Hverv det er at udarbejde et Forslag til en Adresse til Regeringen og Rigsdagen, vedrørende saadanne Forandringer i den bestaaende Lovgivning, som maatte være ønskelige for Handel, Industri og Skibsfart, ønskede at konferere med Foreningens Handelsudvalg.

Da Formanden forment, at det vilde være ønskeligt, at Plenarbestyrelsen var enig om, hvorvidt det ansaas for tjenligt, at en saadan Konference fandt Sted, og navnlig at det stod klart, i hvilken Retning Foreningens Forordringer skulde gaa, saa at Foreningen paa et senere Stadium, hvis Regeringen efter al Sandsynlighed foreslog Forandringer i Toldlovgivningen, kunde staa fri og uafhængig, havde han sammenkaldt dette Møde, for at disse Spørgsmaal kunde drøftes. Man enedes om, ifald der var Tale om en ny Toldtarif, da at arbejde paa en saadan efter de i Foreningen tidligere vedtagne Principer, men at der intet var til Hinder for, at Handelsudvalget paa Sagens nuværende Stadium deltog i den af Hr. Grøn ønskede Konference.

Den 27. Avgust samledes atter Plenarbestyrelsen, hvor Formanden for Handelsudvalget P. C. Thamsen fremlagde Udkast til Svar paa og i Henhold til den Konference, Udvalget havde haft med L. J. Grøn, hvilket Udkast i sine Hovedtræk vedtoges af Forsamlingen, og det overdroges til Bestyrelsens Viceformand F. Sterup at foretage den endelige Redaktion af samme, for at det derefter igennem Bestyrelsen kunde tilstilles Hr. Grøn.

17. Oktober meddelte Formanden, at han i Anledning af at der hyppig havde lydt Klage over, at Frilagerrum ikke vare tilstede til det nødvendige Behov, ej heller store eller hensigtsmæssige nok, samt at Forbudet mod Benyttelse af Ild og Lys, navnlig om Vinteren i den korte Arbejdstid, i høj Grad vanskeliggjorde Brugen af dem, havde henvendt sig til Overtoldinspektøren for om muligt at søge bevirket en Forandring i de bestaaende Forhold, og Overtoldinspektøren havde med sædvanlig Imødekommen lovet at have sin Opmærksomhed henvendt derpaa.

I Bestyrelsesmødet d. 23. Oktober meddelte Formanden, at han fra kgl. Hofekviperingshandler Benny M. Goldschmidt havde modtaget følgende

Gavebrev.

„Undertegnede Manufakturhandler Benny M. Goldschmidt skænker herved til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond her i Staden en Sum af 2000 Kr., er To Tusinde Kroner, i 4 % kongelige rentebærende Statsobligationer paa følgende Vilkaar:

§ 1.

„Af ovenstaaende Kapital To Tusinde Kroner, for hvilken der skal erhverves et Indskrivningsbevis fra Finansministeriet og som ingensinde maa angribes, oprettes et Legat under Navn af „23. Oktober Legatet“.

§ 2.

„Legatet bestyres af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse.

§ 3.

„Renten af Legatet uddeles hvert Aars 23. Oktober — første Gang 23. Oktober 1881 — til en trængende og pletfri, gift eller ugift Person, der enten er eller har været Manufakturhandler — en gros eller en detail — her i Staden eller er Enke, forladt, fraskilt eller frasepareret Hustru, eller ugifte Døttre efter en saadan Manufakturhandler her i Staden. I Tilfælde af at en Manufakturhandler en gros og en detail staar lige, foretrækkes den sidste. Da Bestyrelsen sikkert vil have Kendskab til værdige, trængende Personer i den Kreds, for hvilken Legatet er bestemt, er det mit Ønske, at dette uden Ansøgning uddeles til den værdigste af disse. Kun naar Bestyrelsen mod al Forventning ej skulde kende saadanne værdige og trængende Personer, maa der udgaa offentlig Opfordring til at indgive Ansøgning om Legatet.

§ 4.

„Naar en Person en Gang har faaet Legatet tildelt, nyder denne dette sin Livstid, saalænge de foranstaaende Betingelser opfyldes, altsaa saalænge Vedkommende efter Bestyrelsens Skøn er trængende og pletfri, samt for Kvinders Vedkommende ikke lever i Ægteskab.

§ 5.

„Skulde Manufakturhandlerforeningen opløses, indbetales Kapitalen til Kjøbenhavns Magistrat, der saaledes overtager Forpligtelsen til at udbetale Renten af Kapitalen i Overensstemmelse med Gavebrevet.

Kjøbenhavn, d. 22. Oktober 1880.

Benny M. Goldschmidt.“

En Takskrivelse til Hr. Goldschmidt udfærdigedes paa Forningens Vegne og underskrevet af den samlede Bestyrelse.

1881.

Torsdagen d. 26. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling, og efter at G. L. Bruun var valgt til Diri-

gent, udtalte Formanden sin Glæde over atter at kunne meddele, at der i det forløbne Aar var skænket Foreningen trede Legater, nemlig af Grosserer B. Ruben et Legat stort 8000 Kr. under Navn af „J. H. Rubens Legat“, fra Medlem af Bestyrelsen Kapitajn, Grosserer J. A. Berendt et Legat stort 2500 Kr. under Navn af „J. A. Berendts Legat“ og af Hofekviperingshandler Benny M. Goldschmidt et Legat stort 2000 Kr. under Navn af „Legatet af 23. Oktober 1880“.

Bestyrelsen havde efter Pligt tilstillet de ærede Givere en skriftlig Tak paa Foreningens Vegne, hvilket Forsamlingen tiltraadte ved at rejse sig og ved at tilkendegive sit lydelige Bifald.

Formanden meddelte derefter:

- 1) Den aarlige Beretning om Foreningens Virksomhed. I Stiftelsen gaar alt sin rolige Gang. Beboerne ere meget taknemmelige for det Gode, der ydes dem. Skolen er i dette Semester besøgt af 72 Elever, det højeste Antal, den endnu har haft, og man haabede, at Medlemmerne fremdeles vilde benytte den Lejlighed, der var givet dem, til at skaffe deres Lærlinge en god Uddannelse. — Handelsudvalget har afgivet den sædvanlige aarlige Beretning til det statistiske Bureau over Værdierne af ind- og udførte Manufakturvarer, og i Anledning af den i sin Tid dannede Børskomité afgivet til denne en Udtalelse om Foreningens Ønsker med Hensyn til Toldreformen, hvori man søgte at gøre gældende Nødvendigheden af Nedsættelse paa enkelte Positioner og ligeledes nogle Ønsker med Hensyn til Kreditoplagsretten.

Endelig henlede han Opmærksomheden paa Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen, der langt fra af Medlemmerne benyttes i det Omfang, som den har Krav paa. Af Kassens administrerende Direktør J. Heckscher var der udarbejdet et højst interessant Arbejde om Assurancekasser i Almindelighed med særligt Hensyn til vor Kasse, og blev dette for Foreningens Regning trykt og

omsendt til samtlige Medlemmer og Manufakturhandlere heri Byen, men det bragte mærkværdig nok kun en meget ringe Tilgang. Kassen talte den 31. Decbr. 1880 3 extraordinære og 113 ordinære Medlemmer og ejede i kgl. Obligationer 55,180 Kr. og Kasse 1947 Kr. 07 Øre foruden det Seidelinske Legat i Obligation stort 3400 Kr. og Kasse 267 Kr. 04 Øre, altsaa i Alt 60,796 Kr. 11 Øre.

2) Fremlagdes det reviderede Regnskab.

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Obligationer og Legatdokumenter 82,757 Kr. 77 Øre, Kassebeholdning 1122 Kr. 93 Øre samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr., endvidere til Stiftelsesgældens Afbetaling et Beløb af 582 Kr. 55 Øre.

Den har udbetalt i Huslejhjælp 1070 Kr. og til Legater 1744 Kr. 32 Øre samt ydet Fribolig til 19 Familier.

B. Den ordinære Kasse ejer i Obligationer 3000 Kr. og en Kassebeholdning af 1357 Kr. 91 Øre samt Skolens Præmielegat stort 1070 Kr. 33 Øre.

Medlemsantallet var 470.

3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægten var anslaaet til 5158 Kr. 91 Øre.

Udgiften — — 4210 —

4) Til Bestyrelsen valgtes: M. Sachs, J. O. Gjerulff og F. Sterup.

Til Handelsudvalget: J. P. Bloch, G. L. Bruun og P. C. Thamsen.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Chr. Petersen.

I Mødet d. 30. Januar konstituerede Bestyrelsen sig med M. Sachs som Formand; de andre Bestillinger bleve ligeledes uforandrede. — Formanden meddelte, at han fra V. Thomsen havde modtaget 17 Kr., indvundne ved en Foravktionering af en norsk 50 Øre og af Henry Goldschmidt 10 Kr., hvilke 27 Kr. indsendtes som et Bidrag til Stiftelsens Gælds Afbetaling.

Torsdagen d. 31. Marts afholdtes den aarlige Examen i Foreningens Skole i Overværelse af Bestyrelsen og enkelte Medlemmer af Foreningen.

I Bestyrelsesmødet d. 19. April bestemtes det at rette en Henvendelse til Handelsudvalget med Anmodning om at udarbejde Forslag til en ny Toldtarif for Manufakturvarers Vedkommende, da det var kommet til Bestyrelsens Kundskab, at Regeringen til næste Samling for Rigsdagen vilde fremkomme med Forslag til en ny Tarif — og derefter hurtigst muligt at tilstille Bestyrelsen sit Forslag til fornøden videre Behandling.

D. 22. Juni meddelte Formanden, at der af P. W. S. personlig var overgivet ham 200 Kr. til Uddeling til Trængende — Beboerne af Stiftelsen fortrinsvis — i Aaret 1881, Halvdelen til Juni og Halvdelen til December Termin, og havde Giveren tilføjet, at Foreningen kunde gøre Regning paa fremtidig hvert Aar at modtage et lignende Beløb, ligesom han vilde drage Omsorg for at et Beløb af samme Størrelse aarlig vilde blive sikret Foreningen ogsaa efter hans Død. Skønt Giveren udtrykkelig ønskede sit Navn fortiet, fandt Bestyrelsen sig dog forpligtet til at udtale sin og Foreningens Tak.

29. August androg Inspektøren for Skolen efter Forslag af Overlærer Hertz paa, at der maatte gives i Skolens 2 øverste Afdelinger en Time ugenlig mere i Engelsk, da Erfaringen havde vist, at en enkelt Time ugenlig var utilstrækkelig, for at Eleverne kunde bringe det til nogen Fuldkommenhed deri. Disse to Afdelinger maatte saaledes møde en Time tidligere og Udgifterne vilde derved forøges med 100 Kr. for Semestret. Bestyrelsen maatte billige den gjorte Indstilling, men da denne Merudgift maaske vilde trykke den ordinære Kasses Status, vedtog man, ifald saadant fandtes fornødent, paa den førstkommende Generalforsamling at søge Bemyndigelse til Skolekontingentets Forhøjelse.

I samme Møde forelaa fra Handelsudvalget et Andragende til Borgerrepræsentationen om Accisens Afskaffelse, der vedtoges af Bestyrelsen for derefter at afgives til Vedkommende.

I Bestyrelsesmødet d. 21. December meddelte Formanden, at Handelsudvalgets Forslag til Toldloven var indkommet og havde cirkuleret iblandt Bestyrelsens Medlemmer. Under den derpaa førte Forhandling var Bestyrelsen enig om ikke at kunne billige, at Forslaget havde ansat Position 86, farvede, trykkede eller paa lignende Maade behandlede Varer, til 40 Øre pr. Pd., uagtet i Regeringens Forslag af 1873 den samme Position var ansat til 16 Sk. ($33\frac{1}{3}$ Øre), og formentes det, at denne Pos. ikke burde sættes højere end sidstnævnte Sats. Ligeledes var Position 89, uldne Varer, af Udvalget ansat til 66 Øre pr. Pd., hvilket i Henhold til de Forhandlinger, som i 1868 vare førte af det kombinerede Udvalg, var for højt og mentes at burde sættes til 50 Øre pr. Pd. Bestyrelsen vedtog imidlertid ikke at stille Ændringsforslag, forinden man ved et Møde med Handelsudvalget havde faaet Anledning til at kende dettes Motiver.

Til videre Behandling af Toldsagen afholdtes d. 28. Decbr. et Plenarmøde, hvortil samtlige Medlemmer af Bestyrelsen og Handelsudvalget vare tilsagte og mødte. Formanden for Handelsudvalget P. C. Thamsen gennemgik Forslaget og paapegede de forskellige Forandringer i Forslaget nu imod det tidligere foreslaaede og bemærkede, at de mest bestod i Ordlyden. Sterup spurgte, om Udvalget fastholdt sit Forslag lige over for det af Regeringen i Landstinget forelagte Forslag, hvilket besvaredes med „Ja“ af Thamsen og Bruun.

Abrahamsen, Medlem af Udvalget, kunde ikke slutte sig hertil, ligesom han var bestemt imod Udvalgets Toldsatser, hvilket han ogsaa havde ladet tilføre dets Forhandlingsprotokol. Han kan ikke se Rigtigheden i at forlade Forslaget af 1873 og ønsker Tolden sat til 34 Øre for kulørte Bomuldsvarer og 50 Øre for Uldgods, da dette er den allerhøjeste Beskyttelse, der tør ydes Industrien. Den foreslaaede Toldsats vil kun føre til en Berigelse af den enkelte Fabrikant paa Konsumenternes Bekostning. Berendt sluttede sig til Abrahamsen imod for stor Beskyttelse og paaviste flere Artikler, der ere beskyttede med

25—30 %, ja Knapper endog med indtil 100 %. Sterup finder det uforsvarligt, at Udvalget har forladt Forslaget af 1873, han paa viser paa flere Punkter den store Forskel mellem Udvalgets Stilling dengang og nu; han fastholder ubetinget 34 Øre for Bomuldsvarer som den højeste Toldsats og kan paa ingen Maade modtage Forslaget uden denne Forandring.

Bruun fremhævede, at en Beskyttelsesaand i den mellem-liggende Tid havde udviklet sig i vore Nabolande, som vi ikke kunde undlade at tage Hensyn til. Hovedsagen havde for Udvalget været at faa Positionsantallet forringet, Kreditoplaget udvidet og Fortoldningsmaaden simplificeret og gjort saa klar og let som muligt. Dette var naaet i fuldt Maal, og paa samme Tid vilde de foreslaaede Nedsættelser bevirke en Nedgang i Told af $\frac{1}{2}$ Million paa Manufakturvarer; mere trode han ikke, man burde fordre af Hensyn til den finansielle Status. Begrænsede man ikke sine Fordringer paa det sidste Omraade, risikerede man at tabe paa det første og samtidig at fortrædige Fabrikant-erne, medens man hverken gavnede de Handlende eller Forbrugerne. Han mente, at de foreslaaede Toldsatser ikke beskyttede for meget, da alle Varer jo kunde indføres og konkurrere med de indenlandske.

Sterup paa viste Forskellen imellem Bruuns Udtalelser nu og i 1868, og idet han nævnte Artikler, der ere beskyttede med 40—60 %, godtgjorde han, at en saadan Beskyttelse udelukkede al Indførsel af disse, og han paa stod, at hvis en Fabrikant kun kunde bestaa med en saadan Beskyttelse, saa var Fabrikationen urigtig og burde forsvinde.

Thamsen lagde Hovedvægten paa faa Positioner og udvidet Kreditoplagsret, medens Toldsatserne maatte spille en mindre Rolle. Hertil sluttede Krarup sig. Sterup erkendte, at faa Positioner og en udvidet Kreditoplagsret havde stor Betydning, og kunde fuldtud slutte sig til Forslagets Brugbarhed i saa Henseende, men billige og med Hensyn til den Handlende og Konsumentten retfærdige Satser maatte af den Grund ikke overses,

og han lagde derfor særlig Vægt paa, at Satsen for Position 86 blev nedsat til 34 Øre.

Formanden Sachs foreslog, forinden den endelige Beslutning toges og med de politiske Forhold for Øje, at lade Sagen foreløbig bero, hvilket forkastedes, og det besluttedes enstemmig at indgive Ændringsforslag til Rigsdagen, saasomt Udvalg var nedsat i Sagen, men at den endelige Afgørelse paany skulde foretages i et Plenarmøde.

1882.

Onsdagen den 25. Januar afholdtes den aarlige ordinære Generalforsamling og efter at G. L. Bruun var valgt til Dirigent meddelte Formanden, at han igen havde den Glæde, at kunne anmelde en ny Gave til Foreningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, idet et Medlem, der ønskede at være ukendt, i Anledning af en for hans Familie glædelig Begivenhed, havde personlig overleveret ham, Formanden, 200 Kr. med Tilsagn om fremdeles hvert Aar at give en lignende Sum, der skulde blive sikket, ogsaa efter hans Død. Paa Foreningens Vegne havde Bestyrelsen skriftlig bragt Giveren sin Tak, som Foreningen bifaldt ved at rejse sig.

Formanden gav derefter den befalede Oversigt.

- 1) Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar. Med Hensyn til Stiftelsen var intet at bemærke. Skolens Fremgang var det en Glæde at se udviklet Aar for Aar. Tilgangen af Elever forøges mere og mere. I Aar var Resultatet saaledes 86 imod 72 forrige Semester, og mange dygtige unge Mennesker udgik derfra, hvilket navnlig, som ogsaa tidligere udtalt, særlig skyldtes Overlærer Hertz og det dygtige Lærerpersonele, der med Interesse og Kærlighed udførte Arbejdet. — Handelsudvalget har som tidligere udarbejdet og afgivet en Beretning til det statistiske Bureau om Værdierne for Ind- og Udførsel af Manufakturvarer, og ligeledes i Anledning af det Forslag

til en Toldlov, der var bebudet at ville blive forelagt Rigsdagen, har Udvalget udarbejdet et Forslag, der nu er under Forhandling med Bestyrelsen, for at der ved mulige Uoverensstemmelser med Regeringsforslaget kan blive stillet Ændringsforslag. Et Andragende til Borgerrepræsentationen om Accisens Ophævelse har ikke bragt det forønskede Resultat. Endnu vilde Formanden henvende Forsamlingens Opmærksomhed paa Alderdomforsørgelses- og Enkepensionskassen, som vel arbejdede uafhængig af Foreningens øvrige Forretninger, men dog maatte henregnes under Foreningens Virksomhed. Kassen har mærkværdig nok ikke fundet den Tilslutning, som de Fordele, den byder, berettigede til at vente. Kassen talte 3 extraordinære og 115 ordinære Medlemmer og ejede i Statspapirer 60,000 Kr. og en Kassebeholdning af 2359 Kr. 91 Øre samt S. Seidelins Legat, nu stort 3600 Kr. med en Kassebeholdning 164 Kr. 25 Øre.

Foreningens Medlemsantal var 512.

F. M. Koppel forespurgte, om Bestyrelsen vilde sammenkalde en Generalforsamling eller et Møde, paa hvilket den Indstilling, der vilde blive gjort til Landsthingsudvalget i Toldsagen, kunde blive forhandlet, saaledes at de Forandringer, som der mulig kunde ønskes af Forsamlingen, vilde blive tagne til Følge. Formanden bemærkede hertil, at et Diskussionsmøde ingen bindende Beslutning kunde tage og en overordentlig Generalforsamling kunde jo sammenkaldes, naar det lovbefalede Antal Medlemmer skriftlig forlangte en saadan; iøvrigt mente han, at naar Handelsudvalget, der var valgt af Generalforsamlingen og repræsenterede baade Grossister, Detaillister, Fabrikanter og Handelsagenter, behandlede Sagen i Forening med Bestyrelsen, maatte dette være fuldstændig betryggende for en upartisk og grundig Drøftelse. Koppel fastholdt imidlertid sin Anskuelse og stillede Forslag om en extraordinær Generalforsamlings Afholdelse, hvilket Formanden bestred Gyldigheden af, idet Loven meget bestemt anviste Maaden, hvorpaa en extraordinær Gene-

ralforsamling kunde fordres afholdt. Da Dirigenten imidlertid ansaa Forslaget for berettiget, sattes det under Forhandling og forkastedes med alle Stemmer mod 15.

2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for afvigte Aar, hvorefter

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 82,757 Kr. 77 Øre, Kassebeholdning 1229 Kr. 02 Øre, Fonden til Afbetaling af Stiftelsens Gæld 631 Kr. 74 Øre samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr. — Den har haft en Indtægt af 6962 Kr. 77 Øre og en Udgift af 5102 Kr., udbetalt i Huslejhjælp 1050 Kr., til Gaver og Legater 2444 Kr. 32 Øre. samt ydet Fribolig til 19 Familier, anslaaet til 250 Kr. pr. Lejlighed = 4750 Kr., altsaa ialt uddelt 8244 Kr. 32 Øre.

B. Den ordinære Kasse ejer i Værdipapirer 3000 Kr., Skolens Præmielegat 1111 Kr. 22 Øre og en Kassebeholdning af 1651 Kr. 58 Øre.

Efter at Regnskabet var godkendt, fremlagdes Budgettet for næste Aar, hvorefter

3) Indtægten anslaaes til 5612 Kr. 58 Øre.

Udgiften — — 4444 —

Formanden motiverede et af Bestyrelsen stillet Forslag om, at de ugentlige Sammenkomster ophøre med Udgangen af indeværende Sæson og at der gives Bestyrelsen Tilladelse til at anvende 250 Kr. til Foredrag og selskabelige Sammenkomster, hvilket vedtoges i Forbindelse med Budgettet.

4) Forslag fra Bestyrelsen om en Forhøjelse af Skolepengene fra 2 Kr. til 2 Kr. 50 Øre pr. Maaned, som Formanden anbefalede med Henviisning til Skolens Udvikling og de siden dens Stiftelse forandrede økonomiske Forhold.

Forslaget vedtoges uden Diskussion.

5) Valg af Medlemmer.

Til Bestyrelsen genvalgtes: J. A. Berendt, C. E. Krarup og Fr. Olsen.

Til Handelsudvalget genvalgtes: Julius Paulsen og J. Abrahamsen.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Chr. Petersen.

I et den 29. Januar afholdt Møde konstituerede Bestyrelsen sig paany med M. Sachs som Formand; de øvrige Poster forbleve ligeledes uforandrede.

7. Februar holdtes Møde af det kombinerede Udvalg for at foretage en endelig Behandling af Forslag til Ændringer i det af Regeringen til Rigsdagen indbragte Forslag til Lov om Told- og Skibsafgifter. Til Forslaget var der indkommet Ændringer fra F. Sterup og Abrahamsen i Forening og fra P. C. Thamsen. Ligeledes forelaa en Skrivelse fra F. M. Koppel, hvori han henleder Opmærksomheden paa, at i Regeringsforslaget vare samtlige ublegede Lærreder satte til en Position til 8 Øre pr. Pd. og da han formente, at de grovere Sorter derved vilde blive uforholdsmæssig højt beskattede, bad han virke hen til, at Tolden nedsattes til 6 Øre. Da Formanden satte Ændringsforslagene under Forhandling, fremkom Fr. Olsen med et Forslag, som gik ud paa, at man paa Foreningens Vegne skulde indskrænke sig til at indgive en Betænkning til Landstingsudvalget, der udtalte en Anerkendelse af Regeringens Forslag om Sammendragning af de forskellige Positioner og den udvidede Kreditoplagsret, men samtidig paaviste, at der iøvrigt ved Toldsatsernes Ansættelse, navnlig for de grovere Artikler, gik en for stærk Beskyttelse saand gennem Forslaget, og dertil føje de Forslag om Positionsforandringer, som fandtes at være hensigtsmæssige.

Han motiverede dette sit Forslag derved, at da Meningerne i Udvalget stode saa skarpt over for hinanden, at en Afstemning næppe kunde blive et bestemt Udtryk for Foreningens Anskuelse, og da Loven under de nuværende politiske Forhold næppe gik igennem, vilde det maaske endog være skadeligt for Øjeblikket at fremsætte bestemte Forslag til Toldansættelser. Der var jo en Mulighed for, at en kommende Regering vilde fremkomme med forandrede og for Købmanden fordelagtigere

Toldansættelser. G. L. Bruun kunde paa intet Punkt give denne Udtalelse Medhold eller slutte sig til Forslaget. Han mente, at ifølge Foreningens tidligere Optræden burde den støtte Regeringen, for at den derved fremdeles kunde bevare sit gode Omdømme hos Avtoriteterne, og paastod han endvidere, at Regeringen havde ventet et Andragende i denne Retning fra Foreningen. Saavel Handelsudvalgets Formand, Thamsen, som Bestyrelsens Formand, Sachs, erklærede begge, at der intet var dem bekendt om en saadan forventet Støtte for Regeringsforslaget. Sterup vilde støtte Olsens Forslag og tog derfor det af ham og Abrahamsen stillede Ændringsforslag tilbage. — Olsens Forslag vedtoges derefter med alle Stemmer mod een (Bruun), og det overdroges derefter til Thamsen og Sterup at affatte et Udkast til en Indstilling til Landsthingsudvalget, som vilde blive at behandle i et nyt Møde. Formanden anmeldte endvidere, at der var fremkommen en Skrivelse fra 36 Medlemmer, hvori de forlangte, at Bestyrelsen skulde foranstalte sammenkaldt et Møde eller en overordenlig Generalforsamling, for at Foreningens Medlemmer kunde blive bekendte med, hvad Bestyrelsen og Handelsudvalget havde foretaget i Anledning af det af Regeringen i Rigsdagen forelagte Toldlovsforslag. Formanden foreslog at sammenkalde et Møde, saasnt det kombinerede Udvalg havde endt sit Arbejde, og paa dette meddele, hvad der var foretaget i Sagen, hvilket vedtoges. Da det ikke lykkedes for d'Hrr. Thamsen og Sterup at enes om den Form, man vilde give Udkastet, traadte Sterup tilbage, og Formanden overtog da i Forening med Thamsen den endelige Redaktion og fremlagde Udkastet i et Møde af Plenarbestyrelsen Fredagen d. 17. Marts. Efterat Formanden havde oplæst Udkastet og anbefalet det til Vedtagelse, udtalte G. L. Bruun, at ihvorvel han indsaa, at hans Anskuelse ikke vilde vinde Tilslutning her i Forsamlingen, idet Stemningen gik i en hel anden Retning er hans, saa vilde han dog gentage, at efter hans Formening vilde man være bedst tjent med ikke at foreslaa Forandringer i Regeringsudkastet, som ved Sammendragningen af Positionerne var et stort Fremskridt,

og formente han, at der ingen af Positionerne var for højt ansat. Efterat Sterup, Thamsen, Berendt, Bloch, Abrahamsen og Olsen havde imødegaaet Bruun, vedtoges Udkastet med alle Stemmer mod een. Andragendet vilde derefter være at indsende til det i Landstinget nedsatte Udvalg i Toldsagen og en Genpart at tilstille Finansministeren.

Andragendet lyder:

„Til Rigsdagen!

„I Anledning af det Rigsdagen forelagte Forslag til Lov om Told- og Skibsafgifter tillader undertegnede Bestyrelse sig at fremkomme med nedenstaaende Udtalelse og at fremsætte nogle Ændringer til nævnte Forslag i det Haab, at den høje Rigsdag ved denne Sags Behandling velvilligst vil tage disse under Overvejelse. Bestyrelsen anerkender fuldt ud den Imødekommen, hvormed Regeringen i det nu forelagte Forslag har taget Hensyn til de af Manufakturhandlerforeningen ved tidligere Lejligheder udtalte Ønsker dels om faa og klare Positioner, hvorved tilsigtes en mere ensartet Fortoldning, dels om en udvidet Kreditoplagsret; men den kan paa den anden Side ikke tilbageholde den Udtalelse, at der i det fremkomne Regeringsforslag er taget et for stort Hensyn til de i vort Fag opstaaede Industri- og Fabriks-Anlæg, hvorved der paalægges de vigtigste og nødvendigste Forbrugsartikler en saa høj Beskatning, at dissers Indførsel i mange Tilfælde umuliggøres, hvorved Forbrugerne beskattes indirekte til Fordel for disse Anlæg, den fri Omsætning hæmmes og Statskassen berøves Indtægt. Med Hensyn til de forskellige Positioners Ansættelse til Told foranlediger den skete Omordning af Positionerne ganske vist en Toldnedsættelse paa mange Artikler, og Tarifen for Manufakturvarer fremtræder saaledes tilsyneladende som aldeles finantsiel, men de vigtigste Indførselsartikler, navnlig vegetabile Varer, Pos. 91, 92, og Uldgods, Pos. 94, ere fremdeles ifølge Forslaget ansatte til en saa høj Told, at dette for nogle af de billigste og sværeste Artikler er det samme som et Indførselsforbud. I Lovforslaget af 1871

var derfor vistnok af denne Grund Pos. 92, kul. vegetabile Varer, som nu ere optagne i det foreliggende Lovforslags Pos. 91, ansat til 16 Sk. (33 Øre) pr. Pd., medens disse Artikler nu ere ansatte til 42 Øre, og denne Told skulle efter Lovforslaget ogsaa ufarvede, mønstervævede Varer betale, medens Forslaget af 1871 ansatte disse til 12 Sk. (25 Øre). Det er indlysende, at netop disse Artikler, der ere Gjenstand for det daglige Forbrug af enhver, selv den Fattigste, og hvori Hovedomsætningen gøres af Landets Handlende, netop ogsaa ere de Artikler, som den indenlandske Fabrikant i Manufakturfaget hovedsagelig har gjort til Genstand for sin Virksomhed, idet han ved Hjælp af den høje Told er unddraget Konkurrencen fra Udlandet. Vore indenlandske Fabrikker ere sikkert meget bedre istand til nu at imødegaa den udenlandske Konkurrence end for elleve Aar siden. Hvad der er sagt om foranstaaende Artikler, gælder ogsaa tildels for Pos. 94, uldne Varer, idet simple svære Klædevarer ogsaa ere uforholdsmæssig højt beskattede. I hvilken Grad den indenlandske Fabrikvirksomhed er tiltaget, vil ses deraf, at der i Aaret 1865 fortoldedes 1,914,135 Pd. vegetabilsk Garn, hvorimod Fortoldningen i 1880 har udgjort 5,628,262 Pd., saa at der nu indføres ligesaa meget Garn som af alle Arter af færdige Varer tilsammen. En af de Hovedgrunde, som fremføres til Forsvar for Beskyttelsessystemet af Hensyn til Arbejderne, kunne vi ikke modbevise, idet alle statistiske Oplysninger om disse Forhold mangle, men vi skulle dog henvende Opmærksomheden paa, at en uforholdsmæssig stor Del af de i vore Fabrikker benyttede Arbejdere ere fra vore Nabolande Sverrig og Tyskland, saa at det forøgede Arbejde end ikke kommer vore egne Arbejdere tilgode, medens der derved fremkommer et Proletariat, som uundgaaelig i Tiden maa blive til Byrde for Kommunerne, og er det med Hensyn til Haandværkeren utvivlsomt, at jo mere man fastholder den høje Beskyttelse, desto mere og hurtigere vil Kapitalen samle sig om Storindustrien, der væsenlig trives ved dette System og saaledes vil virke ødelæggende paa Haandværket. Da vi i ingen Henseende ere

uheldigere stillede end andre Lande, hverken med Hensyn til Arbejdslønnens Størrelse eller med Hensyn til Prisen paa Arbejdernes Livsformødenheder, formene vi, at der ikke er nogen-
 somhelst Grund til en saa høj Beskatning af de foran nævnte Positioner, som Lovforslaget foreslaar. Ifølge denne Udtalelse vil det være klart, at Bestyrelsen vilde anse det for heldigt, at det ved Behandlingen af Udkastet til Lov om Told- og Skibsafgifter blev taget under Overvejelse, om der ikke allerede nu maatte være Anledning til at foretage Nedsættelser paa flere Positioner som ogsaa at knytte den Bestemmelse til Loven, at en Revision af denne foretages indenfor bestemte Tidsgrænser, idet man tør forudsætte, at denne Tilføjning vil afholde Kapitalen fra usunde og for vore Forhold u hensigtsmæssige Foretagender, der sættes igang i Tillid til den høje Beskyttelse, og hvorved tillige den stadigt tilbagevendende Fordring om at tage Hensyn til de Kapitaler, som indestaa i industrielle Foretagender, tilsidst maa bortfalde. At Tarifieringen af Manufakturvarer efter Lovforslaget er et stort Fremskridt og at der derved vil blive opnaaet, at en saavidt muligt ensartet Fortoldning vil finde Sted ved alle Landets Toldsteder, er uomtvisteligt, og Bestyrelsen tillader sig derfor i den Retning at anbefale Tarifen paa det Bedste.

„De forannævnte Ændringer, som Bestyrelsen tillader sig at foreslaa, ere følgende:

Pos. 82. Garn, Traad, Tovværk — første Sætning omredigeres saaledes: ufarvet, ubleget Sejlgarn, Bindegarn og snoede Snorer af vegetabile Stoffer af over en Linies Tykkelse osv.

Dette Forslag tillader man sig at stille, for at Fabrikata af Bomuld kunne blive henførte til denne Position, hvortil de med Rette henhøre; efter Regeringsforslaget ville Bomuldssnorer blive henførte til Pos. 92, og saaledes ansatte til en urimelig høj Told i Forhold til deres Værdi og i Forhold til de linnede Snorer. Hvis dette Forslag, som vi haabe, maatte

blive antaget, udgaa af Anmærkningerne Ordene „af vegetabile Stoffer eller“.

Pos. 86-89. Andre Manufakturvarer a. tilføjes „Rør, Spaan, Rod“.

Bestyrelsen vilde anse det for overordenlig hensigtsmæssigt, at denne Tilføjning fandt Sted, for at sikre en ensartet Fortoldning af disse Fabrikata, hvilke det som oftest kun med den nøjagtigste Detailkundskab til disse Artikler er muligt at skelne fra hinanden.

Pos. 88 foreslaas ansat til Kreditoplagsret med Tilskrivning 100 Pd., Fraskrivning 5 Pd.

Disse Artikler ere i den ny Tarif ansatte til fire Gange saa høj Told som efter den nuværende, og vilde det derfor være meget ønskeligt, at de blive ansatte til Kreditoplagsret, saa at Udførsel deraf fremdeles kunde være mulig.

Pos. 91. Sætningen: „samt mønstervævede“ til Slutningen udgaar. Bestyrelsen fremkommer med dette Forslag under Forudsætning af, at det er Meningen med denne Sætning at henhøre ogsaa ufarvede, mønstervævede Varer, Damask, Drejel og lignende til denne Position. Bestyrelsen vilde i saa Tilfælde anse det for meget heldigt, at denne Sætning faldt bort, hvorved saa Skellet imellem farvet og ufarvet vilde blive fuldstændig gennemført for vegetabile Varers Vedkommende, og en ensartet Fortoldning blive bragt tilveje.

Pos. 96. udgaar „og Knap“.

Knapmagerarbejde er allerede i den nuværende Tarif ansat til den meget høje Told af 2 Kr. og vil efter Position 96 blive ansat til 2 Kr. 66 Øre. Dette vil blive en urimelig høj Told, og Bestyrelsen tillader sig derfor at foreslaa, at Knapmagerarbejde henføres til Position 97: 1 Kr. 50 Øre Pundet.

Pos. 97 „andre Varer“ indskydes efter Silke til Slutning og „Knapper“; og Positionen ansættes Kreditoplag med Tilskrivning 20 Pd. og Fraskrivning 2 Pd.

Omsætningen i Artiklerne, som henhøre til denne Position, er ikke saa betydelig, at de almindelige Til- og Fraskrivningskvanta ere hensigtsmæssige; Bestyrelsen tillader sig derfor at foreslaa de nævnte som mere passende og mere i Forhold til de andre Silkepositioners Kvanta.

Pos. 157 c. udgaar „Hatte, Huer, Kasketter samt Dele dertil af Spaan“. Dette er kun en Følge af Ændringsforslaget til Pos. 86—89.

„Med Hensyn til Toldansættelsen tillader Bestyrelsen sig at gøre opmærksom paa, at Forhøjelse af Tolden paa ordinære Jutestoffer vil komme til at tynde meget haardt paa disse; det vilde derfor maaske være ønskeligt, om raa Jutestoffer uden Farve til Emballage kunde gives toldfri, som Tilfældet er i Sverrig; herfor taler ogsaa den meget store Udførsel af disse Artikler, som nu næsten udelukkende benyttes til Sække og Emballage.

„Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn,
d. 27. Marts 1882.

M. Sachs,
p. t. Formand.

P. C. Thamsen,
p. t. Formand
for Handelsudvalget.

30. Marts afholdtes den aarlige Examen i Skolen i Overværelse af Bestyrelsen og enkelte af Foreningens Medlemmer.

13. Oktober fremlagde Formanden en Ansøgning fra Chr. Storm, der som tidligere Elev i Manufakturhandlerforeningens Skole havde erhvervet sig Attest for Dygtighed og Flid, om at at opnaa Skolens Rejsestipendium stort 200 Kr. til sin videre Uddannelse i Udlandet, hvilket bevilgedes; og ligeledes en Ansøgning fra Therkild Jensen, vedlagt en særdeles rosende anbefaling fra Overlærer Hertz, hvilken ogsaa bevilgedes med

200 Kr. Under samme Dato meddelte Skolens Inspektør Krarup, at der fra Lærerpersonalet var fremkommet en Anmodning om Forhøjelse af Honoraret, begrundet i, at Elevantallet var steget saa betydeligt og Hjemmearbejdet derved forøget. Det overdroges Inspektøren at ordne denne Sag med Lærerne.

1883.

Onsdagen den 24. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling. Efterat J. Heckscher var valgt til Dirigent og havde givet Ordet til Formanden, udtalte denne, at det var ham en sørgelig Pligt at maatte omtale det Tab, Foreningen havde lidt ved Agent Chr. Petersens Død. Agenten havde været knyttet til Foreningen ligefra dens Stiftelse og havde virket meget til dens Gavn; han havde saaledes været med blandt dem, der havde arbejdet for Stiftelsens Bygning; han havde været Revisor i mange Aar i Foreningen og Repræsentant i Alderdoms- og Enkepensionskassen. Forsamlingen tiltraadte Formandens Udtalelse om at hædre den Afdødes Minde ved at rejse sig.

Formanden gav derefter den aarlige Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar.

- 1) Med Hensyn til Stiftelsen var kun at bemærke, at det var meget ønskeligt, om den paa Ejendommen hvilende Gæld af 20,000 Kr. kunde blive betalt. En Begyndelse dertil var, som det vilde ses af Regnskabet, gjort, idet der til dette Øjemed var dannet en Fond nu stor 668 Kr. 55 Ø.

Skolen havde været godt besøgt og virkede i det Hele fuldt tilfredsstillende.

Handelsudvalget havde udarbejdet og afgivet den aarlige Beretning til det statistiske Bureau og i Forbindelse med Bestyrelsen udarbejdet en Adresse med nogle Ændringer til det af Regeringen for Rigsdagen fremlagte Forslag til Lov om Told- og Skibsafgifter, der

var indgivet til Rigsdagen; men da Regeringsforslaget ikke kom til Forhandling i Folkethinget, var der foreløbig Intet opnaat, dog skulde Bestyrelsen vedblivende have denne vigtige Sag for Øje og ikke forsømme at træde til, naar denne Sag atter forelaa. Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen talte 3 ekstraordinære og 113 ordinære Medlemmer.

Foreningens Medlemsantal var 517.

2) Fremlagdes det reviderede Regnskab for afvigte Aar:

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 82,757 Kr. 77 Ø., Kassebeholdning 1111 Kr. 33 Ø., Gældens Afbetalingsfond 668 Kr. 55 Ø., samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr. Den har haft en Indtægt af 7290 Kr. 72 Ø. og en Udgift af 5510 Kr. 84 Ø., i Husleje-hjælp er udbetalt 1170 Kr., i Gaver og til Legatarier 2444 Kr. 32 Ø. samt ydet Fribolig til 19 Familier.

B. Den ordinære Kasse ejer i Obligationer 3000 Kr., Skolens Præmie-Legat 1153 Kr. 67 Ø., Kassebeholdning 1639 Kr. Den har haft en Indtægt af 7131 Kr. 03 Ø. og en Udgift af 4338 Kr. 46 Ø.

3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægten anslaaes til 5600 Kr.

Udgiften — — 4160 —

Chr. Bartholdy og P. C. Levysohn vilde henlede Bestyrelsens Opmærksomhed paa, at der blandt Medlemmerne var Stemning for, at de ved Generalforsamlingen forrige Aar ophævede ugenlige Sammenkomster atter optages, og mente, at et Beløb til dette Øjemed burde opføres paa Budgettet. Formanden bemærkede, at saafremt der stilledes Forslag om dette Punkt og Generalforsamlingen vedtog samme, var der fra Bestyrelsens Side Intet til Hinder for dets Udførelse.

Da intet Forslag stilledes, bortfaldt Sagen af sig selv, og Budgettet vedtoges uforandret.

- 4) Forslag om Salg af et Stykke Grund stort 32 □ Alen fra Ejendommen i Ryesgade til Forstædernes Sporvejs-selskab paa Betingelser:
- a) Selskabet betaler Foreningen 10 Kr. for □ Alen.
  - b) Selskabet indrømmer Foreningen Ret til i dets mod Selskabets Grund værende Plankeværk eller en eventuel Bygning at faa indrettet Adgang til fri Udførsel af Natterenovationen óver Selskabets Grund.
  - c) Selskabet forpligter sig til at afholde enhver Udgift af hvad Navn nævnes kan, som er en Følge af denne Transaktion.

Efterat Formanden havde anbefalet Forslaget, vedtoges samme med Bemyndigelse for Bestyrelsen til paa Foreningens Vegne at afslutte Handelen. Ligeledes vedtoges et Forslag om, at den for Grunden indkomne Sum føres til Indtægt for Fonden til Gældens Afbetaling.

- 5) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve: J. O. Gjerulff, M. Sachs og F. Sterup.

Til Handelsudvalget: J. P. Bloch, P. C. Thamsen og G. L. Bruun.

Til Revisorer: Berthold Berendt og C. F. Stinck.

I et Møde den 28. Januar konstituerede Bestyrelsen sig paany med M. Sachs som Formand og ligeledes de andre Stillinger uforandrede. Derefter anmeldte Formanden, at der var indkommen en Skrivelse fra Dhrr. A. E. Hjort, J. H. Mannheim, H. T. Mohr og Georg Petersen, hvori meddeltes, at da der vilde komme en større Kreds af Delegerede fra Handelsforeninger og andre Korporationer fra Landets forskellige Provindser hertil Hovedstaden, havde de ovennævnte fire Herrer tænkt sig, at der vilde være en almindelig Stemning blandt Hovedstadens Handelsstands Medlemmer om at mødes med Kollegaer fra de forskellige Dele af Landet til en festlig Sammenkomst, og forespurgte hos Foreningen, om denne vilde lade sig repræsentere ved en Festmiddag, der agtedes afholdt Fredagen den 2. Februar d. A.

Det besluttedes, at Foreningen skulde lade sig repræsentere ved sin Formand.

Lørdagen den 3. Marts afholdtes Bestyrelsesmøde, hvori Formanden anmeldte, at der fra Handelsudvalget var fremkommet en Skrivelse af 14. Februar, hvori meddeltes, at P. C. Thamsen var valgt til Formand og tillige at Udvalget ønskede et Møde med Bestyrelsen for at drøfte Sagen angaaende „Omløben med Varer“, for hvilken der syntes at være megen Interesse blandt Foreningens Medlemmer. I den Anledning havde Formanden sammenkaldt dette Møde og indbudt Foreningens juridiske Konsulent, Prokurator M. Koppel, for at erfare hans Mening om Sagen, idet han forment, at Sagen burde fremmes saa hurtigt som muligt; han viste hen til de forskellige Skridt, der allerede tidligere vare gjorte fra Foreningens Side, og meddelte, at han havde sat sig i Forbindelse med de forskellige Handelsforeninger i Provinserne, for at en fælles Optræden kunde finde Sted.

Viceformand Sterup resumerede hvad der tidligere var foretaget i denne Sag, medens han var Formand, og udtalte sin Tvivl om, at der vilde opnaas noget ved paany at fremdrage denne Sag, idet Næringsloven hjemlede Ret til Omløben og Falbyden af Husflidsprodukter, hvilken Ret særlig fra gammel Tid var hjemlet Beboerne af Hammerum Herred. Denne Strid havde allerede været tilstede i Aarhundreder og Omløbernes Antal i en tidligere Periode været forholdsvis langt større, navnlig i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Man havde anvist dem Stader ved Gammelstrand, hvor de fra aabne Boder falbød deres Varer og det var fra disse Omløbere, at i sin Tid de saakaldte Hosekræmmere fremstode og fik Ret til fra Butikker i Staden at forhandle disse saakaldte Husflidsprodukter.

Det var jo ganske vist, at disse Frembringelser i Hammerum Herred i de senere Aar have antaget store Dimensioner og undergaaet store Forandringer i Tilvirkningsmaaden, idet der var anskaffet en Masse Strikkemaskiner og Rundvæve, men saalænge det ikke kunde konstateres, at disse benyttedes af

andre end af Beboernes egen Husstand, vil det altid betragtes som Husflid, og mente han derefter, at man ad Rettens Vej næppe vilde kunne hæmme denne Handel. Prokurator Koppel, som allerede forinden Mødet havde sat sig fuldstændig ind i Sagen, gav Sterup Ret i den af ham udtalte Formening, men det vilde aldeles bero paa, hvorledes Avtoriteterne, navnlig Politiet, vilde stille sig til Sagen. Det var vist ingen Tvivl underkastet, at disse Omløbere handlede ogsaa med ikke hjemmeforarbejdede Artikler, men da det paa Klageren at bevise dette, hvilket i næsten alle Tilfælde vilde være en Umulighed, nærede ogsaa han Tvivl om et heldigt Udfald. Der var imidlertid noget, som han troede var ulovligt, nemlig at disse Omløbere stadig fornyede deres Beholdninger ved Indkøb fra Lagere her paa Pladsen, og forment han, at ifald dette kunde forbydes, vilde allerede derved meget være vundet. Han vilde nu, dersom det ønskedes, sætte sig i Forbindelse med den henværende Kriminal- og Politiret, for at erfare, hvorledes denne stillede sig til Sagen. Forsamlingen gav Prokurator Koppel den ønskede Bemyndigelse dertil.

Derefter konstituerede det kombinerede Udvalg sig paany, og Formanden meddelte, at Folkethinget havde afgivet sin Betynkning over Forslag til Lov om Told- og Skibsafgifter, og var af dets Flertal ved Position 96 (Klæde) Toldsatsen ændret til 40 Øre pr. t og 5 % af Værdien. Formanden forment, at dette Forslag var aldeles forkasteligt, idet en ensartet Fortoldning ved alle Landets Toldsteder derved vilde blive umulig.

Det overdroges Handelsudvalget at udarbejde en Indstilling til Rigsdagen, hvori de Grunde fremsattes, som talte imod den foreslaaede Toldansættelse, og som efter at være vedtaget af Bestyrelsen og Handelsudvalget blev at indsende til Folkethingets Udvalg i denne Sag.

Tirsdagen den 20. Marts afholdtes den aarlige Examen i Skolen i Overværelse af Bestyrelsen og en større Del af Foreningens Medlemmer.

I Bestyrelsesmødet 25. September forelaa en Skrivelse fra G. L. Bruun, Medlem af Handelsudvalget, hvori han, i Henhold til en tidligere Skrivelse af 2. Marts udbad sig udbetalt af Foreningens Kasse sine Udgifter for de af ham udarbejdede Lister over Indførselen af Manufakturvarer i de sidste 15 Aar, til 1881. Formanden bemærkede i den Anledning, at Bruun upaatvivlelig burde have henvendt sig til Handelsudvalget med sit Arbejde og igennem dette fremsendt det til Bestyrelsen, for at det fra denne kunde udgaa til Offentligheden, men da dette ikke forud udtrykkelig var forlangt af Bruun, indstillede han de af denne afholdte Udgifter til Udbetaling. Derimod gav nævnte Skrivelse fra Hr. Bruun Anledning til nærmere Drøftelse, idet han deri fremsatte, hvad han havde virket i Toldsagen ved Henvendelse til forskellige af Rigsdagens Medlemmer og andre Avtoriteter.

Da Hr. Bruun, som i de i afvigte Vinter afholdte Plenarmøder, hvor Regeringens Toldforslag forhandlede, var i vanlig Minoritet med Hensyn til de vigtigste Toldansættelser, nu desuagtet, uden Bemyndigelse, som Medlem af Handelsudvalget, havde søgt at virke for sine af Udvalget forkastede Anskuelse, kunde Bestyrelsen ikke undlade at hævde det utilbørlige i denne Hr. Bruuns Handlemaade. Naar B. endvidere i nævnte sin Skrivelse udtalte, at han personlig hævdede, at Foreningen ikke kunde fremkomme med ny Forslag uden Handelsforeningernes Samarbejde, da maatte Bestyrelsen erklære denne Anskuelse for fuldstændig urigtig, idet den til enhver Tid ansaa sig berettiget til (i Handelssager i Forening med Handelsudvalget) at fremsætte, forhandle og vedtage ethvert Forslag, den ansaa for formaalstjenligt. Det vedtoges at tilstille Handelsudvalget Bruuns Skrivelse til Drøftelse og Erklæring, og da det fra Bestyrelsens Side maatte betragtes som en Principisag, at intet Medlem, det være sig af Bestyrelsen eller af Handelsudvalget, uden given Bemyndigelse maa optræde paa Foreningens Vegne, ansaa Bestyrelsen det for rigtigt straks at fremsætte sit Standpunkt for Handelsudvalget og fremsendte i den Anledning til dette en i Fællig udarbejdet motiveret Indstilling.

Fra Handelsudvalget fremkom under 28. November Svar paa Bestyrelsens Skrivelse af 26. September angaaende Bruuns Skrivelse af 14. Maj, og vedtoges det at meddele B. sammes Indhold samt Bestyrelsens Opfattelse af Sagen.

Under 24. November var fra Generaldirektoratet modtaget en Skrivelse, hvori ankes over, at det ved Eftersynet af Kreditoplagsbeholdningerne havde vist sig, at flere Handlende laante hinanden Varer, som de fremviste som egne Beholdninger, hvilket var lovstridigt, og anmoder Generaldirektoratet Bestyrelsen om at virke hen til, at dette Uvæsen hæmmes. Bestyrelsen vedtog, at nævnte Skrivelse trykkes og omsendes til Foreningens samtlige Medlemmer.

1884.

Onsdagen den 30. Januar afholdtes den aarlige ordenlige Generalforsamling, og efterat V. Thomsen var valgt til Dirigent, udtalte Formanden sin Glæde over, at et Medlem under Mærket M. M., der tidligere ogsaa havde betænkt Foreningen, havde tilstillet ham 100 Kr. til Uddeling til Brændselshjælp for fire af Stiftelsens Beboere. Bestyrelsen bragte herved den ubekendte Giver vedkommende Modtageres og Foreningens Tak, hvilket Forsamlingen tiltraadte ved at rejse sig. — Formanden gik derefter til Beretning om

- 1) Foreningens Virksomhed i afvigte Aar. Stiftelsen var fuldt besat, der havde intet Dødsfald fundet Sted. Der var Tegn til, at Trangen til Hjælp voksede iblandt Medlemmerne; hidtil havde man ikke behøvet at nægte nogen Ansøger Huslejhjælp, men skulde Antallet af Ansøgere fremdeles vokse, maatte man være betænkt paa, enten at indskrænke sig paa andre Omraader eller at søge Indtægterne forøgede.

Skolens Virksomhed var uforandret og Elevantallet havde i Semestret været 89.

Handelsudvalget havde udarbejdet og afgivet den aarlige Beretning til det statistiske Bureau over Værdierne af Ind- og Udførsel af Manufakturvarer; men dernæst atter i Aar haft sin Opmærksomhed henvendt paa den saakaldte Omløben med Uldvarer og i den Anledning afholdt flere Møder med Bestyrelsen og Foreningens juridiske Konsulent, der blev tilkaldt for at afgive sin Mening om Sagen. Der er desværre endnu kun ringe Udsigt til at faa dette Uvæsen hæmmet, saalænge de derhenhørende Bestemmelser i Næringsloven bestaa.

Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen talte 3 extraordinære og 116 ordinære Medlemmer.

Den ejede nu i Statspapirer og Kontanter 72,491 Kr. 92 Ø. samt det Seidelinske Legat stort 3854 Kr. 43 Ø. og er forøget med H. J. Salomons Legat: 60 Kr.

Foreningens Medlemsantal var 539.

Frode Arentzen udtalte sin Beklagelse over, at der i de sidste Par Aar ikke var afholdt Foredrag, og beklagede ligeledes den Bestemmelse, der i sin Tid var tagen med Afskaffelsen af de ugenlige Møder. Bjørn Andersen forespurgte, om der ikke fra Bestyrelsens Side kunde virkes hen til, at de hyppigere og hyppigere stedfindende Avktioner over Manufakturvarer kunde forbydes, idet der paa disse nu solgtes i saa smaa Kvantiteter, at dette indvirkede overordenlig skadeligt paa Detailhandelen.

Formanden bemærkede til Arentzen, at da det som ved en tidligere Lejlighed udtalt havde vist sig, at selv de mest anerkendte Videnskabsmænds Navne ikke havde kunnet samle Medlemmerne til Foredragene, havde man anset det rigtigst foreløbig at indstille disse, dog dette udelukkede ikke at optage Sagen paany, naar det skønnedes, at Interessen atter var tilstede. Spørgsmaalet om de ugenlige Møder vilde komme for under Budgettets Behandling. Til Bjørn Andersen erklærede han, at der fra

Bestyrelsens Side Intet kunde foretages med Hensyn til Avktioner, da disse vare fuldstændig lovlige.

- 2) Fremlæggelse af det reviderede Regnskab for afvigte Aar:

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 82,757 Kr. 77 Ø., Kassebeholdning 1022 Kr. 80 Ø., Fond til Gældens Afbetaling 1022 Kr. 69 Ø. samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr. Den har haft en Indtægt af 7387 Kr. 35 Ø. og en Udgift af 5341 Kr. 86 Ø. I Huslejhjælp er udbetalt 1310 Kr. og i Gaver og til Legatarier 2544 Kr. 32 Ø. samt ydet Fribolig til 19 Familier.

B. Den ordinære Kasse ejer i Obligationer 3000 Kr., Kassebeholdning 2199 Kr. 31 Ø., Skolens Præmielegat 991 Kr. 90 Ø. Udgifterne til Skolen havde været 2133 Kr. 90 Ø., hvoraf Foreningen har afholdt 602 Kr.

- 3) Forslag til Budgettet for næste Aar:

Indtægterne anslaaes til 6424 Kr. 31 Ø.

Udgifterne — — 4346 — „ -

- 4) Forslag om Genoptagelsen af de ugenlige Møder fra 63 Medlemmer.

Chr. Bartholdy skulde som Ordfører for Forslagsstillerne udtale, at der var en virkelig Trang navnlig blandt de yngre Medlemmer til at samles i Foreningen, for derigennem at stifte Bekendtskab med Kollegaer, og han formente, at det Maal Foreningen har sat sig, „at knytte Medlemmerne til hverandre“, derved lettest vilde naas. Aug. Behrens derimod formente, at Erfaringen talte imod, at en saadan Trang var tilstede. Besøget var meget for ringe i Forhold til de Omkostninger, der vare forbundne med at holde Lokale m. m. til disse Møder. Efter forskellige Udtalelser baade for og imod Forslaget udtalte Formanden paa Bestyrelsens Vegne, at den ganske overlod til Generalforsamlingen at bestemme de ugenlige Møders Genoptagelse

— kun maatte Bestyrelsen forbeholde sig Ret til, i Fald Forslaget vedtoges, iblandt Foreningens Medlemmer at udvælge 5, som skulde have et Slags Tilsyn ved disse Møder, besørge Foredrag afholdte og andre mulige Sammenkomster ordnede under Approbation af Bestyrelsen og med Samtykke af det Medlem af Bestyrelsen, der var valgt til Inspektør ved Sammenkomsterne

Forslaget vedtoges med stort Flertal.

- 5) Valg paa 3 Medlemmer til Bestyrelsen. Dirigenten bemærkede, at J. A. Berendt ikke ønskede at modtage Genvalg og udtalte tillige paa Foreningens Vegne en Tak til Hr. Berendt for den opofrende Maade, paa hvilken han i flere Aar havde røgtet sit Hverv. — Valgte bleve: Fr. Olsen, C. E. Krarup og Ludv. Hansen af Firmaet Heggum & Hansen.

Til Handelsudvalget: Julius Paulsen og J. Abrahamsen.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berth. Berendt.

I et den 3. Februar afholdt Møde valgtes M. Sachs atter til Formand, F. Sterup til Viceformand, J. O. Gjerulff til Kasserer, C. E. Krarup til Inspektør ved Skolen, Fr. Olsen til Inspektør ved Stiftelsen og Ludv. Hansen til Inspektør ved Sammenkomsterne. Derefter vedtoges det, ifølge den paa Generalforsamlingen tagne Beslutning, at anmode Bjørn Andersen, Chr. Bartholdy, C. J. Heede, Chr. Paulsen og C. C. Trane til i Forening med Bestyrelsen at overtage Ledelsen af Sammenkomsterne og de ugenlige Møder. Fra Foreningen af Manufakturhandlere i de danske Købstæder og Flækker forelaa en Skrivelse, hvori man forespurgte, om Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn ikke vilde være tilbøjelig til en Sammenslutning med deres Forening og til i det Hele at samarbejde med dem.

Bestyrelsen vedtog at svare, at man paa Grund af vor Forenings Formue og mere exceptionelle Forhold ikke kunde indgaa paa nogen Sammenslutning, hvorimod man stedse med Glæde i merkantile Anliggender vilde træde i Samarbejde med denne Forening.

Skolens Examen afholdtes den 27. Marts paa sædvanlig Maade. Under 5. Marts udfærdigedes en Skrivelse til Krigsministeriet, hvori Bestyrelsen anholder om, at Væbningens Øvelser udsættes til efter Pinse, og den modtog herpaa under 26. s. M. Krigsministeriets Svar, at Ministeriet var gaaet ind derpaa. Paa et Bestyrelsesmøde d. 15. April meddelte Formanden, at de til Udvalget for Møder og selskabelige Sammenkomster valgte 5 Medlemmer havde modtaget Valget, og at der ifølge Forslag af nævnte Udvalg vilde finde Sammenkomster Sted saavel Vinter som Sommer. Fr. Olsen og Ludv. Hansen bleve paa Bestyrelsens Vegne tilforordnede Udvalget.

D. 21. Juni meddelte Formanden, at de Skridt, der ifølge Bemyndigelse vare foretagne mod Omløbere, navnlig ved Anholdelse af tvende saadanne, havde faaet det uheldige Resultat, at Sagen af Retten var afvist af Mangel paa Bevis. Formanden anmeldte endvidere, at han af Grosserer J. Moresco havde modtaget et Gavebrev af Legatet „M. Sachs's Minde“, saalydende:

„Herved har jeg den Ære at overgive til den ærede Bestyrelse for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn 2, er to, Obligationer Litr. B Nr. 5420 og Nr. 5617 i Kreditkassen for Landejendomme i Østifterne à 1000 Kr. Stykket, hvilke To Tusinde Kroner jeg skænker til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond til Oprettelsen af et Legat, som til Minde om Foreningens mangeaarige Formand, Hr. Grosserer M. Sachs's heldbringende Virksomhed for Foreningen skal bære Navnet

„M. Sachs's Minde“.

„Renten af dette Legat uddeles af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn hver Juni og December Termin i en Portion à 45 Kr., er Fem og Firti Kroner, til en værdig trængende Manufakturhandler her af Staden, der har opfyldt de i de kgl. konfirmerede Vedtægter af 27. Februar 1874 for Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond § 1 gældende Bestemmelser, eller til Enker eller til Døttre

efter saadanne, dog for Enkers og Døttres Vedkommende kun saalænge de forblive i ugift Stand. Renten oppebæres paa Livstid, medmindre Legatnyderen ophører at være værdig og trængende. Hver Gang Legatet bliver ledigt, skal der ske offentlig Bekendtgørelse derom med 4 Ugers Varsel, dog bortgives Legatet, saalænge Hr. M. Sachs lever, af ham uden forudgaaende Bekendtgørelse.

Kjøbenhavn, d. 24. Februar 1884.

J. Moresco.“

I Formandens Fraværelse meddelte Viceformanden i Mødet d. 20. September at have modtaget fra Frøken Camilla Heilbuth en Skrivelse, hvori hun meddeler, at hun i Anledning af at hun den samme Dag havde under Firma C. Heilbuth været etableret som Manufakturhandler i 25 Aar, fremsender 1000 Kr. i en $4\frac{1}{2}\%$ rentebærende Obligation Litr. B Nr. 7504 i ny jydsk Kreditforening, hvilke Et Tusinde Kroner hun skænker som Gave til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og hvorfor ønskes oprettet et Legat, der skal bære Navnet

„David Jacob Heilbuth og Hustrus Legat.“

Renten bliver at uddele af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen til 2 (to) værdige Trængende i Stiftelsen paa Testatricens Fødselsdag d. 2. Juni.

Det besluttedes, at Bestyrelsen in pleno skulde bringe Frøken Heilbuth sin Lykønskning i Anledning af Jubilæet og sin Tak for den smukke Gave. I samme Møde bevilgedes 100 Kr. til Anskaffelse af forskellige Inventariesager til Sammenkomst-lokalet.

I Bestyrelsesmødet d. 1. Oktober meddelte Viceformanden, at han paa Foranledning af en fra F. M. Koppel fremkommen Opfordring til Bestyrelsen om at virke hen til, at der af Foreningen blev sluttet en Overenskomst med det kgl. oktroierede Assurancekompagni for Varer og Effekter derhen, at der for Medlemmerne opnaaedes en lavere Præmie, samtidig med at

Kompagniet ydede en Andel af den derved indvundne Fortjeneste til Foreningens Kasse, havde haft en personlig Samtale med Direktøren for nævnte Kompagni, Hr. Timroth, og opnaaet Tilsagn om meget gunstige Betingelser for en saadan Overenskomst, saafremt der naaedes tilstrækkelig Tilslutning af Medlemmerne.

Det besluttedes at sammenkalde et Diskussionsmøde til den 7. Oktober for at erfare Foreningens Mening om dette Spørgsmaal.

Ved dette Møde fandt den paatænkte Overenskomst ingen Tilslutning, og det besluttedes derfor under 11. Oktober at tilskrive Assuranceselskabet, at man i det mindste indtil videre maatte stille denne Sag i Bero.

I Bestyrelsesmødet den 19. December var tillige paa Bestyrelsens Anmodning nærværende Udvalget for de ugenlige Sammenkomster, for at man i Forening kunde enes om en Plan for Udvalgets Virksomhed i det kommende Aar. Formanden for Udvalget Chr. Bartholdy udtalte imidlertid paa samtlige Medlemmers Vegne, at de ikke saa sig istand til at overtage dette Hverv for det kommende Aar, men ønskede at fratræde efter afholdt Generalforsamling og erklærede tillige, at naar de ifjor havde paataget sig Inspektionen og Ledelsen af Sammenkomsterne, var det alene for at støtte Bestyrelsen, men at Udbyttet ved den forventede Tilslutning ingenlunde havde staaet i Forhold til det Arbejde og den Tidsspilde, det havde kostet.

Det besluttedes derefter at afvente Generalforsamlingen, forinden der foretoges videre i denne Sag.

1885.

Tirsdagen d. 27. Januar afholdtes den aarlige Generalforsamling, og efter at G. L. Bruun var valgt til Dirigent, udtalte Formanden sin Glæde over den gode Aand, der raadede i Foreningen, der navnlig viste sig ved de Aar efter Aar forøgede Legater for Trængende i Foreningen. Han kunde saaledes atter

i Aar anmeldte Stiftelsen af tvende Legater, nemlig et paa 2000 Kroner, der skal bære Navn af „M. Sachs's Minde“, stiftet af Grosserer J. Moresco, og et paa 1000 Kroner, der skal bære Navnet „David Jacob Heilbuth og Hustrus Legat“, stiftet af Frøken Camilla Heilbuth til Minde om hendes afdøde Forældre, og endelig havde en Velgører, der ønskede at være ukendt, skænket et Beløb af 202 Kr. 26 Øre, indvundne ved en Akkord, som han ikke vilde antage uden fuld Dækning, men da han ligefuldt ikke selv vilde beholde Differencen, overgav han den til Formanden for af denne at uddeles til Trængende efter bedste Skøn.

Paa Foreningens Vegne bragte Formanden de nævnte Velgørere en Tak, hvortil Forsamlingen sluttede sig.

Foreningen havde desværre i afvigte Aar lidt et Tab, idet Grosserer J. P. Bloch var afgaaet ved Døden. Han var mange Aar en nidkær og virksom Arbejder i Handelsudvalget og vi beklage dybt Tabet af ham.

Formanden gik derefter over til:

- 1) Beretning om afvigte Aars Virksomhed. — Stiftelsen gav ikke Anledning til nogen Omtale. — Skolen havde haft lidt færre Elever, nemlig 69, men forøvrigt udfoldet den tidligere Virksomhed. — Handelsudvalget havde udarbejdet og afgivet til det statistiske Bureau den aarlige Beretning om Værdien af Indførsel og Udførsel af Manufakturvarer og dernæst atter taget Initiativet til om muligt at forhindre eller i det mindste indskrænke den overhaandtagende Omløben af jydsk Uldhandlere, men desværre atter uden noget heldigt Resultat.

Da de 5 Herrer, der paa Bestyrelsens Anmodning ifjor paatog sig det Hverv at lede Foreningens Møder og Sammenkomster, alt efter et halvt Aars Forløb vare trætte af Arbejdet, maatte man, hvis disse Møder skulde fortsættes, udbede sig Assistance af andre.

Foreningens Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskasse talte 3 ekstraordinære og 119 ordinære Medlemmer.

Foreningens Medlemsantal var nu 603.

2) Fremlæggelse af det reviderede Regnskab.

A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer i Værdipapirer 85,757 Kr. 77 Øre, Fonden til Gældens Afbetaling 1061 Kr. 75 Øre, Kassebeholdning 719 Kr. 74 Øre, samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr.

Den har haft en Indtægt af 7342 Kr. 12 Øre og en Udgift af 5560 Kr. 53 Øre samt ydet Fribolig til 19 Familier à 250 Kr.

B. Den ordinære Kasse ejer i Obligationer 3000 Kr., Skolens Præmielegat 1029 Kr. 76 Øre, Kassebeholdning af 2838 Kr. 61 Øre.

Den har haft en Indtægt af 8215 Kr. 3 Øre og en Udgift af 4346 Kr. 66 Øre.

Dens Tilskud til Skolen har været 794 Kr. 52 Øre.

Fra 72 Medlemmer forelaa et Forslag om at forhøje det aarlige Kontingent med 2 Kr. til dermed at udrede Udgifterne til de selskabelige Sammenkomster. Ordføreren for Forslagsstillerne Carl Hansen tog imidlertid efter nogen Diskussion Forslaget tilbage paa den Betingelse, at der paa Budgettet bevilgedes 1200 Kr. i Stedet for de foreslaaede 800 Kr. til nævnte Øjemed.

Formanden udtalte paa Bestyrelsens Vegne, at den ikke ansaa en Kontingentforhøjelse nødvendig for Øjeblikket; den kunde saaledes ikke anbefale Forslaget, og han ansaa det endvidere for uforsvarligt, om Foreningen vilde anvende mere end 800 Kr. paa de selskabelige Sammenkomster. Foreningen havde andre og alvorligere Opgaver, og idet han henviste til den Virksomhed, Foreningen udfoldede paa andre Omraader, og den Anerkendelse, den havde vidst at erhverve hos Avtoriteter, der stode i Forhold til vor Handelsstand, trode han at turde sige, at Foreningen havde løst de vigtigste af de ved dens Stiftelse stillede Opgaver paa en tilfredsstillende Maade. Naar Forslagsstillerne havde udtalt, at der burde tages Hensyn til de unge, og det allerede havde vist sig ved de Forsøg, der vare gjorte med

Sommerlokale, at her havde Tilgangen navnlig af disse været ubetydelig, maatte han erklære en Tilgang af Medlemmer, der søgte Foreningen for de Fornøjelser, den bød, for at være af tvivlsom Værdi for den, og man maatte ikke glemme, at jo mere Medlemsantallet forøgedes, jo mere voksede ogsaa Foreningens Forpligtelser.

3) Forslag til Budgettet for næste Aar.

Indtægten anslaaes til 7359 Kr. 61 Øre.

Udgiften — — 4952 —

Eskild Salomon stillede Ændringsforslag om at forhøje Posten „til Foredrag og Møder“ fra 800 Kr. til 1200 Kr. og motiverede dette med, at efter hans Overbevisning havde slige Sammenkomster en meget stor Betydning ved det Kendskab til Medlemmerne indbyrdes, der derved skabtes. Han støttedes i sin Opfattelse af Carl Hansen og tildels af Chr. Bartholdy, hvorefter Formanden, henholdende sig til sin tidligere Udtalelse, bekæmpede Forslaget, hvorefter dette forkastedes og Budgettet vedtoges.

4) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Valgte bleve: M. Sachs, J. O. Gjerulff og F. Sterup.

Til Handelsudvalget: Holger Petersen, P. C. Thamsen og G. L. Bruun.

Til Revisorer: C. F. Stinck og Berth. Berendt.

I et Møde d. 1. Februar konstituerede Bestyrelsen sig med M. Sachs som Formand og de øvrige Stillinger ligeledes uforandrede.

I Bestyrelsesmødet d. 24. Marts meddeltes, at Udvalget til Ledelsen af de selskabelige Sammenkomster havde konstitueret sig med Chr. Bartholdy som Formand, Axel Hansen som Sekretær, Rudolf Kronmann som Kasserer samt endvidere Carl Hansen og T. A. C. Petersen.

I Anledning af tvende Domme, en ved Landsoverretten og en ved Højesteret, hvoraf det formentlig fremgaar, at det paa hviler den paagældende Omløber at angive og bevise, hvor han har købt de Varer, han falbyder, og at, saafremt disse ikke ere Produkter af Husflid i Hammerum Herred, de da ere ulov-

lige, bragte atter Bestyrelsen i Virksomhed ved i Forening med Prokurator Koppel at udarbejde et Andragende, der vilde blive tilstillet Politimyndighederne i Kjøbenhavn samt alle Jurisdiktioner og Handelsforeninger i Landet og som under Henvisning til ovennævnte Domme anbefaler den virksomste Indskriden mod Omløberne med Tilbud om Hjælp og Assistance.

Foreningen af 5te Juni havde indvarslet et Møde for at forhandle Spørgsmaalet „Handelsstandens Fritid“ og indbudt Bestyrelsen for vor Forening til at deltage i samme, og blev paa dette Møde besluttet at søge bevirket ad Lovgivningens Vej en fuldstændig Lukning paa Søn- og Helligdagene. Bestyrelsen vedtog nu, at der til Fremme af Sagen skulde sammenkaldes et Møde og at Bestyrelsen paa dette ville foreslaa til Vedtagelse følgende Resolution:

„Mødet udtaler, at en tidlig Lukning om Hverdagsaftener samt fuldstændig Lukning om Søn- og Helligdagene maa anses for ønskelig og at dette Maal maa søges opnaaet ad Frivillighedens og Overenskomstens Vej.“

Paa et Møde i Foreningen Tirsdagen d. 14. April, der var temmelig stærkt besøgt, navnlig af yngre Medlemmer, gik de fleste Udtalelser ud paa Ønskeligheden af en tidligere Lukning, og Bestyrelsens ovennævnte Resolution vedtoges næsten enstemmig. Paa Forslag af Formanden valgtes V. Thomsen til som en Slags Formand at sætte sig i Forbindelse med Mænd i de forskellige Bykvarterer og paa den Maade at virke til Sagens Fremme.

I Bestyrelsesmødet d. 24. Marts bestemtes endvidere, at de for Stiftelses- og Understøttelsesfonden gældende Vedtægter skulde underkastes en Revision, gaaende ud paa, at de samme tilhørende Effekter og Legater nævnes i Vedtægterne og at der til Kjøbenhavns Magistrat gøres Anmeldelse om disse, ligesom at der gives Vedtægterne den Tilføjelse, at saafremt Manufakturhandlerforeningen nogensinde skulde hæves, overgives

alle de Foreningen tilhørende Midler til Magistratens Bestyrelse til Anvendelse ifølge de gældende Vedtægter.

Endvidere vedtog Bestyrelsen paa Forslag af F. Sterup, at der i Anledning af Foreningens 25-aarige Bestaaen d. 6. Februar 1887 skulde udarbejdes en Beskrivelse af Manufakturhandlerstandens Tilblivelse og Udvikling, og vilde man i den Anledning henvende sig til Arkivar under Magistraten, Dr. phil. O. Nielsen, med Opfordring om at udarbejde dette Skrift, og vilde de dermed forbundne Omkostninger være at afholde af den ordinære Kasse paa forventet Bevilling.

D. 26. Marts afholdtes den aarlige Examen i Skolen.

18. April meddelte Formanden, at der fra nogle Handlende forelaa en Henvendelse til Bestyrelsen om hos Generaldirektoratet at udvirke en Forandring i Kreditoplagsforholdene paa Position 155, hvor der efter de gældende Bestemmelser nu ikke kunde tilskrives mindre end 100 Pd. og fraskrives 20 Pd. Man vedtog at andrage paa at faa denne Position stillet lige med de andre Silkepositioner, nemlig Tilskrivning 10 Pd. og Fraskrivning 2 Pd. I et Møde d. 3. Avgust kunde Formanden meddele, at Generaldirektoratet havde nedsat Tilskrivningen til 50 Pd., og vedtoges det senere at søge at faa Tilskrivningskvantumet yderligere nedsat.

D. 16. Maj meddelte Formanden, at han fra Bestyrelsen for de forenede Manufakturhandlere i Jylland havde modtaget en Fortegnelse over samtlige Manufakturhandlere i de danske Købstæder og Flækker, som havde paataget sig at modtage og lade cirkulere i deres respektive Byer de til samme indkommende Skrivelser. I Roskilde vare 4 Omløbere blevne anholdte og udbad Herredsfogden for Ramsø-Thune Herreder sig sagkyndig Assistance til at bedømme de anholdte Varer. Som Skøns mænd mødte J. P. Bloch, V. Neubert, J. O. Gjerulff og Formanden, og blev Resultatet, at samtlige Varer bleve konfiskerede til Fordel for Anholderen. — I samme Møde meddelte Formanden endvidere at have modtaget fra Hr. Grosserer Julius Schmedes følgende Skrivelse:

„Som Minde om den 15. Maj 1860 beder jeg den ærede Bestyrelse for Manufakturhandlerforeningen modtage indlagte C. N. 4826 — 1000 Kr. — en 4 % uopsigelig Obligation i Kreditkassen for Husejere i Kjøbenhavn med vedhængende Renter fra 11. December 1884 med høflig Anmodning om deraf at ville oprette et Legat indenfor Manufakturhandlerforeningens Godgørenheds Omraade efter den højtærede Bestyrelses egen Bestemmelse.

Jeg tillader mig at ønske Legatet bærende Navnet:

„Aug. Weel og Schmedes Mindelegat“.

Med Højagtelse

Kjøbenhavn, d. 15. Marts 1885. Jul. Schmedes.“

En Takskrivelse til Hr. Schmedes udfærdigedes, underskreven af den samlede Bestyrelse.

I et Møde d. 3. Avgust meddelte Formanden, at der fra Odense Handelsforening var fremkommet en Skrivelse fra Herredsfogden i Lunde-Skam Herreder angaaende en Sag mod en Uldhandler for ulovlig Omløben, i hvilken han havde dømt denne til Varernes Konfiskering og en Bøde af 25 Kr., hvilken Dom var stadfæstet af Overretten, men af den Dømte indanket for Højesteret, og at Justitsministeriet havde beskikket Højesteretsadvokat Nellemann til Aktor i Sagen.

Fra V. Thomsen var sket Meddelelse om, at han i Forbindelse med andre Handlende havde søgt Tilslutning for Gennemførelsen af en tidlig Lukning om Hverdagene samt fuldstændig Lukning Søn- og Helligdagene og mødt megen Villighed hos den største Del af de Handlende; dog kunde det ikke siges, at der var opnaaet fuld Enighed. Det bestemtes offentlig en Gang i „Berlingske Tidende“ at bekendtgøre, hvilke Handlende der havde bestemt sig for Lukning.

Fra Kolding, Skive og Aalborg Handelsforeninger var fremkommet Meddelelse om, at der i disse Byer havde dannet sig Administrationsudvalg for at tage private Akkorder, som fremkomme fra Handlende i disse Byer, under Behandling ved at

undersøge Vedkommendes Status og derefter gøre Indberetning til vedkommende Kreditorer.

Fredag d. 16. Oktober afholdtes Bestyrelsesmøde. Tilstede vare J. O. Gjerulff, C. E. Krarup, Ludv. Hansen og Formanden. F. Sterup var bortrejst.

Formanden, M. Sachs, udtalte, at den nærmeste Anledning til dette Møde var, at han den 11. og 12. ds. havde modtaget 8 Udmeldelser og ved at forhøre sig hos disse Medlemmer faaet den Oplysning, at disse Udmeldelser vare foranledigede ved hans Optræden og Udtalelser ved et politisk Møde. Ihvorvel han nu paa ingen Maade kunde anerkende det berettigede i disse Erklæringer, da hans politiske Anskuelse aldrig vare gjorte gældende i Foreningen, men da han paa den anden Side frygtede for, at maaske flere Medlemmer delte de Udtraadtes Mening, hvorved der let kunde opstaa en Splittelse, som kunde skade Foreningen, havde han til samtlige Medlemmer af Foreningen udsendt følgende Skrivelse:

„Kjøbenhavn, d. 13. Oktober 1885.

„Idet jeg herved meddeler Dem, at jeg i Dag er udtraadt af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse, tror jeg at skyldte Dem og mig selv følgende Redegørelse for dette Skridt.

Af min Optræden ved en Foreningen aldeles uvedkommende politisk Fest have otte ærede Medlemmer taget Anledning til at udmelde sig af Foreningen, formodenlig af den Grund, at de ikke ønskede at være Medlemmer af en Forening, for hvilken jeg er Formand.

Jeg véd bestemt, at jeg i de 19 Aar, i hvilke jeg — de 18 som Formand — ved næsten enstemmigt Valg har haft den Ære at være Medlem af Bestyrelsen, har hævdet og konsekvent gennemført, at al Politik holdtes ude fra Foreningen. Men at jeg ikke skulde kunne vedkende mig min politiske Anskuelse og optræde derefter, fordi jeg er Medlem af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse, derpaa kan og vil jeg ikke indgaa, idet jeg, hvor højt jeg end skatter denne Ære, ikke for

den agter at give Afkald paa mine Rettigheder og Pligter som Statsborger.

„Da nu politiske Stridigheder af ærede Medlemmer ere bragte ind i Foreningen, og da jeg, som det synes, er Anledningen dertil, nedlægger jeg, fordi jeg frygter, at det vil skade Foreningen, om disse fortsættes, det Mandat, som paa Generalforsamlingen d. 27. Januar d. A. blev mig givet med 190 af 192 gyldige Stemmer.

„Det sker ikke fra min Side med noget let Hjerte, dertil har min Virken været for stærkt og nær knyttet til Foreningen, men jeg viger min Plads af Kærlighed til den, den maa ikke splittes.

„Jeg er ikke beskeden nok til ikke at vide, at der i de forløbne Aar er udrettet meget godt og at jeg har haft nogen Del i det gode Resultat, og naar jeg nu bringer min Tak til Enhver, som hidtil skænkede mig sin Tillid, og til de Mange, jeg har samarbejdet med, saa beder jeg om som eneste Løn for mit Arbejde, at denne indtil nu nevtrale Plads fremdeles maa holdes udenfor den politiske Strid og at intet Medlem ved Udtrædelse af Foreningen vil svække den i den Virksomhed, den ene bør omfatte: Standens Gavn og Ære.

Med Højagtelse

M. Sachs.“

Mandagen d. 19. Oktober holdtes atter Bestyrelsesmøde. Tilstede vare F. Sterup, J. O. Gjerulff, C. E. Krarup og Ludv. Hansen samt efter særlig Indbydelse M. Sachs.

Ifølge den af M. Sachs paa forrige Møde afgivne Erklæring om sin Udtrædelse af Bestyrelsen, overtog Viceformanden, F. Sterup, indtil videre Formandens Forretninger.

Den fungerende Formand aabnede Mødet med i Bestyrelsens Navn at rette en varm Tak til Hr. Sachs for hans mangeaarige utrættelige opofrende Virksomhed i Foreningens Tjeneste og den Kærlighed og Interesse, hvormed han stedse særlig havde virket for Foreningens velgørende Formaal, der altid vilde staa som et uopnaeligt Maal for Efterfølgerne, ligesom han ikke mindre varmt

havde omfattet den for Foreningens og vor Handelsstands Fremtid i høj Grad betydningsfulde Udvikling af de Unges Oplysning, og endelig takkede Medlemmerne af Bestyrelsen Hr. Sachs for den elskværdige og imødekommende Maade, hvorpaa han stedse havde ledet Forhandlingerne og derved gjort Samarbejdet behageligt.

Hr. Sachs rettede den varmeste Tak til sine tidligere Medbestyrere for det gode Forhold og for det udmærkede Samarbejde, der havde hersket og fundet Sted, og vilde den Tid, de havde arbejdet sammen, altid bevares i hans Erindring, og han regnede den Tid til den bedste af hans Liv. — Derefter stillede den fungerende Formand den Opfordring til den afgaaede indtil videre at være Bestyrelsen til Hjælp ved de løbende Forretninger, samt at Bestyrelsens Forsamlingslokale og Kontor ligeledes indtil videre maatte være paa hans Bopæl, hvilket med største Beredvillighed indrømmedes.

Grunden til denne beklagelige Begivenhed var, at Formanden ved en Fest, der afholdtes til Ære for de Herrer Noes og Nielsen for at vise dem Deltagernes Sympathi i Anledning af den strenge Medfart, de havde lidt ved en 14 Ugers Fængsling, medens Undersøgelsen i den bekendte Holstebroaffære stod paa, havde overrakt hver af disse to Mænd en Gave af Sølv og udtalt, at den hovedsagelig skyldtes Meningsfæller indenfor den kjøbenhavnske Handelsstand.

Uagtet nu denne Handling ikke vakte den ringeste Forargelse hos hans Kolleger i Bestyrelsen, selv da han Dagen efter Festen paa et Bestyrelsesmøde privat gav en Fremstilling af det passerede, idet man opfattede denne Sag som Foreningen aldeles uvedkommende, foranledigede dog nogle Artikler i Bladene et Par Dage efter de omtalte Udmeldelser, og af Frygt for en større Mængde af Udmeldelser valgte Hr. Sachs da at udtræde af Bestyrelsen.

Dette Resultat, fremkaldt ved de ulyksalige politiske Forhold her i Landet, var saa meget mere beklageligt, som iøvrigt vist Alle vare enige om, at Hr. Sachs's Egenskaber og

Dygtighed som Formand meget vanskelig vilde kunne erstattes, navnlig paa Grund af hans Virksomhed paa Velgørenhedens Omraade, idet Legatmidlernes store Forøgelse væsenlig skyldes ham, og paa Grund af hans varme Interesse for Skolen og dens Virksomhed.

I Bestyrelsesmødet d. 31. Oktober anmeldte den fungerende Formand, at han ved Grosserer M. Sachs havde modtaget følgende Gavebrev fra Hr. Grosserer Joh. A. Moresco:

„I Anledning af den 1. November 1885 har jeg vedlagt den Ære at overgive til den ærede Bestyrelse for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn 1000 Kr., er Et Tusinde Kroner, i rentebærende 4 % kgl. danske Statsobligationer, hvilke nævnte Et Tusinde Kroner jeg skænker til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og skal for samme oprettes et Legat, som skal bære Navn af

„Joh. A. Morescos Legat“.

Renten af dette mit Legat uddeles af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn hver 11. Juni og 11. Decbr. Termin i Portioner paa 20 Kr., er Tyve Kroner, til værdige trængende Manufakturhandlere heraf Staden, som have opfyldt de i de kgl. konfirmerede Vedtægter af 27. Februar 1874 for Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond § 1 gældende Bestemmelser eller til Enker eller til Døttre efter saadanne, dog for Enkers og Døttres Vedkommende kun saa længe de forblive i ugift Stand. Nævnte Legats Renter, om hvilke der skal ske offentlig Bekendtgørelse med 4 Ugers Varsel, hver Gang en Portion bliver ledig, oppebæres paa Livstid, med mindre vedkommende Legatnyder ophører at være værdig eller trængende.

Kjøbenhavn, d. 31. Oktober 1885.

Joh. A. Moresco.“

Der udfærdigedes en Takskrivelse, som det besluttedes at Bestyrelsen in corpore skulde overbringe for samtidig at bringe sin Lykønskning til Giveren i Anledning af, at det var 25 Aar siden han indtraadte i sin Broder J. Morescos Forretning.

Mandagen d. 30. November meddelte den fungerende Formand, at han havde truffet Aftale med Dr. phil. O. Nielsen om Affattelsen af det paatænkte Skrift i Anledning af Foreningens 25-aarige Bestaaen og tilsagt Doktoren et Honorar af 600 Kr.

1886.

Onsdagen d. 27. Januar afholdtes den aarlige ordinære Generalforsamling, og efter at J. Heckscher var valgt til Dirigent, gav han Ordet til den fungerende Formand Sterup, der begyndte med at bede om Undskyldning for de Uregelmæssigheder, der vare indtrufne under Forberedelserne til Generalforsamlingen, som vare en Følge af de abnorme Forhold, Bestyrelsen var kommet under ved den tidligere Formands Fratrædelse, og udtalte dernæst paa Bestyrelsens Vegne sin Glæde over at kunne meddele, at Foreningens Legatformue i Aar var forøget med tvende Legater, et stiftet af Grosserer Julius Schmedes under Navn af „Aug. Weel & Schmedes Mindelegat“ til Minde om, at det var 25 Aar siden han i Forbindelse med afdøde Aug. Weel begyndte en Forretning i Manufakturvarer, og et stiftet af Grosserer Joh. A. Moresco under Navn af „Joh. A. Morescos Legat“ til Minde om at det var 25 Aar siden han indtraadte i sin Broder J. Morescos Forretning.

Bestyrelsen havde skriftlig bragt Giverne Foreningens Tak, som Forsamlingen tiltraadte ved at rejse sig. Endelig maatte han paa Bestyrelsens Vegne udtale dens Sorg over det Tab, Foreningen havde lidt i det forløbne Aar ved Fr. Olsens Død. Olsen havde siden 1874 været Medlem af Bestyrelsen; han var et sjælden dygtigt Medlem med et klart Blik paa Forholdene, en uafhængig Karakter, af en human Tænkemaade og vidste næsten altid at træffe det Rette. Ved hans Begravelse var Bestyrelsen tilstede paa Foreningens Vegne for at vise ham den sidste Ære. Hos hans Kolleger i Bestyrelsen havde han efterladt et stort Savn; de bevarede et smukt Minde om den Afdøde som Ven og Arbejdsfælle.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

I nær Forbindelse med Olsens Navn stod Stiftelsen, der havde været undergivet hans Tilsyn ligesom han stedse havde været afholdt af Beboerne. Disse havde ogsaa vist megen Deltagelse ved hans Begravelse.

Handelsudvalgets Virksomhed har i det forløbne Aar lidt under den almindelige Stilstand i alle Forhold. Ligesom i de foregaaende Aar havde det afgivet den aarlige Beretning til det statistiske Bureau. Den Sag, der har givet mest Arbejde og krævet store pekuniære Ofre, er Sagen mod Omløbere med Uldvarer. Da der saavel ved Højesteret som ved Overretten var faldet Domme, der berettigede til at tro, at et godt Resultat kunde naas ved en virksom Indskriden, havde man ikke skyet nogen Udgift for at naa Maalet, dog med tvivlsomt Held.

Et Forsøg paa i Forbindelse med Handelsforeningen af 5. Juni at bevirke en tidligere Lukning af Butikkerne havde heller ikke bragt det forønskede Resultat.

Skoleinspektøren Krarup afgav Beretning om Skolens Virksomhed i Semestret 1884—85, hvoraf fremgik at Skolen havde været besøgt af 76 Elever og Foreningen havde Grund til at være tilfreds med de frembragte Resultater. Han maatte opfordre Medlemmerne til at give talrigt Møde ved Examen, som nu stod for Døren.

Bogholderen ved Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen Sally Meyer gav Beretning om Kassens Virksomhed og Tilstand. Medlemsantallet var 3 ekstraordinære og 119 ordinære. Kassen ejer i Værdipapirer 83,000 Kr. og i Kassebeholdning 930 Kr. 19 Øre samt det Seidelinske Legat stort 3910 Kr. 33 Øre og H. J. Salomons Legat paa 180 Kr. Han opfordrede navnlig de yngre Medlemmer til at indtræde i denne Kasse, da det vilde være særlig heldigt for dem.

Hellmann forespurgte, om man med Hensyn til Omløbere med Uldvarer ikke ad administrativ Vej kunde faa paabudt, at Varerne skulde stemples af Øvrigheden i Hammerum Herred.

Formanden tvivlede om, at dette lod sig gøre, men Spørgsmaalet skulde blive taget under Overvejelse.

Derefter fremlagde Kassereren det reviderede Regnskab for forrige Aar, hvoraf fremgik:

A. Stiftelsen og Understøttelsesfonden ejer i

Værdipapirer	87,757	Kr.	77	Ø.
Fonden til Gældens Afbetaling	1122	—	79	-
Kassebeholdning af	724	—	49	-
samt Ejendommen i Ryesgade, vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr.				
Den har havt en Indtægt af . . .	6532	Kr.	49	Ø.
En Udgift af	5808	—	„	-
I Huslejhjælp er uddelt.	1500	—	„	-
I Gaver og til Legatarier	2663	—	32	-
samt ydet Fribolig til 19 Familier.				

B. Den ordinære Kasse ejer i

Værdipapirer	3000	Kr.	„	Ø.
Skolens Præmielegat	969	—	10	-
Kassebeholdning	2707	—	54	-
Den har havt en Indtægt af . . .	8183	—	31	-
og en Udgift af	5475	—	77	-

3) Kassereren forelagde Forslag til Budgettet for næste Aar, hvorefter Indtægten anslaaes til:

Kassebeholdning inklusive Restancer	2707	Kr.	54	Ø.
Renter af Obligationer	121	—	„	-
Kontingent af 550 Medlemmer	4400	—	„	-
	7228	Kr.	54	Ø.

Udgiften anslaaes saaledes:

Uerholdelige Restancer	48	Kr.
Avertissementsudgift	120	—
Bogtrykkerarbejde	140	—
Kontorrekvisiter & Porto	60	—
Til Understøttelsesfonden	2000	—
Extraordinær Understøttelse.	60	—
Sekretæren	300	—

Inkassationsudgifter	300 Kr.	
Bidrag til Skolen	800 —	
Kontor og Bestyrelseslokale .	200 —	
Foredrags-Honorar m. m. . . .	800 —	
Uforudsete Udgifter	100 —	4928 Kr.
Forventet Overskud		2300 Kr. 54 Ø.

Endvidere foresloges en Bevilling paa 2000 Kr. af den ordinære Kassefond til paatænkte Foranstaltninger i Anledning af Foreningens 25aarige Jubilæum, særlig til Udgivelsen af et Festskrift indeholdende Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavets og Foreningens Historie.

Dette Forslag saavel som Budgettet vedtoges med Akklamation.

- 4) Forslag til ny „Vedtægter for Stiftelses- og Understøttelsesfonden“, udarbejdet af M. Sachs med velvillig Hjælp og Vejledning af Borgmester, Etatsraad Hansen, samt til Forandringer i „Stiftelsens Regulativ“.

M. Sachs, der vilde motivere Forslaget, modtoges med Bifald og Leveraab. Han bemærkede, at de, der havde fulgt Foreningens Udvikling i de senere Aar, i disse vilde have set, hvor betydelig Understøttelsesfonden var vokset ved flere Medlemmers store Godgørenhed. Dette ses bedst, naar man erindrer, at Fonden den 31. December 1868 ejede 27,456 Kr. og uddelte i Understøttelser 1898 Kr., medens Fonden den 31. December 1885 ejede inklusive Værdien i Ejendommen 134,818 Kr. og uddelte i Understøttelser, Friboligen inklusive, 9472 Kr. Naar man nu havde anset det for nødvendigt at foreslaa de gældende Vedtægter gennemsete og forandrede, var det med det Formaal, yderligere at sikre de indvundne Midler mod tilfældige Indflydelser og ligeledes at træffe Bestemmelse for Formuens Anvendelse i det Tilfælde, Foreningen engang i Tiden skulde ophæves. Han skyldte Etatsraad Hansen megen Erkendtlighed for den Hjælp, der af ham

var ydet ved Forslagets Affattelse. Med nogle, nærmest Redaktionsændringer, vedtoges Forslaget, og ligeledes Forandringer i Stiftelsens Regulativ.

Vedtægterne blive derefter at indsende til Indenrigsministeriet for at faa kgl. Konfirmation.

- 5) Valg paa Medlemmer til Bestyrelsen. Dirigenten bemærkede, at den, der fik det færreste Antal Stemmer, kun fungerede et Aar. Valgte bleve:

C. E. Krarup med 336 Stemmer.

Julius Paulsen - 319 —

Eskild Salomon - 276 —

David Seidelin - 220 —

Stemmesedlerne for Handelsudvalget og for Revisorerne forsegledes og toges i Bevaring af Dirigenten til det første Bestyrelsesmøde.

Den 31. Januar holdtes Møde. Tilstede vare F. Sterup og J. O. Gjerulff tilligemed de nyvalgte Medlemmer C. E. Krarup, Julius Paulsen, Eskild Salomon og D. Seidelin samt Dirigenten for Generalforsamlingen, Julius Heckscher.

Ved de forseglede Stemmesedlers Aabning fandtes valgte til Handelsudvalget:

J. Abrahamsen med 172 Stemmer.

J. C. Otto - 157 —

Til Revisorer: C. F. Hellmann og C. F. Stinck.

Derefter konstituerede Bestyrelsen sig paany med D. Seidelin som Formand, F. Sterup som Viceformand, J. O. Gjerulff som Kasserer, Julius Paulsen Inspektør ved Stiftelsen, C. E. Krarup Inspektør ved Skolen og Eskild Salomon Inspektør ved Møderne.

Den afgaaede Formand, M. Sachs, afleverede derpaa til den nyvalgte de Foreningen tilhørende Bøger og Inventariesager imod sædvanemæssig Tilstaaelse i Forhandlingsprotokollen.

F. Sterup fik derpaa Ordet og oplæste følgende Skrivelse, som han bad tilført Protokollen:

„Efter i 24 Aar at have haft den Ære at være Medlem af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen, tror jeg nu at have Grund til at tvivle om længere at være i Overensstemmelse med mine ærede Kollegaer eller at besidde den Tillid, der er nødvendig for et godt Samarbejde, hvorfor jeg herved har den Ære at nedlægge mit Mandat som Medlem af Bestyrelsen med Tak for den mig hidindtil viste Tillid og Velvillie.

Kjøbenhavn den 31. Januar 1886.

Ærbødigst

F. Sterup.“

Hvad der foranledigede dette Skridt af Foreningens Stifter og dens Formand i de første 5 Aar, en Stilling, han kun fraaadt paa Grund af sine forandrede Livsforhold, medens han dog stedse i de 24 Aar, han vedblev at være Medlem af Bestyrelsen, bevarede en usvækket Arbejdslyst og Interesse for Foreningen, var, at da det efter Begivenheden med den tidligere Formand blev hans Opgave at lede Foreningens Anliggender, savnede han hos Majoriteten af de tilbageværende Kollegaer — F. Olsen var død — den Aabenhed og Tillid, han havde forudsat og som var nødvendig under de vanskelige Forhold, hvor det gjaldt at berolige de bevægede Sind, ja havde endog Indtrykket af at blive hemmelig modarbejdet, hvilket navnlig viste sig for ham paa et Møde, der af „Meningsfæller“ var sammenkaldt privat, for at enes om Valget af de ny Medlemmer til Bestyrelsen, og ved hvilket 2de af hans Kollegaer ytrede en fra hans afvigende Opfattelse af, hvad der var foregaaet i Bestyrelsen, i Anledning af hvem den agtede at foreslaa til Valg. Han kunde kun forklare den afvigende Opfattelse som en Virkning af den samme politiske Gæring, der havde bevirket den tidligere Formands Afgang, og det var derfor naturligt, at han derefter ikke kunde ønske længere at sidde sammen i Bestyrelsen med disse sine tidligere Kollegaer.

I Bestyrelsesmødet den 9. Februar bød den ny Formand, D. Seidelin, Bestyrelsen velkommen og mindedes Foreningens

mangeaarige Formand, M. Sachs, og hans Virksomhed for Foreningens Tarv. Eskild Salomon foreslog at anvende et Beløb af 120 Kr. til et Sommerlokale, hvilket bevilgedes.

Den 1. Marts afholdtes atter Bestyrelsesmøde i Anledning af en fra Handelsudvalget modtagen Skrivelse af 23. Februar, hvori foreslaas Oprettelsen af et Arrangements-Udvalg paa 5 Medlemmer. Det besluttedes at indbyde Handelsudvalget til et kombineret Møde til Drøftelse af Sagen. I Henhold hertil afholdtes et kombineret Møde med Handelsudvalget den 11. s. M. og efter forskellige Udtalelser om Ønskeligheden af et saadant Udvalg, som vilde være meget hensigtsmæssigt under de nuværende vanskelige Forhold, men tillige Vanskeligheden ved at finde 5 Mænd, der med fornøden Dygtighed vilde paatage sig dette tidsspildende Hverv, enedes man om, at Bestyrelsen paany skulde behandle Sagen og eventuelt sammenkalde et Diskussionsmøde, for at høre Medlemmernes Mening, og besluttedes det i Bestyrelsesmødet den 16. Marts at sammenkalde et saadant Møde. I samme Møde meddelte Formanden, at der var indkommet en af 21 Medlemmer undertegnet Opfordring til Bestyrelsen, om at indkalde en ekstraordinær Generalforsamling til at behandle et Forslag til Ændring til Lovenes § 3, der foreslaas tilføjet:

„Ingen har Stemmeret, som ikke har betalt Kontingent og som ikke i mindst 3 Maaneder har været Medlem af Foreningen.“

Det besluttedes, at en Generalforsamling skulde afholdes om en Maanedstid, da man vilde afvente Resultatet af Diskussionen angaaende Arrangements-Udvalget, hvorom den medunderskrevne M. Sachs underrettedes.

Den 31. Marts afholdtes den aarlige Examen i Skolen.

5. April bestemtes det ifølge tagen Beslutning paa et afholdt Diskussionsmøde i den Anledning, indtil videre at stille Forslaget om Oprettelsen af et Arrangements-Udvalg i Bero, og Kassereren meddelte at have modtaget fra en Anonym 32 Kr. 14 Ø. til Uddeling til en Trængende.

Den ekstraordinære Generalforsamling til Behandling af Forslag til Lovenes § 3 afholdtes den 7. April. Som Ordfører for Forslagsstillerne motiverede M. Sachs Forslaget undet Henvisning til, at med de nuværende Bestemmelser var en Overrump-ling let iværksat og dette maatte forhindres. F. Sterup mente derimod, at Ændringen var unødvendig og uhensigtsmæssig, da den vilde forhindre Tilgang af Medlemmer. Forslaget forsvaredes imidlertid af G. L. Bruun og Fl. og vedtoges med stor Majoritet.

Den 5. Juli meddelte Formanden, at der fra Magistraten under 19. Maj var modtaget en Skrivelse med en fra Indenrigsministeriet modtagen allerhøjeste Stadfæstelse paa Vedtægter for Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond.

Fra Roskilde Handelsforening forelaa en Skrivelse, der gav Meddelelse om nogle Domme, fældede over Omløbere med Uldvarer. En Takskrivelse udfærdiges og afsendes til nævnte Handelsforening i den Anledning. Den 20. Sept. vedtog Bestyrelsen at henvende Justitsministerens Opmærksomhed paa, hvad der kunde udrettes i denne Sag, naar Øvrigheden tog sig alvorlig af den. I samme Møde forelaa en Skrivelse fra Handelsudvalget, hvori den henstiller til Bestyrelsen at tage under Overvejelse, om der kunde skrives ind imod de hyppig fremkommende Udsalg, som foregives at ske for udenlandsk Regning eller for Regning af et Bo eller en Akkorderende med Inkassator, hvilke Udsalg have vist sig meget ødelæggende for Detailhandelen, samt at der indgives et Andragende til Justitsministeriet om, at dette træffer Foranstaltning til, at Skifteretterne sende direkte Underretning til vedkommende Kreditorer, hvergang der i et Konkursbo finder en Udlodning Sted.

Bestyrelsen besluttede i et kombineret Møde at forhandle med Udvalget om disse Sager.

I et kombineret Møde 28. September bestemtes med Hensyn til Udsalgene, at Bestyrelsen, forinden der foretoges noget i Sagen, skulde konferere med en Jurist og eventuelt anmode Justitsministeriet om at forelægge et Lovforslag, sigtende til at

forhindre saadanne Udsalg. og ligeledes bestemtes det at henlede Ministeriets Opmærksomhed paa Ønskeligheden af, at Skifteretten gav Kreditorer i Fallitboer direkte Underretning om Udlodninger m. m.

Den 22. November meddelte Formanden at have modtaget igennem Grosserer M. Sachs følgende Skrivelse:

„Til Erindring om afdøde Klædehandler Josias Daniel Schmidt overgiver jeg herved til den ærede Bestyrelse for Manufakturhandlerforeningen i Kjøbenhavn:

„Kr. 5000, er Fem Tusinde Kroner, i uopsigelige Obligationer i Kreditkassen for Husejere, hvilke jeg skænker til Manufakturhandlerforeningens Stiftelses- og Understøttelsesfond, og ønsker jeg for samme oprettet et Legat, som skal bære Navnet

„J. D. Schmidts Minde“.

„Renten af dette Legat uddeles hver Juni og December Termin i 4, fire, Portioner, á 25 Kroner, efter Bestyrelsens Skøn til 4 værdige Trængende i Manufakturhandlerforeningens Stiftelse.

Kjøbenhavn den 11. November 1886.

P. W. S.“

Ved Stiftelsen af dette Legat bortfalder den af samme anonyme Giver i en længere Aarrække ydede Gave af 200 Kr. aarlig. Der udfærdigedes en Takskrivelse, underskrevet af den samlede Bestyrelse.

I Henhold til den paa Mødet den 28. September tagne Beslutning havde Bestyrelsen henvendt sig til Foreningens juridiske Konsulent, Prokurator Koppel, der skriftlig meddelte, at han ikke trode, der var noget at gøre ved det omhandlede Spørgsmaal, om Udlæg ved Skifteretten, men at man jo kunde forsøge en Henvendelse til Lovgivningsmagten. Angaaende de fingerede Udsalg mente han, at der intet var at foretage. Det bestemtes da at henvende sig til en Rigsdagsmand og bede

ham tage sig af den første Sag, og for Udsalgenes Vedkommende at forskaffe sig de for disse i Udlandet gældende Bestemmelser for deraf senere at udarbejde et Lovforslag.

Fra Overformyndieriet var kommen Meddelelse om, at et Legat fra afdøde Silke-, Ulden- og Lærredskrømmer Georg Frederik Zoffmann vilde være at overdrage Manufakturhandlerforeningen mod Bevis for, at den var rette Efterfølger af Silke-, Ulden- og Lærredskrømmerlavet. Et saadant Bevis blev indhentet fra Magistraten og tilsendt Overformyndieriet til Godkendelse.

Der var fremkommet en Opfordring til at medunderskrive et Andragende til Rigsdagen for at støtte Lovforslaget om den offentlige Fred paa Søn- og Helligdagene. Det vedtoges ikke at slutte sig til denne Opfordring. I Anledning af en fra M. Sachs fremkommen Opfordring til Bestyrelsen om at virke hen til, at en paatænkt Udvidelse af Usserød Klædefabrik ikke fandt Sted, besluttedes det at henvende sig til Uldtextil-Fabrikerne her i Landet, for at handle i Forening med dem.

Paa Forslag af Bestyrelsesmedlem Eskild Salomon vedtoges det, at den ordinære Generalforsamling skulde afholdes Onsdagen den 19. Januar 1887 samt Jubilæumsfesten i Anledning af Foreningens 25aarige Bestaaen Søndagen den 6. Februar og Festbal Onsdagen den 9. Februar 1887. Endelig meddelte Formanden, at Foreningen havde erhvervet sig en Box Nr. 126 i Landmandsbanken til Opbevarelse af dens Værdipapirer, Legatdokumenter m. m.

Ved nu at sammendrage Resultaterne af den Virksomhed, Foreningen har udfoldet i de 25 Aar, den har bestaaet, henwise vi til nedenstaaende:

1. *Det finansielle Resultat:*

- A. Stiftelses- og Understøttelsesfonden ejer Stiftelsen i Ryesgade vurderet til 66,000 Kr., hvorpaa skyldes 20,000 Kr., nominelt . . . . . 46,000 Kr. „Ø.
- B. Understøttelsfondens Formue (tildels overtaget fra Lavet) . 25,100 — -
- C. Legater:
1. Der Kettelske Legat, overtaget fra Lavet . . . . . 4000 — -
  2. Det Blairske Legat, overtaget fra Lavet . . . . . 1257 — 77 -
  3. M. E. Grøn og Hustrus Legat (deraf 10,000 Kr. skænket af M. E. Grøn, R. af D. og 10,000 Kr. skænket af L. J. Grøn, R. af D. og Dm. 20,000 — -
  4. M. Sachs's Legat . . . . . 1200 — -
  5. Legatet af 19. Avg. 1873, stiftet af Stiftelsens Byggeudvalg . . . . . 600 — -
  6. Christen Blochs Legat . . 2000 — -
  7. J. Moresco, R. af D., et Legat } 5500 — -
  8. S. Børgesens Legat . . . . 600 — -
  9. Adelaide Morescos Legat, stiftet af Grosserer J. Moresco, R. af D. . . . . 10,000 — -
  10. J. H. Rubens Legat, stiftet af Grosserer, Fabrikant B. Ruben, R. af D. og Dm. 8000 — -

11. Kapt. J. A. Berendts Legat	2500 Kr. „ Ø.	
12. Legatet af 23. Okt. 1880, stiftet af Hofekviperings- handler Benny M. Gold- schmidt	2000 —	-
13. M. Sachs's Minde, stiftet af Gross. J. Moresco, R. af D.	2000 —	-
14. David Jacob Heilbuths og Hustrus Legat, stiftet af Frøken Camilla Heilbuth	1000 —	-
15. Aug. Weel & Schmedes Mindelegat, stiftet af Gros- serer Jul. Schmedes . . .	1000 —	-
16. Kommerceraad Joh. A. Morescos Legat	1000 —	-
17. J. D. Schmidts Minde, stif- tet af P. W. S.	5000 —	-
18. G. F. Zoffmanns Legat	4000	
Kr. med opsparede Ren- ter i Overformynderiet . .	4700 —	- = 72,357 Kr. 77 Ø.
D. Fonden til Stiftelsens Gælds Afbetaling . . .	1122 —	79 -
E. Kassebeholdning	724 —	49 -
	<hr/>	
	Tilsammen . . .	145,305 Kr. 05 Ø.

Foreningens ord. Kasse ejer:

a) Obligationer	3000 Kr. „ Ø.	
b) Skolens Præmielegat	969 — 10 -	
c) Kontant og Restancer	2707 — 54 -	
	<hr/>	
	Tilsammen . . .	6776 — 64 -

Medlemsantallet er: 710.

2. *Det ved Forhandlinger igennem Toldbestyrelsen opnaaede Resultat, med Hensyn til Kreditoplagsrettens Benyttelse, er fremstillet i følgende Fortegnelse, hvortil Materialet velvilligst er leveret af det kgl. Overtoldinspektorat:*

Varerne.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution 10/12 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
			Ø	Ø	Ø	Ø	
Straafletninger	60	”	”	”	50	2	Under Pos. 60 afskrives ved Udførsel Hatte og Huer, syede af Straafletninger Pos. 60.
do.	62	”	”	”	50	2	Under Pos. 62 afskrives ved Udførsel Hatte, Huer, Hatteformer, Hattepulle og Hatteskygger syede af Straafletninger Pos. 62.
Manufakturvarer.	138	”	”	”	100	5	”
do.	139	”	”	”	100	5	”
do.	140	Bomuldstvist	100	10	100	5	”
do.	141	”	100	10	100	5	”

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 60 og 62.

1. Ved Udførsel af Hatte, Huer og Hatteformer, forfærdigede af Straafletninger Pos. 60 eller 62, samt af Palmehatte og Spaanhatte, flettede eller vævede, naar saadanne Hatte her ere blevne forsynede med forskellige Slags Besætninger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 140.

1. Ved Udførsel af Bomulds- og Linnedgarn, som her er farvet.
2. — — her forarbejdede Bomulds- og Linnedvarer, farvede eller ufarvede og mønstervævede, samt Bolster.
3. — — — — Bomuldstricotage og Trikotage af Bomuld og Uld.
4. — — — — Snørebaand af farvet Bomuldsgarn.
5. — — — — halvuldne Kjoletøjer.
6. — — — — Possementartikler af Bomuld eller af Bomuld og Uld eller endelig af Bomuld, Uld og Silke.

Det bemærkes, at her farvet Tvist kan forevises som Kreditoplagsbeholdning for ufarvet Tvist.

Til Pos. 141.

Ved Udførsel af Manufakturvarer forarbejdede her i Landet af farvet Garn finder Afskrivning kun Sted under Pos. 140 som for ufarvet Garn.

Varerne.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ¹⁰ / ₁₂ 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
Manufakturvarer.	142	Lærred og Drejel.	300	50	100	5	"
do.	143	do.	300	10	100	5	"
do.	144	Sejldug og Presenningdug.	300	10	100	5	"

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 142.

1. Ved Udførsel af Linnedvarer, her blegede.
(NB. Saadanne blegede Linnedvarer kunne forevises som Kreditoplagsbeholdning for ublegede Linnedvarer.)
2. — — Heste- og Kodækkener, syede af raat Lærred.
3. — — her syede Sække af raat Lærred.

Toldgodtgørelse indrømmet.

1. Ved Udførsel af Voxdug, her forarbejdet af Manufakturstof Pos. 142.

Afskrivning indrømmet under Pos. 143.

1. Ved Udførsel af Linnedvarer, her blegede.
2. — — Sejl, syede af en Vare, i hvilken Rendegarnet var gennemtrukket med et Olie- eller Fedtstof.
3. — — Linnedvarer, her farvede og appreterede.
(NB. Nævnte farvede og appreterede Linnedvarer kunne forevises som Kreditoplagsbeholdning under Pos. 143.)
4. — — her syede Heste- og Kodækkener.
5. — — — — Sejl eller Sejldug anvendt til Reparation af Sejl.
6. — — — — Sække.
7. — — her fabrikeret Voxdug.
8. — — her forfærdigede Paraplyer og Parasoller for Overtrækket.

Afskrivning indrømmet under Pos. 144.

1. Ved Udførsel af her syede Heste- og Kodækkener.
2. — — — — Sejl eller Sejldug anvendt til Reparation af Sejl.

Varene.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ¹⁰ / ₁₂ 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Freskrivning.	Tilskrivning.		Freskrivning.
Manufakturvarer.	145	"	℥	℥	100	5	"
do.	146	"	℥	℥	100	5	"
do.	147	Trykkede Alenvarer i uanskaarne Stykker.	300	10	100	5	"
do.	148	"	℥	℥	100	5	"

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 145.

1. Ved Udførsel af her forarbejdede Seler af Bomuldsbaand, ogsaa naar der i Stoffet er iblandet Uld eller Silke.

Afskrivning indrømmet under Pos. 146.

2. Ved Udførsel af Gardin- og Portieretøjer, her syede og garnerede.
 — — do. „ do. med Besætning af højere beskattet Stof.

Afskrivning indrømmet under Pos. 147.

1. Ved Udførsel af her forarbejdede Skjorter, Trøjer, Benklæder, Busseronner, Skørter, Morgenkjoler, Kraver og Forklæder.
2. — — Bomuldsfløjel, her afskaaret og tilpasset til saakaldte Skoblade til Morgensko og forsynede med Broderi af Flossilke.
3. — — her forarbejdede Skjorter, Kraver, Manchetter og Flipper.
4. — — her forarbejdede Paraplyer, Parasoller for Overtrækket.

Afskrivning indrømmet under Pos. 148.

1. Ved Udførsel af her forarbejdede Skjorter, Trøjer, Benklæder, Busseronner, Morgenkjoler, Kraver og Forklæder.
2. — — — — Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.

Varerne.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ^{10/12} 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
Manufakturvarer.	149	Ufarvede, mønstervævede.	300	20	100	5	"
do.	150	Ufarvede, ikke mønstervævede med Undtagelse af Vat.	300	20	100	5	"

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 149.

1.	Ved Udførsel af her forarbejdede	Udstyrsgenstande t. Ex. Herre-, Dame- og Børnelinned, Haandklæder, Lomme- tøklæder, Sengelinned og Dækketøj.
2.	— — — —	Damelinned, forsynet i Brystet med højere beskattet Stof.
3.	— — — —	Regnkapper.
4.	— — — —	Skørter, Trøjer, Benklæder, Busseronner, Morgenkjoler, Kraver og Forklæder.
5.	— — — —	Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.
6.	— — — —	Korsetter, for Ydertøjet.
7.	— —	her farvede og appreterede mønstervævede Bomuldsvarer.

Afskrivning indrømmet under Pos. 150.

1.	Ved Udførsel af her forarbejdede	Smørbrikker.
2.	— — — —	Udstyrsgenstande, t. Ex. Herre-, Dame- og Børnelinned, Haandklæder, Lomme- tøklæder, Sengelinned m. v., Skørter, Trøjer, Morgenkjoler m. m.
3.	— — — —	Skjorter, Kraver, Manchetter og Flipper.
4.	— — — —	Regnklæder og Sydvester, ej olieret.
5.	— — — —	Skjorteindlæg.
6.	— — — —	Voxdug af Manufakturstof Pos. 150.
7.	— —	her farvede og appreterede hvide Bomuldsvarer.
8.	— —	her forarbejdede Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.

Varene.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ¹⁰ / ₁₂ 74.		Anmærkning.	
		Varene.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
Manufakturvarer.	151	"	Ø	Ø	10	1	"
do.	152	"	"	"	10	1	"
do.	153	"	"	"	10	1	"
do.	154	"	"	"	10	1	"
do.	155	"	"	"	100	5	Tilskrivningsminimum nedsat til 50; Generaldirektoratets Resolution af 20. Maj 1885.

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 151.

1. Ved Udførsel af her af Raasilke forarbejdet Silketøj.

Afskrivning indrømmet under Pos. 153.

1. Ved Udførsel af her syede Dameoverstykker.
2. — — — — Kjoler.
3. — — — — forskellige Damebeklædningsgenstande t. Ex.
Forklæder, Kraver, Skørter m. m.
4. — — her forarbejdede Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.
5. — — Silketørklæder, her syede af Helsing og Helsingblonder.

Afskrivning indrømmet under Pos. 154.

1. Ved Udførsel af her syede Dameoverstykker.
2. — — — — Kjoler.
3. — — — — Skørter, Trøjer etc. (se under Pos. 153, 3.)
4. — — her forarbejdede Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.
5. — — her tilskaarne Stykker Tøj til Slips, henhørende under Positionerne 153 og 154.

Afskrivning indrømmet under Pos. 155.

1. Ved Udførsel af her syede Dameoverstykker.
2. — — — — Kjoler.
3. — — her forarbejdede Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.

Varerne.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ¹⁰ / ₁₂ 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
			Ø	Ø	Ø	Ø	
Manufakturvarer.	156	"	"	"	100	5	"
do.	157	"	"	"	100	5	"
do.	158	Gulvtæpper og Gulvtæppetøj.	300	10	100	5	"
do.	159	"	"	"	100	5	"

Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 156.

1. Ved Udførsel af Snørebaand og Uldbaand af farvet eller ufarvet Garn.
2. — — her forarbejdede uldne Kjøletøjer.
3. — — — — Uldtrikotage af farvet eller ufarvet Garn.
4. — — her farvet Uldgarn.
(NB. Her farvet Uldgarn kan forevises som Kreditoplagsbeholdning for ufarvet Uldgarn.)
5. — — her forfærdigede Possementartikler af Uld eller af Uld og Silke.

Til Position 157.

Ved Udførsel af Manufakturvarer, forarbejdede her i Landet af farvet Uldgarn, finder Afskrivning kun Sted under Pos. 156 som for ufarvet Garn.

Afskrivning indrømmet under Pos. 158.

1. Ved Udførsel af her syede Gulvtæpper.

Varerne.	Position Nr.	Efter Lov af 4. Juli 1863.		Efter det udvidede Kreditoplag. Resolution ^{10/12} 74.		Anmærkning.	
		Varer.	Tilskrivning.	Fraskrivning.	Tilskrivning.		Fraskrivning.
Manufakturvarer.	160	Overskaarne Alenvarer i uanskaarne Stykker.	200	10	100	5	„
Knapper.	28 82 111 177	„	„	„	„	„	} For Knapper, henhørende under disse Positioner, er der ved forskellige Resolutioner indrømmet Kreditoplagsret med: Tilskrivningsminimum . . . . . 300 <i>ℓ</i> Fraskrivningsminimum . . . . . 20 —

 Specielle Bevillinger.

Afskrivning indrømmet under Pos. 160.

1. Ved Udførsel af Dameoverstykker med eller uden Besætning samt med eller uden Indlæg af lavere beskattet Stof.
2. — — her forarbejdede Vinterkaaber og Børneoverstykker.
3. — — her appreterede Felthætter.
4. — — her forarbejdede Herreklæder (derunder ogsaa Uniformer). NB. Afskrivning finder Sted under denne Position ogsaa for Herreklæder forfærdigede af Uldgods med Silke Pos. 155.
5. — — her forarbejdede Udstyrsgenstande, t. Ex. Lagener, Tæpper etc.
6. — — her forarbejdede forskellige Damebeklædningsgenstande, t. Ex. Skørter, Forklæder, Morgenkjoler etc.
7. — — Dameliv og Børnekjoler, enten syede eller kun tilskaarne.
8. — — her forarbejdede Paraplyer og Parasoller, for Overtrækket.
9. — — her forarbejdede Korsetter, for Yderstoffet.
10. — — Huer og Kasketter med Ydertøj af Uldgods Pos. 160.

Endvidere er indrømmet Toldgodtgørelse for Skind Pos. 212.

1. Ved Udførsel af Huer og Kasketter af nævnte Stof.
2. — — Skindkanter, tilskaarne, samt Skind til Muffer, Boær etc. og Muffer af Skind, hvad enten de ere indfortoldede eller her forarbejdede af indfortoldede Skind.

Almindelige Bemærkninger.

1. Enkelte af foranførte specielle Bevillinger ere i Tilfælde, hvor den Paagældende ikke havde Kreditoplagsret, indrømmede i Form af Tilbagebetaling af erlagt Told.
2. Samtlige foranførte Bevillinger ere personlige og kunne derfor kun benyttes af den eller dem, til hvem de efter Andragende ere givne.
3. De forarbejdede Varer kunne, undtagen i de Tilfælde, hvor det specielt er anført, ikke forevises som Kreditoplagsbeholdning.
4. Naar de under det almindelige Kreditoplag (jfr. Lov af 4. Juli 1863) hørende Varer udføres fra Kreditoplaget til de dansk-vestindiske Besiddelser, Færøerne, Island og Grønland, kunne de afskrives med det Halve af det i Tarifen anførte Fraskrivningskvantum. (Lov af 4. Juli 1863 § 22).

3. *De Arbejder vedrørende Toldloven, saasom Udarbejdelse af en ny Toldtarif for Manufakturvarer, forskellige Ændringer i Udkast til Toldlov med Forslag og Andragender, der endnu ikke have givet Resultat* — se herom Side 292—93, 296—301, 306—07, 321—22, 335—40, 363—64, 369—71, 374—80, 385; ligeledes omtales *Forslag til Metermaalsystemets Indførelse* S. 328, 330 og 347.

4. *Stiftelsens Grundlæggelse og Skolens Oprettelse*, hvorom henvises til S. 312—20 og 324—27.

5. *Manufakturhandlerforeningens Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskasse, oprettet 1869.*

Allerede ved Foreningens Stiftelse blev der udtalt Ønske om at udfinde en Form, hvorunder Medlemmerne, ved at yde et

efter deres Kaar og Forhold afpasset aarligt Bidrag, kunde sikre sig en Hjælp, efter at have naat en vis Alder, og ligesaa deres Enker, uden at en saadan Hjælp gjordes afhængig af noget Skøn om Trang og Værdighed, men slet og ret maatte være en Rettighed, man selv erhvervede sig.

I 1866 henvendte Dhrr. P. Buch, Fr. Olsen, P. C. Jappe og M. H. Sørensen sig til den daværende Formand F. Sterup med Anmodning om, at Bestyrelsen vilde tage denne Sag under omhyggelig Overvejelse og om muligt fremkomme med et Forslag derom. I Bestyrelsen vandt Spørgsmaalet megen Interesse og Tilslutning, men Vanskeligheden ved at finde en Løsning fandtes stedse i at bestemme Udgangspunktet for en Aldersgrænse og det deraf følgende Indskud i Henhold til de Indtrædendes forskellige Aldere. Ved en privat Samtale, Formanden i den Anledning havde med L. J. Grøn, foreslog denne at gaa ud fra det fyldte 20de Aar og opkræve et Indskud af 1 Rd. (2 Kr) for hvert Aar, den Indtrædende havde fyldt derover, ved Indtrædelsen, foruden hvad der iøvrigt maatte findes nødvendigt i aarligt Bidrag. Med dette som Grundlag anmodedes William Heilbuth, der personlig nærede megen Interesse for Sagen og som daværende Hovedagent for et stort Livsforsikringsselskab besad særlig Indsigt i de derhenhørende Forhold, om gennem Beregninger og Overslag mulig at udfinde en Form for en saadan Kasse med fuld Betyggelse for dens Interessenter.

Med sædvanlig Beredvillighed og Iver tog Heilbuth fat paa Sagen og allerede den 6. Januar 1867 anmeldte han i Bestyrelsen, hvoraf han var Medlem, at han i det paafølgende Bestyrelsesmøde den 11. Januar vilde fremlægge til Behandling et Forslag om Oprettelsen af „En Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskasse“. Da Forslagsstilleren imidlertid ved Sygdom blev forhindret i at give Møde, blev Forslaget foreløbig stillet i Bero.

I Løbet af det paafølgende Foraar og Sommer behandledes Forslaget i Bestyrelsen og Medlemmer indtegnedes.

1868 den 9. Januar afholdtes saa en Generalforsamling af de indtegnede Medlemmer, som udgjorde 64, for at konstituere

Foreningen og vælge en Bestyrelse paa Basis af Herr Heilbuths Forslag, hvorefter Bestyrelsen af Manufakturhandlerforeningen i Forening med et Repræsentantskab, foreløbig bestaaende af 6 Medlemmer, valgte blandt de i Kassen Indtegnede, skulde gøre Forslag til de endelige Love. Diskussionen drejede sig i Hovedsagen om, hvorvidt Medlemmerne skulde have Ret til at tegne sig for flere eller kun for en Portion, og til Repræsentanter valgtes Dhrr. Berthold Berendt, W. Heilbuth, H. Holm, Fred. Olsen, Benny Goldschmidt og Chr. Petersen.

I et Repræsentantskabs Møde den 12. Januar 1868 vedtoges derefter et Forretningsregulativ, og en Bestyrelse valgtes, bestaaende af

- Herr W. Heilbuth, Formand og Bogholder,
- S. Seidelin, Næstformand,
- J. O. Gjerulff, Kasserer og
- B. Berendt, Sekretær.

Foreløbig var nu Kassen traadt i Virksomhed; der indtegnedes stadig ny Medlemmer, og der opkrævedes Indskud samt de første halvårlige Bidrag efter det foreløbige Udkast, men den havde endnu mange Stadier at gennemløbe, inden den kunde siges at være konstitueret. Som Forslaget forelaa, fandt det nemlig megen Modstand, saavel blandt Repræsentanterne, som blandt de indtegnede Medlemmer, og især var det Bestemmelsen om, at det skulde være tilladt at tegne et ubegrænset Antal af Portioner for et enkelt Medlem, og Enkernes Stilling, hvorom Meningerne vare meget delte. Der afholdtes i Løbet af Sommeren en Del Møder, men først i et Bestyrelsesmøde den 4. Oktober 1868 kunde en endelig Redaktion af de af Udvalget foreslaaede Love vedtages til Forelæggelse for en Generalforsamling.

Denne afholdtes da den 22. Oktober 1868, men uden at der opnaaedes noget Resultat. Herr Heilbuth fastholdt stadig det Princip, at det skulde tillades ethvert Medlem at tegne sig for saa mange Portioner, han vilde, medens Medlemmerne ikke alene heri saa en Fare for Kassens Bestaaen, men ogsaa mente,

at den Lighed mellem Medlemmerne, som var et af Kassens Formaal, vilde blive forrykket, naar de Medlemmer, der havde tegnet flere Portioner, ogsaa efter disses Antal kom til at participere i det Overskud, som kunde antages at ville fremkomme derved, at flere Medlemmer, for at støtte Kassen, enten ikke hævede deres Pensioner eller straks indtraadte som ekstraordinære Medlemmer. Herr Heilbuth urgerede, at han i sine Beregninger var gaaet ud fra en ren Selvpensionering, at flere Portioner paa én Haand ikke vilde gøre noget Skaar i Sikkerheden, da der efter Lovene aldrig skulde udbetales mere, end Kassens Status til enhver given Tid tillod, og at Kassens Betydning som Forsørgelseskasse vilde blive aldeles illusorisk, naar der kun maatte tegnes én Portion, og da han endelig erklærede, at han vilde trække sig tilbage, saafremt Udvalgets Forslag, der fastholdt én Portion, vedtoges, forkastedes dette med 24 Stemmer mod 10, og det vedtoges derefter at nedsætte et nyt Udvalg paa 5 Medlemmer til at udarbejde et Forslag i Henhold til de faldne Udtalelser, og da navnlig med det Princip, at Ingen kunde tegne sig for flere end 5 Portioner. Til dette Udvalg valgtes Dhr. B. Berendt, Jul. Heckscher, Herm. Holm, Fr. Olsen og Jul. Paulsen.

Paa en ekstraordinær Generalforsamling den 1. December 1868 fremlagde dette Udvalg da sit Forslag, som især bekæmpedes af Herr Benny M. Goldschmidt, som med Bestyrelsens Billigelse havde anmodet Herr Direktør Tvermoes om som speciel Sagkyndig at være tilstede, og som ligeledes deltog i Diskussionen. Forhandlingerne afsluttedes imidlertid først i en kontinuerende Generalforsamling den 29. December 1868, paa hvilken Lovene for „Manufakturhandlerforeningens Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskasse“, saaledes som det ny Udvalg havde formuleret dem, vedtoges med 18 Stemmer mod 2.

Lovene ere senere, efterhaanden som enkelte Bestemmelser ved Kassens fortsatte Virksomhed have vist sig mindre formaals-tjenlige, flere Gange reviderede, nemlig den 10. November 1875, den 10. Februar 1883 og den 24. November 1886.

De vigtigste Bestemmelser deri, saaledes som de nu ere gældende, ville findes aftrykte ved Slutningen af denne Redegørelse.

I Repræsentantmødet den 5. Januar 1869 valgtes Kassens Administration, nemlig

Herr W. Heilbuth, Direktør.

— Fr. Olsen, Bogholder.

— Herm. Holm, Kasserer.

Paa Grund af private Forhold udtraadte imidlertid Herr W. Heilbuth i Januar 1871 af Bestyrelsen, hvilket almindelig beklagedes og foranledigede Repræsentantskabet til skriftlig at bringe ham en Tak for den Dygtighed og Interesse, hvormed han havde virket for Kassen, og ved Suppleringsvalg valgtes da Herr Julius Heckscher til administrerende Direktør.

I Repræsentantmødet den 22. April 1874 valgtes Herr S. Meyer til Bogholder istedetfor Herr Fr. Olsen, der var indtraadt i Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse.

I Repræsentantmødet den 5. Juni 1875 indvalgtes imidlertid istedetfor Herr Herman Holm, som var afgaaet ved Døden, Herr Fr. Olsen paany som Kasserer, indtil ogsaa denne for Kassens Anliggender saa nidkære og dygtige Bestyrer i Slutningen af 1884 blev bortkaldt, i hvis Sted Herr C. E. Krarup i Repræsentantmødet den 24. Februar 1885 valgtes til Kasserer, saaledes at Kassens Administration for Øjeblikket bestaar af

Herr Julius Heckscher, Direktør,

— Sally Meyer, Bogholder, og

— C. E. Krarup, Kasserer.

Under 8. Marts 1869 havde Kassen den Glæde at modtage følgende Gavebrev fra Herr Grosserer S. Seidelin:

„Den under 10. Oktober 1868 i Anledning af min 25-Virksomhed som Manufakturhandler skænkede Kapital, Rd.

1000, er Et Tusind Rigsdaler Rigsmønt, legeres herved til Alderdomsforsørgelses- og Enkepensionskassen i Manufakturhandlerforeningen paa følgende Vilkaar:

§ 1. Kapitalen og paaløbende Renter og Rentesrenter anbringes i 4 % kgl. Obligationer, hvorfor erhverves Indskrivningsbevis i Statskassen, og henstaa urørte, indtil Kassen begynder at udbetale Pension.

§ 2. (Lyder nu ifølge en af Herr Seidelin under 13. Marts 1883 foretagen Forandring):

Renterne af Kapitalen uddeles i lige Dele med Kr. 10, er Ti Kroner, halvvaarligt til de mest trængende og værdige pensionsberettigede Enker efter Administrationens Skøn. Finder Administrationen ikke Anledning til at uddele hele Renten, henlægges det Overskydende til Legatkapitalen.

§ 3. Dersom Kassen ikke til 1. Juli 1873 begynder sin Virksomhed med at uddele Pensioner, eller dersom Kassen forinden nævnte Dato eller senere skulde blive hævet, tilfalder hele den opsparede Kapital med Renter Manufakturhandlerforeningens Understøttelseskasse, og Renterne blive da at fordele efter Understøttelseskassens Bestemmelser.

Da Kassen den 1. Juli 1873 skulde begynde sin egentlige Virksomhed med at udbetale Forsørgelse og Pension, afholdtes den 29. Juni s. A. et Repræsentantmøde, hvor den administrerende Direktør fremlagde et motiveret og af Beregninger ledsaget Forslag om at ansætte en fuld Pension til 40 Rd. og Enkepensionerne i Forhold hertil, medens Herr Fr. Olsen foreslog førstnævnte sat til 33 Rd.

Efter en længere Diskussion vedtoges det første Forslag, hvorefter en fuld Pension sattes til 40 Rd. og Enkepensionerne saaledes:

For Enker, der ere 50 Aar og hvor hele Indskudet er betalt	40 Rd.
For Enker, der ere 50 Aar, hvor delvis Indskud, og Enker, der ere 45 Aar, hvor hele Indskudet er betalt	36 —
For Enker, der ere 45 Aar, hvor delvis Indskud, og Enker, der ere 40 Aar, hvor hele Indskudet er betalt	32 —
For Enker, der ere 40 Aar, hvor delvis Indskud, og Enker, der ere 35 Aar, hvor hele Indskudet er betalt	28 —
For Enker, der ere 35 Aar, hvor delvis Indskud, og Enker, der ere 30 Aar, hvor hele Indskudet er betalt	24 —
og derunder	20 —

I et den 22. April 1874 afholdt Repræsentantmøde vedtoges et Regulativ for Udlaan af Kassens Midler, hvori det blandt andet vedtoges, at et enkelt Laan ikke turde overstige 1000 Rd. og at Laanene skulde tilbagebetales i Løbet af 5 Aar med $\frac{1}{10}$ hvert Halvaar.

Disse Laan synes imidlertid ikke at have fundet Anklang hos Kassens Medlemmer, idet kun en eneste Gang et saadant Laan er forlangt og bevilliget.

Efter at Kassen siden den 1. Juli 1873 havde udbetalt Pensioner, fandt Bestyrelsen, efter at 8 Aar vare gaaede, det rigtigt at lade Kassens Status undersøge af en speciel Sagkyndig, og henvendte sig i den Anledning i 1881 til Direktøren for Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1872, Herr Fr. Bing, med Anmodning om at være den behjælpelig dermed,

idet den meddelte ham alle nødvendige Oplysninger, ledsagede af Lovene og en nøjagtig udarbejdet Tabel over Medlemmerne, deres og deres Koners Alder, samt en Oversigt over de allerede indbetalte og de endnu tilgodehavende Indskud, tilligemed den sidste Statusopgørelse.

Som Svar herpaa modtog Bestyrelsen fra Herr Bing et nøjagtigt Overslag over det eventuelle Resultat, som antages at ville fremkomme, hvorefter han raadede til kun at ansætte en fuld Pension til 60 Kr. om Aaret. Vel viste Beregningerne et højere Beløb, men da der ved et saa ringe Antal Medlemmer altid kunde være Fare for, at Forholdet stillede sig ugunstigere end ved et stort Antal, ligesom der ved Pengenes Anbringelse kunde fremkomme ugunstigere Konjunkturer, og da han endelig aldeles intet Hensyn kunde eller vilde tage til de mulige Fordele, der paa en eller anden Maade kunde tilflyde Kassen, maatte han bestemt raade til, ikke foreløbig at sætte Portionerne højere, for at man ikke igen skulde blive nødsaget til at nedsætte dem.

Paa et den 31. Januar 1882 afholdt Repræsentantmøde fremlagde Administrationen den ovenanførte Korrespondance og indstillede til Repræsentantskabet at følge Herr Bings Anvisning og, indtil Kassen paany blev efterregnet, at ansætte Portionernes Størrelse til 30 Kr. om Halvaaret. Dette vakte endel Modstand, men efter at Administrationen havde gjort opmærksom paa, hvilket Ansvar man paatog sig ved ikke at følge en saadan Avtoritet, som Herr Bing var paa dette Omraade, vedtoges Forslaget.

Under den 20. Februar 1883 modtog Kassen fra Herr H. J. Salomon 30 Kr., nemlig Udbyttet af hans Alderdomsforsørgelse, samt et skriftligt Tilsagn om, at dette ogsaa fremtidigt vilde blive tilstillet Kassen til Uddeling i halvaarlige Rater à 10 Kr. til trængende og værdige Enker som Tillæg til deres

Pension, hvilken Gave Administrationen modtog med saa megen større Taknemmelighed, som den dermed kunde supplere de Bidrag, som Hr. Seidelins Legat yder, hvis Renter for største Delen allerede benyttedes.

Udto
af Kassens Regnskaber og Status.

Aar.	Extraordinære Medlemmer.	Ordinære Medlemmer.	Portioner.	Indtrædelsespenge, Indskud og Policepenge.		Renter og Kurs.		Alderdomsforsørgelser.	Enkepensioner.	Omkostninger og Tilbagebetaling.		Status d. 31. Decbr.			
				Kr.	Ø.	Kr.	Ø.			Kr.	Ø.		Kr.	Ø.	
1868	1	65	65	4071	75	602	92			89	60	4585	07		
1869	1	71	76	3122	34	965	33			71	76	8600	98		
1870	3	75	88	3295	„	1208	59			11	42	13093	15		
1871	3	76	90	2366	17	1086	12			10	80	16534	64		
1872	3	81	79	2297	71	1065	10			10	69	19886	76		
1873	3	83	103	2207	97	972	89		20	„	68	01	22979	61	
1874	3	90	112	2285	50	1323	74		40	„	23	16	26525	69	
1875	3	99	142	3425	05	1445	27	120	„	40	„	97	21	31138	80
1876	3	104	155	2922	44	983	65	120	„	40	„	30	78	34854	11
1877	3	106	163	3450	12	1763	82	160	„	40	„	63	35	39804	70
1878	3	109	167	3048	73	2248	58	160	„	40	„	32	15	44869	86
1879	3	106	160	3262	90	2072	98	240	„	64	„	67	98	49833	76
1880	3	113	171	3296	20	4465	68	320	„	88	„	58	57	57129	07
1881	3	115	181	3552	65	2393	44	480	„	128	„	47	25	62419	91
1882	3	113	179	3213	51	2628	35	420	„	233	„	385	67	67223	10
1883	3	116	183	3215	16	2805	51	390	„	294	„	67	85	72491	92
1884	3	118	191	3394	95	2991	62	480	„	294	„	65	66	78038	83
1885	2	117	194	3614	15	3132	90	480	„	312	„	72	44	83921	44
1886	2	117	197	3335	65	3442	99	660	„	504	„	64	62	89471	46

S. Seidelins Legat ejede den 31. December 1886 3904 Kr. 1 Ø.

H. J. Salomons Legat ejede den 31. December 1886 254 Kr. 61 Ø.

De vigtigste Bestemmelser i Lovene:

§ 1. Kassens Formaal er at sikre dens Medlemmer og disses Enker en Pension.

§ 2. Ret til Alderdomspension har ethvert ordinært Medlem fra Opnaaelsen af det 60 Aar, livsvarig, og paa Enkepension kan Enken efter ethvert ordinært Medlem gøre Krav fra Ægtefællens Død. I begge Tilfælde dog kun forsaavidt Vedkommende mindst i 5 Aar efter hver enkelt Portions Indtegning har været Medlem af Kassen.

Enkepensionen bortfalder, naar Enken atter gifter sig.

Alderdomspensionerne ere alle lige store.

Enkepensionernes Størrelse beregnes saaledes, at en fuld Pension, der er lig med Alderdomspensionerne, tilkommer den Enke, hvis Ægtefælle har erlagt sit hele Indskud til Kassen og som ved hans Død har fyldt det 50de Aar. I Forhold hertil og efter Aldersklasser, hver omfattende 5 Aar, fastsættes Størrelsen af alle øvrige Enkepensioner, hvoraf dog ingen tør blive mindre end Halvdelen af en fuld Pension.

Ingen Pension kan transporteres eller pantsættes.

§ 3. Kassens Medlemmer ere dels ordinære, dels extraordinære.

§ 4. I Kassen kunne kun Medlemmer af Manufakturhandlerforeningen optages. Ingen optages som ordinært Medlem, der har fyldt det 50de Aar. Ved Anmeldelsen opgives Fødselsaar og Dato, for hvilke Angivelsers Rigtighed Administrationen kan fordre Bevis.

§ 5. Ethvert ordinært Medlem kan tegne sig for en eller flere Portioner, dog ikke over fem, og har i Indtrædelsespenge for hvert begyndt Leveaar over det 20de at erlægge 2 Kroner for hver tegnet Portion.

§ 6. Endvidere har ethvert ordinært Medlem, som indtræder efter den 1. Januar 1876, for hver tegnet Portion at erlægge:

Kr. 350,	naar	Indtrædelsen	sker	inden	det	fyldte	30te	Aar,
— 400,	"	"	"	"	"	"	"	35te —
— 450,	"	"	"	"	"	"	"	40de —
— 500,	"	"	"	"	efter	det	"	40de —

der kunne betales enten paa én Gang ved Indtrædelsen eller i 10, 20 eller 40 halvaarlige, ligestore Rater; dog saaledes, at hele Beløbet er betalt inden Opnaaelsen af det 55de Aar. — Ønsker et Medlem at forandre de engang vedtagne Indbetalingsterminer, kan saadant ske paa derom indgiven Begæring, med Repræsentantskabets Billigelse.

§ 7. Bidraget erlægges halvaarligt forud: hvert Aars 1ste Januar og 1ste Juli.

§ 10. Extraordinært Medlem bliver Enhver, der som Gave til Kassen indbetaler mindst 300 Kr. enten paa én Gang eller i 5 aarlige Rater. Skulde der til en saadan Gave knyttes Betingelser, som Bestyrelsen finder antagelige, vil der over saadanne Beløb og de deraf indvundne Renter være at føre særskilt Regnskab.

§ 16. Kassen bestyres af et Repræsentantskab, bestaaende af Manufakturhandlerforeningens Bestyrelse samt af én for hver 15 Medlemmer, den tæller, valgt Repræsentant; dog maa disses Antal ikke overstige 10.

Repræsentantskabet vælger af sin Midte: en Formand, Viceformand og Sekretær, samt en Administration for Kassen, bestaaende af en Direktør, en Bogholder og en Kasserer, der fører Forretningen under Ansvar til Repræsentantskabet.

Tvende Revisorer vælges af Generalforsamlingen.

§ 19. Efter at en omhyggelig Beregning, baseret paa at Portionerne i de paafølgende Aar snarere maatte kunne forstørres end formindskes, er foretaget af en Sagkyndig, fastsætter Repræsentantskabet, efter Indstilling af Administrationen og med § 2 som Norm, Pensionernes Størrelse for et eller flere Aar ad Gangen.

§ 20. Alderdoms- og Enkepensionerne udbetales halvaarligt den 1. Januar og 1. Juli. Enhver Pensionsberettiget, der agter at stille Krav til Kassen, maa første Gang gøre dette gældende for Kassens Administration, senest 14 Dage forinden en af de ovennævnte Udbetalingsterminer. De Pensioner, der ikke afhentes senest $\frac{1}{2}$ Aar efter Forfaldstiden, hjemfalde til Kassen.

Af ovenstaaende Redegørelse vil fremgaa, at ogsaa denne Gren af Manufakturhandlerforeningens Virksomhed har fyldstgjort de Forventninger, man nærede til den, og at de Principer, der lagdes til Grund ved dens Stiftelse, have været de rette.

Ikke saaledes at forstaa, at enhver anden Forsørgelse gennem en Livsforsikring herved gjordes overflødig; tvertimod skulde Kassen kun tjene til at supplere en saadan i visse Retninger, men der var dog skabt en Institution, som

- a) ved de smaa aarlige Bidrag, den krævede,
- b) ved den ulønnede Administration,
- c) ved dens ubetydelige Driftsomkostninger, og
- d) ved endel Medlemmers velvillige Afkald paa deres Pension

i Tidens Løb kunde byde dens Interessenter, især dem, der havde tegnet flere Portioner, væsentlige Fordele, og i hvert Fald yde dem, der i en fremrykket Alder vare komne tilbage, eller deres Enker, en ikke ubetydelig selverhvervet Hjælp og Støtte.

Enhver, som kaster et Blik paa ovenstaaende Regnskab, vil let overbevise sig om, at Kassen nu ejer et saa stort Fond, at enhver Tanke om, at den ikke skulde kunne fyldstgøre sine Forpligtelser, i Fremtiden endog efter en rigelig Maalestok, maa være udelukket, og vi kunne derfor ikke noksom anbefale en Indtrædelse i Kassen til Alle, men især dog til de Yngre blandt vore Kolleger i Manufakturhandlerforeningen.

Efter saaledes at have givet en Fremstilling af Foreningens Tilbliven og dens Virksomhed i de forløbne 25 Aar, tro vi, at de fremførte Kendsgerninger ville overbevise de ærede Medlemmer om, at det ikke med Grund længere tør siges, som saa hyppig er sagt, at man ikke véd af, at Foreningen udretter Noget eller har udrettet Noget; vi nære tvertimod den Fortrøstning, at man herefter vil finde det aarlige Bidrag af 8 Kr. vel anvendt og at enhver i sin Kreds af al Magt vil støtte Foreningen under dens videre Fremskridt i Erkendelse af, at de Opgaver, der for 25 Aar siden stilledes som Foreningens Maal: nemlig at danne et Organ for den Enkeltes som for hele Standens Interesse og at afgive et Samlingspunkt for den iblandt Standens velhavende Medborgere tilstedeværende Trang til Godgørenhed, ikke uden Held have fundet en ret tilfredsstillende Løsning igennem Foreningen. Men naar vi saaledes med Glæde og Tilfredshed kunne henvise til de foranførte Resultater, maa vi ikke forglemme at bringe en Tak til de mange Velgørere indenfor Foreningen, der ved større og mindre Gaver, enten som Legater eller ved i sin Tid at bidrage til Grundlæggelsen af Foreningens Stiftelse eller paa andre Maader, have ydet efter Vilkaar og Lejlighed, men stedse med redbon Hjælpsomhed og god Villie, og derved gjort det muligt for Foreningen indenfor et forholdsvis saa kort Tidsrum at udrette saa meget paa Velgørenhedens Omraade.

En ligesaa stor Erkendtlighed og Tak skylder Foreningen de Avtoriteter, med hvem den har plejet Underhandlinger eller til hvem den paa anden Maade har staaet i Forhold: i Særdeleshed Borgmesteren for 1. Afdeling, Herr Etatsraad H. N. Hansen, der som Magistratens Tilsynshavende stedse har vist vor Forening den største Velvillie og ved Raad og Daad givet Beviser paa en sand og varm Interesse for den og dens Gerning. Og naar vi med Stolthed kunne pege hen paa de overordenlige Begunstigelser, der ad administrativ Vej ere viste Foreningen af den øverste Ledelse for Toldvæsenet, skyldte vi med Tak at nævne Finansministrene D. Excellencer Fonnesbech

og Estrup, Generaldirektørerne for Skattevæsenet de Herrer Kammerherre Ramus, Etatsraad Raffenberg og C. P. Lange samt Overtoldinspektøren for Kjøbenhavn Hr. Kammerherre K. v. Barner, som ikke blot alle med stor Bevaagenhed have omfattet Foreningens Indstillinger om Udvidelsen af Kreditoplagsretten og ved de stedse større og større Indrømmelser, hvormod foranstaaende Fortegnelse vidner, have vist Foreningen en Tillid og skænket vor Handelsstand et Gode, der allerede har baaret rige Frugter, men ogsaa ved enhver anden Lejlighed, hvor Foreningen er kommen i Berøring med dem, have vist den den største Imødekommen og Velvillie. At Foreningens Aftenskole har kunnet trives og trives saa vel, skyldes den Beredvillighed, hvormed Direktionen for den jødiske Drengeskole uden Vederlag har stillet sit Lokale til Foreningens Raadighed, i Forbindelse med den Dygtighed, hvormed Skolens Bestyrer, Hr. Overlærer H. Hertz, og det af ham samlede Lærerpersonele have ledet Undervisningen, hvorfor vi herved paa Foreningens Vegne bringe vor bedste og hjerteligste Tak.

Raadstuearkivet.

